

**KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İZMİT’TE 1936–1966 YILLARI ARASINDAKİ YAPI
ÜRETİMİNİN KENTİN GELİŞİMİNE ETKİLERİ**

ÖZDEN SENEM BİNİCİ

KOCAELİ 2012

KOCAELİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

MİMARLIK ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İZMİT'TE 1936-1966 YILLARI ARASINDAKİ YAPI
ÜRETİMİNİN KENTİN GELİŞİMİNE ETKİLERİ

ÖZDEN SENEM BİNİCİ

Doç.Dr. OYA ŞENYURT
Danışman, Kocaeli Üniv.

Yrd.Doç.Dr. YEŞİM Ö. KÖSTEN
Jüri Üyesi, Kocaeli Üniv.

Doç.Dr. DENİZ ÖZKUT
Jüri Üyesi, Anadolu Üniv.

Tezin Savunulduğu Tarih: 28.05.2012

ÖNSÖZ ve TEŞEKKÜR

Çalışmalarımnda beni en iyi şekilde yönlendiren, bu akademik sürece beni en doğru yolda hazırlayan ve “Mimarlık Tarihi”ne, bilgisiyle ve deneyimleriyle beni gerçekten bağlayan Sayın Doç. Dr. Oya Şenyurt’a,

Araştırmalarım sürecinde bana yol ve kütüphane arkadaşı olan; Nedret Erol, Merve Akkoyun, Fatma Güntürk ve Enes Dede’ye,

Ve anlayışlarını, desteklerini benden hiçbir zaman esirgemeyen başta canım ANNEM olmak üzere, canım BABAM ve KARDEŞİM’E sonsuz teşekkürler...

Haziran-2012

Özden Senem Binici

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	iv
ÖZET.....	viii
ABSTRACT.....	ix
GİRİŞ	1
1. GENEL BİLGİLER	2
1.1. Çalışmanın Amacı ve Kapsamı	2
1.2. Çalışma Yöntemleri	4
2. 1936–1966 YILLARI ARASINDA İZMİT’TEKİ MİMARLIK ETKİNLİKLERİ .	7
2.1. Kentsel Gelişimin İzleri: İzmit’in İmar Planları	7
2.2. 1936–1966 Yılları Arasında İnşa Edilen Yapılar ve Kentin Haritalar Üzerinden Değerlendirilmesi	14
2.3. 1936’dan 1999 Marmara Depremi’ne Kadar İzmit Kentinin Gelişimindeki Sorunlar	18
3. YAPI KATALOĞU: GÜNÜMÜZE KADAR GELEBİLEN YAPILAR.....	53
3.1. Sümerbank Selüloz Sanayi Müessesesi (SEKA)	53
3.2. İzmit Halkevi.....	61
3.3. SEKA Amele (İşçi) ve Memur Evleri	85
3.4. Verem Dispanseri.....	90
3.5. Sümerbank Çeşmesi	95
3.6. Lise Pavyonu (İzmit Lisesi/İzmit Anadolu Lisesi)	96
3.7. Erkek San’at Enstitüsü (Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi)	103
3.8. Sigorta Hastanesi.....	109
3.9. Yeni Memleket Hastanesi (İzmit/Kocaeli Devlet Hastanesi)	118
3.10. Adliye Sarayı.....	127
3.11. 28 Haziran İlkokulu	134
3.12. İzmit Cezaevi	138
3.13. III. Vakıf İşhanı	143
3.14. İzmit PTT Binası	144
3.15. İzmit Petrol Rafinerisi	151
3.16. Pirelli Lastik Fabrikası	154
3.17. Goodyear Fabrikası	156
3.18. İşçi Sigortaları Binası.....	158
3.19. Turistik Otel (Asya Otel)	164
3.20. Diğer Bazı Fabrikalar	165
3.21. Milli İzmit Panayırı (Kocaeli Sanayi Sergisi) (İzmit Fuarı)	167
4. YAPI KATALOĞU: GÜNÜMÜZE KADAR GELEMİYEN YAPILAR- MEKÂNLAR	175
4.1. Sümer İlkokulu (Seka İlkokulu).....	175
4.2. İzmit Hal Binası	181
4.3. İzmit Ticaret ve Sanayi Odası	191

4.4. SEKA Kreş Binası	198
4.5. Belediye İş Hanı (İzmit Belediyesi)	199
4.6. Yenidoğan İlkokulu.....	204
4.7. Yenimahalle İlkokulu (Atatürk İlkokulu)	210
4.8. Necatibey İlkokulu ve Yetiştirme Yurdu	212
4.9. Bağçeşme İlkokulu (Orhangazi İlkokulu).....	217
4.10. Emlak Kredi Bankası ve Lojman Binaları	220
4.11. Türkiye ve Ankara Halk Bankası.....	222
4.12. Kızılay İş Hanı	223
4.13. Tekel Tütün Ambar ve Bakım Yuvası	226
4.14. Diğer Bazı Fabrikalar	232
4.15. Diğer Bazı Hizmet Yapıları	233
4.16. Sanayi Mahallesi (Çarşısı)	234
4.17. İzmit Sinemaları	239
4.18. İzmit Rıhtımı	241
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	249
KAYNAKLAR	256
EKLER.....	259
ÖZGEÇMİŞ	261

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 2.1. 1936-1966 yıllarında yoğunlaşan bölgelerin genel görünümü	15
Şekil 2.2. Demiryolu (İstasyon) Caddesi, 1945	20
Şekil 2.3. Fethiye Cad.'nden demiryolu geçidinin Halkevi'ne inen bölümü, 1948....	22
Şekil 2.4. 1958 yılında İzmit'in genel görünümü	27
Şekil 2.5. 1950'lerde Hürriyet Caddesi'nden Atatürk Anıt'ına çıkan yol	28
Şekil 2.6. Hürriyet Caddesi 1.geçit (1950'ler)	29
Şekil 2.7. Fevziye Camii'nin önünden İstasyon Caddesi'ne bakış (1955)	31
Şekil 2.8. 1959 yılı Hürriyet Caddesi.....	32
Şekil 2.9. 1958 yılında Yukarıpazar Mahallesi'nde bir ev.....	35
Şekil 2.10. 1958 yılı Alamescit Sokak.....	36
Şekil 2.11. Kemalpaşa Mahallesi, 1962	38
Şekil 2.12. 4. Sanayi Sergisi, 1970	43
Şekil 2.13. 1970 yılında şehrin garaj alanı	45
Şekil 2.14. 1.demiryolu geçidi, 1965	48
Şekil 3.1. Seka'nın genel görünümü, 1970	54
Şekil 3.2. Birinci Kağıt Fabrikası ve müdüriyet binasının görünümü	55
Şekil 3.3. İkinci Kağıt Fabrikası'nın açılış töreninden görünüm	57
Şekil 3.4. Klor Fabrikası'nın genel görünümü, 1955	59
Şekil 3.5. Üçüncü Kağıt Fabrikası'nın açılış töreninden görünüm	60
Şekil 3.6. İnşa edilmekte olan Halkevi'nin maketi	62
Şekil 3.7.Seyfi Arkan'ın çizdiği Halkevi projesi- zemin kat planı- yatay parça	65
Şekil 3.8. Seyfi Arkan'ın çizdiği Halkevi projesi- zemin kat planı- dikey parça	65
Şekil 3.9. Seyfi Arkan'ın çizdiği Halkevi projesi- birinci kat planı- yatay parça.....	66
Şekil 3.10. Seyfi Arkan'ın çizdiği Halkevi projesi- birinci kat planı- dikey parça.....	67
Şekil 3.11. Halkevi'nin yapım aşaması.....	68
Şekil 3.12. Halkevinin inşaat çalışmaları, 1940	69
Şekil 3.13. Halkevinin yapım aşaması, 1940	70
Şekil 3.14. 1940'lı yıllarda Halkevi kulesi	72
Şekil 3.15. Halkevi'nin açılış günü, 19 Şubat 1941	76
Şekil 3.16. Halkevi Salonu, 1942.....	77
Şekil 3.17. Nafiz Besen'in dekorasyon projesi- Kütüphane görünüşü	78
Şekil 3.18. Nafiz Besen'in dekorasyon projesi- Gazino görünüşü	78
Şekil 3.19. Nafiz Besen'in dekorasyon projesi- Sandalye detayı	79
Şekil 3.20. Halkevi'nin 1943 yılında arka cephesi ve önünden geçen yol	80
Şekil 3.21. Halkevinin kimlik belgesi	81
Şekil 3.22. Yapıldığı dönemde sahil kenarında olan Halkevi, 1959.....	82
Şekil 3.23. Halkevinin ön cephesinden bir görüntü, 2010	83
Şekil 3.24. Halkevinin arka cephesinden bir görüntü, 2010	84
Şekil 3.25. 1941–1945 yılları arasında inşa edilen İzmit işçi evleri inşaatı,1943.....	86
Şekil 3.26. Günümüzde mevcut olan, 1941–1945 yılları arasında inşa edilmiş işçi evleri	87
Şekil 3.27. Bodrum ve zemin kattan oluşan çift daireli işçi evleri	87
Şekil 3.28. T.a.215 metrekaare, 3 oda, 1 salon, mutfak, banyo ve wc'si olan işçi evl.	87
Şekil 3.29. Lojman blokları, 1934-1940	87

Şekil 3.30. Lojman blokları, 1934-1940	88
Şekil 3.31. Lojman blokları, 1946-1950	88
Şekil 3.32. Lojman blokları, 1946-1950	88
Şekil 3.33. Lojman blokları, 1956-1960	88
Şekil 3.34. Sigorta Hastanesi'nin önünde 1958 yılında 3 Blok halinde inşa ettirilen Seka memur evleri.....	89
Şekil 3.35. Verem Dispanseri binasının giriş cephesi.....	91
Şekil 3.36. Verem Dispanseri sol cephesi.....	91
Şekil 3.37. Dispansere sonradan eklenen üst kat, 2010	93
Şekil 3.38. Dispanser Binası'nın giriş cephesinden bugüne ait bir görüntü, 2010	95
Şekil 3.39. Sümerbank Çeşmesi, 1957.....	96
Şekil 3.40. İzmit Lisesi	98
Şekil 3.41. Lisenin açılış gününe ait bir fotoğraf	99
Şekil 3.42. İzmit Lisesi'nin ön cephesinden bir görüntü, 2010	101
Şekil 3.43. L biçimindeki yapının arka cep. ve sol başta sonradan eklenen bölüm, 2010.....	101
Şekil 3.44. Okul binasının bugüne ait iç görünümü, 2010.....	102
Şekil 3.45. Erkek San'at Enstitüsü'nün ilk yılları.....	104
Şekil 3.46. Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi, 2010	105
Şekil 3.47. Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi kapı ve pencere detayları, 2010	107
Şekil 3.48. Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi kapı ve pencere detayları, 2010	107
Şekil 3.49. Lise binası, 2010	109
Şekil 3.50. Sigorta Hastanesi	110
Şekil 3.51. 1959 yılında inşa edilen Sigorta Hastanesi (solda) 1980 yılında tamamlanan 8 katlı ek bina (sağda).....	112
Şekil 3.52. 1980 yılından önce hemşire lojmanı, 1983 yılına kadar SSK Kreş Binası olarak kullanılan bina.....	113
Şekil 3.53. 1990 yılında tamamlanan SSK İzmit Bölge Hastanesi	114
Şekil 3.54. Uzun yıllar inşaatı süren SSK Sopalı Hastanesi, 1988	115
Şekil 3.55. Ağır hasarlı SSK Sopalı Hastanesi'nin bahçesinde depremde kurulan çadırlar, 1999.....	117
Şekil 3.56. Yeni Memleket Hastanesi	119
Şekil 3.57. Memleket Hastanesi'ne bahçe kapısından bakış.....	120
Şekil 3.58. 1989 yılında yapımı tamamlanan ek bina	124
Şekil 3.59. Hastane binasının bahçesi, 1997	125
Şekil 3.60. 1952 yıl. İnşa edilen binanın günümüze kadar gelebilen kısmı, 2010....	126
Şekil 3.61. 1932 yılında Ziya Heper tarafından inşa ettirilen Adliye Binası	129
Şekil 3.62. 1952 yılında inşa ettirilen Adliye Binası, 2010	130
Şekil 3.63. Adliye Binası'nın giriş cephesi, 2010.....	131
Şekil 3.64. 1993 yılında yapımına başlanan ve günümüzde kullanılan yeni Adliye Sarayı	133
Şekil 3.65. 28 Haziran İlkokulu, 2010	135
Şekil 3.66. 28 Haziran İlkokulu, 1993	137
Şekil 3.67. 1930'larda kullanılan İzmit'in doğusundaki hapishane binası, 1935	139
Şekil 3.68. İzmit E tipi Cezaevi, 1984	141
Şekil 3.69. İzmit Cezaevi ön görünüşü, 1993	142
Şekil 3.70. PTT hizasında konumlanmış, günümüzde mevcut olan III. Vakıf İşhanı, 2010.....	144
Şekil 3.71. PTT Binası'nın giriş cephesinden bugüne ait bir görüntü, 2010	147

Şekil 3.72. 1985 yılında Alemdar Cad.'nde yapımına başlanan yeni PTT Binası....	150
Şekil 3.73. İPRAŞ, 1965	152
Şekil 3.74. Petrol rafinerisi, 1964	153
Şekil 3.75. TÜPRAŞ, 1998	154
Şekil 3.76. Pirelli, 1966.....	155
Şekil 3.77. Pirelli, 2005.....	155
Şekil 3.78. Goodyear Fabrikası'nın yukarıdan görünümü, 1966	157
Şekil 3.79. Goodyear Fabrikası, 1964.....	158
Şekil 3.80. İşçi Sigortaları Binası.....	159
Şekil 3.81. 1973 yılında İşçi Sigortaları Binası	160
Şekil 3.82. 1990 yılında yenilenen SSK Bin. (Kocaeli Gazetesi, 17 Aralık 1990)...	162
Şekil 3.83. 1996 yılında yapımı tamamlanan ve günümüzde kullanılmakta olan yeni SSK binası.....	163
Şekil 3.84. Asya Otel, 2010	164
Şekil 3.85. Mannesmann Boru Fabrikası, 2011	165
Şekil 3.86. Çelik Halat Fabrikası	166
Şekil 3.87. Petkim	167
Şekil 3.88. 1940'larda panayırın kurulması düşünülen alan	168
Şekil 3.89. Leyla Atakan Parkı girişi	168
Şekil 3.90. 1. Kocaeli Sanayi Ser. (Bugünkü Atatürk Kapalı Spor Salonu), 1966 ...	169
Şekil 3.91. 2. Kocaeli Sanayi Ser. (Bugünkü Atatürk Kapalı Spor Salonu), 1967 ...	170
Şekil 3.92. E-5 üzeri sahil kenarında düzenlenen sanayi fuarı alanı, 1969.....	172
Şekil 3.93. 1994 yılında fuar alanı içinde tasarlanan sergi ve satış mekânlarının maketi.....	174
Şekil 3.94. Şekip Davaz tarafından 1994 yılında Fuar Müd. için çizilen eskiz	174
Şekil 4.1. 1946 yılında açılan Sümer İlkokulu	175
Şekil 4.2. Sümer İlkokulu'nun planları	176
Şekil 4.3. Sümer İlkokulu'nun arka cephesi	177
Şekil 4.4. Sümer İlkokulu'na 1958 yılında eklenen kapalı teneffüshane binası	177
Şekil 4.5. 1950'lerin ortasında E-5 karayolu geçtikten sonra Sümer İlkokulu'nun görüntüsü.....	178
Şekil 4.6. Seka İlkokulu'nun 1965-1969 yılları arasındaki görüntüsü.....	179
Şekil 4.7. 1991 yılında Seka İlköğretim O. yanına yapılan ek bina inşaatı, 1991	179
Şekil 4.8. 2006 yılında Seka İlköğretim Okulu'nun yıkım aşaması	180
Şekil 4.9. 1930'larda kullanılan, Hürriyet Caddesi ile İstiklal Caddesi arasında bulunan eski hal binası, 1932	181
Şekil 4.10. Bugünkü Belsa Pl.'nin olduğu yerde bulunan merkez hal binası, 1982 .	182
Şekil 4.11. Merkez Hal binası, 1984	183
Şekil 4.12. 42 Evl. mevkiinde inşa edilen bugünde mevcut olan hal binası, 1983 ...	187
Şekil 4.13. 42 Evler Hal Binası, 1984.....	189
Şekil 4.14. Yıkılan merkez hal binasının yerinde inşa edilen Belsa Plaza'nın maketi, 1990.....	190
Şekil 4.15. 1951 yılına kadar kullanılan oda binası, 1945	191
Şekil 4.16. 1956 yılında inşa ettirilen oda binası	192
Şekil 4.17. Bir kat eklenmiş haliyle Merkez Ban.'na kiralanan oda binası, 1982	193
Şekil 4.18. 1981 yılında Ticaret Odası'nın son iki katını kullandığı Akbank binası	194
Şekil 4.19. Sahil kenarında tasarlanmış oda binasının maketi	195
Şekil 4.20. Belediyeye satılan oda binasının inşaat hali, 1993	196
Şekil 4.21. Bayındır Tıp Merkezi'nin devraldığı oda binası, 1999.....	197

Şekil 4.22. Seka Kreş Binası, 1956.....	198
Şekil 4.23. Seka Kreş Binası giriş kısmı, 1958.....	199
Şekil 4.24. Belediye Binası'nın giriş cephesi, 2010	200
Şekil 4.25. Belediye Binası'nın arka cephesi.....	201
Şekil 4.26. Bugünkü "İzmit Belediyesi" hizmet binası.....	203
Şekil 4.27. Bugünkü "Kocaeli Büyükşehir Belediyesi"nin sahil kısmındaki hizmet binası	204
Şekil 4.28. 1990'lardaki Yenidoğan İlkokulu.	205
Şekil 4.29. Yenidoğan İlkokulu/ İsmet İnönü İlkokulu'nun giriş cephesi	206
Şekil 4.30. Yenidoğan İlkokulu/ İsmet İnönü İlkokulu.....	207
Şekil 4.31. Yenidoğan İlkokulu/ İsmet İnönü İlkokulu.....	208
Şekil 4.32. Ford Otosan İlköğretim Okulu.....	209
Şekil 4.33. Eski Yenimahalle İlkokulu (Atatürk İlkokulu), 2007	210
Şekil 4.34. Necatibey İlkokulu ve Yetiştirme Yurdu, 1963.....	212
Şekil 4.35. Yetiştirme yurdu binası, 1990.....	215
Şekil 4.36. Emlak Kredi Bankası, 1981	221
Şekil 4.37. Türkiye Halk Bankası, 1987	223
Şekil 4.38. 1990 yılında yıkılan eski Kızılay İşhanı	224
Şekil 4.39. 1992 yılında tamamlanan, günümüzde mevcut olan Kızılay Binası'nın inşaat çalışmaları.....	225
Şekil 4.40. Yeni Tekel binalarının yanındaki 1800'lerde inşa edilen Tarihi Tekel Binası	228
Şekil 4.41. Tekel Binası'nın 1966 yılında tamamlanan blokları.....	229
Şekil 4.42. 1973 yılında yıkılan Tekel Başmüdürlüğü binası (bugünkü Yapı Kredi Bankası'nın yerinde)	230
Şekil 4.43. 1973 yılında yıkılan Tekel depoları (bugünkü Yapı Kredi Bankası'nın yerinde)	230
Şekil 4.44. 1993 yılında Tekel binasında çıkan yangın (yanan Tarihi Tekel Binası).....	231
Şekil 4.45. Yanan Tekel Binası'nın (1966 yılında tamamlanan blokları) alanında 1994 yılından bu yana bulunan park	232
Şekil 4.46. Sanayi Çarşısı'nda bulunan dükkânlar satışa çıkarıldığında yayınlanan krokisi, 1969.....	236
Şekil 4.47. Sanayi Çarşısı, 1983	237
Şekil 4.48. Körfez Sanayi Sitesi, 1982.....	238
Şekil 4.49. Oğuz Sineması'nın giriş cephesi, 1987.....	239
Şekil 4.50. Oğuz Sineması'nın arka cephesi, 1987.....	239
Şekil 4.51. Önde Halkevi Parkı gözükrken, arkada devam eden deniz dolgusu Çalışmaları, 1942	242
Şekil 4.52. İzmit rıhtımı, 1956	243
Şekil 4.53. Rıhtım çalışmaları, 1956.....	244
Şekil 4.54. İzmit Rıhtımı'nın genel görünümü	245

İZMİT’TE 1936–1966 YILLARI ARASINDAKİ YAPI ÜRETİMİNİN KENTİN GELİŞİMİNE ETKİLERİ

ÖZET

İzmit kentinin, Cumhuriyet sonrasında modernleşmesini başlatan 1. SEKA Fabrikası ile hızlı bir gelişme sonrasında “sanayi kenti” olduğunu kanıtlayan 1. Kocaeli Sanayi Sergisi arasındaki dönemin (1936–1966) incelenmesi bu çalışmada amaçlanmıştır. İzmit’in modernleşme süreci olarak belirlenen bu yıllar arasında kentte gelişimler, değişimler ve bu dönemde halkın ve yöneticilerin karşılaştığı pek çok zorluk olmuştur. Yatırımların azlığı, bilgi eksikliği, halkın bilinçsizliği ve savaş sonrası yaşanan sıkıntılar gibi sorunlar, bu sürecin önünde engel teşkil etmiştir. İlk bölümde 1936–1966 yılları arasında İzmit için hazırlanan, Jansen ve Kemal Ahmet Aru’nun planları tanımlanmış ve ne kadar, ne şekilde uygulanabilmiş onlar üzerinde durulmuştur. İnşa edilen yapılar ve kentin haritalar üzerinden değerlendirilmesi yapılmıştır. Bunun sonrasında kentin gelişimi genel olarak incelenmiş, sosyal yapı, kültürel yapı, şehrin altyapısı, elektrik, su, ulaşım, konut ve kamuya açık yapı inşaatları gibi konularla kentte yaşanan tüm ilerlemeler ve problemler aktarılmıştır. İkinci bölümde bu yıllara tanıklık eden, kentin silüetinin gelişmesine katkıda bulunan ve günümüze kadar gelebilen tüm kamuya açık yapıların hikâyeleri anlatılmıştır. Bu binaların projeleri, yapılış aşamaları, uygulama eksiklikleri ve hataları, şehre bıraktıkları etkiler, geçirdikleri onarımlar ve değişimler gibi 1999 Marmara depremine kadar binalarla ilgili ulaşılabilen tüm bilgiler değerlendirilmiştir. Son bölümde ise yine 1936- 1966 yılları arasında inşa edilen tüm kamuya açık yapıların günümüze kadar ulaşamayanlarının tespiti yapılmış ve yok oluşlarına kadar geçirdikleri değişimler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Altyapı, İmar Planı, İzmit, Kamusal Yapı, Modernleşme

EFFECTS OF THE BUILDING PRODUCTION TO DEVELOPMENT OF İZMIT IN 1936–1966

ABSTRACT

The core point of this study covers the era (1936-1966) between the establishment of 1.st Saka Factory which started the modernization of the city of İzmit after declaration of the Republic and the 1st Industrial Exhibition which proved itself as an industrial city after rapid development. Between 1936 and 1966, which has been defined as the modernization phase of İzmit and during this, period, changes and transformations have occurred and the administrators and the public have encountered many challenges. Issues such as scarcity of the investments, lack of information, consciousness of the public and difficulties experienced during the post-war period have presented an obstacle in this process. In the first part, the plans of Jansen and Kemal Ahmet Aru prepared for İzmit between the years of 1936 - 1966 have been described as well as how and to what extent they have been implemented has been dwelt upon. Subsequently, the development of the city was generally studied; all progresses and issues experienced in the city in the subjects of social structure, cultural structure, infrastructure of the city, electricity, water, transportation, housing and public buildings constructions have been enumerated. Buildings and the city have been interpreted on the maps. In the second part, the stories of all the public buildings witness of those years and which have contributed to the development of the city's profile and which have survived until today are told. All information related to the buildings which could be obtained until the earthquake of Marmara 1999 such as the projects of these buildings, their construction phases, their impacts on the city, deficiencies and errors of implementation, the repairs they underwent as well as alterations have been evaluated. In the last part, from the buildings constructed between the years of 1936 - 1966, those which could not survive to our day have been identified and the transitions they underwent until their disappearance have been dwelt upon.

Keywords: Infrastructure, Development plan, İzmit, Public buildings, Modernization

GİRİŞ

İzmit kentinin, Cumhuriyet sonrasında modernleşmesini başlatan 1. SEKA Fabrikası ile hızlı bir gelişme sonrasında “sanayi kenti” olduğunu kanıtlayan 1. Kocaeli Sanayi Sergisi arasındaki dönemin (1936–1966) incelenmesi bu çalışmada amaçlanmıştır. Kentin gelişmeye müsait olan nitelikleri gerekçe gösterilerek kâğıt fabrikasının İzmit’e kurulmasına karar verilmiştir. Fabrikanın kurulmasıyla şehrin gelişim ve değişim süreci başlamıştır. Tezde anlatılan bu 30 yıllık süreçte, küçük bir kıyı şehri olan İzmit’in, büyük sanayi şehrine nasıl dönüştüğü binalar üzerinden tariflenmektedir. 1. Kocaeli Sanayi Sergisi’nin açılışı bu dönüşümün ispatı olmuş ve kent başka bir sürece girmiştir. Böylece tezin konusu da bu sergiyle noktalamış olmaktadır. Yapı üretiminin önemli bir artış gösterdiği bu yıllarda, toplumun ihtiyaç duyduğu bazı kamu yapıları, konut ve sanayileşmenin gereği olan fabrika yapılarının göz ardı edilen inşaat süreçleri, zaman içindeki değişimleri, ek yapı ilaveleri, terk edilişleri veya yıkım kararlarının ortaya konularak, yapıların bilinmeyen “mimari geçmişlerinin” anlatılması ve kentin gelişim sürecinin yapılar üzerinden okunması tezin amacıdır.

1. GENEL BİLGİLER

1.1.Çalışmanın Amacı ve Kapsamı

Cumhuriyet'in ilanından sonra, 1930'a kadar devletin kurumsal yapısı yeniden oluşturulmaya başlanmıştır. Bu döneme kadar, İzmit'te fazla bir imar faaliyeti gösterilememiştir. İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle inşaat alanındaki durgunluk azalmış ve İzmit'te yapı üretimi daha fazla yoğunlaşmıştır. Yapılan gazete taramalarında, İzmitlilerin ihtiyacı olan modern kamu yapıları ile konutların inşasının savaş sonrasında gerçekleştiği ve Türkiye'de İkinci Ulusal Üslup olarak bilinen dönemde ortaya çıktığını görmekteyiz. Bu dönemde, İzmit kentinden ve ülkedeki genel ekonomik güçlüklerden kaynaklanan birçok problemle karşılaşılmaktaydı. Kentte mimar, müteahhit ve girişimci yetersizliği görülmekte, mevcut olanlarda da inşaat pratiği eksikliği veya maddi sorunlar ile malzeme teminindeki güçlükler nedeniyle aksaklıklar yaşanmaktaydı. Ulaşım ve altyapı yetersizlikleri, yapılarda donatı eksiklikleri, merkezden (Ankara) gelen projelerin yanlış çizilmesi ve uygulanması inşaat süreçlerini etkileyen faktörlerdi. Bu açıdan bakıldığında, İzmit'te yapı üretimindeki modernleşme süreci büyük şehirlere göre daha uzun ve zorlu görünmektedir. Cumhuriyet sonrası mimari gelişimi ve değişimi; tarihsel, üslupsal ve Ankara merkezli olarak genelleyen kaynakların aksine, İzmit gibi bir kentin bu mimari süreci geçirme biçimi farklılık göstermektedir. Bu tez, 1936–1966 yıllarında inşa edilen yapılar üzerinden İzmit'in geçirdiği mimari süreçleri; mimarlık örgütlenmesi, finansman, malzeme temini, teknik bilgi donanımı gibi sorunları ortaya koyarak incelemektedir.

Türkiye, Kurtuluş Savaşı sonrasındaki ekonomik sorunları nedeniyle, mimarideki üslupsal ve kentsel gelişmelere büyük kentler üzerinden dahil olmuştur. Anadolu kentlerinin modernleşme hikâyeleri ise daha sancılı ve daha kaygılı yaşanmıştır. Konunun bu açıdan ele alınması, yeni üslubun uygulamalarının ve mimari anlatımın yerine, yapı üretimindeki sorunların incelendiği bir kent okuması yapmayı gerektirmektedir. İzmit'te inşa edilen modern yapılar üzerinden anlatılmaya çalışılan

bu kent okuması, Türkiye’deki modernizm tarihine yeni bir pencere açmak ve belli kalıpları yıkmak niyetindedir. Binaların yapım aşamaları, öznel, müteahhitler, maddi eksiklikler gibi tespit edilen nedenler, modern yapı üretiminin sonuçlarının yeniden değerlendirilmesini gerektirmiştir. Çünkü yıllarca anlatılan, yeni Cumhuriyet’in binalarının inşası sırasında varlığı sıkça dile getirilen üslupsal kaygı, Anadolu kentlerinde yerini çok başka kaygılara bırakmış ve sonuçlarını çok başka yerlere götürmüştür.

İzmit kentinin sözkonusu tarih aralığında inşa edilen yapılarının geçirdiği değişimler ve dönüşümler mimari açıdan ele alınmıştır. Günümüze kadar gelen ya da gelemeyen tüm kamuya açık yapıların 1999 Marmara Depremi’ne kadar geçirdikleri değişimlerin anlaşılması, binaların mimari geçmişlerinin ortaya çıkarılmasında önemli görülmektedir. Bu aynı zamanda, kentin yapı stoğu ve üretimi açısından İzmit’in modernleşme sürecine de ışık tutması nedeniyle incelenmeye değer görülmektedir. Cumhuriyet’in ikinci evresi olarak bilinen 1936–1966 yılları arasında günümüze kadar gelebilen ve gelemeyen yapıların tespiti sağlanmıştır. Ancak, 1999 Marmara Depremi İzmit özelinde ve ülke genelinde yapı üretiminin kalitesinin değerlendirilmesi için bir kırılma tarihi olarak kabul edildiğinden dolayı günümüze kadar gelen ya da gelemeyen yapıların mimari geçmişlerinin 1999 yılına kadar incelenmesi uygun görülmüştür. İlk bölümde, üst ölçekte İzmit’in kentsel gelişim sorunlarının tespit edilmesi ve imar planlarının incelenmesi ile yapıların inşa edildiği kent ile ilişkisi kurgulanarak genel bir değerlendirme yapılmıştır.

İkinci bölüm, 1936–1966 yıllarında inşa edilen ve günümüze kadar gelebilen yapılara/mekânlara ait bir kataloğu içermektedir. Her yapının geçmişi ele alınmıştır. Yapıda gerçekleşen kullanımın daha önce, nasıl ve hangi yapılarda yer aldığı, yer değişiklikleri, taşınmalar, mimari düzenlemeler, tamiratlar için açılan ihaleler üzerinden yapıların 1999 Marmara Depremi’ne kadar geçirdiği süreç incelenmiştir. Üçüncü bölümdeki yapı kataloğu ise söz konusu zaman diliminde inşa edilen, ancak günümüze kadar gelemeyen yapıların mimari geçmişlerinin ve yapım süreçlerinin anlatılmasını hedeflemiştir. Günümüze gelen ve gelemeyen yapılar olarak başlık verilmesinde, cumhuriyetin ilk tanıkları olan bu yapıların gün geçtikçe yok olduğuna ve korunması gerektiğine dikkat çekmek amaçlanmıştır.

1.2.Çalışma Yöntemleri

Tezde, İzmit'te 1936–1966 yılları arasındaki mimarlık faaliyetleri tariflenmeye çalışılmıştır. Burada amaç, Cumhuriyet sonrası yapıları tanımlarken, gözden kaçırılan birçok sorunu göstermek ve Ankara üzerinden İzmit'in Cumhuriyet Dönemi mimarlığını yorumlamak yerine yerel kaynakların yarattığı farklı mimarlıkları ve inşaa süreçlerini ortaya çıkarmaktır. Cumhuriyet dönemi mimarisini, büyük kentler üzerinden değerlendiren kaynakların yanında, konunun, Anadolu'nun küçük bir kenti olan İzmit üzerinden ele alınması; söz konusu mimarlık dönemini farklı bir pencereden izleme imkânını sunmaya elverişlidir. Bu zamana kadar Ankara üzerinden tariflenen dönemin, “sadece üslupsal bir kaygı” içermediği gerçeğinin algılanması için, Türkiye'nin büyük bir kesimini oluşturan Anadolu kentlerinin geçirdiği tahmin edilen sürecin, İzmit üzerinden anlatılmasına çalışılmıştır.

Tezin konusu için, tarih aralığı çerçevesinde, daha önce yapılmış çalışmalar, tezler, yayınlanmış kitap ve dergiler taranmış, konu ile ilgili belgeler toplanmış ve değerlendirilmiştir. Bu aşamada, araştırmanın, üçüncü ve dördüncü bölümlerini oluşturan arşiv, gazete ve alan taramaları ile ortaya çıkan bilgilere, kuramsal ve kavramsal bir temel oluşturmak için bulguların değerlendirilmesine katkısı olabilecek kentle ilgili sorunlara ulaşılması da hedeflenmiştir.

Tez çalışması; yapıların mimari geçmişine ait verileri toplayabilmek için, çeşitli kütüphanelerden toplanan plan, rapor, resim dosya ve yazılı bilgi kaynaklarına bağlı, özellikle o yıllarda yayınlanan dergi ve gazetelere dayalıdır. Bu bağlamda öncelikle, Arkitekt ve Mimarlık (İstanbul) Dergisi Mimarlar Odası İstanbul Şubesi'nde, Mimarlık (Ankara) Dergisi ise Ankara Milli Kütüphane'de, İzmit'in yerel gazetesi olan Türkyolu ve Hürsöz Beyazıt Devlet ve İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde, Kocaeli Gazetesi de Kocaeli Dokümantasyon Merkezi'nde taranmıştır.

Türkyolu Gazetesi'nin 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960 yılları Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde, 1940 ve 1945 yılları, İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde taranmıştır. Hürsöz Gazetesi'nin ise 1947'den itibaren

1948, 1949, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959 ve 1960 yılları İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde incelenmiştir.

Türkyolu Gazetesi, şehrin mimarisi hakkında büyük ipuçları vermiştir. Türkyolu'na karşıt söylem oluşturan Hürsöz ise, Türkyolu'nda yer almayan başka bilgilere yer vermektedir. Türk Yolu'nda CHP'nin yaptığı uygulamalar ve bu uygulamalara verilen destekler kolaylıkla görülebilmekte, Hürsöz'de ise karşıt söylem geliştirilerek uygulamalar eleştiri alabilmektedir. Hürsöz'ün DP iktidarının icraatlarına daha fazla destek verdiği de görülmektedir. Ancak, bu iki gazete arasında birbirlerinin bakış açılarını çürütmek adına yapılan fikirsel çekişmeler ve çeşitlilik, yapıların inşaat süreçleri ile kentin sorunlarına ait farklı bilgilerin değerlendirilmesini ve bilgi eksikliklerinin azalmasını sağlamaktadır.

Gazetelerin, 1936 yılından önceki dönemleri de taranmış ve bu şekilde, tezin konusuna, bir altyapı oluşturulmuştur. İnceleme, Latin alfabesinin, İzmit yerel basınına ulaştığı 1928 yılından itibaren yapılmıştır. 1928–1931 yılları arası, TBMM Kütüphanesi'nde taranmıştır. Bu yıllar için kaynak olan ve sayıca kendisine en fazla ulaşılmış gazete Hürfikir'dir. Burada 1930–1932 yılları arası, Türkyolu Gazetesi de taranmıştır, fakat sayıca çok az olduklarından o dönemi takip etmede, yararlı olamamaktadır.

1940 yıllarına kadar incelenen yıllarda Türkyolu Gazetesi'nin, 1934 yılından sonraki sayılarıyla iyi bir kaynak oluşturduğu söylenebilir. 1934, 1938 ve 1939 yılları İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi'nde, 1935, 1936 ve 1937 yılları ise Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde bulunmaktadır.

Gazetelerin, 1966 yılından sonraki dönemleri de taranmış, incelenen yapıların yapımından, geçirdiği tadilatları ve değişikliklere kadar tüm aşamaları kaydedilmiştir. Bu nedenle 1936–1966 yılları arasında inşa edilen yapılar günümüze kadar gelebilen ve günümüze kadar gelemeyenler adı altında iki ara başlığa ayrılmıştır. Tezin bu safhası için Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde Türkyolu Gazetesi'nin 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1981, 1982, 1985 ve 1986 yılları taranmıştır. 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998 ve 1999 yılları da Kocaeli Dökümantasyon Merkezi'nde incelenmiştir.

Ankara Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi'nde 1930–1980 yılları arasındaki İzmit'e ait yazışmalar tespit edilmiştir. şehrin ihtiyacı olan inşaat faaliyetleri için Ankara'ya gönderilen yazılar ve merkezden geri dönen cevaplar incelenmeye alınmıştır. Kocaeli İl Özel İdaresi'nden İl Daimi Encümen Kararları'na ulaşılmış ve 1956 yılından itibaren, şehirdeki kamu yapılarının ihaleleri, müteahhitleri ve bedelleri hakkında bilgi sahibi olunmuştur. 1956- 1999 yılları arasındaki tüm kararlar incelenmiştir.

Yapılan alan taramasında; araştırma yapılacak binalar incelenmiş, elde edilen izlenimler, fotoğraflar ve belgelerle birlikte aktarılmıştır. Tespit edilen yapıların, başlangıç ve bitiş yılları, geçirdiği tadilatlar ve aşamalar tespit edilmiştir.

2. 1936–1966 YILLARI ARASINDA İZMİT’TEKİ MİMARLIK ETKİNLİKLERİ

2.1. Kentsel Gelişimin İzleri: İzmit’in İmar Planları

1936-1966 yılları arasında İzmit için iki imar planı hazırlanmıştır. İlki 1939 yılında Jansen’in hazırladığı, ikincisi 1953 yılında Kemal Ahmet Aru’nun hazırladığı imar planıdır. Jansen’in hazırladığı projenin yanı sıra, kendisine bu süre içinde Cuda teknik destek sağlamıştır. Cuda, doktora tezinin bir bölümünde İzmit kenti ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Cuda çalışmasında İzmit kentini “sahilde küçük kentler” kapsamında incelemiştir. Körfez, İstanbul- İzmit güzergâhında dik kıyıya sahip olduğundan, demiryolu sahilden geçirilmek durumunda kalmıştır. Tek doğru çözümün kentteki dağın altından tünel geçirilmesi ile sağlanabileceğini fakat bunun çok yüksek bir maliyet olduğundan tercih edilmediğini söylemektedir. Yeni kent tasarımı için demiryolunun güneyindeki sahil bandının boşaltılması ve yeniden düzenlenmesini değerlendirmiştir. Sahil bölgesinin kamusal dinlenme alanı olarak kullanılması bütün kentin değerinin yükselmesi demektir. Bu nedenle ön çalışma olarak liman tesisleri, silahhane tesisleri, ticari işletmeler ve mezbahayı kentin dışına taşımayı gerekli görmüştür. Sahil bölgesinin düzenlenmesi ile kent görünümünün tarihi zamanlarda İzmit’e özgü olan bütünselliğini tekrar oluşturmak amaçlanmaktadır. Cuda’nın doktora tezinde belirtilen yeni kent inşasında hedef hiçbir zaman İzmit’i bir endüstri kenti yapmak olmamıştır. Cuda gelecek için önem taşıyan tedbirlerden bahsetmiştir. Bunlar; Körfez’in bitiminde kalan bataklık bölgelerinin kurutulması, aktarma olanağının canlandırılması için ön koşul olarak limanın genişletilmesi, bütün kentin değerini artırmak için sahil bölgesinin yeniden düzenlenmesidir (Avdan, 2009, s.85-91)

1934 yılında imar planını hazırlama işi Jansen’e verilmiş, Jansen’de Ekim 1934 tarihinde İzmit’i ziyaret ederek genel bir inceleme yapmıştır. On gün inceleme raporu, on ay da imar planı hazırlama süresi tanınmıştır (Türkyolu Gazetesi, 15 Ekim

1934). 3 Mayıs 1939 tarihinde imar planı İzmit Belediye Meclisi'nde tasdik edilmiştir. 9 Mayıs 1939 tarihinde imar planı Türkyolu Gazetesi'nde yayınlanmıştır. İzmit Belediyesine sunulan plan, Bayındırlık Bakanlığı'na gönderilmiş ve Belediye Bakanlığın düşüncelerini dikkate almıştır. Jansen plan hakkında bir açıklama yollamıştır (Türkyolu Gazetesi, 9 Mayıs 1939). 25 Mart 1936 Türkyolu Gazetesi'nde Yüce, Profesör Jansen'in planları parça parça göndermeye başladığını belirtmiştir. 100 bin metrekare olan Kozluk Mahallesi'nde yüz tane bahçeli ev yapılacağını vurgulamıştır. Planın savaştan sonra uygulanacağı fakat öncelikle başlanmış olan rıhtımın tamamlanması gerektiği belirtilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 12 Mart 1940). Ekonomik sıkıntılar imar planlarının uygulanması konusunda belediyeyi zorlamış ve planın maliyeti konusunda eleştiriler olmuştur (Türkyolu Gazetesi, 25 Kasım 1943). Sahil için L.M Vandenberg'e 1940 yılında ayrı bir planlama çalışması yaptırıldığı (Türkyolu Gazetesi, 24 Eylül 1940), 1941 yılında gerekli kamulaştırma ve yıkımlar yapılarak rıhtımın düzenlemesine başlandığı (Türkyolu Gazetesi, 7 Mart 1941) anlaşılmaktadır.

Jansen'in 1938 yılında toplam altı paftadan oluşan ve bir bütünsellik içeren 1/1000 İzmit Şehri İmar Planı'na Fügen Avdan'ın tezi aracılığıyla ulaşılmıştır. Elde edilen plan, bu çalışmada yorumlanmaya çalışılmıştır (Bkz. Ek 1). 1935 yıllarında "Yamaçtaki Yerleşim" ve "Halkevi ve Sahil Gezinti Yeri" olarak ayrı ayrı çalıştığı planları birlikte bu imar planında anlamak mümkündür. "Yamaçtaki Yerleşim" olarak adlandırılan bölge Kozluk Mahallesi'dir. Planda katları belediyece belirlenecek bahçeli evler öngörülmüştür. Jansen'in İzmit İmar Planı'na ait ön inceleme raporu özetlenecek olursa, Jansen, demiryolunun şehir içinden geçmesini doğru bulmamaktadır. En azından yol ile aynı seviyede olmamasını önermektedir. Deniz yolu ile demiryolunun ilişkilendirilmesini gerekli görmektedir. Şehir içinde yer alan tersaneyi, sahilin doğal gelişimi için engel olarak görmektedir. Demiryoluna paralel oluşan ana caddelerin hangisinin ana trafiğe ayrıldığını belirtmek istemektedir. Küçük yan sokakların sadece yayalar için kullanılmasını önermektedir. Caddelere ağaç dikilmesi, bunun için Hürriyet Caddesi'nin örnek olması ve mevcut olan dar sokaklara izin verilmemesi gerektiğini söylemektedir. Park ve gezinti yollarının yeterli genişlikte olmasını, şehir tepelerine kısmen inşaat yapılmasını vurgulamaktadır. Deniz kıyısını rekreasyon alanı olarak değerlendirmektedir. Gezinti

yerleri ve meydanlar gibi kamusal açık alanların çevresinde idari kamusal binaların olması gerektiğini söylemekte, bu nedenle Ulugazi İlkokulu'nu eleştirmektedir. Okullar, hastaneler, dinlenme ve spor tesislerinin daha sakin yerlere yapılmasını önermektedir. İzmit şehrinin taşra şehri olarak kalmasını istemektedir. Sonuç olarak Jansen 1934 yılında, İzmit kentinin bir sahil kenti olarak gelişmesini önermektedir (Avdan, 2009, s.95, 96, 97).

Jansen'in İzmit imar planının açıklama raporunun Belediyeler Dergisi'nde yayınlandığı tespit edilmiştir. Yazılan raporun 1935 tarihinde hazırlandığı tahmin edilmektedir. Sahil bölgesi planlarda çizildiği gibi imar edilirse, kentin sahil şehirleri arasında güzel bir yere sahip olacağını söylemektedir. Demiryolu ile deniz kıyısı arasına yeşil ve villalar hakim olunca, şehrin kıymetinin artacağını vurgulamaktadır. Tersanenin batıya doğru şehrin dışına taşınmasını istemektedir. İstanbul-Ankara yolunun kentin ortasından geçmesi için İzmit içinden iki yol önermektedir. Birincisi, demiryolunun güneyinde ortadan geniş bir trafik hattı yapılması, ikincisi ise Hürriyet Caddesi'nin kuzeyinde bulunan tarafın genişletilmesidir. İstanbul- Ankara geçişini sağlamak amacıyla ikinci tercih seçilmiştir. Şehirlerarası ulaşım aksı niteliğinde olacak bu yol için tedbirler alınacaktır. Yayaların taşıt yoluna geçmesini engellemek için demir parmaklıklar yapılacak ve demiryolu geçitleri taşıt trafiğine (bir tanesi hariç) kapatılacaktır. İstiklal ve Alemdar Caddesi dışında Hürriyet Caddesi'ne bağlanan caddeler trafiğe kapatılacak, yaya geçişini sağlamak için Fethiye Caddesi'nin köşesinde ve Yenicuma Cami'nin kuzeybatısında tünel yapılacaktır (Belediyeler Dergisi, sayı:36, s.32-37).

Jansen bu raporda, Hürriyet Caddesi üzerinde dört sıra olan ağaçların ortadaki kısmının kaldırılmasını teklif etmektedir. Fevziye Cami'nin etrafında, kötü binaların yerine yeni bir Pazar yeri önermiştir. "Yeni Ankara Caddesi" olarak adlandırılan cadde, İstanbul- Ankara yolu için ileride uygulanması önerilen ilk seçenektir. Yeni Ankara Caddesi'nin (bugünkü Ankara Caddesi) güneyinde yola yakın kısımda bloklar, sahile yakın kısımda ise bahçeli villalar düşünülmüştür. Bu cadde Yeni Cuma Cami'nin batısından kuzeyine doğru devam ettirilerek, cami ile deniz arasının serbest kalması ve böylece binaların camiye rahatsız etme olasılığının kalkması planlanmıştır. Sahil şeridinde konser ve toplantılar düzenlenebilecek bir salon (tiyatro), otel,

lokanta, kahvehane ve gezinti alanları gibi kamunun kullanımına açık yapılar önermiştir. Belediye binası için Yeni Ankara Caddesi'nde yeni bir bina öngörmüştür. Belediye dışında vilayet binası, itfaiye, postane gibi kamu binalarının sahile yakın bir bölgede konumlandırılarak, burada idari merkez oluşturma düşüncesi mevcuttur (Belediyeler Dergisi, sayı:36, s.32–37).

Şehirci Mimar Burhan Arif Ongun yapılan bu kent planındaki aksaklıkları 1936 yılında Arkitekt Dergisi'ne aktarmıştır. Küçük ve az bütçeli bir şehir için, inşası araziye daha uygun bir plan beklediklerini belirtmiştir. Değiştirilmesi istenen tersane alanının İzmit için büyük önem taşıdığını söylemiş ve bu nedenle yeni yerinin belirlenmesi için gerekli etütlerin yapılmadığını eleştirmiştir. Sahil yolunun tersaneyle belediye bahçesi arasında tatbikatının yapılmadığını vurgulamış, şehrin ticari yönden kuvvetlenmesi gerektiği düşünülmemiştir. Jansen'in planındaki dikkatleri çeken diğer bir husus ise, demiryolu ile deniz arasında kalan İzmit şehrinin yıkılıp yok sayılmasıdır. Bu arsaların ise ticaret sahalarında bulunmaları nedeniyle binaların tamamını yıkmayı mümkün görmemiştir. Atatürk Anıtı'nın yakınında bulunan mevcut köprünün yıkılmasını ve planda gösterilen yerinde yapılacak yeni köprünün konumunu uygun görmemiş, bulunduğu arazinin de buna müsaade etmediğini bildirmiştir. Demiryolunun iki tarafına yapılan binaların tren geçerken sarsıldığını, zemininin dolma olduğunu bu nedenle bu binaları geriye çekmek gerektiğini vurgulamıştır. Demiryolu üzerindeki ağaçların kesilmesini doğru bulmamış, aksine aynen muhafaza edilmesini ve aralarında yenilerinin yetiştirilmesini önermiştir. Bunların sonucunda Ongun, Jansen'in planında ileri sürülen fikirlerin doğru yapılmış olmasını ve bir rölöve üzerinden olgunlaşmasını istemektedir. Teklif edilen yeni yolun ve güzergâhına denk gelen inşaatların mali portresine de dikkat edilmesi gerektiğini ve mukayese yapılmasını vurgulamaktadır (Arkitekt Dergisi, 1936, sayı 1, s.14–15).

1948 yılında 2. İzmit şehri imar planı yarışma projesi olarak, Kemal Ahmet Aru ve Gündüz Özdeş tarafından hazırlanmıştır. 1952 yılında bu planların değişeceği, önceden hazırlanan bu planlarla iyi sonuç alınamayacağı ve bu nedenle yeniden ölçümler yapılarak çizilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 3 Şubat 1952). İlerleyen günlerde ise Kemal Ahmet Aru'nun 1/5000 ve 1/2000 ölçekli

planları, şehir meclisi tarafından incelenmiş ve kabul edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 16 Temmuz 1952). 1953 yılında ise 1/1000 ölçekli plan kabul edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 22 Ocak 1953). Sonuç olarak 1948 yılındaki imar planının 1952 ve 1953 yıllarında onaylandığını görmekteyiz. Planda Yenicuma Cami'nin güneyinden Halkevi'nin kuzeyinden geçen İstanbul-Ankara yolu geçişinin sahile alınması ile ilgili plan değişikliğine itiraz edilmiştir. Sahilden geçirilerek düşük maliyetle yapılacak bu işin, kentin kalkınmasına engel olacağı ve şehrin sahille bağlantısını keseceği söylenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 17 Ocak 1953).

Kemal Ahmet Aru'nun 1/2000 ölçekli imar planı kesin projesine ait raporu incelenmiş ve elde edilen planlar, bu rapor doğrultusunda yorumlanmaya çalışılmıştır (Bkz. Ek 2). Şehre ait çeşitli bölgelerin seçilmesinin sebeplerini açıklamıştır. Ticaret bölgesi olarak, şehrin demiryolu güzergâhı üzerinde ve bu kısmın kuzeyinde, kısmen İstanbul Caddesi'nde bulunan alan korunmuş ve ayrıca yeni liman mıntıkasında ticaret blokları teklif edilmiştir. Ömerağa mahallesinde bir pazar yeri ve hal binası tanzim edilmiştir. Şehrin idare merkezi olan mevcut hükümet binası saat kulesinin bulunduğu tepe üzerinde bulunmaktadır. Yeni adliye binası da bu mevkiye inşa edilmiştir. Ayrıca askeri kumandanlık da burada bulunmasından dolayı idare merkezi bu alan olarak belirlenmiştir. Şehrin belediyesi ise mevcut gümrük binasının bulunduğu iskele başında bir meydan kenarında konumlanmıştır. Liman ve endüstri bölgesi düzenlenmesinde mevcut istasyon meydanının, devlet yolu bağlantıları da düşünülerek planlanmıştır. Bu meydan üzerinde yeni bir iskelenin inşası yapılarak deniz ve kara nakliyatı bir meydan üzerine konumlanmıştır. Bahriyeden tersane sahası geri alınarak, şehrin deniz cephesi artırılmış, burada ticaret blokları, antrepolar, tahmil tahliye tesisatı düşünülmüş ve demiryolu da yeniden inşa edilerek 500-600 m. rıhtım kenarına uzatılmıştır. Endüstri, liman ve yeni demiryolu istasyonları için körfez bataklığı en uygun yer olarak düşünüldüğünden bu saha boş bırakılmıştır. Şehrin batısında bulunan büyük endüstrinin yine batıya doğru ilerlemesi uygun görülmüştür. İskân bölgeleri incelendiğinde, tepe mahallelere çıkan yollar üzerinde tetkikler yapılmış, istikametleri devamlı olanlar üzerinde hiza tahsisleri yapılmış ve bu mahallelere otobüs servisleri yapılması temin edilmiştir. Şehrin kuzeydeki imar sınırları tespit edilerek kuzey çevre yolu ile ihata edilmiştir. Şehrin batısındaki yamaçlarda yeni işçi mahalleleri tanzim edilmiştir. Depremin büyük etkisi altında

kalabilecek yerlerin, deprem yönetmeliğine uygun inşa edilmesi gerekmektedir (Arkitekt Dergisi, 1953, sayı 9–12, s.208–210).

Şehir içinde bulunan park ve yeşil sahalar korunmuş ayrıca sahilde eski gümrük binası ve Yenicuma Cami arasında park düşünülmüştür. Mehmet Ali Paşa mahallesinde yeni bir spor sitesi tanzim edilmiştir. Yeni iskân sahaları içinde ayrıca yeşil saha, park, çocuk bahçesi gibi açık sahalar ayrılmıştır. İskâna açılan yeni sahalarda parklar düzenlenmiştir. Yenicuma civarında bulunan düz arazi, şehre yakınlığı, mühim yollar kenarında bulunması ve topoğrafik önemi bakımından birinci planda imar alanı olarak seçilmiş ve bu kısma ait ev tipleri hazırlanmıştır. İstanbul-Ankara devlet karayolunun geçtiği doğudaki harap şehir yerleri de birinci plandadır. Eski şehirde değişme imkânlarının zamanla, adım adım olacağı belirtilmiştir. Şehrin cami ve benzeri eski eserlerini başka binalar sarmış ve tesirlerini bozmuştur. İmar planında bu nokta göz önünde bulundurulmuş, camilerin etrafı açılarak tanzim edilmiştir (Arkitekt Dergisi, 1953, sayı 9–12, s.211–212).

Eski şehir kısımları Kozluk, Cedit, Hacıhasan, Kemalpaşa, Çukurbağ, Karabaş, Akçakoca, Dabakhane, Tepecik, Orhan, Hacıhızır, Ömerağa mahalleleridir. Bu mahallelerde, dokuya uygun olması nedeniyle evler 2 katlı olmalı, pencere şekilleri, plan tertipleri, çatı meyilleri, saçak gibi detayları mahallenin eski evlerine uymalıdır. Yeni şehir kısmında bodrum kat, dükkân, mağazaların nerelere yapılması gerektiği belirtilmiştir. Kozluk, Yenidoğan, Tabakhane, Hacıhızır, Ömerağa ve Cedit mahallelerinde zemin suyu seviyesinin düşük olduğu yerlerde bodrum katı yapılacaktır. Tepecik ve Mehmet Ali Paşa mahallelerinde, su seviyesinin yüksek olduğu yerlerde bodrum katı olmayacaktır. Tepecik mahallesinde Hürriyet ve Tekeli Caddesi, Saat Kulesi'nden Sinan camine kadar 4 katlı ticaret binaları, mağazalar ve dükkânlar tertip edilecektir. Ömerağa mahallesinde İstanbul Caddesi hizasında (hükümetten liseye kadar), yine 4 katlı ticaret binaları ve dükkânlar yapılacaktır. Şehrin tevsi sahaları içinde çarşı merkezleri tertip edilerek, şehrin 12 m. ve daha geniş yollarında 3 katlı, diğer kısımlarında 2 katlı inşaat yapılacaktır. Devlet yolunun Kozluk mahallesinden Gümrüğe, oradan Sinan camisine kadar yine 4 kat ve mütebaki kısımlarda 3 kat inşaaata müsaade edilecektir. Devlet yolu ile demiryolu arasındaki numune mahallesi için ve demiryolunun kuzeyinde, memleket hastanesinin

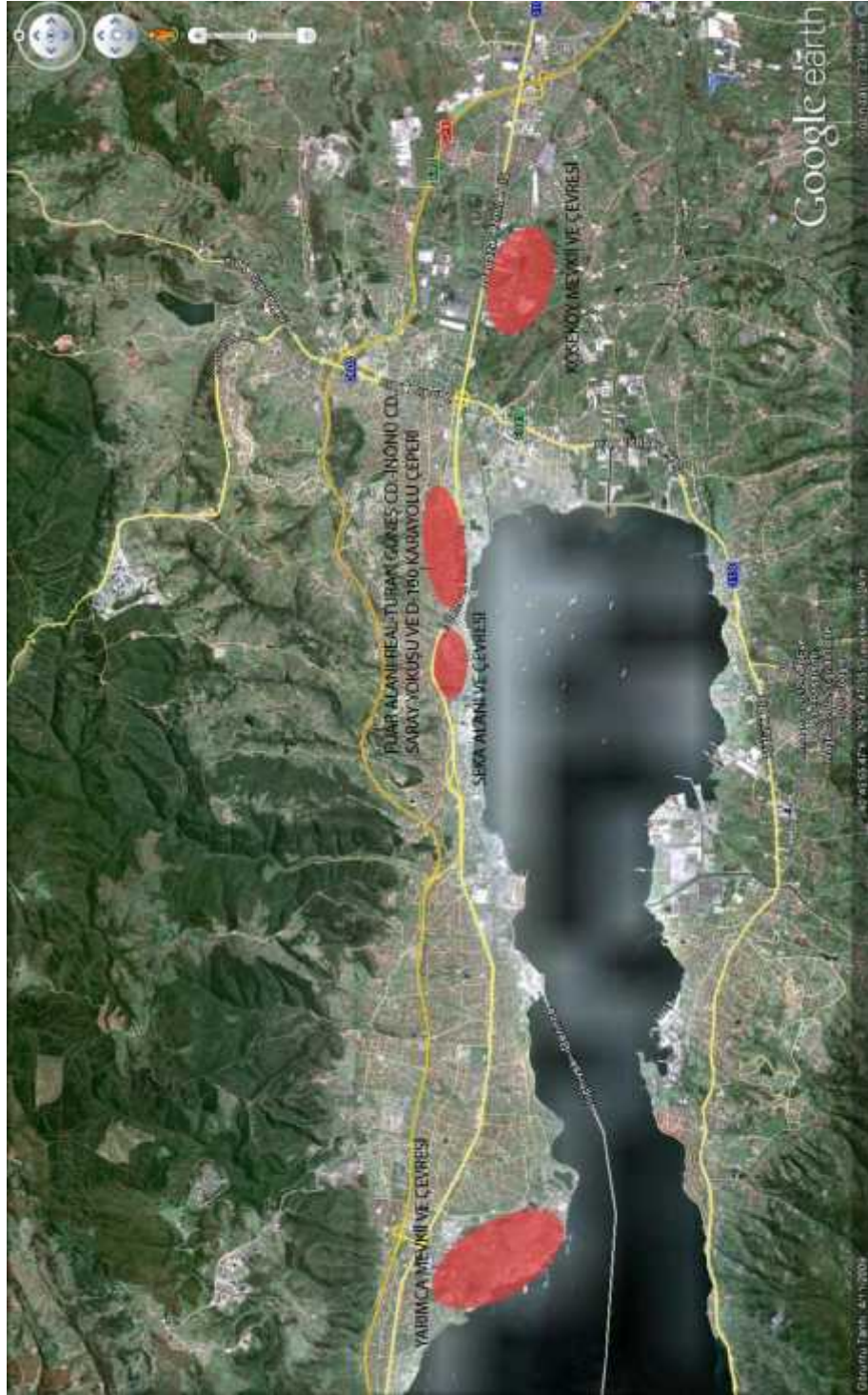
doğusunda iki katlı bitişik evler planlanmıştır. Kâğıt fabrikasının kuzeyindeki yeni mahallelerde ve stadyum civarındaki adalarda iki katlı ayrı ev, yeni açılacak olan devlet yolunun kuzey kenarında, Tekeli ve Hürriyet caddelerinin iki tarafında üç veya dört katlı bloklar yapılması düşünülmüştür (Arkitekt Dergisi, 1953, sayı 9–12, s.213–214).

Şehrin kuzeyindeki yamaçlarda birçok manzara noktaları tesis edilmiştir. Şehrin batısında kâğıt fabrikasına ait spor sahası bulunduğundan, bir de doğudaki tevsî sahaları içinde spor sahası tasarlanmıştır. Bu tesis edilecek spor sahası geçit resmi sahası olarak kullanılacaktır. Şehrin güneydoğusundaki körfez bataklıkları, büyük fidanlıklar tesisi için en elverişli alanlardır. Buranın yüksek olan zemin suyu seviyesini de mümkün kılacaktır. Belediye binası, eski gümrük binası yerine, bir meydan kenarına, iskele başına yerleştirilmiştir. İstasyon binası, mevcut binanın 70 metre kadar batısına konmuştur. Şehirde bulunan 7 ilkokulun etrafı etüt edilmiş, tevsî sahaları ayrılmış, ayrıca inkişaf sahaları için yeni ilkokullar ilave edilmiştir. Şehrin doğusunda Kilez köprüsü civarında, yeni mezbaha tesisleri tertiplenmiştir. Şehrin doğusunda Derince yolu kenarında cezaevi yeri ayrılmıştır. Ömerağa mahallesinde, İstanbul yolu ile Hürriyet caddesi arasında, belediye tarafından istimlâk edilen saha üzerinde hal ve pazar yeri tanzim edilmiştir. Sahilde yeni belediye ve halkevi arasında belediye oteli yerleştirilmiştir. Ayrıca sahil şeridi üzerinde, Halkevi-Sinan cami civarında başka otel ve gazinolar tertiplenmiştir. Yine sahil şeridi üzerinde şehir tiyatrosu ve kitaplığı düşünülmüştür (Arkitekt Dergisi, 1953, sayı 9–12, s.215–216).

2.2. 1936–1966 Yılları Arasında İnşa Edilen Yapılar ve Kentin Haritalar Üzerinden Değerlendirilmesi

Bu değerdendirmerinin yapıldığı tüm haritalar Ek 3, Ek 4, Ek 5’te gösterilmiştir.

1936 yılında hizmete giren 1. Kâğıt fabrikası (SEKA), kendi çevresinde büyük bir yoğunluk oluşturmaya başlamıştır. Kentin batı kısmında görülen bu endüstriyel faaliyetler nedeniyle gelişim ve değışim kendini göstermiştir. Diğer taraftan “kıyı şehri” olarak planlanan İzmit’in sahil kısmının gelişebilmesi için bir takım girişimlerde bulunulması gerekli görülmüştür. 1939 yılında tasdik edilen Jansen imar planında belediye binası ve diğer idari merkezlerin şimdiki Halkevi’nin olduğu alana konumlandırılması bunun bir kanıtı olabilmektedir. Fakat imar planında istenilen bütünüyle gerçekleşmemiş, kıyıda gerekli hareketlenmenin sağlanabilmesi için, 1938 yılında Halkevi yapımına başlanmıştır. Haritalarda görüldüğü üzere, 1936 yılında SEKA’nın kurulmasıyla SEKA ve çevresinde, 1943 yılında faaliyete giren Halkevi’yle, Hürriyet, İstiklal, Cumhuriyet ve İnönü Cadde’leri çevresinde kamusal yapılaşma yoğunlaşmıştır.

Şekil 2.1. 1936-1966 yıllarında yoğunlaşan bölgelerin genel görünümü

1944 yılında 2. Kâğıt Fabrikası'nın da açılmasıyla inşa edilen işçi evleri, buraya eğitim ve sağlık hizmetlerinin getirilmesini gerektirmekteydi. Bu bölgede artan nüfusla oraya en yakın konumlanmış eski bir kilise olan Necatibey İlkokulu'nun ihtiyaçlara yetersiz geldiği düşünülmektedir. Bu nedenle işçi evlerinden sonra

Sümerbank'ın (SEKA hizmetlerini yapan kuruluş) buraya yaptığı ilk yapının 1946 yılında Sümer İlkokulu olduğu görülmektedir. Fabrika yapıları, işçi evleri, okul binası, araştırılan dönemdeki ilk gelişmenin Seka alanı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, 1936 yılından 1948 yılında kadar devletin kamu binası olarak İzmit'e tek yaptığı hizmetin Halkevi olduğu anlaşılmaktadır. Bu döneme kadar yol, su, altyapı gibi gelişimler kenti yeni bir döneme hazırlamaktadır. 1948 yılında Verem Dispanseri'nin, 1949 yılında İzmit Lisesi'nin açılmasıyla, İnönü Caddesi'nin bulunduğu alanın yoğunlaştığı düşünülmektedir. Eğitimin kentin her anlamda modernleşmesine katkısı yadsınamaz. Bu nedenle kentte tek lise olan İzmit Lise'sinin istenen zamandan daha çok gecikmesi, değişim dönemini ertelemiş olmaktadır. Gazi Ortaokulu, Kız Sanat Enstitüsü, Ulugazi İlkokulu ve Yenituran İlkokulu 1950'lere kadar "merkez" olarak adlandırılabileceğimiz alanda eğitim veren ilkokul ve ortaokullardır.

1949 yılında Erkek Sanat Enstitüsü ve 1952 yılında Memleket Hastanesi'nin açılmasıyla kentin doğusunun gelişimi amaçlanmaktadır. Haritada "Seka Alanı" olarak adlandırdığımız alanda 1950 yılında Sigorta Hastanesi yapılırken yoğunlaşma batıya kaymakta ve bu durum doğu kısmına yapılan Memleket Hastanesi'yle dengelenmektedir. Jansen'in imar planında sahilde kurulan idari merkez fikri, saray yokuşuna paralel inşa edilen Adliye Sarayı'yla ortadan kalkmıştır. Halkevi inşasından sonra sahil kısmına istenilen hiçbir kamu binası inşa edilememiş, bu nedenle Aru imar planında idari merkezi yeni Adliye Sarayı civarı olarak nitelendirmiştir. Böylece kentin yoğun kullanım alanı kuzeye doğru kaymaya başlamıştır. Aru'nun imar planında Belediye Binası önerisinin kıyı şeridinde olması ve İstanbul-Ankara yolunu Halkevi'nin arkasından geçirmesi sahil kısmını da yoğunlaştırmak istediğini göstermektedir. Fakat 1952 yılında maddi sebeplerden dolayı alınan yol kararı kentin denizle olan tüm bağlantısını kesmiştir. Çünkü artık yol Halkevi ile deniz arasından geçirilmiştir. Yıllarca idari merkez bütünlüğü isteyen kent bunu elde edememiştir. Hükümet konağının 70'lere kadar inşa edilememesi, Belediye Binası'nın 1957'de Cumhuriyet Caddesi üzerinde, PTT'nin 1958'de İstiklal Caddesi üzerinde, Adliye Binası'nın Saray Yokuşu'nda konumlandırılışı bu birliğin sağlanamadığının kanıtıdır.

Bir yandan Seka Alanı 1950'lerde yoğunlaşmaya devam etmiştir. 1954 yılında 3. fabrikanın kurulması, işçilerin kooperatifleşip yeni lojmanlar kurmasına neden olmuştur. Sigorta Hastanesi'nden sonra o mevkide Yenidoğan İlkokulu, Seka kreş binası ve yeni Necatibey İlkokulu ve Yetiştirme Yurdu açılmıştır. 1958 yılına kadar Seka ve çevresine, eğitim, sağlık ve barınma hizmetlerini Sümerbank kurumu gidermekteydi. Yenidoğan İlkokulu'nun ve Necatibey İlkokulu'nun açılmasıyla 1958 yılında devlet ilk olarak o bölgeye kamu binası hizmeti götürmüştür.

Memleket Hastanesi'nin açılmasından sonra kentin doğusu olan Baç mevkisi büyük ilgi görmüştür. Bu nedenle burada iskân artmış ve 1954 yılında 28 Haziran İlkokulu inşa edilmiştir. 1958 yılında Atatürk Bulvarı'nın sonunda Atatürk İlkokulu'nun, 1959 yılında Bağçeşme mevkiinde Bağçeşme İlkokulu'nun inşası o dönemin kent merkezinin en doğu ve en kuzeyini belirlemiştir.

1960 yılından sonra kent "sanayi şehri" adını almak için son turuna başlamıştır. 1961'de Petrol Rafinerisi'yle gelişmeye başlayan Yarımca mevkisiyle, sanayinin kentin bir hayli batısına taşınması düşünülmüş olabilmektedir. 1962'de Köseköy mevkisinde kurulan Pirelli'yle kentin doğusu batısıyla dengelenmek istenmiş de olabilir. Kamu binalarının, bankaların ve toplu lojmanların konu olduğu çalışmada, topluma hizmet edecek bu yapılar için, kabaca Yarımca- Seka Alanı ve Halkevi-Köseköy arasındaki alanların, kentin sanayi şehri olmaya adım attığı dönemde (1936-1966) kullanılmadığını göstermektedir. Bu zaman içerisinde merkezin planlı bir şekilde batıya veya doğuya kaydığını söylemek doğru değildir. Fabrikalar büyük bir kamu kuruluşu olduğundan dolayı, bu büyüklüğü kaldırabilecek bir alan, kent merkezinin çok yakında görülmeyip, kentin en dış kısımlarına itilerek kente bir çeper oluşturulmak istendiği düşünülebilir. 1966 yılında 1. Kocaeli Sanayi Sergisi bize kentin sanayisinin kendini gösterecek kadar yeterli halde olduğunu göstermektedir. Kent artık başka bir döneme girmiştir. Ayrıca ilk sergi yeri olan Kapalı Spor Salonu'nun, kentin ilk fabrikası SEKA alanının içinde olması tesadüf olmasa gerektir.

2.3. 1936'dan 1999 Marmara Depremi'ne Kadar İzmit Kentinin Gelişimindeki Sorunlar

1936–1966 yılları arasındaki 20 yıllık süreç, savaş yıllarının bıraktığı harap izlerin kentte etkisinin yok olmadığı bir dönemi işaret eder. Kentin imarı zor şartlar içinde devam ederken, yapılan kentsel çalışmaların yavaşlığı yerel gazetelerde göze çarpmaktadır. Yeni bir kent doğarken yaşanan sıkıntılar bir hayli fazladır ve kentin içindeki parsellerin tapu, elektrik, su, yol işleri için yapılan çalışmalar halk tarafından sabırsızlıkla beklenmektedir. 1940 yılında, belediye öncelikle su sorununu halletmiş, “fenni mesul” ile çene ve paşa sularını şehre kazandırmıştır. Daha sonra şehre kâğıt fabrikası santralinden elektrik temin ederek, elektriğin kullanımını sağlamıştır. Bu dönemden önce kentte halkın elektrik kullanabildiğine dair bir bulguya rastlanmamıştır. Dört sıra ağaçlı olan demiryolu caddesi asfaltlanmış ve önemli caddeleri ağaçlandırma işlemleri yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 7 Mayıs 1940). Kozluk mahallesinin yeniden imarı gündemde olup, zamanında yanlış bir düşünceyle halk için yapılmış barakaların başka bir yere nakli istenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 16 Şubat 1940). İlerleyen yıllarda Baç mevkiinde Memleket Hastanesi'nin inşası bu semtin yeniden imar edilip güzelleştirilmesine imkân vermiş ve Kâğıt fabrikasına doğru inşa edilen kentin Baç yönüne kaymasını sağlamıştır (Türkyolu Gazetesi, 30 Nisan 1940). 1947 yılında gazeteler bu semtten en çok inşa faaliyeti olan yer olarak bahsetmektedir. Belediye burada konut yaptıran kişilere kolaylık göstermektedir. Bu semtte yeni binalar inşa edilirken, kimi zaman imar işlerinin aksadığı ve barakaların yeni yapılan inşaatlarla iç içe kaldığı tespit edilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 27 Temmuz 1946). İzmit'in en modern mahallesi olması umulan Kozluğun imar planına uygun yapılmadığına dair haberler, arsa sahiplerinin istedikleri yere inşaat yaptıklarını işaret etmektedir. Yerel basın sık sık gözden kaçan bu hataların modern şehircilik anlayışına uygun olmadığı, emeklerin boşa gitmemesi gerektiğine dair uyarılar yapmıştır. Kurtuluş Savaşı'nda Rumların bu bölgeyi terk ederken yakmaları sonucunda Kozluk Mahallesi, İkinci Dünya Savaşı dönemine kadar harabe olarak kalmıştır. Mahallenin yeniden düzenlenmesi sırasında, düzensiz bir yol izlenmesi, sokakların hesaplanmadan yapılarak dar olmasına ve konut projelerdeki oda sayılarının uygulama sırasında arttırılmasına yol açmıştır (Türkyolu Gazetesi, 28 Ekim 1950).

Kentteki yapı inşaatları sırasında eski ve köhne binalar yıkılıp, yeni yapılacak yapılara zemin hazırlanırken, bu işler ardında çamur ve moloz bırakmaktadır. Yapılan istimlâk çalışmaları, çevresinde büyük bir toz bulutuna ve kötü bir görüntüye sebep olmuştur (Türkyolu Gazetesi, 7 Mart 1940). İkinci Dünya Savaşı'na denk gelen günlerde ihtiyaç olan kanalizasyon, park, ikinci su işi gibi imar hareketlerinin bazıları harp sonuna ertelenmiştir. Fakat rıhtım çalışmalarının mutlaka devam etmesi gerektiği önemle belirtilmektedir. Bu yıllarda öncelikle sokak yollarının tamiri, elektrik lambalarının yapılması ve şehrin temizliği gibi konularla belediyenin meşgul olması istenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 12 Mart 1940). Bunun yanında belediye dar bir bütçe ile yol faaliyetlerini sürdürmeye çalışmaktadır. 50 bin lira ile 38 km yol yapıldığı söylenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 19 Mart 1940). 1940 yılında toplamda 115 km yol tamir edilmiş, 14 km yol yeniden yapılmış, 25 köprü tamir edilmiş ve 31 köprü yeniden yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 18 son teşrin 1941). İzmit merkezden tüm ilçelere ulaşılabilir. Yalova'yı Kocaeli'ye bağlayan yol tamamlanarak, İstanbul ile İzmit arası olan yol yapımları sürdürülmüştür (Türkyolu Gazetesi, 9 son teşrin 1941).

Cumhuriyet'in 19. yıl dönümüne kadar Kocaeli'nde Hususi Muhasebe (Özel İdare) tarafından yaptırılmış binalar şunlardır: Vali Konağı, Atatürk Heykeli, Ulugazi İlkokulu, Spor Sahası, Fidanlık, Suadiye Okulu, Eşme Okulu, Aslanbey Okulu, Solaklar Okulu, Hasanbey Okulu, Yarımcı Okulu, Kullar Okulu, Ketenciler Okulu, Kalburcu Okulu, Akmeşe Okulu, Yuvacık Okulu, Yeniköy Okulu, Akçat Okulu ve Tavuklar Okulu (Türkyolu Gazetesi, 29 Ekim 1942).

İzmir Kurumları Arşivi - Foto: Fahri, Fahri Seyrek

Şekil 2.2. Demiryolu (İstasyon) Caddesi, 1945 (Fahri Seyrek arşivi)

1944 yılı İzmir şehri imarının resmi başlangıç yılı olarak kabul edilmektedir. Belediye tarafından istimlak edilen ve şehrin en işlek ticari noktası olan bölgenin yıkımı gerçekleştirilmiştir. Demiryolu'nda Nazmi Oğuz'un tuhafiye dükkânından Türk Ticaret Bankası yanına kadar olan yer tamamen yıkılmıştır. Türkyolu Matbaası ve Ortahan yıkılarak Demiryolu'ndan Halkevine Cadde açılmıştır. Bu saha yeni inşaatların yapımına hazırlanmaktadır. Caddenin sol tarafında kalan, Fevziye Camii'nin yan cephesine bakan dükkânların olduğu adanın da istimlak edilmesi istenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 1 Temmuz 1944). Bu alanda, Türk Ticaret Bankası'nın binasının harp sonuna kadar kalması kararlaştırılmıştır. Halkevi ile rıhtım arasında yapılacak olan büyük parka Milli Şef İnönü'nün at üzerinde bir heykelinin yapılması da alınan kararlar arasındadır (Türkyolu Gazetesi, 18 Eylül 1944).

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren, kentte ev kiralari yükselmiştir. 1941 yılında, suyu ve elektriği olan, iki veya üç odalı bir evin ortalama kira bedeli 25 liradır. Memurlar için o dönemlerde bu bedeli ödemek zor olmuştur. İzmir'te memur evleri yapılmasına ciddi bir ihtiyaç olduğu yerel gazetelerde defalarca yazılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 4 ilk teşrin, 1941). 1944'te şehirde kiralık ev bulmak daha da zorlaşmış, kiralar 30 liraya yükselmiştir (Türkyolu Gazetesi, 16 Temmuz 1944). "Kâğıt Şehri"

olarak nitelenen İzmit'te, nüfus artışı nedeniyle konut sıkıntısı Ankara'ya göre daha fazla hissedilmiş, uzun süre konut eksikliği yaşanmıştır. Otel masraflarına dayanamayan subay ve memurlar, aylarca ev aramış ve kötü şartlarda olan evlerde ikamet etmek zorunda kalmışlardır. Bu dönemde sadece Kâğıt Fabrikası'nın kendi memur ve işçilerine evler yaptırdığı tespit edilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 18 Ocak 1945). İzmit'te yaşanan ev buhranı nedeniyle şehirde yapılan kaçak inşaatlar bile mazur görülür olmuştur. Bu tip kaçak inşa edilen konutların düzenlilik arz ettiği iddia edilmekte ve gecekondular olarak görülmemektedir. Ancak, bu yapılaşmanın sürekli devam etmesi halinde de “garip binalarla dolu” bir İzmitle karşılaşma olasılığının yüksek olduğunun farkındalığı dikkat çeker (Türkyolu Gazetesi, 23 Aralık 1947). Konut azlığı nedeniyle, Fen Heyeti tarafından tespit edilen 10- 15 adet harabe olmuş evden, içinde yaşayanlar çıkarılamamakta ve bu evler yıkılamamaktadır. Bir faciaya sebep olmaması için tamir edilmesi önerilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 20 Kasım 1948). 1951 yılı gazeteleri incelendiğinde kiralara yüzde 50 zam yapıldığı tespit edilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 7 Ocak 1951).

Savaş yılları ve sonrasında kentin iaşesinin sağlanmasındaki aksaklıklar, kente ait sorunların bir başka boyutunu oluşturmaktadır. Kente zamanında ulaşmaması nedeniyle ekmek sıkıntısı yaşanmıştı (Türkyolu Gazetesi, 1 ikinci teşrin 1942). Kömür azlığı nedeniyle de ara ara elektrik kesintileri yapılmaktaydı (Türkyolu Gazetesi, 24 İkinci kanun 1943). 1945'te 40 bin'e ulaşan nüfusta, ısınmak bir yana yemek yapmak için bile kömür bulmak zorlaşmıştır. Kömürün kilosu bu dönemde 20-25 kuruşa çıkmıştır (Türkyolu Gazetesi, 28 Şubat 1945). Kışın ısınmak için yaşanan kömür sıkıntısı ile yazın serinlemek için ihtiyaç duyulan plajın eksikliği, kentin mevsimsel etkilerine karşı halkın savunmasını düşüren unsurlar olarak sık sık gündeme getirilmiştir. Her evde buzdolabı olmaması ve şehirde sadece bir buz fabrikası ve bir satış mağazası olması da sıcak yaz günlerinde kentin buz ihtiyacını giderememiştir (Türkyolu Gazetesi, 13 Temmuz 1948).

Şehirde imar çalışmaları hızlandığı için, yollar, sokaklar, caddeler; toz, toprak, moloz ve kerpiçle dolmuştur. Evlerin bahçe duvarlarının dayanıksız olması sebebiyle kerpiçten yapmak yerine, taş malzemeden yapılması gerektiğine dair uyarılar dikkat çeker. 1947 yılında, 2290 sayılı Belediyeler Yapı Yollar Kanunu'nun 23. maddesi

gereğince her caddenin binalarının cephe ve bahçe parmaklık boya renkleri için belediyeden izin alma gerekliliği halk için farklı bir uygulamadır (Türkyolu Gazetesi, 15 Kasım 1947). Kentteki inşaat ortamının yarattığı kirlilikten halkın bir kısmı huzursuzluk duyarken, bir kısmı da yeni bir İzmit için bunun gerekli olduğunu ve İzmit'in Ankara, İstanbul gibi milyonlar harcanarak inşa edilen büyükşehirlerle benzemesi gerektiğini savunmuştur (Türkyolu Gazetesi, 15 Temmuz 1945).

İkiz Kuleli Arşivi - Foto Fahri, Fahri Seyrek

Şekil 2.3. Fethiye Caddesi'nden demiryolu geçidinin Halkevi'ne inen bölümü, 1948 (Fahri Seyrek arşivi)

1947 yılını, İzmit'in inşaat alanında yaşadığı en aktif yıl olarak nitelendirebiliriz. Memleket Hastanesi, Verem Savaş Dispanseri, Erkek Sanat Enstitüsü, Lise Pavyonu inşaatları hızla devam etmektedir. Hal binası inşaatının başlaması için ödenek hazırlanmış, SEKA'nın yaptırdığı 51 mühendis, 44 işçi evinden sonra 20 tane memur evi yapımı sona yaklaşmıştır. 50 yataklı İşçi Hastanesi ile Sümer çeşmesi inşaatı sürdürülmekteyken, Sümer İlkokulu faaliyete geçmiş, kentin en önemli sosyalleşme mekanı olan Oğuz Sineması açılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 16 Nisan 1947). Birinci, İkinci Kâğıt, Selüloz, Klor Alkali Fabrikaları da şehrin yeni yüzünde önemli bir yere sahiptir.

1947 yılında gittikçe artan su ihtiyacı ile kentteki ulaşım aracı eksikliği önemli ve geçmişten gelen sorunlar olarak gündemdeki yerini korumaktaydı. Kentin belirli noktalarını bağlayan otobüsler bulunmamaktaydı (Türkyolu Gazetesi, 26 Temmuz 1947) ve ulaşım kimi yerler için faytonlarla sağlanmaktaydı. Sokaklarda aydınlatmanın yetersiz olması, faytonların kaza riskini de artırmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 9 Eylül 1947). Kısmi çözüm olarak, İzmit- Kandıra arasında daha kolay yolculuk yapılabilmesi için 40 yolcu taşıyan yeni otobüsler alınmıştır (Türkyolu Gazetesi, 21 Eylül 1947).

Kentin gelişimine tanıklık eden 1940'lı yıllarda, merkezde dolaşan büyükbaş hayvanların olduğu, bunların halka zorluklar verdiği ve bu nedenle kentin henüz kırsal düzenden kopamadığını anlamaktayız (Türkyolu Gazetesi, 14 Temmuz 1948). Kentin modern yapılara kavuşması için 1948 yılındaki girişimler, Belediye Binası, Şehir Oteli, Hükümet Konağı ve Adliye Binası inşası için proje yarışması düzenlenmesi fikrini ortaya çıkarmıştı. İzmit Belediyesi tarafından Bayındırlık Bakanlığı ve İller Bankası işbirliği sağlanarak, proje yarışması açılmıştır. Yarışmaya katılan 35 proje, Prof. Paul Bonatz ve Yüksek Mühendis Mithat Aydın tarafından değerlendirilmiştir. Değerlendirme yapılmadan önce, Bonatz ve Aydın İzmit'e gelerek proje sahasını tetkik etmişti (Türkyolu Gazetesi, 28 Kasım 1948). Proje yarışması açılan yapılardan, Adliye Binası ve Belediye Binası inşaatı 1950'lerde, Hükümet Konağı inşaatı ise 1970'lerde başlamıştır. Şehir Oteli inşa edilmemiştir. Bununla birlikte, şehirde yoğun bir şekilde ev ve dükkân yapımları devam etmektedir. İnşaatlar nedeniyle oluşan tozları halkın yutmaması için yolların ve caddelerin sürekli sulanması gerektiği gazeteler yoluyla iletilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 19 Eylül 1948).

İzmit'te ekmek fiyatlarının diğer şehirlere oranla daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. 810 gram ekmek 30 kuruşa satılırken, diğer şehirlerde 25 kuruşa satılmaktaydı. Halk o yıllarda esmer ve karışık undan ekmek yemekte ve fırınlardan beyaz ekmek çıkarmalarını istemekteydi (Türkyolu Gazetesi, 18 Ağustos 1948). 1948 yıllarında şehrin gıda maddelerinde bir hayli yükselmeler olmuş, örneğin tereyağının kilosu 600 kuruş olarak tespit edilmiştir. Kilosu 30 kuruş olan sarımsağın o yıl kilosu 200- 300 kuruşa yükselmiştir (Türkyolu Gazetesi, 20 Kasım 1948).

1949 yılında şehrin içindeki Halkevine giden iki cadde ile Belediye bahçesine giden caddeler yeniden düzenlenmiş, “betonlarının” tamiri yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 6 Temmuz 1949). Fakat şehirdeki bunun gibi birçok yol, Sümerbank Selüloz Fabrikası’nın yer altı kablolarını döşemesi nedeniyle bozulmuştur. O yıllarda şehrin altyapı ve yol işlerinin planlı bir şekilde yapılmadığını görmekteyiz (Türkyolu Gazetesi, 21 Ağustos 1949).

İzmit’in bataklık üzerine kurulu bir şehir olması nedeniyle, sıtma hastalığı yaygın bir haldeydi. 1949 yılında modern araçlarla ve ekipmanlarla bütün köyler, ilçeler sık sık gezilerek bu hastalık kontrol altına alınmıştır (Türkyolu Gazetesi, 7 Ocak 1949). Hastalıkların temel sebebi olan temizlik eksikliği kentin en büyük sorunlarından biriydi. En önemli tarihi eserlerden olan Yeni Cuma Cami’nin çok bakımsız kaldığı, sinek ve çöplerle dolduğu, tuvaletlerin kullanılamaz halde olduğu, içerisinde taş yığınları ve duvar yıkıntıları bulunduğu gazetelere de yansımıştır (Hürsöz Gazetesi, 29 Eylül 1949). İskelenin inşası yapılmadığı için kente gelen gıda maddeleri, pis suların ve idrar çamurlarının üzerinde, hijyenik olmayan bir ortamda bekletilmekteydi (Hürsöz Gazetesi, 20 Ekim 1949). Beklenen iskele inşaatı, uzun bir bekleyişten sonra 1951 yılında ihale edilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 16 Ocak 1951). Atatürk Anıtı’ndan Kâğıt Fabrikası’na giden yollar ise çamurlu ve çukurlarla dolu olup, yol boyunca ışıık bulunmamaktadır (Türkyolu Gazetesi, 22 Aralık 1949). 1951 yılında sıtma hastalığının yok denecek kadar azaldığı, mücadelelerin çok iyi sonuçlar verdiği anlaşılmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 4 Şubat 1951). Bununla birlikte, sokaklarda başıboş kuduz köpeklerin kuduz hastalığını yayma tehlikesi ortaya çıkmıştır (Türkyolu Gazetesi, 17 Şubat 1950).

1950 yılına gelindiğinde yapılması ve bitirilmesi gereken büyük işler arasında, şehre Karakayalar mevkisinden su getirilmesi, hal ve pazar yerinin tamamlanması, şehir elektrik şebekesinin ıslahı ve şehir içinden geçirilecek geniş asfalt yolun yapılması bulunmaktaydı (Türkyolu Gazetesi, 1 Ocak 1950). Düşkünler evi yapılması ve rıhtım inşaatının ilerletilmesi hedeflenmiştir (Türkyolu Gazetesi, 17 Şubat 1950). 1880 yılında inşa edilmiş olan istasyon binasının bu şehre yakışmadığı, tanzim ve ıslah edilmesi gerektiği gazete haberlerinde belirtilmekteydi. Yolcular, çamur dolu bir koridordan geçerek trene binmekte ve bina yolcu ihtiyacına cevap vermemekteydi.

Mimar ve mühendisler bu alana gelerek keşif yapmışlar ve inşaat malzemesi temin edilmişti (Türkyolu Gazetesi, 6 Ocak 1950). Karakayalar suyunun getirilebilmesi için İngiliz vapuru ile şehre su boruları gelmiş ve döşenmiştir. 50'li yıllarda artan nüfus ile su sorunu daha büyük bir hal almaktaydı. Bütün gecekondu mahallelerine ve yeni yapılan evlere su borularının döşenmesi gerekmekteydi. Su sorunuyla birlikte, artan nüfus şehrin sınırlarını genişleterek ulaşımı da zorlaştırmaktaydı (Türkyolu Gazetesi, 5 Şubat 1950). Yolların yapımının tamamlanamaması sürekli olarak durumdan şikâyetçi kişilerin gazete yoluyla yönetime sesini duyurmasına yol açmaktaydı. Askeri Kışla'dan Manastır'a, Klor Fabrikası'na giden yollar su ve çamur denizi haline gelmiştir. Bu yollara harcanacak para bulunmaması halinde kum, çakıl dökülerek durumun önlenmesi gerektiği basın yoluyla ilgililere iletilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 14 Şubat 1950).

Kentin genel vaziyeti sık sık gazetelerin köşe yazılarına konu olmuştur. Gazetelere yansıyan duruma göre: yaya kaldırımlarının önü dükkân sahipleri tarafından işgal edilmekte ve bu hal halka rahatsızlık vermektedir. Yolda yürüyen bayanlar sürekli sözle taciz edilmekteydi. Seyyar satıcılar geçit yerlerini istila etmekte, kahveler, oteller ve lokantalar düzgün bir şekilde kontrol edilmemekte ve Çene suyunun satış yerleri bazı saatlerde memur eksikliğinden kapalı kalmaktaydı. İskele civarı temiz tutulmamakta, Fethiye caddesinin çok dar olması kötü bir görüntüye sebep olmaktaydı. Mezarlıklarda hayvanlar otlatılarak ölümlere saygısızlık edildiği ileri sürülmekteydi (Türkyolu Gazetesi, 7 Ocak 1950). Şehrin temizliğine halk gereken özeni göstermemekte, evlerde biriken çöpler sokağa dökülmekte, seyyar satıcılar ise meyve sandıklarının molozlarını çarşının ortasına bırakmaktaydı. Şehir sakinlerinin üzerine düşen görevleri yapmadığı hakkında bazı yargılar bulunmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 20 Ocak 1950).

Yıllardan beri istenen fidanlık 1950 yılında da henüz bitirilememiştir. Milletvekili Ali Dikmen fidanlık için kendi çiftliğini bağışlamış fakat bütçesizlik yüzünden inşaata başlanamamıştır. Bunun yanında şehir yollarındaki aksaklıklar devam etmektedir. Demiryolundaki geçiş yolları uzun bir süre tamir edilmemiş ve yağmurlu günlerde kullanılamaz hale gelmiştir (Türkyolu Gazetesi, 21 Ocak 1950). İlerleyen günlerde şehrin bozuk sokaklarına yeni bir düzenleme yapılması için faaliyete geçilmiş, 600

bin adet parke taşının ilanı yapılmış ve ihaleye konmuştur. Bu iş için 300- 350 bin lira sarf edilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 3 Şubat 1950). Şehrin elektrik işlerinde de sürekli problem yaşanmaktadır. Gündüz ve geceleri sık sık elektrikler kesilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 28 Ocak 1950). Bunun yanında dışarıdan gelen yabancılar göz önüne alınarak, şehrin otel sayısının az oluşu ve olanların yetersizliği yetkililere basın yoluyla hatırlatılmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 23 Temmuz 1950).

Bu yıllarda yağan yağmurlar gündelik hayatı durdurmaktadır. Kâğıt fabrikası çalışmalarını makine bölümünün sel baskınına maruz kalması nedeniyle 10 gün süreyle durdurmuş, bazı ticarethanelerde kontak sebebiyle yangın çıkmıştır. Yağmur, İzmit'in birçok semtini altüst edebilmektedir (Hürsöz Gazetesi, 4 Ekim 1950). Dikkatsizlikten ve ihmalden dolayı sıklıkla yangın olayları da yaşanmaktadır. Bacaların temizlenmemesi, yeni yanan bir mangalın odada bırakılması gibi sebeplerle yangınlar meydana gelmektedir. İtfaiye ekiplerinin koordinasyon bozukluğu yangınların büyümesine sebebiyet verebilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 26 Ocak 1951).

Şehrin imar hareketlerinde ilginç olaylar da yaşanmaktadır. Milli Eğitim memurları mezar taşlarını yollara döşetip, kaldırım yaptırmıştır (Hürsöz Gazetesi, 28 Kasım 1950). Ruhsatsız inşaatların fazlaşması nedeniyle, basının belediyenin dikkatini çekmek için yaptığı haberler oldukça ilginçtir (Türkyolu Gazetesi, 28 Temmuz 1950). Bununla birlikte, kentin gelişimindeki aksaklıklara rağmen İzmit, 1950'lerde asayiş açısından güvenilir bir kent özelliğine sahiptir. "1956 yılında Türkiye'de cinayet işlenmeyen tek yer" olmuştur.

Bayındırlık Müdürlüğü bünyesinde çalışan mühendislerin ve müdürlerinin işlerine hassasiyet göstermemesi nedeniyle, yapılan yol işlerinde hatalar çıkmakta ve yıkılıp tekrar yapılmaktadır. Henüz parası dahi ödenmeyen Kandıra yolu, yapılp tekrar yıkılmış ve 1000 lira zarar edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 1 Kasım 1952). Dört gözle beklenen Ankara- İstanbul asfalt yolunun nereden geçeceği 1951 yılında belli olmuştur. Yol, Yenicuma Camii'nden Cezaevi istikametine, Halkevi önünden Balıkpazarına gelecek, oradan tersaneye geçerek köprüden Demokrat Parti binası yakasındaki evleri içine alarak, Necatibey-Sümer okulları arasından Stadyum ve Manastır istikametine doğru devam ettirilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 6 Mart 1951). D-

100 karayolunun istimlâklere neden olacağı duyulduğunda inşaat piyasasında hareketlilik başlamıştır. Bu sebeple, taş ve tuğla ocağı sahiplerinin inşaatlar için malzeme stoklamaya çalıştıkları söylenmektedir. Bu hareketlilik, girişimcilerin de ortaya çıkmasına neden olmuş, ev ve apartman yapmak isteyenler “Plan Bürosu” adında bürolarla faaliyete geçmiştir (Türkyolu Gazetesi, 30 Mart 1952). İnşaat yaptırmak isteyenlere, gazeteden ilan yoluyla ulaşılmaya çalışılmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 20 Nisan 1952).

Şekil 2.4. 1958 yılında İzmit’in genel görünümü
(Cemal Turgay arşivi)

1952 yılında İzmit imar planı için yapılan çalışmaların bittiği ve tasdik edildiği söylenmektedir. Fakat sonradan anlaşılanlara göre, mimar Kemal Ahmet Aru bu planı önceki yıllarda çizmiş ve geçen süreyle orantılı oluşan değişiklikleri, planında revize etmeden kabul ettirmiştir. Bu durumun ilginçliği, basında sürekli yansıtılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 3 Şubat 1952). Şehir planı hallolurken, İzmit’in bir liman şehri haline gelmesi istenmektedir. İzmit’in Derince’ye kadar uzaması bunun bir göstergesi olup, bu durumun rıhtımlar ve iskeleler yapılıp, düzenli bir hale sokulması gereklidir. Amerika’nın Türkiye’deki büyük liman tesislerine gösterdiği büyük ilgiden, İzmit’in de yararlanmasa düşünülmektedir (Hürsöz Gazetesi, 29 Şubat 1952). Liman şehri çalışmaları için atılan ilk adım, Etibank iskelesinin temelini atılması olmuştur (Hürsöz Gazetesi, 28 Mart 1952). İstasyon civarında tel örgülerle bir alanın

genişletilmesi ve bir mendirek ilavesiyle bu liman işinin halledilemeyeceği söylenmekte ve yetkililer uyarılmaktadır. Su ve bataklık konusunda uzman Ordinaryüs Prof. Dr. Gronner'in raporundan istifade edilmesi ve Prof. Dr. Vandenberg'in rapor ve projelerinin göz önüne alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Denizin bittiği noktada, bataklık sahalarda kurulacak olan İzmit Limanı'nın şehrin kalkınması için büyük bir rolünün olduğu bilinmektedir. Bu nedenle bu olaya dar bir çerçeve içinden bakılmaması vurgulanmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 11 Temmuz 1954). Onaylanan imar planının yanında, İzmit belediyesi, iskele işi, liman ihalesi, mezbaha inşaatı ve yolların parke olması işiyle toplam bir milyonluk inşaat çalışmalarına girişmiştir (Hürsöz Gazetesi, 13 Haziran 1952).

Şekil 2.5. 1950'lerde Hürriyet Caddesi'nden Atatürk Anıt'ına çıkan yol (Cemal Turgay arşivi)

50'li yıllarda yol çalışmalarında aksaklıklar olmasına rağmen, hızlanmaya başlamıştır. Yapılan Bağçeşme yolu ihtiyaca cevap vermeyecek şekilde dar yapılmış,

fakat bir an önce bitirmeye çalışılmıştır. Hürriyet Caddesi, sokak lambaları orta kısma alınarak bol şekilde ışıklandırılmıştır. Büyük ana caddelere 5'er metre ara ile ağaçlar dikilerek, şehrin genelinde ağaçlandırma çalışmaları yapılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 13 Şubat 1952). Yeni caddeleri ve dikilmiş ağaçlarıyla, 1952 senesinde İzmit'in bahar aylarını bir başka karşıladığı söylenmektedir. Beklenen asfalt yol ve şehir planı işlerinin tamamlanmasından sonra, İzmit'in dört dörtlük bir şehir olacağı düşünülmektedir (Hürsöz Gazetesi, 22 Mart 1952). İçinden asfalt yolun geçeceği eski tersane sahası belediye tarafından satın alınmış, halk tarafından dört gözle beklenen yol işinin engeli ortadan kaldırılmıştır. İlerleyen gelişmelere bir yenisi daha eklenerek, şehir elektrik şebekesine tevsi ve takviye yapılmıştır. (Hürsöz Gazetesi, 29 Mart 1952).

Şekil 2.6. Hürriyet Caddesi 1.geçit (1950'ler) (Cemal Turgay arşivi)

M. İhsan Yazman'ın "Yol Nereden Geçmeli" başlıklı yazısında bu konunun CHP iktidarından beri tartışıldığı vurgulanmaktadır. "Yol şehrin içinden mi yoksa dışından mı geçmeli" sorusuna yanıt bulmaya çalışan Yazman, şehirden geçmesi durumunda

konut sıkıntısı yaşanacağını ve aralarda yapılacak istimlâklerin halkı zor duruma sokacağını belirtmektedir (Demokrat Kocaeli Gazetesi, 20 Temmuz 1952). Demokrat Kocaeli gazetesi sivil bir katkı ihtiyacı güderek bir Fen Heyeti oluşturmuştur. Ankara-İstanbul arasındaki yol için 190 kadar arsanın 7-8 milyon tutarlık bedelle istimlâk edilmesiyle şehir içinde tutulacağı söylenmekteydi (Demokrat Kocaeli Gazetesi, 23 Ağustos 1952). Fakat ilerleyen zamanlarda, asfalt yolun Halkevi ile deniz arasından geçirileceği kesinleşmiştir. Sahilden geçen bu yol, gazeteler yoluyla sürekli eleştirilmekte, belediyenin bu kararından vazgeçmesi için gayret gösterilmektedir. Kentin denizle bağlantısını kesmenin yanlış bir fikir olduğunu, ekonomik ve siyasi nedenlerle bu tür hataların yapılmaması gerektiği sürekli vurgulanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 4 Mart 1953).

1953 yılında, yerel gazetelerde, hızlanan inşaat işlerinin bir anda durduğu ve 5 ay tüm kentte tek bir inşaat faaliyetinin olmadığı söylenmektedir. M. Ali Paşa yolu, Baç yolu, Bağçeşme yolu, Hal tevsii, Etibank iskelesi, Çenesuyu verilmesi, ayakkabıcıların tadilatı, elektrik ve su işleri, şehrin imar planına sahip olması, saat gibi işleyen günlük belde işleri, su depoları, sahile inen yollar, saray yokuşu, ağaçlandırma işleri gibi birçok iş belediye tarafından yapıldıktan sonra, faaliyetler durmuştur. Kişisel kaprisler, makam ve mevki hırsı oyunlarına kurban giden İzmit şehrinin, belediye çalışanları yüzünden elli senesini kaybettiği söylenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 12 Nisan 1953). Türkiye Gazetesi adına, İzmit'ten Kars'a kadar beş bin kilometre yol seyahat edilerek, Türkiye genelinde yolların durumuna bakılmıştır. Karayollarının, diğer illerde hummalı çalışmalarına tanık olunmuş, Kocaeli'nin diğer illere göre çok geride kaldığı tespit edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 29 Ağustos 1953).

Hükümet yarım milyondan fazla bedel ödemiş olduğu halde, beklenen “sağlam” Kocaeli köy yolları yapılmamıştır. Alınması kararlaştırılan makineler alınmamış, yollar teknik şartnameye uymayacak şekilde yapılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 12 Aralık 1953). İhalesi yapılan şehir içi yollarının, 1954 yılı için bir kısmına müteahhit bulunamamakta veya müteahhit işi ilerletememektedir (Hürsöz Gazetesi, 22 Aralık 1953). Aynı yıl içerisinde gazetelerde inşaat malzemesinin karaborsada olduğu söylenmektedir. Halkın soyulmaması, fırsatçıların yararlanmaması için, tedbirlerin alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 25 Haziran 1954).

Verem hastalığının yaygın olduğu o yıllarda, yurdun birçok yerinden gelen hastalar, diğer hastalarla birlikte İzmit Devlet Hastanesi'nde tedavi görmektedir. Bu durumun sağlık açısından tehlike göstermesi ve bu hastalığın bulaşıcı olmasından dolayı, verem hastalarına Kandıra'da bir hastane yapılması düşünülmüştür (Hürsöz Gazetesi, 13 Aralık 1954). 1957 yılında kentte şap hastalığı artış göstermiştir. İnek, manda, öküz ve koyunlarda öldürücü bir hal alan hastalık yüzünden, süt ve yoğurt üreticileri zor durumda kalmıştır. Harmanlar da yüz üstü kaldığından, harman makinelerinin faaliyete geçmesi gerekmiştir (Hürsöz Gazetesi, 6 Ağustos 1955).

Şekil 2.7. Fevziye Camii'nin önünden İstasyon Caddesi'ne bakış, 1955 (Cemal Turgay arşivi)

1955 yılına gelindiğinde ikmal edilen hal binasının bazı kısımlarının, belediyenin kendi binası olmadığından dolayı, belediye tarafından kullanılması halk ve esnaf

tarafından iyi karşılanmamaktadır. Bu yıllarda hal binası gibi başka ihtiyaca cevap vermeye çalışan bina örnekleri olmuştur (Hürsöz Gazetesi, 6 Haziran 1955). Tekel'in ambar darlığı çekmesinden dolayı, eski hapishane binası, bir süre Tekel tütün deposu olarak kullanılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 11 Haziran 1955).

Şekil 2.8. 1959 yılı Hürriyet Caddesi (Cemal Turgay arşivi)

1956 yılında belde imar işlerinin süratle yürütülmesi bakımından, Sümerbank'tan 500 bin liralık bir bedel istenmiştir. Mezbaha ve yeni Hal Binası gibi milyonları aşan tesislerle, Kadıköy, Kozluk, Yenidoğan, Yenimahalle gibi bazı mahallelerin kaplama işlerinin bir kısmı istenilen parayla yapılmıştır. Aynı zamanda şehrin kanalizasyon durumu ıslah edilmek istenmektedir. Senelerce ihmal edilmiş olan su şebekesinin ıslahı için İller Bankası ile temaslarda bulunulmuş ve işe başlanmıştır. Mezarlık giriş çıkış yollarıyla, asri Pazar yerinin tamamlanması, Çenesuyu'nun dağıtım şekli

yapılacak işler arasındadır. Belediye 1956'da hızlı bir imar politikası yürüterek, yeni bir imar ve inkişafın arifesine gelmiştir (Hürsöz Gazetesi, 10 Mayıs 1956). Belediye arsaları halka tevzi edilip, tapuları hemen verilmektedir. İki sene içinde ev yapmayanlara paraları geri verilip, arsalar ellerinden alınmaktaydı (Türkyolu Gazetesi, 16 Eylül 1955). Tepecik Mahallesi'nde başlayan kadastro çalışmalarının hızlıca tamamlanması için halka dağıtılan beyannamelerinin doldurularak, Kadastro Müdürlüğü'ne teslim edilmesi beklenmekteydi (Türkyolu Gazetesi, 18 Ocak 1956). 1 Mart 1956'da başlayan kadastro çalışmaları, ilçelerde de sürdürülmekteydi. Kadastro sonunda mahalle sınırları belirlenmiştir (Türkyolu Gazetesi, 3 Mart 1956). 6188 sayılı kanun gereğince, fakir ve evsiz halkın birer ev sahibi olması amacıyla belediye tarafından dağıtılan arsaların bedellerinde %50 indirim yapılmıştır. Bu yolla fakir ve evsiz kimselerin maddi yükü hafifletilmiştir. 10 yıl içinde 10 taksitle yapılacak ödemelerde, birinci taksiti ödemeyen kişilerin kura hakları ellerinden alınmaktadır. Belediye, inşaat yapmak isteyen ev sahiplerine kolaylık sağlamaktadır (Türkyolu Gazetesi, 5 Haziran 1956).

Denizin doldurulmasıyla rıhtım inşaatı yapılmaktadır. Sahil boyundaki binaların yıkılmasına ilk Yalı Gazinosu'ndan başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 23 Ocak 1957). Karayolları şehrin kanal mecralarını inşa etmektedir. Sahil yolunun inşaatı şehrin güzelliğini bozmayacak şekilde (?) düzenlenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 9 Şubat 1957). Doldurma işlemleri sürerken bir yandan sahil boyundaki istimlâke tabi bütün binalar yıkılmaktadır. Rıhtımla birlikte liman işleri de devam etmektedir. İzmit Limanı, bir Hollandalı şirket tarafından projelendirilmiştir. İnşaatına ise hem Almanlar, hem de Hollandalılar talip olmuştur. Her iki ülkeden fen heyetleri sık sık İzmit'e gelip tetkiklerde bulunmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 9 Mart 1957). Kentin denizle bağlantısı olmasına rağmen, denizle bağlantısının rıhtım, liman gibi yollarla güçlendirilmesi gereklidir. Sahil şeridinde bulunan İzmit'in bir plajdan dahi mahrum kalması dikkat çekicidir. Kocaeli halkı adına basın yoluyla bu önemli ihtiyaç, sürekli ilgililere duyurulmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 7 Mayıs 1958).

Önemli bir güzergâh üzerinde bulunan İzmit'i güzelleştirme çalışmaları, herkesin şiddetle istediği bir hal almıştır. Caddeler üzerindeki yıkık duvarların temizlenmesi ve kötü manzaralı boş arsaların duvarlarla kapatılması kararı verilmiştir. Orduevi'nden

Atatürk Heykeli'ne kadar olan cadde ile Heykel önünden başlayan her iki demiryolu caddesinin son geçidine kadar olmak üzere 1 ve 2 numaralı Hürriyet Caddeleri gibi önemli cadde ve sokaklara bakan arsaların yüzleri kargir olarak, 2 metre yüksekliğinde taş veya tuğladan, üzeri harpuştalı, sıvalı, gri renk badanalı veya derzli duvar olmak üzere düzenlenmektedir. Duvar yerine, 2 metre yükseklikte birbirine lamba ve zıvana geçmeli veya iki tahta arası çıta ile kapalı, üstten alttan kadron kuşaklı ve caddeye bakan cephesi gri renkte yağlı boyalı olmak üzere tahta perde ile kapatılabilmektedir. Belirlenen bu arsalar kapatılmadıkları takdirde sahiplerine ceza uygulanmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 22 Mayıs 1958).

Şehrin hem estetiği hem de güvenliği açısından yıkılma tehlikesi olan binaların, belediye tarafından neden yıkılmadığı merak edilmekteydi. Kiremitlerin çatılardan düştüğü gözlemlenmekte, bu nedenle büyük bir facia olmadan gereğinin yapılması istenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 26 Mayıs 1958). Şehrin güzelliği yanında, denizin güzelliği ve temizliği için bir takım çalışmalar yapılmalıydı. Çünkü şehir nüfusunun çok yoğun olmadığı dönemlerde, kanal menfezleri rastgele denize akıtılmış ve deniz mikrop yuvası haline gelmiştir. Karayollarının kare şeklinde döktürüp denize indirdikleri büyük beton büzlerine kanal ağızlarını akıtarak bu sorundan kurtulmak mümkün olmakta ve belediyenin gereğini yapması istenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 24 Eylül 1958).

Şekil 2.9. 1958 yılında Yukarıpazar Mahallesi’nde bir ev (Cemal Turgay arşivi)

1950’lerin sonunda, İzmit’te konut sorununun daha fazla büyümemesini kısmen önlemek amacıyla çeşitli kooperatifler inşa edilmiştir. 12 Ağustos 1957 yılında İzmit Yapı Kooperatifi’ne ait 42 Evler için temel atma töreni gerçekleştirilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 11 Ağustos 1958). Kentin en güzel noktası olacağı düşünülen kooperatif evleri diğer adıyla, “42 Evler” blok apartman düzeninde yapılmaktadır. Önünden devlet karayolunun geçmesinin apartmanların değerinin artıracığı tahmin edilmektedir. İnşaatların 1958 yazında biteceği planlanırken, demir tahsis edilememesi nedeniyle inşaat aksamıştır (Türkyolu Gazetesi, 3 Haziran 1958). 1959 yılında inşaat faaliyetlerinin yoğunlaştığı dönemde, elektrik ve suyu bağlanarak “Körfez Mahallesi” kurulması düşünülmekteydi (Türkyolu Gazetesi, 18 Ekim 1959). 1960 yılı sonlarında inşaatı biten evler, sahiplerine dağıtılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 13 Kasım 1960). İzmit’te yeni binalar yapılmış olmasına rağmen, konut sıkıntısı devam etmektedir. Apartman daire kiralari 225 ile 400 lira arasında değişmektedir. Şehrin nüfusu taşradan gelenlerle de artmış bulunmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 3 Mayıs 1959).

Şekil 2.10. 1958 yılı Alamecit Sokak
(Cemal Turgay arşivi)

İzmit'te 1959 yılında 7 bahçe sinemasının faaliyette olduğu tespit edilmiştir. Oğuz ve Seka Sinemaları'nda yabancı filmler gösterilirken, Aile, Şan, Çiçek, Ferah, Mehtap Sinemaları'nda yerli filmler gösterilmektedir. Sinemalar arasında rekabetler artmış ve ilginç uygulamalara girişilmiştir. Baş semtinde açılan Şan Sineması'nda seyircilere parfüm sürülerek müşteri çekmeye çalışıldığı görülmektedir (Türkyolu Gazetesi, 9 Temmuz 1959).

Sahilden geçirilen karayolunun seviye bulması için çekilen duvarlar hiç iyi karşılanmamaktadır. “Duvar Şehri” denilen İzmit'te, duvarların altına dükkânlar yapılarak daha estetik bir görünüme kavuşulacağı belirtilmektedir (Hürsöz Gazetesi, 18 Temmuz 1959). Yapılan karayolu nedeniyle, denize rastgele akıtılan lağım sularına çözüm getirilmesi (Hürsöz Gazetesi, 13 Ağustos 1955), duvarların faydalı hale getirilmesi, köprü altının açılarak halkın çamurlu yollardan geçirilmemesi, tersane içinin yol ile beraber ıslahı ve buranın meydan haline getirilmesiyle karayollarının yarattığı sorunlara çare bulunabilmektedir. Milyonlarca lira ile yapılan istasyon köprüsünün altından 80 santim kalınlığında çıkan su boruları karayollarının

başına dert olmuştur (Türkyolu Gazetesi, 26 Ağustos 1959). Tersane duvarlarının yıkılması ile sahil kısmının en estetik yerinin tanzimine başlanmıştır. Yol doldurulması ve tanzim işi devam ederken Kemal Ahmet Aru, imar planını yeniden gözden geçirmektedir. Kentin sahil kısmının 1960 yılı içerisinde güzel bir forma kavuşması planlanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 22 Ekim 1959). 1959 yılının sonlarında yapılan bir haberde, İzmit'in "normal bir şehir" haline gelebilmesi için hükümetin yardımına ihtiyacı olduğundan söz edilir. Su, elektrik işleri, sokak tanzimi, otobüs ihtiyaçlarının giderilmesi için belediye bütçesinin yetersizliği ile artan nüfusun aksine şehrin her yıl on sene geriye gittiği düşünülmektedir (Hürsöz Gazetesi, 9 Aralık 1959).

Bununla birlikte, kısa sürede düşüncelerin farklılaşabildiği de tespit edilmektedir. İzmit'in geriye gittiğini öne süren kişiler kısa süre sonra, kentte imar kalkınmalarının hızla devam ettiğini ve yakın bir gelecekte İzmit'in daha da güzelleşeceğini öne sürebilmektedir (Hürsöz Gazetesi, 22 Ekim 1959).

1960'lı yıllarda Kocaeli bölgesinde, özellikle İzmit-Gebze arasındaki sahada kurulmakta olan çeşitli fabrikalar (Petrol Rafinerisi, 5. Kâğıt Fabrikası, Pirelli vb.), kenti sanayi bölgesinin merkezi yapmaya başlamıştır (Türkyolu Gazetesi, 14 Ocak 1960). Batı ve doğu yönünde büyüyen şehrin, en üst seviyeye gelebilmesi ve kalkınabilmesi için gerekli olan, liman meselesinin çözümü sebebiyle hükümetten yardım beklenmekteydi. Çözümün gerçekleşmesi amacıyla, Cumhurbaşkanı vekili Refik Koraltan'dan sözler alınmıştı (Türkyolu Gazetesi, 28 Şubat 1960).

Şehrin iç kısımlarına ara sokak ve mahallelerine göz gezdirilecek olursa, yolların onarımına buralarda geçilemediği görülmektedir. Komşusu olan İstanbul, baştan aşağı imar edilirken, Kocaeli'nin bu kadar yavaş ilerleyip geride kalması, belediyesinin çalışmaması ilgilileri şaşırtmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 11 Mart 1960). İmar çalışmalarında fabrika ve atölyelere yoğunlaşıldığı, bunun yanında apartman ve pasaj inşaatlarının devam ettiği anlaşılmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 17 Mart 1960). 1960 yılında Kızılay İşhanı, İşçi Sigortaları Binası ve Otel-Gazino inşaatlarının sonuçlanması beklenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 26 Mart 1960). Sonraki günlerde şehrin yol çalışmalarına hız verilmiş ve sahil yolu asfaltına başlanmıştır. Yol ve imar faaliyetlerinin yanı sıra devam etmesi arzu edilen iki konu su ve elektriktir. Yıllardır

devam eden bu iki sorun, kalabalıklaşan ve büyüyen şehirle birlikte büyümektedir. Halk sular kesileceği takdirde, hangi semtte ve hangi saatlerde kesileceğini bilmek ve ona göre tedbir almak istemektedir. Elektrik kesintilerinin uzun sürmesinden dolayı fırınlar ekmek imal edememekte ve ekmek sıkıntısı yaşanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 8 Mayıs 1960). Bu dönemde kaçak inşaatlara engel olunmaya, birçok semtte arızalı su yolları ve elektrik işlerinin giderilmesine başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 10 Temmuz 1960). Sürekli kesilen elektriklerin ıslahında yer altı kablosu kullanımından vazgeçilip, havai hatlar çekilmeye başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 22 Eylül 1962).

Şekil 2.11. Kemalpaşa Mahallesi, 1962 (Cemal Turgay arşivi)

1962 yılında sahil asfaltı ve şehir merkezindeki iki yolun asfaltlanması tamamlanmış, imar hareketlerinde bir kıpırdanma gözlemlenmiştir. Şehirde çeşitli işyerleri sayısı artmakta, işanları çoğalmakta ve bina sayısı fazlalaşmaktadır. Bunlar fazlalaşırken

nüfus artışı da olmaktadır. 1960'ta 70 bin olan nüfus, 1962'de 80 bin'i geçmiştir. 2 yıl içinde fabrika sayısının artması nüfus konusunda önemli bir rol oynamıştır (Türkyolu Gazetesi, 25 Şubat 1962). Belediyenin basın bülteninde, kontrol ekiplerinin faaliyette olduğu, kaçak yapıların takipte olduğu, hamamların kontrol edildiği ve Çenesuyu'nun tevzi edildiği yazmaktadır. Fakat halkın asıl istediği, çamurlu yollardan tamamen kurtulmak, şehir içindeki mezarlıkların kaldırılması, suların hiç kesilmemesidir (Türkyolu Gazetesi, 10 Mart 1962).

60'larda büyük bir sosyal sorun olan dilencilerin çokluğunun sebebi araştırılmıştır. İstanbul Belediye Zabıtası tarafından yakalanan dilencilerin, "Dilenciler Şehri" olarak adlandırılan İzmit'e, 40'ar kişilik gruplar halinde gönderildiği anlaşılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 14 Mart 1962). Bunun yanında kentin temizlik sorunları da devam etmektedir. Şehir kanalizasyonları vapur iskelesi ile Yenicuma Cami arasındaki alandan denize dökülmektedir. Rıhtımın hemen yanından dökülmesi, burada denize giren küçük çocuklar için tehlike yaratmaktadır. Sıcak günlerde, halk yazı plajsız geçirmektedir (Türkyolu Gazetesi, 8 Temmuz 1962).

Şehirde 1962 yılında, 50 tane büyük fabrika ve sınaî tesis olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ufak çapta 325 işyeri bulunmaktadır. Kocaeli bölgesi sanayileşme yolunda hızla ilerlemektedir (Türkyolu Gazetesi, 28 Mart 1962). Prof. Kemal Ahmet Aru'nun 1952'de, İzmit'e gelmeden hazırlamış olduğu imar planı birçok bakımdan, şehrin 60'lardaki bünyesine uymamaktadır. İmar planındaki hatalar yüzünden, arsa sahipleri inşaat yapamamaktadır. Bu planın tadilatı için belediye 3 mimar almıştır (Türkyolu Gazetesi, 9 Ağustos 1962).

Şehirde bankalar kendi reklamlarını koymak şartı ile 34 durak yaptırmıştır. Duraklar için iki proje hazırlanmış, biri 1700 lira iken diğeri 3100 lira tutarındadır (Türkyolu Gazetesi, 2 Ekim 1962). 1963 yılında şehirde banka sayısı 13'e çıkmıştır. Bankaların son yıllarda İzmit'e yakın ilgi göstermelerinin nedeni, kurulan fabrikalar ve Kocaeli'nin hükümet tarafından 1. Sınıf Sanayi Bölgesi seçilmesidir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 2 Ocak 1963). Vali Muhlis Babaoğlu görevine başladığı ilk günlerde İzmitlilerin isteklerine dair bir anket düzenlemiştir. İstenilenler arasında ilk sıralarda elektrik, kanalizasyon, su, yol ve imar planının iyileştirilmesi yer almaktadır. 1963 yılı hedeflerinde hükümet konağı, işçi meskenleri, sel baskınlarının önlenmesi

ve doğu semtlerindeki bataklığın kurutulması bulunmaktaydı. 1963 yılında 3 ay içerisinde beş defa sel felaketi yaşanmış ve doğu semtlerinde su baskınına maruz kalan evlerin dörtte üçünü gecekondular teşkil etmiştir. Gecekondulu şehri olarak bilinen İzmit'in hiçbir yerinde bundan sonra gecekondulu yapılmaması ve gizli olarak yapılanlar tespit edildiğinde derhal yıktırılması kararı alınmıştır (Türkyolu Gazetesi, 19 Ocak 1963). Hazırlanan belediye bütçesinde yol inşaatları, hal binası soğuk hava tesisleri, Baç mezarlığının park haline getirilmesi, kanalizasyon işi, umumi tuvaletlerin temizlenmesi, Çenesuyu deposunun şehir dışına alınması, elektrik şebekesinin tevsi edilmesi gibi işler bulunmaktadır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 21 Şubat 1963).

İmar planlarının imar kanununa göre en az belediye sınırlarını gösterecek şekilde gelişme sahalarını tayin etmesi gerekirken, İzmit imar planı belediye sınırlarının yarısını dahi kaplamamaktadır. Gayrimenkul mülkiyeti ve arazinin hâlihazır kullanılış şekli ile mevcut planlar arasında tezatlıklar olduğu için, tatbikatlarda büyük zorluklar yaşanmaktadır. Bu nedenle bölgenin 1/5000 hâlihazır haritalarının fotogrametri usulü ile hazırlanması ve nazım planının bakanlık tarafından ele alınması gerekmektedir. Kentin diğeri bir sorunu olan kanalizasyon ikmali, imar planının revizyonundan sonra İller Bankası aracılığıyla bir kanalizasyon projesi hazırlatılarak ve bu plana göre uygulatılarak mümkündür. Şehir yollarının imar ve tamiri de imar tatbikat planları ve programları ile mümkün olduğundan bunların uygulanmasındaki tesir küçümsenemeyecek kadar çoktur. Bu nedenle 1963 yılına kadar birkaç yol hariç yeni yollar yapmak mümkün olmamıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 22 Şubat 1963). 1963 yılında İzmit imar planında tadilatlar başlanmıştır. Yüksek Mühendis Muammer Özcan başkanlığında üç kişilik ekip, şehrin haritasını yapmaya başlamıştır. Bölge Planı, Nazım Planı ve İmar Planı'nın tüm detaylarıyla 1964 yılına kadar bitirilmesi planlanmaktadır. Yeni planlara göre halka ruhsatların verileceği belirtilmektedir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 11 Haziran 1963). 1966 yılına kadar imar planındaki tadilatlar devam etmiş ve şehir içinden geçen demiryolu tamamen kaldırılarak, Demiryolu ve Hürriyet Caddeleri'nin yeşil sahali bulvar haline getirilmesine karar verilmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 7 Nisan 1966). 1966 yılının sonunda elektrik ve su sorununun halledildiği ve aşağı semtlerde birçok imar hareketinin yapıldığı söylenmektedir. Yapılan anayolların tamamlanmadığı

görülmektedir. Ana yolların bitirilmesi, ara yolların tanzimi ve yukarı semtlerin inşası, 1967 imar çalışmalarına dahil edilmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 19 Aralık 1966).

1965 yılı şehirde ilköğretim seferberliği açısından başarılı geçmiştir. İlçe merkezlerinde ve köylerde birçok okul inşa edilmiştir. Emanet suretiyle yaptırılan ilkokulların büyük bir kısmı hizmete açılmıştır. İlkokul inşaatlarına kent dahilinde 300 bin lirayı bulan yardımlar yapılmıştır. Mannesmann-Sümerbank Boru Fabrikası, Pirelli, İpraş, Mobil ve diğer fabrikalar tarafından yapılan yardımlarla okulların inşaatı ve eksiklikleri giderilmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 1 Ocak 1966).

1966 yılına gelindiğinde gecekondunun önüne geçilemediğini görmekteyiz. 1961 yılında şehirde 980 gecekondunun varken, 1966'da sayısının 10 binin üstüne çıktığı tespit edilmiştir. Bunun engellenebilmesi için 100 bin metrekaRELİK hazine arsası evsiz vatandaşlara dağıtılmıştır. “Gecekondunun davası” için hızla çalışılmakta ve hükümetle görüşmeler yapılmaktadır. O bölgede yapılacak gecekonduların durumları konuşulmuştur. Hükümetçe verilecek para ile İzmit'teki gecekondunun ıslah bölgesinin yol, su, elektrik ve kanalizasyon ihtiyaçları karşılanacaktır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 2 Mayıs 1967). Gecekondunun mahallerinin zaruri ihtiyaçları için bakanlık tarafından 2 milyon lira verilecek, gecekondunun ıslah ve önleme bölgelerinde vilayet ve belediye yardımları ile bu para 6 milyon lirayı bulacaktır. Kocaeli bölgesine İller Bankası da 3 milyon liralık bir yardım yapacaktır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 7 Mayıs 1967). Gecekondunun sahiplerine, onarım ve önleme bölgesinde ev yapacaklara konut kredisi verilmiş ve bu durum vatandaşlar tarafından memnurlukla karşılanmıştır. Bu krediler verilirken hiç konutu olmayanlara öncelik verilmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 27 Ağustos 1968). Konut sıkıntısı yanında yaşanan su sıkıntısı da 1968 yılında giderilmeye çalışılmıştır. Belediye iki yeni artezyenden temin ettiği suyu şehre vermeye başlamıştır. Böylece tüm ev ve sokaklarda günün her saati su akması sağlanmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 3 Ekim 1968).

Verem hastalığının 1960'ların sonunda ülkenin en önemli sağlık sorunu olması nedeniyle, Kocaeli'de de hastalıkla ilgili mücadeleler devam etmektedir. Kaza ve köylerde taramalar yapılmış, 250 bin kişi muayene edilmiş, 35 bin kişiye aşı

yapılmıştır. Pul ve rozet kampanyaları açılarak halkı toplu olarak bu mücadeleye teşvik etmek amaçlanmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 8 Ocak 1967).

1967 yılında sebze ve meyve fiyatlarının yüksekliği ve kar oranlarına uyulmadığı göze çarpmaktadır. Bunla ilgili Belediye Başkanı Enver Atafırat gelen şikâyetler doğrultusunda, Haldeki komisyoncularla toplantı yapmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 25 Ocak 1967). Tekel maddeleri, şeker, elektrik, demir, gaz ve kömüre zam yapılmıştır. Ard arda gelen zamlar basında “zam serisi” olarak adlandırılmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 18 Şubat 1967). 1 Mart 1967 tarihinde SSK sigortasız işçi çalışmasını engellemiş, böylece kentte sigortasız çalışan işçi kalmamış ve işçi sayısı 40 bin’den 50 bin’e yükselmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 4 Mart 1967). Kentin en büyük sorunlarından biri telefondur. 1962’de 600 numaralık bir otomatik santralle idare edilirken, nüfusu 100 bini bulan 1967’de 400’lük tesis aynı santralin üzerine kurulmuş ve santralin yükü ağırlaşmıştır. Yağışlı zamanlarda telefon görüşmesi yapmak mümkün olmamaktadır. Şehirdeki telefon azlığı nedeniyle PTT’den 900 liraya alınan bir telefon, karaborsadan 4-5 bin liraya temin edilmektedir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 13 Nisan 1967). Fabrikalarda çalışan işçilerin bu yıllarda sık sık greve çıktığı gözlemlenmiştir. Örneğin çalışma şartları, ücretler gibi nedenlerden dolayı Pirelli işçileri 46 gün grev yapmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 26 Şubat 1966).

Vatandaş imar planıyla ilgili belediye meclisi üyelerine basın yoluyla uyarılar göndermektedir. İtfaiye meydanından Ankara asfaltına inen yolun devamı eskiden açık iken, buraya inşaat yapılması kararına kimse anlam verememiştir. İmar planının bir iki memurun elinde “oyuncak” olduğu söylenmekte ve buna müsaade edenlerin istifası istenmektedir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 22 Kasım 1967). İlerleyen günlerde mevcut imar planının ihtiyaçlara cevap vermemesi ve tatbikat kabiliyetini kaybetmesi üzerine yeni bir imar planı hazırlıklarına başlanmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 21 Haziran 1968). İller Bankası’ndan şehre gelen ve imar planını çizmekle görevlendirilen şehircilik heyeti çalışmalarını 1970 yılında tamamlamıştır. Eski imar planının dışında kalan bölgeler plana dahil edilerek, gelişmiş güzel yapılan yapılar engellenmek istenmektedir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 8 Şubat 1970). Yeni plan için yarışma açılmasına karar verilmiş, açılan yarışmada 30

proje arasından Polat Sökmen'in projesi seçilmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 26 Kasım 1970). Seçilen bu plan, 1972 yılında tasdik edilmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 26 Mart 1972).

Şekil 2.12. 4. Sanayi Sergisi, 1970 (Kocaeli Gazetesi, 28 Temmuz 1970)

1966 yılından itibaren her yıl açılmaya başlanan Kocaeli Sanayi Sergisi gittikçe şehir için önemli bir unsur haline gelmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 14 Haziran 1968). Nüfusu yüz bini aşan şehirde yollar, parklar, kanalizasyonlar ve köprüler yapılırken, resmi dairelerin ve şahısların yaptırdıkları yüzlerce bina inşaatı tamamlandıkça şehrin yüzü de değişmektedir. Şehrin büyümesine paralel olarak cadde ve sokakların nizam ve intizamı ile temizliğine önem verilmeye başlanmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 20 Temmuz 1968). 1968-1972 yılları arasında uygulanacak 2. Beş Yıllık Plan döneminde Kocaeli'de 1 milyar 127 milyon 484 bin liralık devlet sektörü yatırımının yapılacağı bildirilmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 12 Ekim 1968). İzmit Limanı'nın, 3. Beş Yıllık Plan döneminde yapılması öngörülmüş, Türkiye'nin ve dünyanın en büyük limanlarından biri olacağı söylenmiştir. Ulaştırma Bakanlığı tarafından temaslar kurulmuş ve uzmanlar şehre gelip tetkiklere başlamıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 29 Kasım 1968). İzmit Limanı'nın daha erken ele alınması amacıyla, Kocaeli olarak el birliğiyle durumun iktidara anlatılması için kampanya açılmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 13 Mayıs 1969).

İzmit, Türkiye'nin pahalı şehirleri arasında yerini uzun seneler muhafaza etmiştir. En çok şikâyet edilen gıda maddeleri ile sebze ve meyve fiyatlarıdır. 1969 yılında yumurta 60 kuruş, sütün litresi 200 kuruş, bir kilo portakal 250 kuruş, bir kilo zeytin 800 kuruş, pırasa 150 kuruş, beyaz peynir 11 lira, koyun eti 13 liradır. İstanbul ve

Ankara’da fiyat bedelleri İzmit kadar fahiş yükseliş göstermemektedir. Kira bedelleri de yüksektir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 4 Ocak 1969).

1969 yılına gelindiğinde, birçok semte yollar, parke, asfalt ve beton yapılarak, 80 semtin stabilize yolu tamamlanmıştır. Çimento karaborsasının önü alınmıştır. Bununla birlikte, eski belediyenin 1.750.586 lira olan borcu da ödenmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 17 Haziran 1969). İmar çalışmalarının hız kazanması sırasında yeni hamam karşısında yapılan büyük bir inşaatın temeli kazılırken, Nikomedya şehrine ait tiyatro kalıntıları bulunmuştur. Temel inşaatı kazıldıkça Roma devrine ait tarihi eserler meydana çıkarılmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 5 Ağustos 1969).

70’li yılların başında artık İzmit’in bir hükümet konağına şiddetle ihtiyacı vardır. Hükümet dairelerinin dağınıklığı ve perişanlığı vatandaşa ve devlete büyük zorluklar yaşatmaktadır. Bunun yanında İzmit Limanı ve Yuvacık Barajı işleri halk tarafından dört gözle beklenmektedir. Yuvacık Barajı’nın yapılması ile sanayi bölgesi su ihtiyacını karşılamış olacak ve bundan sadece sanayi sektörü değil, şehir ve İzmit ovası da yararlanacaktır. İzmit Limanı ise şehir için vazgeçilmez bir gerekliliğin ifadesi olmuştur (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 22 Kasım 1969). İzmit-İstanbul arasında yapılan ekspres yolun, hemen her gün yaşanan trafik facialarının bitmesi için bir an önce tamamlanması gerekmektedir. İstanbul yönünden başlanan bu yolun İzmit’e ulaşmasının 1971 yılında gerçekleşeceği umut edilmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 25 Aralık 1969).

70’li yıllarda artan nüfusla birlikte öğrenci sayısı binin üstüne çıkmıştır. İzmit Lisesi’nin teneffüs alanı yeterli olmadığı için etrafındaki evlerin bahçelerinin istimplâkine gerek olmaktadır. Merkezde bulunan lise binasına ilçelerden ulaşılması güçtür. Bu nedenle kentin en büyük ihtiyacı ikinci bir lise binasıdır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 10 Ocak 1970). Bu dönemde de yolları olmayan mahalle ve semtler olduğu anlaşılmaktadır. Parke yapılacak ve asfaltlanacak yollar mevcuttur. Cadde temizliğinde süpürge makinelerine geçilmiştir.

Şekil 2.13. 1970 yılında şehrin garaj alanı (Cemal Turgay arşivi)

Belediye parkı ve sahil yolu tanzim işleri yapılmayı beklemektedir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 31 Ocak 1970). Yapılmasına karar verilen tapulama işleri, gecekondü konut inşaatları, Derince Liman tevsi, Vakıflar İşhanı ve Bilimsel Araştırma Enstitüsü işleri durmuştur. Bakanlık tarafından bu işler için ayrılan ödenekler ödenmediği için sürekli aksamaktadır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 24 Mayıs 1970). 1970 yılında rıhtım inşaatı ihaleye çıkarılmış, iskele yanındaki sahili kaplayan köhne barakalar yıktırılmış ve burada düğün salonu ve gazino inşaatına başlanmıştır. 634 binaya iskân müsaadesi verilmiş ve 535 kaçak inşaat mühürlenmiştir. Gecekondü önleme bölgesinde 43 bin metrekarelik alan 860.000 liraya istimlak edilmiştir. Çoğu hazineye ait olan bu arazilerin belediyeye verilmek istenmemesi ve imar planının tam olarak tasdik olunmaması nedeniyle buradaki faaliyetler ağır gitmektedir. Otogarı genişleterek, otobüs ve minibüsleri ayırarak sıkışıklık giderilmiş, Halkevi meydanı tanzim edilerek, bu kısımda ve eski Murat Bahçe Sineması'nda özel otopark yerleri açılmış ve fuar sahası civarında belediyeye

ait bir saha kamyon garajı olarak düzenlenmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 4 Haziran 1970). 1970 yılının gazete haberlerinin başlıklarından anlaşıldığına göre bu yıl yapılan belediye faaliyetleri, o güne kadar görülmeyen boyutta ve hızdadır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 13 Eylül 1970). Aynı yıl içerisinde İstanbul ve çevresinde kolera salgını baş göstermiştir. İzmit'te tedbirler alınmış, aşılar yapılmış, çöpler yakılarak etkisiz hale getirilmiş, sular klorlanmış, tüm imalathaneler denetimden geçilmiş, merkezde ve ilçelerde kurulan sağlık ekipleri tüm köyleri taramıştır. Hastalık büyümeden durdurulmuştur (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 24 Ekim 1970).

1972 yılında İzmit İmar Planı'nın tasdik edilmesinin yıllardır gayri muntazam, plansız programsız gelişen kent için iyi bir fırsat olacağı düşünülmüştür. Yeni imar planı şehrin ana konuları üzerinde etken olmuştur. Plana göre İzmit'i ikiye bölen demiryolu hattı yeni planda şehrin içinden tünel ile geçmektedir. Demiryolunun bulunduğu kısım tamamen park ve yeşil sahaya dönüşmektedir. Bu planla birlikte Belediye İşhanı, Soğuk Hava ve Hal Deposu ve Hükümet Konağı inşaatlarının yerleri belirlenmiş, çalışmalara başlanmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 28 Mart 1972). Kurulan fabrikalar, yapılan inşaatlar, hazırlanan planlarla gelişen İzmit'in, havasının ve körfezinin kirlenmesi sorunları ortaya çıkmıştır. Fabrikalar atık sularını denize dökmekte, bunların su ve dumanlarını yok eden tesisatlar yapılmadığı için, hava da kirlenmektedir. Körfez'e gelen vapurlar açık denizlere dökmeleri gereken pis sularını körfeze girince dökmektedirler. Batık ve hurda gemilerin sökülüp durmaları da bu kirliliğe eklenmiştir. 1950'li yıllarda başlayan bu kirlilik, 70'lerde tehlikeli boyuta ulaşmıştır. Deniz kenarında konumlanmasına rağmen, kentin hiç temiz sahili kalmamış ve kullanılamaz hale gelmiştir. Balıkların zehirli atıkları almasıyla, insanlarda da hastalık baş göstermiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 13 Temmuz 1972). Sonuç olarak, sahil kısımları bir sanayi planı olmadan "gasp" edilmiş, deniz ve göl kenarlarına fabrikalar, oteller, moteller ve benzin istasyonları yapılmıştır. Hereke'de yapılan Nuh Çimento Fabrikası kıyının büyük bölümünü doldurmuştur. Mahkemeye verildiği söylenen fabrika, günümüze kadar varlığını sürdürebilmiştir. Yabancı ülkelerden deniz ve hava kirliliği için uzmanlar getirilirken, tesislerin deniz kenarına kurulmasına devam edilmektedir. Dağlık, tepelik alanlarda kurulması gereken sanayi bölgesi, kentin en güzel yerini işgal etmiştir. Kazlı Deri Sanayi

Tesisleri kentte dayanılmaz bir kokuya sebep olmuştur (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 8 Kasım 1974). Yıllarca bu kirliliklerin nedenleri bilindiği halde, 1990 yılında şehrin hava, deniz ve çevre kirliliği için Almanlara ait olan TÜV firmasının uzmanları sorumlu tutulmuştur (Kocaeli Gazetesi, 1 Ocak 1990).

1972 yılının sonunda Geyikalanı'nda yansıtıcı televizyon tesisat ve binası tamamlanmış, kent televizyona kavuşmuştur (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 23 Aralık 1972). 1973 yılındaki gazete haberlerine bakıldığında su, kanalizasyon ve elektrik sıkıntısının devam ettiği, verilen vaatlerin yerine getirilmediği anlaşılmaktadır. Karakayalar suyunu getirme işinin yeni başlatıldığı, kanalizasyon inşaatına ise başlanacağı söylenmekteydi (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 28 Kasım 1973). Oysaki suyun kente getirilme işi, 1975 yılının sonunu bulmuştur (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 18 Aralık 1975). 1974 yılında ise kentin tüm yol sorunun biteceği vaat edilmekteydi (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 7 Aralık 1973). Aynı zamanda asri mezarlığın duvarları ve Anıtpark'ın inşaatının tamamlanacağı belirtilmekteydi. Belediyenin mutlaka yapılacağını söylediği bu çalışmalar, halk tarafından yıllarca beklenmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 8 Aralık 1973).

Şekil 2.14. 1.demiryolu geçidi, 1965 (Cemal Turgay arşivi)

1974 yılında İzmit'in içinden tünelle geçecek olan Haydarpaşa-İzmit-Arifiye arası elektrikli trenlerin yapımına başlanmıştır. Bu trenler Türkiye'de ilk kez çift yönlü ve elektrikli ana hat olarak hizmete girecektir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 13 Nisan 1974). 1979 yılına gelindiğinde demiryolu çift hattı faaliyete geçirilememiş, şehrin içinden geçen tek hat kullanılmaya devam etmiştir. Halk bu durumdan rahatsızdır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 17 Nisan 1979). Ayrıca, İzmit-İstanbul arası yapılan ekspres yolun 1974 yılında tamamlanması ve sıklıkla yaşanan trafik kazalarının son bulması beklenmektedir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 4 Temmuz 1974). 750 milyon lira proje tutarlı iş için, 1979 yılı bütçesinden belediyenin 60 milyon lira gibi az bir bedel ayırması, o işi yapıyor gözüküyor olmak içindir. Bunun yanında kentin otoyolu için 4 milyar lira gerekliken, 100 bin lira ayrılması, bu konuda da hiçbir şey yapılmayacak anlamına gelmektedir. Senelerdir beklenen Çarşı İşhanı ve Hal Binası için, proje tutarlarının çok çok altında bedeller ayrılarak, işlerin ertelenmesi planlanmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 30 Nisan 1979). Buradan da anlaşıldığı

gibi belediyenin bütçesi yok denecek kadar azdır. Personel giderlerini karşılamak amacıyla bile geçici çözümler arama yoluna girmiş, kendi arsalarını halka satışa çıkarmıştır. Mimarlar Odası birçok uyarıda bulunmuş, kent toprağını özel mülkiyete teslim etmenin yerel yönetimi sıkıntıya sokacağını bildirmiştir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 12 Nisan 1979). Bu uyarılar dikkate alınmamış ve arsaların 2. kısmı da satılmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 4 Haziran 1979). Belediye işçilerinin başlattığı grevler nedeniyle kent temizliği tehlike altına girmiştir. Yollar kedi, köpek ve fare leşleri ile dolmuştur. Çöp ve döküntüler sokaklara saçılmıştır. Kent “Sahipsiz Şehir” olarak anılmaktadır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 11 Haziran 1979).

Romanya’dan temin edilen araçlarla, Fen İşleri daha iyi hizmet vermeye başlamıştır. Yeterli malzeme bulmaları halinde Fen İşleri’nin bütün yolları asfaltlayacaklarına dair beyanları da bulunmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 6 Ocak 1980). Belediye İşhanı’nın inşaatı başlamış, Körfez Küçük Sanayi Sitesi hizmete girmiştir. Fakat SSK’nın yaptırdığı hastane inşaatı durmuştur (Kocaeli Gazetesi, 11 Eylül 1980). 80’li yıllarda sarılık hastalığı yaygın olarak kentte görülmektedir. Suların kaynatılmadan içilmemesi, sebze ve meyvelerin çok iyi yıkanmadan yenmemesi gerektiği bildirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 15 Aralık 1980).

80’li yıllarda demiryolu hattı geçiş güzergâhı nedeniyle bazı binalar yıkılmıştır. Sahil kesimine alınması kesinleşen hat, Leyla Atakan Düğün Salonu’nun yıkılmasına neden olmuştur (Kocaeli Gazetesi, 19 Şubat 1981). Terminal ve hal tesislerinin devreye girmesiyle şehrin doğu kesiminin hareketlenmesi, Merkez Bankası ve işhanının hizmete açılmasıyla kentin ticari ve ekonomik hayatında değişiklikler olması hedeflenmektedir. 1983 ve sonraki yıllarda İzmit’te belediye yatırımları yoğunlaşmıştır. İller Bankası aracılığı ile yapımına başlanan şehir içi su şebeke inşaatının büyük bölümünün bitirilmesi beklenmektedir. Başlanan kanalizasyon projesinin bitmesi için 4-5 yıllık bir süreye daha ihtiyaç olduğu ve 80’lerin sonlarında tamamlanacağı tahmin edilmektedir. Demiryolunun kamulaştırma alanı içinde bulunan Kocaeli Sanayi Fuarı’nın açılması zorlaşmaktadır. Demiryolu ve otoban projelerinin 80’lerin sonlarında tamamlanabileceği düşünülmektedir (Kocaeli Gazetesi, 3 Ocak 1983). 1987 yılında kentin doğusunda toplu konut inşaatları başlamıştır. Emlak Kredi Bankası tarafından 8 bin konutluk yeni bir kent

oluşturulması planlanmıştır. 50 bin nüfus kapasiteli her yönüyle kendi kendisine yetebilecek bir proje olmaktadır. “Yahyakaptan” adı verilen bu semt 1993 yılında tamamlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 9 Mart 1987).

1985 yılından itibaren devletin İzmit için ayrılan 183 milyar ödeneğin 116 milyar lirası gönderilmiştir. 80’lerde yılda 500 milyar lira üzerinde vergi geliri sağlayan kent için 1987 yılında 83 milyar liralık yatırım öngörülmüştür. Bunun da 55 milyar lirası kullanılmıştır. Kocaeli ANAP iktidarı döneminde “Bütçe açıklarını kapatan il” durumuna gelmiş ve hayati yatırımlar gerçekleşmemiştir. Kent, devlet yatırım ve hizmetlerinden en az yararlanan illerden biri durumuna düşmüştür. 1987 yılında bitirilmesi gerekirken ödenek yetersizliği nedeniyle Polis Lojmanı inşaatları, Kapalı Yüzme Havuzu, Devlet Hastanesi ek bina inşaatı ve Tarım Sitesi inşaatı tamamlanamamıştır. Devlet bütçesinden harcanan bedelin büyük bir bölümü ulaştırma hizmetlerine gitmekteydi. Merkezde ve köylerde otomatik telefon santrallerinin kapasiteleri genişletildi (Kocaeli Gazetesi, 18 Ocak 1988).

1990’lara gelindiğinde “İzmit’in kaderi” denilen çöplük, deniz kenarından kaldırılmış, yerleşim birimlerinden uzak bir alana taşınmıştır. Çöp fabrikası kurma çalışmaları başlatılmıştır. “Kendi evini kendin yap” projesi ile gecekondulaşmanın önlenmesi amaçlanmıştır. Dar gelirli ailelerin konut sahibi olmaları hedeflenmiştir. Sopalı Çiftliği Gecekondulu Önleme Bölgesi için tasarlanan, zemin katı 44 metrekare, birinci katı 91 metrekare ve 31 metrekarelik bahçesi olan evlerin fiyatı arsa dahil 26 milyon liradır. İnşaatını bitiren bina sahibinden inşaat alanının her 50 metrekaresi için bir ağaç istenmektedir. Bu yıllarda kentte anaokulu kurma çalışmaları başlatılmış, Belediye Hastanesi inşa etmek de planlara dahil edilmiştir. Önceki yıllarla kıyaslanmayacak büyüklükte yol alanları asfaltlanmıştır. Merkezde bulunan Eski Hal olarak bilinen alanda, Kentsel Kompleks Projesi’nin tamamlanması ile kent daha farklı bir görünüme kavuşmuştur. Eski Garajlar olarak bilinen alanda Katlı Otopark projesi gerçekleştirilmiştir. Sahil düzenleme çalışmaları tümüyle tamamlamak, E-5 orta refüj ve yan yaya yolları düzenlemek, eski Sanayi Çarşısı’ndaki 100 konutu tamamlamak, yeni su kaynağını devreye sokmak, Yuvacık Barajı projesini çözümlmek, Büyükşehir Doğalgaz, Çenesuyu şişeleme tesisleri ve ekmek fabrikası projesini hayata kazandırmak amaçlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 23 Eylül 1991).

Büyük çabalar sonucunda hükümet Yuvacık Barajı projesini “yap-işlet-devret” modeliyle tamamen özel sektörün gerçekleştirmesi yoluyla onaylamıştır (Kocaeli Gazetesi, 25 Temmuz 1993). 1998 yılında Plajyolu Sahil projesine önem verilmiş ve tamamlanması için büyük çabalar sarfedilmiştir. Rıhtımdaki beton bloklar tamamlanmış, umumi tuvaletler bitmiş, büfe, kafeterya, çocuk oyun sahaları, oturma grupları, havuz ve yeşil alan tasarlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 2 Şubat 1998).

1999 yılında yaşanan 7,4 büyüklüğündeki Marmara Depremi’yle kent çok büyük bir darbe almıştır. Sanayi kuruluşlarının bazılarında ağır hasarlar meydana gelmiştir. SEKA Fabrika binasında büyük çatlaklar oluşmuş, lojmanları oturulamaz duruma gelmiştir. Kartonsan Karton Fabrikası’nda yaşanan çökmeler sonucu kısmi hasarlar, Pirelli Lastik Fabrikası’nda yüzde 10’luk bir hasar kaydedilmiştir. Türk Şişe Cam Fabrikası’nda meydana gelen zararlar trilyonlarla ifade edilmiştir. Gima, Kordsa, Brisa, İğsaş gibi tesislerde ciddi tahribatlar meydana gelmiştir (Kocaeli Gazetesi, 21 Ağustos 1999). İzmit Devlet Hastanesi büyük hasar görmüş, yaralılar için hastane önünde “seyyar servisler” kurulmuştur (Kocaeli Gazetesi, 29 Ağustos 1999). Hasar gören kamu kurumları, kendi binalarını onarılanaya kadar terk etmiş, bir süre başka kurumların binalarında ya da prefabrik yapılarda hizmet vermiştir. Sözelimi, depremde büyük hasar gören, İl Sağlık Müdürlüğü, Sefa Sirmen Bulvarı’ndaki İtfaiye, Meslek Yüksekokulu’na taşınmıştır (Kocaeli Gazetesi, 29 Ağustos 1999). Akbank İşhanı’nın büyük hasar görmesiyle bina boşaltılmış, içinde bulunan Ticaret Odası, Venüs Restaurant’a gitmiştir (Kocaeli Gazetesi, 3 Eylül 1999). Devlet Hastanesi’nin bazı üniteleri Uzunçiflik’te yaptırılan Trafik ve İlk Yardım Hastanesi’ne nakledilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 1 Ekim 1999). Fevziye Cami başta olmak üzere, birçok cami geçici bir süre ibadete kapatılmıştır. Yenicuma Cami’nin minaresi yıkılmak üzere, uzun süre tamir edilmeyi beklemiştir (Kocaeli Gazetesi, 22 Ekim 1999). Birçok binanın darbe aldığı depremde 1952 yılında inşa edilmiş Adliye Binası’nın hiç hasar görmemesi yetkilileri hayrete düşürmüştür. Kuruçeşme mevkinde bulunan SSK Bölge Müdürlüğü binası da depremde yok denecek kadar az hasar görmüştür. Derince Yenikent gibi yerlerde çadırkentler kurulmuş, çeşitli illerden buralara yardımlar gönderilmiştir. Restorasyonu “Yılan Hikâyesi” ne dönen tarihi Av Köşkü depreme dayanamamış, büyük hasar görerek eski haline geri dönmüştür. SSK İzmit ve Kocaeli Hastaneleri’nin yeni ve eski binalarında tahribatlar

olmuştur. Büyükşehir Belediyesi'nin en büyük projelerinden olan Olimpik Buz Pateni Salonu, yüzlerce cesedin sıralandığı, toprağa verilmeden önce bekletildiği morg görevini üstlenmiştir. Büyük felaket sonrası çıkan Tüpraş tesislerindeki tehlikeli yangın halkı daha çok paniğe uğratmış, patlama riski taşıdığı için bulunduğu Körfez mevkinde halk tamamen terk etmiştir. Kedaş ekipleri insanüstü bir çabayla depremden 38 saat sonra elektrik vermeyi başarmışlardır. Su, kente daha geç ulaşmıştır (Kocaeli Gazetesi, 30 Ağustos 1999). Diğer ilçelere oranla İzmit'in merkezinde büyük hasarlar olmamış, ancak Bekirpaşa bölgesinde birçok ev yıkılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 19 Ağustos 1999). Kocaeli Üniversitesi'nin tüm birimlerinde büyük hasarlar meydana gelmiştir. Arslanbey Kampüsü'nde Hukuk, İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü binaları tamamen yıkılmıştır. Mediko Sosyal Binası'nda yüzde kırk tahribat meydana gelmiştir. Öğrenci yurdunun yüzde altmış kullanılamaz hale gelmiştir. Diğer bazı bölümlerinde kısmi hasarlar oluşmuştur. KOÜ binalarının fay hattı üzerinde olması nedeniyle, ilk kez öğrenci kabul edeceği 1999 yılında kullanılmadan yıkılmış ve 30 trilyon lira kayba neden olmuştur (Kocaeli Gazetesi, 11 Eylül 1999). 1993 yılında inşa edilen Yahyakaptan evleri Marmara depreminde en az hasar gören evler olarak tarihe geçmiştir (Kocaeli Gazetesi, 25 Ağustos 1999). Saraybahçe Belediyesi binası için yıkım kararı verilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 2 Eylül 1999). İzmit Lisesi ve İzmit Gazi Lisesi, 28 Haziran İlköğretim Okulu ağır hasarlar olarak, kısmen yıkılma kararı verilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 15 Ekim 1999).

3. YAPI KATALOĞU: GÜNÜMÜZE KADAR GELEBİLEN YAPILAR

3.1. Sümerbank Selüloz Sanayi Müessesesi (SEKA)

1933 yılının ortalarından itibaren, özellikle Vakit gazetesinde Cevdet Baykal imzasıyla yer alan haberlerde İzmit'in adeta kâğıt fabrikasına kendini hazırladığı söyleniyordu. Sıtmal bir şehir olmaktan kurtulduğu, şehir imar planının çizdirildiği, susuzluk ızdırabının bittiği, asırlarca uyumuş olan İzmit'in baş döndürücü bir süratle atağa kalktığı haberleri sıkça görülüyordu. Bir taşra kentinin İstanbul gazetelerinde işgal ettiği yerle kıyaslanamayacak ölçüde gündemde olan İzmit kendisini ve ülke kamuoyunu parlak geleceğine hazırlamaktaydı (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.63-64). Kentin bu durumu kâğıt fabrikasının kurulması için zemin hazırlamaktaydı. İzmit kentinin seçilmesinin sebepleri olarak; fabrikanın işleyebilmesi için muhtaç olduğu enerjinin, kömürün, suyun ve amelenin en kolay, en ucuz ve en iyi olarak tedarik edilebileceği ve en az masraf ve külfetle nakil ve sevk olunabilmesi için imkânların olduğu yer olarak gösterilmesiydi. Kurulacak olan bu Kağıt Fabrikası İzmit'in gelişimi için bir başlangıç noktası olarak görülüyordu.

Fabrikanın şehrin neresinde yapılacağı hararetli bir şekilde tartışılmıştır. Kentin doğusunu tercih edenler Tayyare Meydanı'nı (Yenicuma Cami civarı), batısını tercih edenler istasyon civarındaki sahayı uygun görmekteydi. Fakat zemin etütleri sonucunda şehrin batısında kurulmasına karar verilmiştir. Yeni fabrikanın İzmit'te inşa edilmesi, mütevazı bir şehir olarak tabir edilen kentin gelişmesinde öncü rol oynamıştır.

Şekil 3.1. Seka'nın genel görünümü, 1970 (Cemal Turgay arşivi)

Birinci kâğıt fabrikası

Fabrikanın inşaat planının hazırlanması 5 Nisan 1934 tarihli bir mektupla G.H.H firmasına verilmiştir. Bütün inşaat planları, makineleri temin edilecek olan Voith firmasının isteklerine göre yapılmış ve inşaatın hızla tamamlanması, binaların daha hafif ve ilerde genişletme ve değiştirmeye daha uygun olması, çelik malzemenin kredi ile temininin mümkün olması ve fiyat yönünden daha elverişli bulunması gibi nedenlerle çelik konstrüksiyon sistemi tercih edilmiştir. Türbün dairesi ile transformatör dairesi orijinal planlardan biraz daha büyük tutulmuş ve duvarlar biraz daha kalın inşa edilmiştir. Fabrika planlanandan yaklaşık 13 ay gecikmeyle 18 Nisan 1936 tarihinde deneme üretimine başlayabilmiştir. Bu gecikmenin belli başlı nedenleri olarak; kuruluş yerinin İzmit ya da Ereğli'den birisinin seçilmesindeki

gecikme, İzmit'te karar kılındıktan sonra kentin doğusu ve batısı arasında bir karar verebilmek için arazi direnç ölçümlerinin yapılması işinin uzaması, tesisatçı firmalarla temaların uzaması yüzünden planların geç hazırlanması, inşaat yerinin yeterince sağlam olmadığına anlaşılmaması üzerine beton kazıklar çakılması gibi bazı ek önlemlere gerek görülmesi ve fabrikaya gerekli olan su tesisatının çok geç başlanabilmesi sebep olarak gösterilmiştir

Şekil 3.2. Birinci Kağıt Fabrikası ve müdüriyet binasının görünümü (Kocabaşoğlu, vd., 1996)

Seka'nın ilk yapısı olan Birinci Kâğıt Fabrikası 6 Kasım 1936 tarihinde açılmıştır. Toplam değeri 30.400 Lira olan 121.864 metrekare araziye kurulmuştur. Fabrikanın kurulacağı yer kesinleştikten sonra "Büyük Erkân-ı Harbiye"nin onayı alınmıştır. Tesis başlangıçta kâğıt fabrikası ve mihaniki hamur ünitesi olmak üzere iki ana birimle, güç santrali, kazan dairesi, tamirhane vb. yardımcı birimlerden ve hizmet binalarından oluşuyordu. Çeşitli tarihlerde bunlara ekler yapılmıştır (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.97-98). Çelik konstrüksiyon dışında kalan inşaat işlerini İnşaat İdare-i Fenniyesi'ne 351.267 liraya ihale edilmiştir. Bununla birlikte esas inşaat işlerine 4-6 ek kalem yapıldığı gibi, 1937 yılı ortalarına uzanacak şekilde, memur evleri, iskele inşaatı, fabrika yolu, tahmil ve tahliye rampası vs. gibi, toplam bedeli 500 bin lirayı aşan 23 ek iş yaptırılmıştır. Bu ek işlerin yarısından fazlasını yerli firma ya da müteahhitlerin üstlenmiş olduğu dikkat çekicidir (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.76).

Kâğıt Fabrikası diğer yeni binalar eklendikten sonra “Birinci Kâğıt Fabrikası” olmuştur. Bir adet 2.200 mm. çalışma genişliğinde kâğıt makinesi ile bir adet yine 2.200 mm. çalışma genişliğinde kombine kâğıt ve karton makinesi bulunmaktadır. Bunlardan kâğıt makinesine “Birinci Makine”, kâğıt ve karton makinesine ise “İkinci Makine” deniyordu. Bu makinelerde dakikada 10-150 metre uzunluğunda ve 30-80/metrekarelik perdahlı, perdahsız, beyaz ve renkli her türlü kâğıt, karton ve kalın ambalaj kağıdı yapılabiliyordu (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.97-98).

Kaolin fabrikası

1937 yılında Birinci Sanayi Planı’na dahil bulunmayan bir kaolin fabrikası, kâğıt fabrikalarının ilk maddelerinden birisi olan kaolini hazırlayacak bir tesis kurulmasına karar verilmiştir. Başlangıçta bu tesis yalnızca birinci kâğıt fabrikasının ihtiyacını sağlayacak kapasitede sipariş edilmişken, ilerleyen yıllarda ikinci kâğıt fabrikasının ihtiyacını da kapsayacak şekilde genişletilmesi kararlaştırılmıştır. Planda olmadığı halde bir kaolin fabrikasının kurulmasının gerekçesi, yabancı ülkelerden kaolin temininde özellikle nitelik ve teslim tarihleri açısından büyük sıkıntı çekilmiş olmasıdır. Fabrikanın kurulmasına karar verildikten sonra yer olarak İzmit uygun görülmüş ve ratip ufalama ve suda yüzdürerek tasfiye usulü ile yılda 2500 ton kaolin üretecek bir tesisin kurulmasına karar verilmiştir. Keşif bedeli 55.627 lira olan inşaat açık eksiltmeye konmamış, İzmit şantiyesinde inşaat yapan üç müteahhitten %19 tenzilatı kabul eden Vahit Akpak’a 27.4.1938 tarih ve 924 sayılı mektupla yaklaşık 45 bin liraya ihale edilmiştir. İnşaatın 170 gün içinde tamamlanması öngörülmüştür. Diğer fabrikalara göre küçük ölçekte bir iş olduğu için önce bitirilerek, 1941 yılı Mart ayında işletmeye açılmıştır (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.103-104).

İkinci kâğıt fabrikası

Fabrika binası, Birinci Kâğıt’ın genişletilmesi ile buranın yanına kurulmaktadır. Bu yapı gazete ve yazı-tabı kağıdı, diğeri ise sigara kağıdı üretecek iki kâğıt makinesi ile imal edilen kâğıtları işleyecek tesisattan oluşmaktadır (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.151). Temeli Birinci Fabrika’nın açıldığı gün atılmıştır. Yeni fabrikanın yıllık imalat programı 11.500 ton olarak düşünülmüştür. Bu iş için, ilk tesis masrafları da dahil yaklaşık 2.5 milyon lira para harcanacağı hesaplanıyordu. Esas tesisatı meydana

getiren makineler için Voith ve Wagner firmalarında teklif alınmış ve Voith firmasına 662.000 lira karşılığında ihale edilmiştir. İnşaatın ön projesi Voith firmasının planlarına dayanılarak G.H.H firmasınca yapılmış ve fabrika binasının çelik konstrüksiyon olarak G.H.H firmasına yapılması kabul edilmiştir. Tahmini keşif bedeli 428.669 lira olan yarı mamul ambarı, hollander ambarı, kâğıt makine ambarı, kâğıt ve ambalaj salonu ve kazan dairesinin yapımı da eksiltmeye çıkarılmıştır. İhaleyi Vahit Akpak firması kazanmıştır (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.101-102). İnşaat ve montaj işlerinin önemlice bir bölümü de 1940 tarihinde tamamlanmıştır. İnşaat aşamasında birçok aksaklık yaşanmış, müteahhitin ölmesi ve yeni bir müteahhite işin bağlanmaya çalışılması neden olarak gösterilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 2 Kanun 1941).

Şekil 3.3. İkinci Kağıt Fabrikası'nın açılış töreninden görünüm (Kocabaşoğlu, vd., 1996)

İkinci Kağıt Fabrikası, su tesisatı bittikten sonra 1944 yılı başlarında deneme üretimine başlayabilmiş ve 24 Temmuz 1944 tarihinde düzenlenen bir törenle resmen işletmeye açılmıştır (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.151). İnşaatın bu kadar uzamasında, II. Dünya Savaşı'na giden iç ve dış ortamın güçlükleri, Atatürk'ün ölümünden sonra meydana gelen hükümet ve bakan değişiklikleri, kağıt sanayinin gelişmesini ve özellikle selüloz sanayinin kurulmasını istemeyen çevrelerin etkileri, Sümerbank'ın

bünyesinden kaynaklanan sorunlar ve Sapanca Gölü'nden fabrikaya su taşınmasının gecikmesi sebep gösterilmiştir (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.101-102).

Selüloz fabrikası

Selüloz Fabrikası her iki fabrikanın ihtiyacı olan selülozu temin ederek, selüloz ithaline ihtiyaç duyulmamasını sağlayacaktı (Türkyolu Gazetesi, 2 Kanun 1941). Kamulaştırma yoluyla satın alınan 169 dönüm araziye 48.570 lira ödenerek Selüloz Fabrikası'nın yeri satın alınmıştır. Fabrika için gerekli tesisat, makine ve cihazlar J.M Voith'in yanı sıra S.S.W, Carl Heigel, Steinmüller, Ekströms, Orenstein und Koppel ve Sazmaş firmalarına sipariş edilmiştir (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.102-103).

Fabrikanın kurulması Birinci Sanayi Planı'na dahil olmuştur. Selüloz fabrikasının kâğıt fabrikası ile bir bütün olarak ele alınması gerekirken, daha sonra bundan vazgeçilmiş, yalnızca kâğıt fabrikasının kurulması yoluna gidilmiştir. Kurulan kâğıt fabrikasının muhtaç olduğu hammaddeyi yani selülozu ağır şartlar altında dışarıdan temin etmeye çalışmasının sıkıntıları yaşandıktan sonra selüloz fabrikasının kurulmasına yeniden karar verilmiş ve binanın temeli 6 Kasım 1936 tarihinde atılmıştır. İnşaat başlıca iki kısımdan oluşmaktadır. 1937 yılında bitmesi beklenen bina, fabrika için gerekli olan su tesisatı 1939 yılında siparişe bağlandığından dolayı 1945 yılında faaliyete geçebilmiştir. Bunlardan çelik iskelet, İkinci Kağıt Fabrikası'nın inşaatı ile birlikte düşünülmüş; esas inşaat ise yaklaşık 195.000 lira keşif bedeli olan tamirhane, malzeme ambarı, iki saman deposu, 6 memur evi ve kantar barakası ile keşif bedeli yaklaşık 582 bin lira olan 11 adet bina, kanalizasyon, boru kanalları, yollardı (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.102-103).

Klor ve sud kostik fabrikası

Ülkenin ve selüloz sanayinin önemli yardımcı madde ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan binanın temel atma töreni 10 Temmuz 1938 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu fabrikada diğerlerinden farklı bir uygulama yapılmış, temel atma töreni binaların ihalesi olmadan yapılmıştır. Sipariş edilen makinelerin 1939 yılında gelmiş olmasına rağmen, kazan dairesi montajına 15 Temmuz 1943 tarihinde başlanabilmiş, 1 Ağustos 1945 tarihinde ise klor asidi tesisatı tamamlanmıştır.

Yapının açılışı 17 Ağustos 1945 yılında gerçekleşmiştir (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.154).

Şekil 3.4. Klor Fabrikası'nın genel görünümü, 1955 (Fahri Seyrek arşivi)

1967 yılında üretimini artıran fabrika ek tesisleri 17 milyon liraya mal olmuştur (Türkyolu Gazetesi, 26 Ocak 1967).

Üçüncü kâğıt fabrikası

Şekil 3.5. Üçüncü Kağıt Fabrikası'nın açılış töreninden görünüm
(Kocabaşoğlu, vd., 1996)

Bu fabrikanın kurulmasında bir taraftan karton ihtiyacının önemli bir kısmının yurt içinden temin edilmesi, bir taraftan da hammadde olarak saman kullanılarak üretilen oluklu mukavva kutular ile tahta sandık tüketiminin azaltılması hedefleniyordu (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.187). 1945 yılından itibaren gazeteler yeni fabrikanın müjdesini vermeye başlamışlardır. 4 yıl içinde tamamlanan binanın açılışı 21 Nisan 1954 tarihinde yapılmıştır. Bu fabrikanın da işletmeye açılmasıyla kâğıt ve karton üretimi 1953 yılına göre %40,9'luk bir artış göstermiştir.

Dördüncü kâğıt fabrikası

6 Temmuz 1957 tarihinde temeli atılmıştır. Temel ve inşaat planları, 70 bin dolar karşılığında Fin Metex firmasına ihale edilmiştir. Firmaya ödemelerin zamanında yapılmaması nedeniyle inşaat işleri gecikmiştir. Dördüncü kağıt fabrikası bünyesinde planlanan modern kabuk soyma tesisine ait inşaat ile selüloz beyazlatma tesisi bina inşaatı 1959 yılında bir hayli ilerlemiştir. Ayrıca aynı yıl içerisinde fabrika sahasının temizlenme işi bitmiş, bu fabrika bünyesinde kurulacak şlayfer ve hamur hazırlama tesisleri binaları inşaatı 5.4 milyon liraya Ali Nihat Akpınar firmasına ihale edilmiş ve inşaatın temel kısmı bitirilip betonarme işleri devam etmiştir (Kocabaşoğlu, vd.,

1996, s.206-207). Dördüncü Kâğıt Fabrikası'nın tamamlanması 1961 yılının sonlarını bulmuştur. Yılda 25 bin ton gazete kâğıdı, 21 bin ton yazı-tabı kâğıdı üretecek ve toplam 71 milyon lira'ya mal olan fabrika, 8 Kasım 1961 tarihinde resmen işletmeye açılmıştır. 1962-1963 yılları arasında yürütülen “tevsî ve ıslah” çalışmaları sonucu, odun selülozu fabrikasının günlük üretimi üç kat artırıldı; paçavra selülozu fabrikası modernize edildi ve deneme üretimini sürdürmekte olan yeni sigara kâğıdı makinesiyle birlikte 12 Ağustos 1963 tarihinde düzenlenen bir törenle işletmeye alındı. 1963-1966 yıllarında kâğıt makinelerinde, oluklu mukavva ve kaolin tesislerinde, buhar kazanlarında, su tesislerinde, odun sahalarında çeşitli iyileştirmeler gerçekleştirildi (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.236).

1967 yılında yarım milyon lira bedelle fabrika binası genişletilmeye başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 18 Nisan 1967).

Beşinci kâğıt fabrikası

Fabrikanın makine montajına 1960 yılının Ocak ayı'nda başlandı. 23 Nisan 1960 tarihinde Adnan Menderes, açılmak üzere olan binayı gezdi ve ilgililerden bilgi aldı. 30 Nisan 1960 tarihinde ilk kâğıdını üreterek deneme çalışmalarını başlatan fabrika, Temmuz ayı ortalarında “hutbak kâğıdı” deneme üretimini de gerçekleştirdi (Kocabaşoğlu, vd., 1996, s.236).

3.2. İzmit Halkevi

1932 yılından itibaren kentin Halkevi binası istediği tespit edilmiştir. Çalışmalar CHP fırka binasında devam etmekte ve kentte Halkevi binasının olmamasından dolayı gerekli sosyal ve kültürel faaliyetler gösterilememektedir. (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu:490.01 Yer kodu:1747.1096.1). Yeni yapılacak yapının 1938 yılına kadar imar edilmemiş olan kıyı şeridinin düzenlenmesi için bir sebep teşkil ettiği düşünülmektedir (Türkyolu Gazetesi, 16 Haziran 1938). Yapıldığı tarihin mevcut imar planına bakıldığında, idari bir merkez oluşturacağı düşünülen Halkevi, kıyının yoğunlaşabilmesi ve kullanılabilmesi adına büyük önem teşkil etmekteydi. 10 Ağustos 1938 yılında gerçekleşen 60 bin lira bedelli binanın temel atma töreninde (Türkyolu Gazetesi, 4 Ağustos 1938), Hamit Oskay halkevi

inşaatının Türk milletinin eğitim seviyesini yükselteceğini, sosyal hayatı canlandıracak yeniliklerin kökleşmesi için önemli bir adım olduğunu vurgulamıştır. Halkevleri birer “Halk Üniversiteleri” olarak düşünülmektedir. Konumunun dışında, işlevi itibarıyla da binanın kente büyük bir canlılık getireceği beklenmektedir. Projenin mimarı Seyfi Arkan, inşaatı üstlenen Halk Bankası ve İzmit’li Refet Bey’dir.

1936 yılında, Mimar Seyfi Arkan’dan önce CHP Genel Sekreterliği ilk olarak Prf. Dr. E. Egli’den halkevi binasının projesini çizmesini istemiştir. Avan projeleri yollayan Egli’nin tasarımı kabul edilmiştir. 31 Ağustos 1936 tarihinde Egli’den projenin uygulaması istenmiş, fakat Egli zemin etüt raporlarını alamadığı için projeyi çizememiştir. Egli gönderdiği dilekçede, arazinin normal bir temel inşaatı için uygun olmadığını, özel bir inceleme yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu nedenle, kendi tahsis ettiği mühendisi Nafia Başmühendisi ile görüştürerek zemin etüt raporunu hazırlatmıştır. Hemen arkasından 21 Ekim 1936 tarihinde projeyi ve hesaplarını CHP Genel Sekreterliği’ne teslim etmiştir. Fakat antlaşması parti tarafından fesh edilmiştir. Böylece Egli’ye halkevi binasının projesi çizdirilmemiştir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu:490.01 Yer kodu:1749.1101.1).

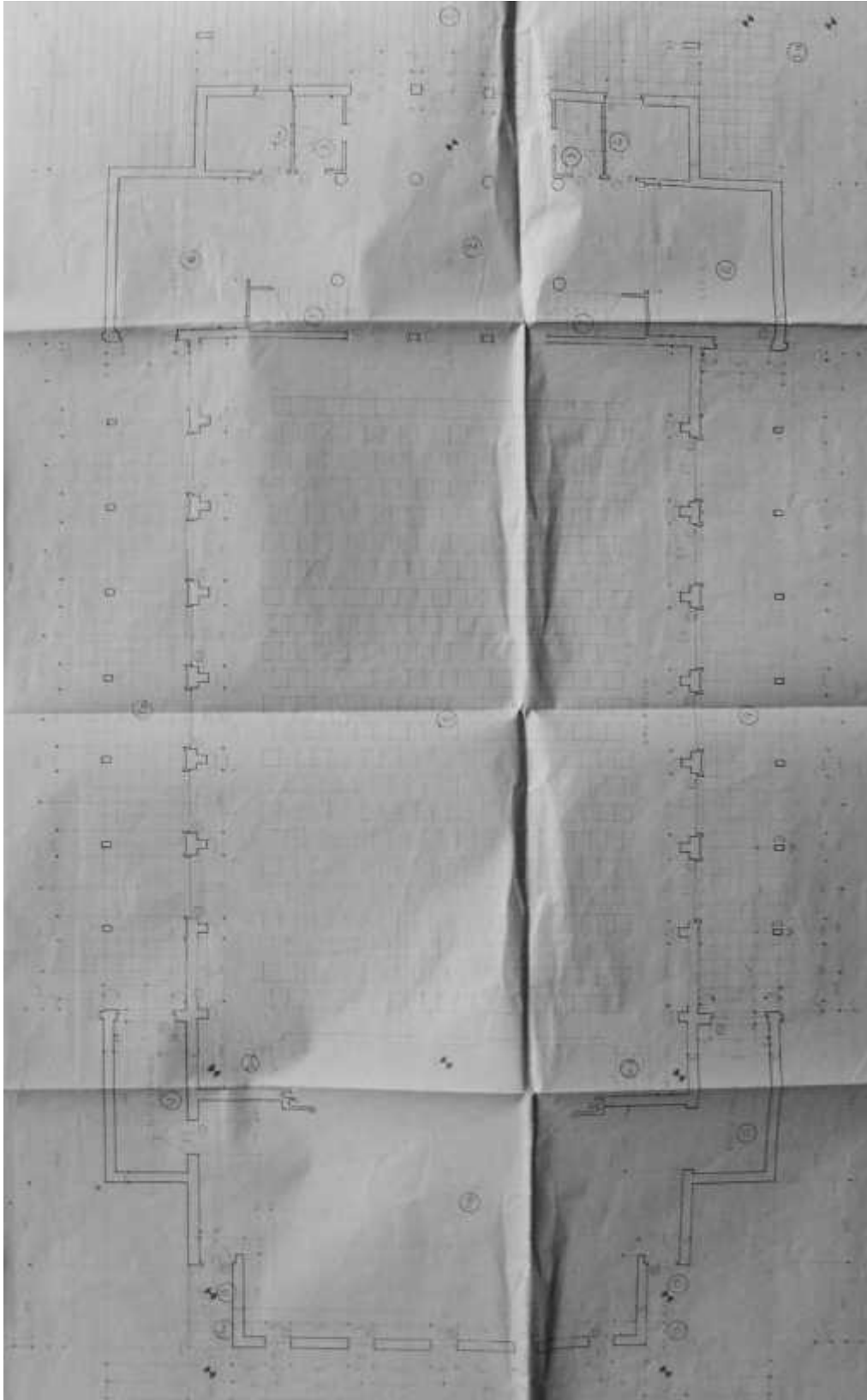
Şekil 3.6. İnşa edilmekte olan Halkevi’nin maketi
(Türkyolu Gazetesi, 16 Ağustos 1940)

1938 yılında yapının Mimar Seyfi Arkan’ın projesi onaylanmış ve CHP parti başkanı Hamit Oskay başkanlığında halkevi binasının inşası için gerekli çalışmalar başlatılmış ve aynı yılın Nisan ayında binanın inşa edileceği arsalar satın alınmıştır (Türkyolu

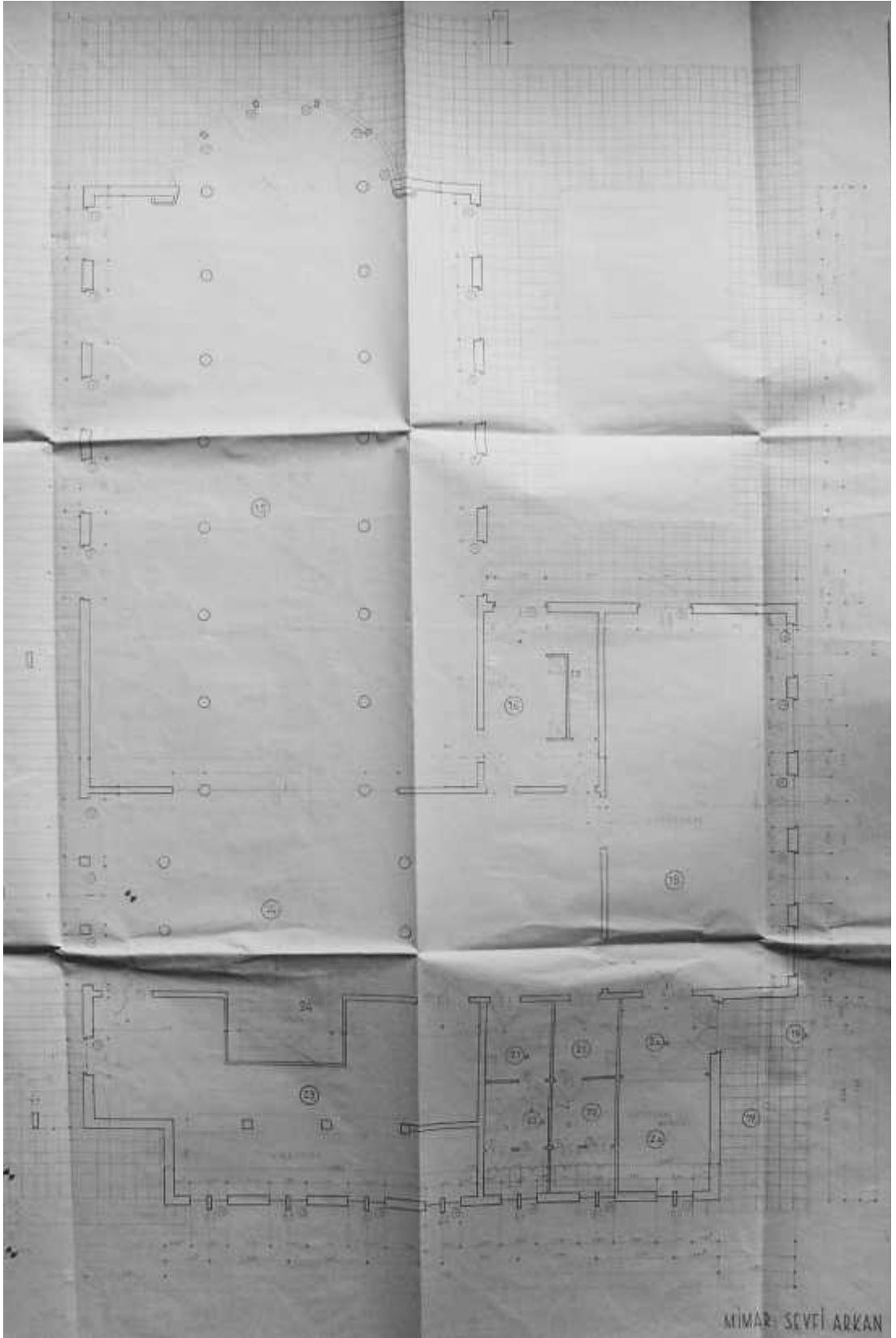
Gazetesi, 7 Nisan 1938). 26 Aralık 1936 tarihinde binanın inşa edileceği arazinin cinsi ve temelleri hakkında hazırlanan rapor, Mimar Vandenberg'in hazırladığı raporla aynıdır.

Gönderilen avan proje 25 Mart 1938 tarihinde, tetkik edilmiş ve birtakım değişiklikler istenmiştir. Zemin katta gazino holünün aldığı doğal ışık yetersiz görülmekte, hol, vestiyer ve merdiven bölümlerinin yenilenmesi gerekmektedir. Gazino kısmına verilen alan ve birinci katta merdiven holü yetersiz görülmüştür. Parti kalem odasına gelen doğal ışık yeterli görülmemiştir. Tuvalet pencereleri cepheye açılarak havalandırmanın düzenlenmesi gerekli görülmüştür. Projede sinema projeksiyon odası görülmemiştir. Balkonda oturulan mekânların tefrişinin detaylandırılması uygun görülmüştür. Gönderilen proje yalnızca iki plan ve bir cepheden ibaret olduğu için, tamamı incelenememiştir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu:490.01 Yer kodu:1749.1101.1).

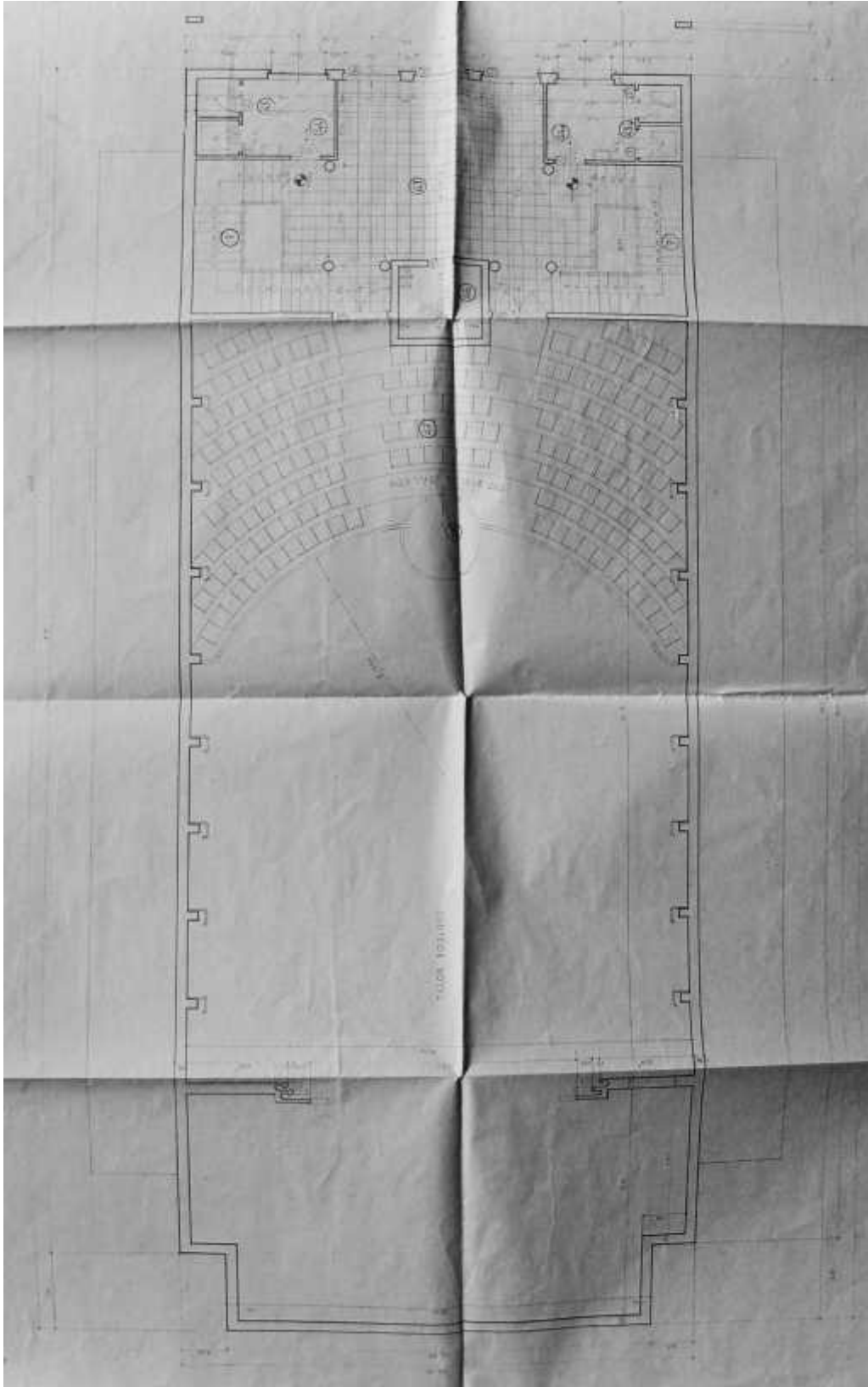
Projeleri genel hatlarıyla inceleyecek olursak; yapı konferans salonu ile şehir lokantası ve eğitim birimlerini içeren iki ana bölümden oluşmaktadır. Şehir lokantası ve konferans salonunun bulunduğu kütleler birbirine yarı açık koridorla bağlanmıştır. Her iki yapıya bu koridordan geçişle ulaşılmaktadır. Deniz yönüne bakan kavisli cephe şehir lokantasının olduğu bölümdür. Konferans salonu ve fuayenin bulunduğu kütlenin ana caddeye ve deniz yönüne bakan cephesi geri çekilerek, çıkıntılarla cephe ön plana çıkmıştır. Geriye çekilen bu cepheler boyunca konferans salonunun yan çıkışlarından ve kolonların arasından sokağa ulaşılmaktadır (Bu çıkışlar bugün bulunmamaktadır). Şehir lokantasının (bugün bu bölümde bilet satış gişeleri bulunmaktadır) olduğu yerin ana holde bulunan mermer merdivenlerin yanında wc ve eğitim birimleri bulunmaktadır. Üst katı idareciler kullanmaktadır. Binada galeri boşluğu bulunmaktadır (Bugün o galeri kapatılarak, üst kat tam kat haline getirilmiştir.) (Şenyurt, 2010, s.44,46).

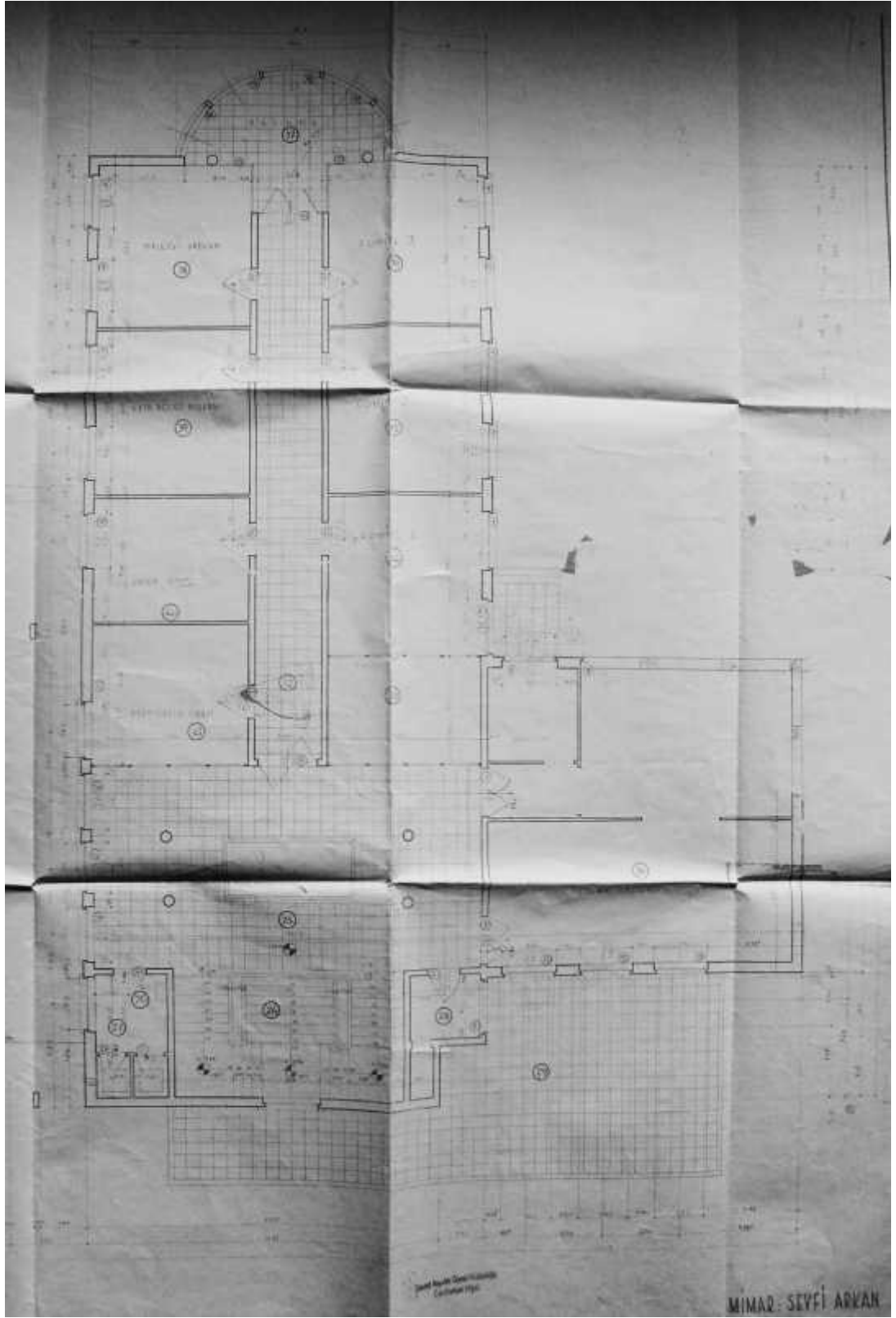
Şekil 3.7. Seyfi Arkan'ın çizdiği Halkevi projesi- zemin kat planı- yatay parça
(Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer
kodu: 1750.1103.1)

Şekil 3.8. Seyfi Arkan'ın çizdiği Halkevi projesi- zemin kat planı- dikey parça
(Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer
kodu: 1750.1103.1)

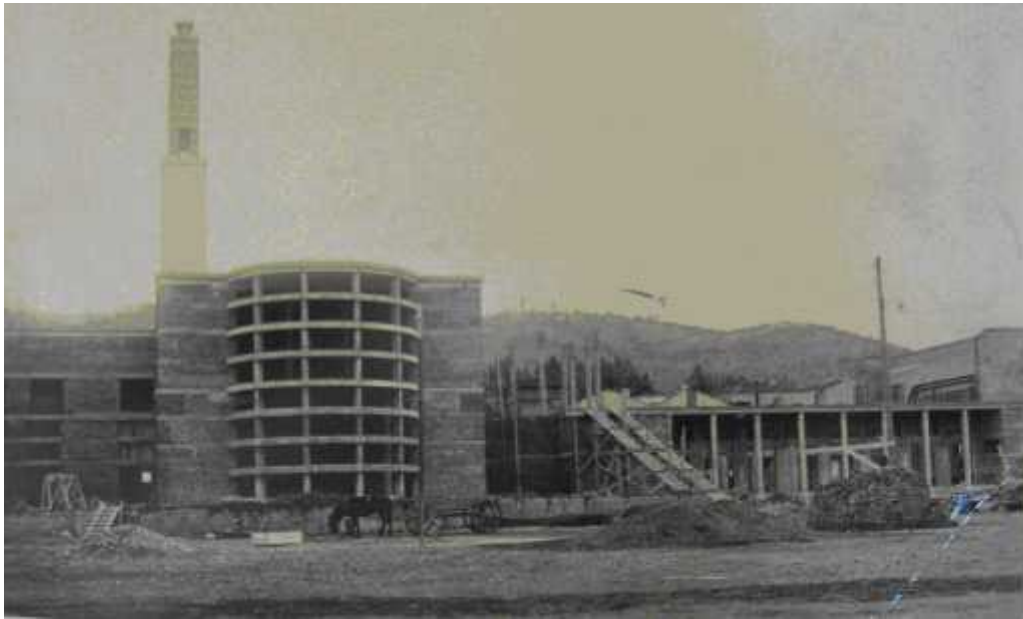
Şekil 3.9. Seyfi Arkan'ın çizdiği Halkevi projesi- birinci kat planı- yatay parça (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1750.1103.1)

Şekil 3.10. Seyfi Arkan'ın çizdiği Halkevi projesi- birinci kat planı- dikey parça
(Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1750.1103.1)

1939 yılında ödeneğin yetersiz olması nedeniyle inşaat bir süre durmuştur. Parti genel sekreterliğinden 32 bin lira tahsisat çıkarılmış kalan kısım ise valilik tarafından karşılanmıştır ve inşaatı yeniden başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 6 Ekim 1939). İnşaat için Emlak ve Eytam Bankası'ndan 50 bin lira borç alınarak, bu borcun karşılığında halkevi binası ipotek ettirilmiştir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu:490.01 Yer kodu:1749.1101.1).

1940 yılında CHP Umumi İdare Heyeti Müşavir Mimarı Salim Umay inşaatın gidişatını kontrol etmiştir (Türkyolu Gazetesi, 6 Şubat 1940). 30 Ağustos 1940 tarihinde açılması düşünülen binanın, mobilyaları gelmediği ve kalorifer tesisatı tamamlanmadığı için ileri bir tarihe ertelenmiştir. İnşaat, tahsisat temininin yanında, ihale muamelesi ve amele tedariki gibi konulardan dolayı da gecikmiştir. Ayrıca tadilatı yapılan proje tekrar Nafia Vekaleti'nde onaylatılmak zorunda olduğu için süre kaybına neden olmuştur (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu:490.01 Yer kodu:1749.1101.1).

Şekil 3.11. Halkevi'nin yapım aşaması (Oya Şenyurt arşivi)

2 Ocak 1941 tarihinde müteahhit Refet'in ikmal ettiği birinci kısım inşaatın kabulü rapor edilip, gözden geçirilmiştir. 60 bin liralık keşiften 55 bin 980 liralık iş yaptırılmış ve buna bir kısım elektrik işi de eklenmiştir. Birinci kısımda başka bir eksiklik görülmemiştir. Mimar Sabri Oran, tetkik ettiği halkevi binası hakkında Genel

Sekreterlik Yüksek Makamı'na inşaatla ilgili 26 Kasım 1940 tarihinde dilekçe ile bilgi vermiştir. Dilekçede halkevi inşaatının bitmek üzere olduğunu fakat bazı yerlerde badana ve mermer kaplama işlerinin kaldığını belirtmiştir. İşçilik itibarıyla bina lüks ve birinci derece olmamakla beraber sarfedilen paraya nazaran iyi inşa edilmiştir. Diğer işlerle kıyaslanınca en kötü işçilik dış sıvalarda yapılmıştır. Binanın bazı bölgelerinde lekeler tespit etmiştir. Bu lekelerin geçmesi için makine ile bir kat mermer badana yapılmasını gerekli görmüştür. Sabri Oran'a göre badana renkleri çok çığ yapılmış ve bu nedenle başka renkle değiştirilmelidir. Sahnenin kullanışlı hale gelmesi ve fonların asılabilmesi için Eminönü Halkevi binasında yapılan sofite ızgara ve elektrik tesisatının aynı şekilde yapılmasını belirtmiştir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1749.1103.1).

Şekil 3.12. Halkevinin inşaat çalışmaları, 1940 (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1749.1101.1)

Genel Sekreterliğe Mimar Sabri Oran tarafından bina hakkında rapor sunulmuştur. Raporda projenin tetkiki ve binanın durumu anlatılmıştır. Yapı, sahilde ve imar planınca en iyi alanda konumlanmıştır. Fakat o yıllardaki konumuna göre bina, birçok ufak bina arasında sıkışıp kalmıştır. Ana girişin konumu, caddelerin istikametleri göz önüne alınmadan tespit edilmiş ve çok yana alındığından Demiryolu Caddesi'nden görünmez bir hale gelmiştir. Vaziyet planında araç ve durak meydanları tanzim

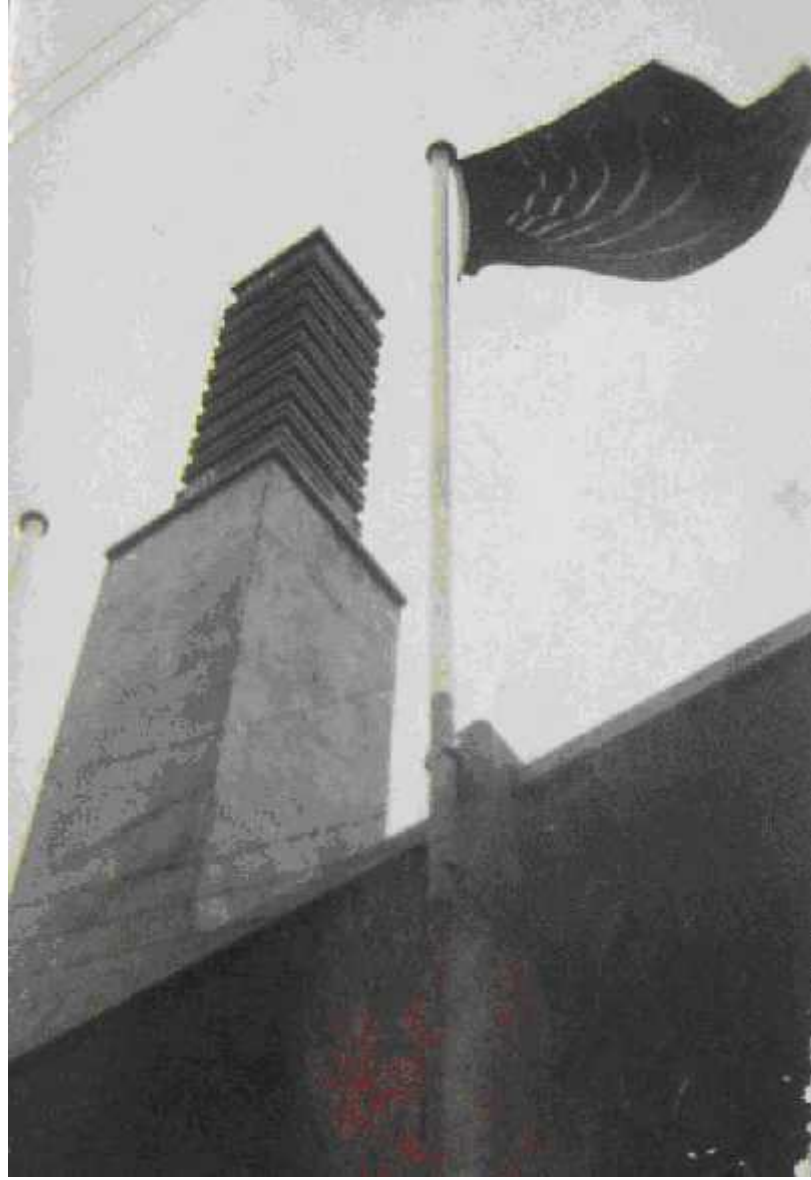
edilmemiştir. Bahçe sahası ile spor oyun sahaları da kararlı bir şekilde tespit edilmemiştir. Sabri Oran mimari proje itibariyle projenin çok eksik olduğunu belirtmektedir. Halkevi kısmı bir taraftan, diğer taraftan da tiyatro ve sinema salonu birbirinden tamamen ayrı iki ana kitle olarak düşünülmüş fakat bu kısımlara aynı kapıdan ve bir antre bölümünden geçilmektedir. Bu antre holünün nasıl örtüleceği projelerle halledilmemiştir. İki kısmın sürekli bağlantıları nedeniyle bu holün örtülmesi ve kapıların kapatılması icap etmektedir. Projede kapı gösterilmemiştir. Aksi takdirde kötü havalarda bir taraftan diğer tarafa geçmek çok güç olmaktadır. Salonun önündeki hol çok küçüktür. WC'lerin ve gardıropların da konumları iyi tespit edilememiştir. Merdiven başlarındaki betonarme sütunlar iyi bir manzara teşkil etmemektedir. Tuvalet pencereleri ana giriş holüne açılmaktadır. Bu durumun nedenini anlayamadığını Sabri Oran raporda özellikle vurgulamıştır (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1750.1105.1).

Şekil 3.13. Halkevinin yapım aşaması, 1940 (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1749.1101.1)

Oran, sinema ve tiyatro salonunun yan taraflarındaki terasların birinin denize, diğerinin şehir merkezine dönük olmasını uygun bulmamıştır. Şehir merkezi yönündekini gereksiz görmüştür. Salon döşemesinin meyilleri gösterilmediğinden, bu teraslara her kapıya ayrı olması şartıyla salondan merdivenle çıkmak gerekmektedir. Bu durum projelerde etüt edilmemiştir ve merdivenler gösterilmemiştir. Sahnenin

arka duvarına tanzim edilen yuvarlak pencereler lüzumsuz olmuştur. Sahnenin detaylarının da gösterilmediğini söyleyen Mimar Sabri Oran, bu binanın çatı şeklinin komplike düşünüldüğünü ve “çok çirkin” bir manzara yarattığını belirtmiştir. Halkevi kısmının planında holün ışığını, dış duvarlara pencere açarak temin etmek varken, gereksiz masraflara yol açacak tepeden verilen ışıklandırma tertibatına anlam verememiştir. Bu nedenle, birinci kattaki merdiven holü de bırakılan boşlukta tamamen bölünmüştür. Merdivenden çıkanlar daima bu boşluk etrafında dolaşarak büroların koridoruna ulaşmaktadır. İdare kısmında birinci katta şehre bakan teras gereksiz olmakla beraber, buraya holden doğrudan doğruya çıkılmadığından kullanışlı da değildir. Gazino perdeleri umumiyetle aradaki kalın beton kaidelerden dolayı alakasız durmaktadır. Sabri Oran, bu tipte pencerelerin daha çok merdiven altlarına yakıştığını belirtmektedir. Denize nazır yuvarlak pencerenin beton kaideleri de çok kalın ve manzaraya engel olmuştur. Gazino pencerelerinin tavana bitmesi içerden çirkin gözükmektedir. Özellikle birinci kattaki büro pencerelerinin döşemeden itibaren başlaması ve üst kısımların iki metreden sonra tavana kadar yine iki metreye yakın bir alan olarak kapalı kalması hem estetik hem de teknik açıdan hatalıdır. Kalorifer yapıldığı takdirde radyatörlerin pencere altlarına konulması mümkün olmamaktadır. Böylelikle yazın bürolarda çalışmak çok zor olmaktadır (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1750.1105.1).

Şekil 3.14. 1940'lı yıllarda Halkevi kulesi (Cemal Turgay arşivi)

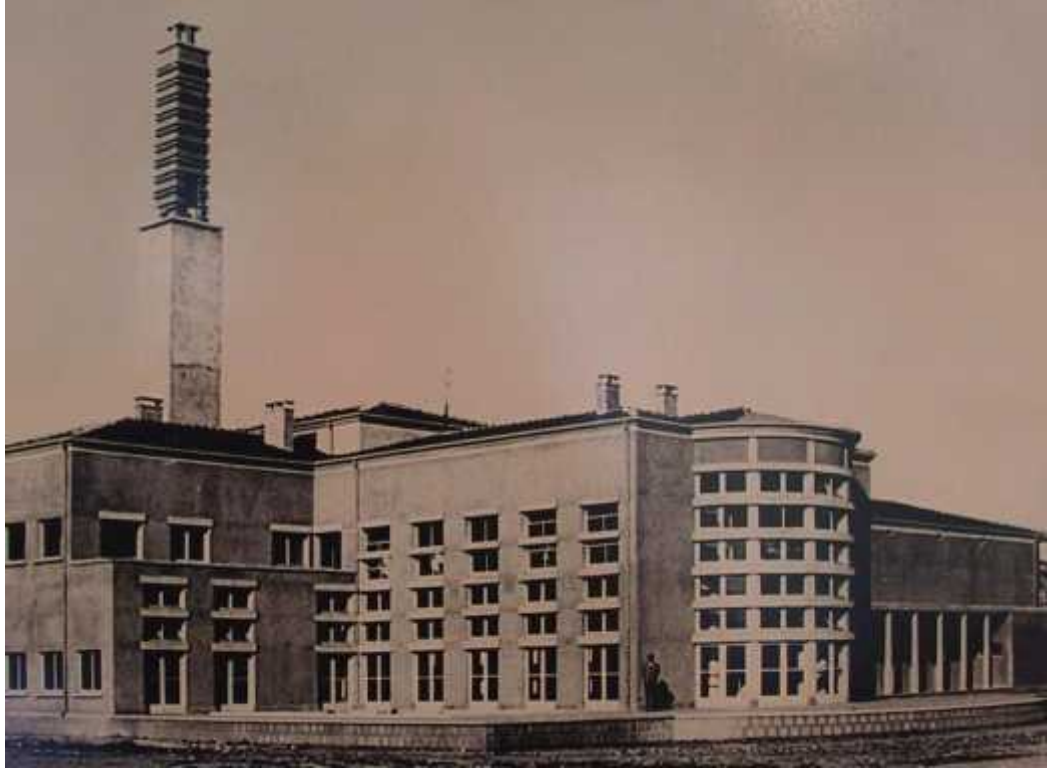
Mimar Sabri Oran, yaklaşık 10 bin liraya mal olan binanın kulesinin amacının anlaşılamadığını söylemiştir. Estetik itibari ile çirkindir. Şehircilik itibari ile kule, şehrin manzarasını bozmaktadır. Proje plan ve görünüş açısından iyi etüt edilememiştir. Özellikle antrenin yanındaki teras duvarına yapıştırılan betonarme ayak direkleri kaba görünmektedir. Mimari de daha çok mekanik ve basmakalıp usullere saplanarak çalışılmış, halkevleri binalarına ait program ve inşaat düzenlerinden ayrılarak, herhangi bir bina şekline başvurulmuştur. Bundan dolayı gerçek ve ciddi bir Halkevi karakterini taşıyan bir mimari yaratılmamıştır. Birçok yerinde gereksiz yere ve çok yanlış anlaşılan harici etkiler için fazla masraf

yapılmıştır. Proje sahibi Seyfi Arkan bu projeden 1500 lira aldığı halde kontrol mimar vazifesini yapmamıştır. Bina betonarme iskelet olarak inşa edilmiştir. Araları 35 cm tuğla olarak kireç harçla örülmüştür. Döşemeler betonarmedir. Çatı ahşap olarak yapılmıştır. Mimar Sabri Oran, Nafia Müdürü ile birlikte bu proje üzerinde çalışarak bazı değişiklikler yaptıklarını belirtmiştir. İdare bölümü holünün ortasındaki boşluğun ortadan kaldırılması, gazino yan pencerelerinin üst kısımlarının tuğla ile örülmesi, birinci kattaki büro pencerelerinin altlarının tuğla ile örülmesi ve bununla birlikte üst taraflarına pencere yapılmasını kararlaştırmışlardır. Halkevi holünün gazino kapısı üstündeki çok alçak dökülen betonarme lentoların kaldırılmış ve yan taraflardaki ufak antreleri gereksiz olduğundan kapatmışlardır. Gazino yuvarlak kısmının kirişleri otururken deniz manzarasını engellediğinden, dört adedi kaldırılmıştır. Sinema kısmında balkona çıkan merdiven üstlerinin bir kısmının sahanlık olarak örtülmesi ve buradan terasların üzerindeki balkonlara çıkılması düşünülmüştür. Sinema kısmının çatısını fenerli vaziyetinden dolayı, kademesiz bir tek çatı olarak uygulanması kararlaştırılmıştır. Sahne arka duvarı yuvarlak pencereleri tuğla ile örülerek kaldırılmıştır. Sinema kısmının teras kapıları karaağaçlı, detay resimlerinde gösterildiği gibi yapılmıştır. İki bina arasındaki holün üstü betonarme çerçeveler arasından telli cam takılarak örülmüştür. Kalorifer dairesi, idare kısmının gardiropu altına isabet eden yerde yapılmıştır. Birinci kattaki tiyatro salonu yan kapıları ve halkevi terasının korkulukları 0,50 cm kadar betondan, diğer 20 cm ise demirden bir tek boru olarak tanzim edilmiştir. Sinema tuvaletlerinin pencereleri ön ve arka cephelere birer pencere açılarak temin edilmiş ve hole açılmış pencereler tuğla ile kapatılmıştır. Sinema döşemesi belli bir yere kadar düz olarak getirilmiş ve sonra bir tek kademe yapılmış, döşeme meyilsiz olarak dökülmüştür. Alt kattaki tiyatro salonu teraslarından direk bahçeye inebilmek için merdivenler yapılmıştır. Halkevi kısmında merdivenlere iki pencere daha açılmıştır. Gazino kısmındaki yan kapılar cam yapılmıştır. Sahnenin gerisinde bulunan merdiven ve kapılar kaldırılarak, çarşı tarafındaki terasa bakan soyunma odasının penceresinin kapıya dahil edilmesi ve buradan doğrudan sahneye girilmesi düşünülmüştür. Sabri Oran, yazdığı rapora göre uygulama yapılmasını istemiştir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1750.1105.1).

Binanın inşaatındaki aksamaların büyük oranda müteahhitten kaynaklandığı söylenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 8 Nisan 1941). CHP mimarı Sabri Oran, yapının geçici kabulünü yapmıştır. 7 Haziran 1941 tarihinde yapılan kabul sırasında keşfe dahil olmayan fakat yaptırılması zaruri görülen bazı noktalar tespit edilmiştir. Kütüphanelerin pencere altlarındaki denizliklerin mozaik yapılması, banyonun kirli su borusunun raptının takılması, banyo rezervuar altındaki bölümlerin beyaz boyası, banyo soba borusunun ve kazanın üst kısmının galvaniz boyası, soba borusu direklerinin yuvarlak yapılması gerekmektedir. Bayrak direklerinin keleklerinin yapılması, su tesisatının ıslahının yapılması, tavan arasındaki kordon kaldırılarak buraya elektrik lambası konulması, kule dahili tavana kadar sıva yaptırılması lazım olmaktadır. Sinema salonunda müzik yerinin mutlak surette 1,20 metre geri alınarak genişletilmesi ve sahne vaziyetine uydurulması, sahne altından yararlanılması için bölmeler yapılarak ihtiyaca göre taksimi gerekmektedir. Sahne tesisatının ve umumi elektrik tesisatı noksanları, mühendis Şevki Demirköz tarafından verilen projelere göre yapılmalıdır. Halkevi kısmında binanın batı cephesindeki çiçeklikle bina arasındaki eğim bozuk olduğundan, bütün teraslarla birlikte buradaki su birikintisine engel olmak üzere deliklerin tıkanmaması için süzgeçler konulmalıdır. Gazinodaki ve diğer kapı altlarına konulan pamuklu bezler çıkartılarak yerlerine keçe konulmalıdır. Kütüphane depo tavanı yeniden badana olmalıdır. Pencerelerdeki bütün ispanyoletlerin bozuk olanları değiştirilmelidir. Süpürgelikler onarılmalıdır. Karo mozaikler vakumla yağlanmalıdır. Sinema ve halkevi binasının giriş kapılarına 6 cm yüksekliğinde renkli mermerden eşikler yapılmalıdır. Halkevi levhasının vidaları değiştirilerek sarı vidalar konmalıdır. Gazinodaki vasistas kolları sabileştirilmeli, yangın hortumlarına tekerlek yaptırılmalıdır. Bütün pencereler ve kapılar kontrol edilmelidir. Bazı odalarda tavana yakın yerlerde kabaran sıvalar düzeltilmelidir. Üst kattaki misafir odalarının teraslarında sular aktığı için süzgeç konulmalıdır (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu:490.01 Yer kodu:1749.1103.1).

Geçici kabulde tespit edilen diğer eksiklikler arasında binanın kule kısmında görülen bazı noksanlar da mevcuttur. Kule dibi terasında sızan suyu engellemek için seramiklerin uygulaması tekrar yapılmalıdır. Kule yanındaki sıva hataları düzeltilmelidir. Vestiyer bankolarının açılmış yerlerine tekrar ahşaplar monte

edilmelidir. Vestiyer kısmının badanası yenilenmelidir. Sinema kısmında görülen eksikler de bulunmaktadır. Antrenin yağmur oluğu düzeltilmelidir. Sinema kapılarının alt kısmına keçe konulmalıdır. Sinemanın teraslara açılan kapılarıyla, kalan kısımlar aynı renkte yapılmalıdır. Balkon altında su tesisatı için açılan çeteleksi (?) delikleri çeteleksiyle kapatılmalıdır. Sinema vestiyerindeki bankoların açılan yerleri doldurulmalıdır. Sinema alt kat holündeki sıva çatlakları onarılmalı ve makine dairesi badanası tamamlanmalıdır. Sinema yukarı holündeki seramiklerin aralıklarının doldurulması gerekmektedir. Balkon döşemelerinin ayna kısımlarının çivileri düzeltilmelidir. Balkon ön kısmının kızılâğaç korkuluğunun dibine kızılâğaç bir korkuluk yerleştirilmelidir. Sinemanın teraslarına süzgeçler konulmalıdır. Müteahhit Rauf Eksat'ın taahhüdünde olan halkevi binasının kabulü için, kontrol mühendisi Cevdet Onaran, mimar Sabri Oran, idare komisyon üyeleri ve başkan vekili tarafından kontrol yapılmıştır. Müteahhide bu eksikleri tamamlaması için 15 Eylül 1941 tarihine kadar süre verilmiştir. “Sahne İnşaat İşleri” olarak adı geçen binanın ikinci kısım inşaat işleri için müteahhiddin aldığı toplam keşif tutarı 46 bin 950 lira 51 kuruştur. 11 Nisan 1941 tarihinde halkevi inşaatında sarf edilmek üzere Emlak Bankası'ndan aktarılan istikrazın vilayetçe ödenmesi bildirilmiştir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu:490.01 Yer kodu:1749.1103.1).

Şekil 3.15. Halkevi'nin açılış günü, 19 Şubat 1941 (Merzuka Yazıcı, 2004)

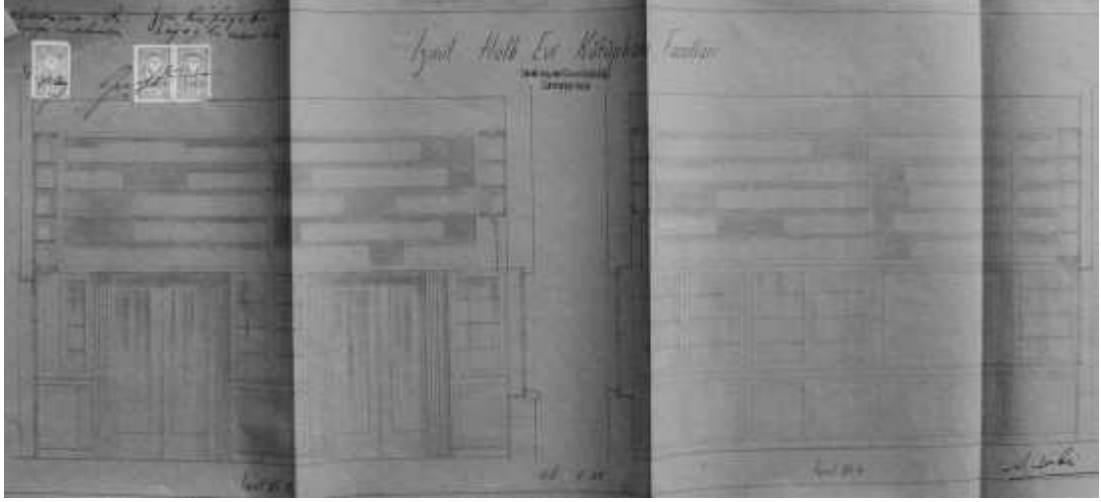
18 Şubat 1941 tarihinde müteahhit tarafından ikmal edilmeyen yapının 2. kısım inşaatının, partinin inşaat komisyonu tarafından emaneten inşa edilmesine karar verilmiştir. Rauf Eksat'a 9 Aralık 1939 tarihinde, 52 bin liraya verilen ikinci kısım inşaatı için 4 ay süre tanınmıştır. Fakat bir yıl geçmesine rağmen müteahhit inşaatı teslim edememiştir. Yapılan keşfe nazaran inşaatın tutarı artmış ve bu artışın müteahhiddin istihkakından kesilmesi istenmiştir. Bunun sonucunda, müteahhite 1360 lira gecikme cezası kesilmiştir. 4 Nisan 1941 tarihinde 12. büroya, binanın sahne tesisatı ve tanzimi projeleri, 200 lira ücret ile Şevki Demiröz'e yaptırılması için Mimar Sabri Oran tarafından dilekçe gönderilmiştir. Bu işin önceki gönderilen keşfi aşmaması ve işin oldukça önemli olduğu, özellikle belirtilen mühendise yaptırılması istenmektedir. 29 Aralık 1940 tarihinde binanın gerekli tesisleri için yardım gönderilmiş, bunun 1000 lirası ile sahne ızgaraları, 300 lirası ile ahşap döşemesinin yapılması istenmiştir. Keşif harici, 2925 lira elektrik tesisatı, 978 lira abajur ve fanuslar için gerekmektedir. 3575 lira giriş holü ve merdivenler, 1400 lira ihale edilen gazino mermerleri tutmaktadır. WC'lere 60 lira bedelli alafranga tuvalet ilave edildiği takdirde keşif harici, toplamda 10 bin 239 liraya daha ihtiyaç vardır. Oran'ın,

gönderdiği bu dilekçenin yanında binanın ikmali ve ıslahı için gerekli işlerin listesi bulunmaktadır (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1749.1103.1).

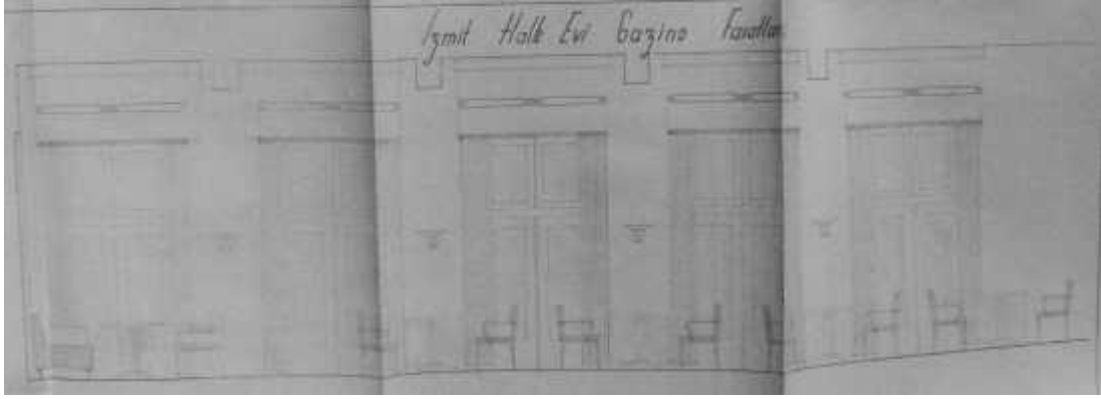

Şekil 3.16. Halkevi Salonu, 1942 (Cemal Turgay Arşivi)

2 Haziran 1941 tarihinde, Mimar Sabri Oran, Genel Sekreterliğe Nafia Vekâleti'nin, halkevinin kalorifer tesisatı projesine ettiği itirazı dilekçeyle belirtmiştir. 38 bin 715 liralık projedeki tesisat, kazan mahallinin idare kısmının gardıropları altına yapıldığı takdirde, tulumbalı tesisata ihtiyaç kalmayacağı ve yüzde 25'e yakın bir kârla maliyetin 30 bin liraya düşeceği tespit edilmiştir. Rauf Eksat'ın projesini çizdirdiği Karakaş Şirketi işi geciktirdiği için, o sürede Baker Limited Şirketi ile de anlaşmaya gidilmiş, fakat son anda Karakaş Şirketi işi hazırlayıp keşfini sunmuştur (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1749.1102.1).

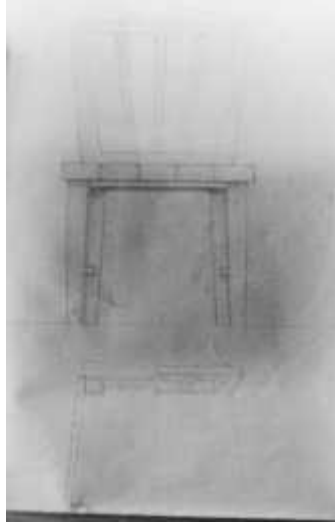

Şekil 3.17. Nafiz Besen'in dekorasyon projesi- Kütüphane görünüşü (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1749.1104.1)

Şekil 3.18. Nafiz Besen'in dekorasyon projesi- Gazino görünüşü (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1749.1104.1)

Yapının tefrişi için 20 bin liralık bütçe ayrılmış ve yarışma açılmıştır. Yarışmayı ressam ve dekoratör Nafiz Besen kazanmıştır. Malzemeler ve mobilyalar mevcut olduğundan işin tamamlanması için bir ay hedeflenmiştir (Türkyolu Gazetesi, 10 Haziran 1941). Yapının keşif tutarı 72 bin 286 lira tutmuştur ve Nafiz Besen'e 722 lira 86 kuruş gibi bir bedelin ödenmesi düşünülmektedir. Mobilyaların özel şartnamesi CHP Genel Sekreterliği'nce belirlenmiştir. Bu şartnameyi CHP Müşavir Mimarı Sabri Oran hazırlamıştır. Tip F2, Tip C, Tip H1, Tip Ö, Tip L1, Tip V1, Tip D, Tip P, Tip G, Tip M, Tip K, Tip D1, Tip C1 olarak adlandırılan mobilyalar şartnamede tek tek detaylı bir şekilde tanımlanmıştır.

Şekil 3.19. Nafiz Besen'in dekorasyon projesi- Sandalye detayı (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1749.1104.1)

Halkevi binasının dekorasyonu mimar Sabri Oran ve Nafiz Besen'in kararıyla düzenlenmiştir. Gazino tefrişi çizimlere göre tadil edilmiştir. Bu çizimlerde yapılan her düzenleme, tüm raporlarda yazılı bir şekilde aktarılmıştır (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1750.1105.1).

Nafiz Besen'in hazırladığı dekorasyon projesinin müteahhidi Jan Kifyoti'dir. Büyük salondaki müteahhidin kendi alacağı 47 koltukla birlikte 13 Mayıs 1942 tarihinde hazırladığı keşifte, tutar 14.818 liradır. Fakat müteahhidin 520 lira daha fazla iş yaptığı belirlenmiş, toplam 15.250 lira ödenmiştir. Mobilyaların, 25 Şubat 1942 tarihinde binaya tamamen monte edildiği Mimar Sabri Oran tarafından tespit edilmiştir. İmal edilirken Nafiz Besen, işlerin gidişatını ve yapılan eksiklikleri Genel Sekreterliğe sürekli kontrol ederek bildirmektedir. Aynı zamanda Mimar Sabri Oran'da, Kifyoti'nin yapacağı değişiklikleri bildirmektedir. Jan Kifyoti ile Nafiz Besen arasında imalat esnasında gecikmeler nedeniyle tartışmalar çıkmıştır. Yapılan incelemeler sonucunda Mimar Sabri Oran'ın Genel Sekreterliğe yolladığı dilekçelerde müteahhit Jan Kifyoti'nin haksız olduğu görülmüştür. Bunun sonucunda 6 Haziran 1943'te Kifyoti'ye 1360 lira gecikme cezası uygulanmıştır (Devlet

Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1750.1105.1).

Şekil 3.20. Halkevi'nin 1943 yılında arka cephesi ve önünden geçen yol (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 490.01 Yer kodu: 1750.1105.1)

Yapının teslimi 21 Şubat 1943 Halkevlerinin kuruluşunun 11. yıldönümü töreninde yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 18 Şubat 1943). Halkevi binasında bir yıllık süreçte, 8 konser 1500 kişi tarafından izlenmiş, 49 temsili 13 bin kişi izlemiştir. 16 konferansı 3 bin kişi dinlemiş, 14 aile toplantısı, 4 köy gezisi, 4 sergi açılmış ve sergi 10 bin kişi tarafından gezilmiştir. Polikliniğinde 1600 hasta tedavi edilmiş, 300 fakir okul talebesine önlük, 15 fakir talebeye ayakkabı alınmış, Kız Enstitüsü'ndeki öğrencilere kitap, defter, kumaş ve dikiş malzemesi temin edilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 21 Şubat 1943). 1944 yılında ise okuma yazma kursları açılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 25 ikinci teşrin/Kasım).

Binanın kimlik belgesinde ikmal tarihi 16 Temmuz 1943, inşa bedeli 130 bin lira olarak gösterilmektedir. Elektrik, sıhhi ve sahne tesisatları olup, kalorifer tesisatı yoktur, fakat projelerinin hazır olduğu belirtilmiştir. Bu binanın CHP Genel

Şekil 3.22. Yapıldığı dönemde sahil kenarında olan Halkevi, 1959 (Cemal T. Arşivi)

1961 yılına gelindiğinde Halkevi binasının öğretmenler derneğinin bulunduğu kısım detaylı bir şekilde tamir edilmeye başlanmıştır. Gerektiği takdirde diğer kısımlarında onarılmasına uygun görülmektedir. O dönemde sinema, gazino ve idari birim olarak 3 kısımdan oluşan halkevi binasının kütüphane kısmının buradan kaldırılarak Saray bahçesindeki binaya nakledilmesi düşünülmektedir (Türkyolu Gazetesi, 7 Kasım 1961). Halkevi hazine malı olduğu için, onarım işi hazinece yapılmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 18 Kasım 1961). 1962 yılında bina için gerekli olan iki adet kütüphane dolabı, iki adet döner koltuk ve üç parçadan oluşan bir takım orta masası 1500 lira bedel ile Hüner Mobilya'ya ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Nisan 1962).

Şekil 3.23. Halkevinin ön cephesinden bir görüntü, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

23 Haziran 1963 tarihli Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi'nde Cemil Karakadılar adlı yazarın "halkevleri" adlı yazısında binanın etrafının berbat bir halde olduğu, burayla ilgili hiçbir düzenleme yapılmadığı dile getirilmiştir. 1950'den beri hiçbir tadilat görmeyen bina, 1969 yılında bakımsızlıktan çökme tehlikesi yaşamaktadır. Duvarlar yer yer kabarmış, sıvaları dökülmüş, orijinal rengini kaybetmiştir. Yağmur olukları delinmiş, cam çerçeveleri çürümüştür. Temsil salonunun koltukları kırılmış ve harabe haline dönmüştür. Tuvaletler tıkanmış, kullanılamaz hale gelmiştir. 1966 yılında tamiri için 50 bin liralık tahsisat ayrılrsa da bir türlü uygulamaya geçilmemiştir. Her yıl keşif projeleri yapıp gönderildiği halde bir sonuç elde edilememiştir. Bu binanın okul, adalet sarayı ya da devlet dairesi yapılarak değerlendirilmesi istenmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 9 Ocak 1969). İlerleyen günlerde, binanın tiyatro salonunun tamiri yapılmış, tüm binanın tamiri bittikten sonra Emniyet Müdürlüğü binasının buraya taşınacağı söylenmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 5 Ağustos 1969). Emniyet Trafik Müdürlüğü, Halkevi binasının altındaki şehir lokantası salonuna taşınmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 14 Kasım 1969). 95 bin lira bedelle kısmen onarılan binada çok fazla eksiklikler bulunmaktadır. Elektrik tesisatının büyük bir kısmı bozulmuş, su tesisatı da kullanılamaz hale gelmiştir. Salondaki sıraların çok gürültü yapması, sahne zemini tahtalarının çürük olmasının tespitiyle, ikinci bir keşif yapılarak tamirine devam edilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir

Gazetesi, 15 Mayıs 1970). Fakat sonraki günlerde gazetelerde, binanın yıkılmaya terk edildiği yazmaktadır. İl özel idareye devriyle binanın bir kültür merkezi haline getirilmesi düşünülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 27 Ağustos 1971). Kendi binalarında çalışmalarına izin verilmeyen Halkevi ekipleri, tahsis edilen küçük kulübede çalışmalarını sürdürmüştür (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 14 Eylül 1971).

Şekil 3.24. Halkevinin arka cephesinden bir görüntü, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1980 yılında yıllardır kullanılamayan Halkevi sinema salonu, Bölge Tiyatrosu'nun faaliyet gösterebilmesi için onarılmaya başlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 23 Şubat 1980). İpraş'ın yaptığı 2 milyon lira maddi destekle tamamlanan onarım, 18 Aralık 1980 tarihinde tamamlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 18 Aralık 1980). Zemini mozaikle döşenmiş, sahnenin alt kısmında kullanılmayan bölüm ise soyunma odası yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 10 Eylül 1980). 1980 yılından bu yana İzmit Halkevi binası "İzmit Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu" adıyla hizmet vermektedir.

1987 yılında Halk Eğitim Merkezi tekrar onarıma alınmıştır. Çatısı elde geçirilen binanın tüm yıkık dökük yerleri onarılmış ve tamamen boyanmıştır. Bu onarım işi 14 milyon 474 bin liraya mal olmuştur. Kültürel ve sosyal faaliyetlerin yapıldığı tek salon Halk Eğitim Merkezi Kültür Salonu onarılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 10 Ekim

1987). İlerleyen günlerde halkevi personeli bahçeye mısır ekmiş, bu durum resmi dairede ilginç ve hoş olmayan bir görüntü yaratmış ve bahçe yeniden düzenlenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 8 Kasım 1988).

1995 yılında 6 milyar 956 milyon 521 liralık restorasyon işi İkiler İnş. Ltd. Şti. tarafından yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 21 Aralık 1995). 1997 yılında Halk Eğitim Merkezi Kültür Salonu'na 482 milyon 315 bin lira bedel ile sahne üstü tadilatı kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Ekim 1997).

1998 yılında Halk Eğitim Merkezi binasına 2 milyar 480 milyon lira bedel ile jeneratör alınmasına karar verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 5 Şubat 1998). Günümüzde bu bina, “Kocaeli Halk Eğitim Merkezi” olarak kullanılmaktadır.

3.3. SEKA Amele (İşçi) ve Memur Evleri

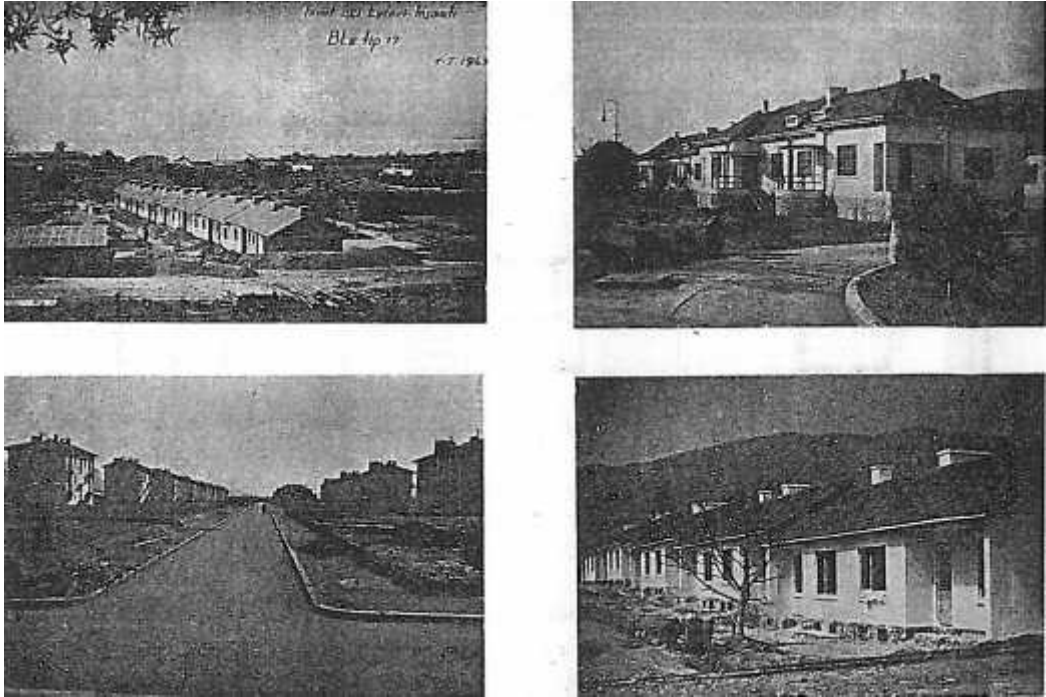
Sümerbank memleketimizin muhtelif yerlerinde geniş bir programla kurduğu fabrika binaları (İzmit SEKA) ile birlikte, bu fabrikalarda çalışan işçiler için imkân nispetinde konforlu evler (SEKA işçi evleri ve Hereke Halı Fabrikası işçi evleri) de inşa etmiştir. Fabrikalarda çalışan işçilerin işyeri civarında sıhhi ve konforlu evlerde barındırılması neticesinde çeşitli avantajlar sağlanmıştır. İşçilerin uzak mesafelerden gelerek yorgun bir halde çalışmaları engellenmiş, evlerde tüm tesisat kurgulanarak, işçi ailelerine daha temiz ve konforlu bir yaşam sağlanmış, her evin asgari 250 metrekarelik bahçesi sayesinde, işçiler boş zamanlarında toprakla meşgul olup güzel zaman geçirebilmiş, evlerin dahili ve harici temizlik ve güzellikleri işçi ailelerine temiz mobilya kullanma zevki vermiş ve fabrikalara ait spor sahaları, toplanma ve sinema salonları gibi sosyal faaliyetler işçi ailelerinin yaşamlarını kaliteli bir hale getirilmesini sağlamıştır.

İnşaat malzemesi pahalılığı, işçi ücretleri yüksekliği, malzeme ve işçi azlığı, nakil vasıtaları tedarikindeki zorluk gibi, harp yıllarının doğurduğu anormal vaziyetlerin inşaat işlerinde menfi tesirlerine rağmen; Sümerbank her türlü maddi ve manevi fedakârlığı yaparak, işçi evlerinin inşasına devam etmiştir.

İşçi mahallesi oluşturmak için yapılan işler dört bölüme ayrılmıştır. Bunlar, İşçi mahallesinin umumi vaziyet planının hazırlanması, yapılacak binaların tiplerinin tespiti ve projelerinin hazırlanması, tanzim edilen projelere göre binaların inşası ve fabrika idarelerine teslimi ve binaların bakım işleridir.

Fabrikaların işçi mahalleleri içinde işçi evleri, kadın ve erkek bekâr pavyonları, ilkokul, hal, kreş ve çocuk bahçesi, spor sahaları, zaruri durumda umumi banyo ve amele pavyonları bulunmaktadır. Hereke Amele evlerinin sahası dar olması nedeniyle, blok apartmanlar şeklinde inşa edilmiştir.

Bu alanlarda geniş yaya kaldırımli yollar, ağaçlı gezinti yolları, kanalizasyon, temiz su ve yangın tesisatı, yeşil sahaların yapımına önem verilmektedir. Her fabrikanın ortalama 100–200 işçi evi Sümerbank tarafından finanse edilmiştir. Evlerin planlarında bir, iki veya üç yatak odası mevcuttur. 1944 yılında, 2 yatak odalı planlar asgari olarak 10.000 liradır. Arsalar ucuz, takriben 400–500 metrekaresi 100 lira olduğundan parseller geniş tutulmuştur (Arkitekt Dergisi, 1944, sayı 1–2, s.9-10).

Şekil 3.25. 1941–1945 yılları arasında inşa edilen İzmit işçi evleri inşaatı, 1943 (Arkitekt Dergisi, 1944)

Şekil 3.26. Günümüzde mevcut olan, 1941–1945 yılları arasında inşa edilmiş işçi evleri (Osman Nuri Cebe arşivi)

Şekil 3.27. Bodrum ve zemin kattan oluşan çift daireli işçi evleri (Osman Nuri Cebe arşivi)

Şekil 3.28. Taban alanları 215 metrekare, 3 oda, 1 salon, mutfak, banyo ve wc'si olan işçi evleri (Osman Nuri Cebe arşivi)

Şekil 3.29. Lojman blokları, 1934-1940 (Dilek Güzel arşivi)

Şekil 3.30. Lojman blokları, 1934-1940 (Dilek Güzel arşivi)

Şekil 3.31. Lojman blokları, 1946-1950 (Dilek Güzel arşivi)

Şekil 3.32. Lojman blokları, 1946-1950 (Dilek Güzel arşivi)

Şekil 3.33. Lojman blokları, 1956-1960 (Dilek Güzel arşivi)

1956 yılında, 3 memur apartmanı ve 12 işçi evi tamamlanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 27 Ekim 1956). Ayrıca bunun sonrasında, 18 daireli 3 memur apartmanı ile 13 adet işçi evinin açılış törenleri yapılacaktır. 1957 yılının başında yapılmakta olan 56 adet işçi evinin açılış törenlerinin de yapılacağı söylenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 27 Ekim 1956).

1959'da SEKA Genel müdürlüğü'nce yapılması kararlaştırılan altışar daireli iki apartmanın inşası için 600.000 lira keşif bedeli belirlenmiştir. 22 Temmuz günü inşaatın eksiltmesi ihaleye çıkarılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 15 Temmuz 1959). Sümerbank'ın yaptırdığı evler dışında memur ve işçi kooperatifleri büyük uğraşlarla kendi inşaatlarını yapma girişimlerinde bulunmaya başlamış ve bu konuda hızlanmışlardır. SEKA Sümer Evleri İşçi Yapı Kooperatifi tarafından 68 adet ev inşa edilmesi kararlaştırılmıştır. Selüloz Sanayii işçileri yapı kooperatifinin arazisi içinde ve Sümer evlerinin yapılacağı yerlerde, PTT'nin binalara zarar verecek şekilde diktiği telgraf ve telefon direklerinin, PTT tarafından kaldırılması istenmekteydi. Birçok şikâyet mektubundan sonra Posta İdaresi telleri başka bir alana çekmiştir. Hatta bu durumun ileride yapılacak olan memur evlerinin kooperatif yerleri için geçerli olması kabul edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 8 Haziran 1955). 1957 yılında tamamlanan bu evlerin 17 Ağustos 1957 yılında dağıtımı yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 11 Ağustos 1957).

1958 yılında Seka memurlarının kendi aralarında kurmuş oldukları kooperatif, İşçi Sigortaları Hastanesi yanında memur evleri inşa ettirmiştir. Devlet karayolu güzergâhında yapılan evler, Cumhuriyet Bayramı'nda kooperatif mensupları arasında kura çekilerek dağıtılacaktır (Azim Gazetesi, 23 Ekim 1958).

Şekil 3.34. Sigorta Hastanesi'nin önünde 1958 yılında 3 Blok halinde inşa ettirilen Seka memur evleri (Hürsöz Gazetesi, 25 Ekim 1958)

1966 yılında Seka Birlik Kooperatifi tarafından 42 evler semtinde 6 katlı 24 daireli kooperatif evleri inşa edilmektedir. Bir daire fiyatının 34.700 lira olduğu tahmin edilmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 2 Aralık 1966).

1976 Seka Birlik Kooperatifi tarafından, 196 dairelik 7 bloklu Seka İşçi sitesi inşa edilmiştir. Daireler kaloriferli ve apartman asansörlü olup merkezi ısıtma sistemi bulunmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 15 Şubat 1975).

3.4. Verem Dispanseri

Türkiye genelinde verem hastalığı o dönemlerin en zor ve en yoğun yaşanan hastalığıydı. Veremin İzmit'te de artış göstermesi nedeniyle 1945 yılında Eski Gazi Baba Türbesi'nin arsasında yeni bir dispanser binasının temeli atılmıştır. Yapı, 27 Aralık 1948'de şehrin ileri gelenleri tarafından törenle açılmıştır. İnşaatını Kocaeli Halk Bankası yaptırmıştır (24 Kasım 1946 Türkyolu Gazetesi). Malzeme ve cihazlar Sağlık Bakanlığı tarafından temin edilmiştir (27 Aralık 1948 Türkyolu Gazetesi). 4 Mart 1950 yılı Türkyolu Gazetesi'ne İsmail Ziya Berris adlı yazar, Verem Dispanseri'yle ilgili izlenimlerini aktarmıştı. İzmit'in en havadar yerinde ve cadde üzerinde bir kanarya kalesi gibi büyük bir itina ile inşa edildiğini söylemekteydi. Binanın koridorunun mermerden yapılmış yerleri ve duvarlarının tertemiz olduğunu gözlemlemişti.

Şekil 3.35. Verem Dispanseri binasının giriş cephesi (Dispanser arşivi)

Verem hastalığının İzmit'te yayılması, dispanser binasının yetersiz kalması üzerine Memleket Hastanesi'nin bir süre verem hastanesi olarak kullanılması uygun görülmüştür (12 Mart 1950 Türkiye Gazetesi).

Şekil 3.36. Verem Dispanseri sol cephesi (Dispanser arşivi)

1958 yılında Sağlık Bakanlığı, ikinci bir dispanser açmaya karar vermiştir. Verem Savaş Derneği kendi binasını Sağlık Bakanlığı emrine vererek, dispanserin buraya yerleştirilmesini uygun bulmuştur (2 Nisan 1958 Bizimşehir Gazetesi). İlerleyen günlerde yeni dispanser için tersane yanındaki bir binanın kiralandığı söylenmiştir (27 Şubat 1959 Azim Gazetesi). Fakat bundan da vazgeçilmiş ve mevcut olan dispanser binasının alt katının, Sağlık Vekâleti'nin şehrimizde faaliyet gösterecek Verem Savaş Dispanseri'ne kiralanması teklif edilmiştir. Bu binanın tamamen Sağlık Vekâleti'ne devredilmesi teklifi dernek tarafından şiddetle reddedilmişti. Bu kez Vekâlet Dispanseri'nin binanın alt katını kiralaması, Bağ'ta bulunan ve kullanılmayan mikrofilm cihazının buraya kurulması ve her iki dispanserinde bu cihazdan istifade etmesi teklifi de, iki dispanserin birlikte çalışmalarının mümkün olamayacağı gerekçesiyle reddedilmiştir (2 Aralık 1960 Azim Gazetesi).

Arsası belediyeden alınarak derneğe mal edilen dispanser binası 1961 yılında ihtiyaca cevap vermemekte, arka kısmına ek inşaat yapılmaktadır. Ek inşaat bittikten sonra kalorifer tesisatının kurulacağı bildirilmektedir. Binanın ek inşaat mahallinden tuvalet boruları geçmekte, dışarıya sızıntı yapmaktadır. Patlaması anında tehlike yaratacak olan boruların bir an önce kaldırılması istenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 10 Ağustos 1961). Duvar kısımları tamamlanan binanın, iç kısım inşaatına başlanmıştır. Bağ'taki verem savaş istasyonu da buraya taşınarak tamamen buradan hizmet verilmesi düşünülmektedir (Türkyolu Gazetesi, 11 Ekim 1961).

12 Ocak 1962 yılında dispanser binasının ek kısımları törenle hizmete girmiştir. Bağ mevkisinde bulunan dispanser de buraya taşınarak, birlikte faaliyet göstermeye başlamışlardır (Türkyolu Gazetesi, 12 Ocak 1962).

3.37. Dispansere sonradan eklenen üst kat, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1964 yılında İzmit'e gelen Sağlık Bakanı Kemal Demir, Verem Savaş Derneği ve Dispanserini ziyaret ettiğinde, verem savaş hizmetlerinin daha rasyonel ve koordineli çalışabilmesi için Verem Hastanesi inşasından söz etmiştir. 100 yataklı Verem Hastanesi inşası için hazırlıklara başlandığı ve arsa arayışına geçildiği görülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 26 Haziran 1964). Türkiye'nin sayılı verem doktorlarından, eski Kocaeli milletvekili ve eski Gümrük ve Tekel Bakanlarından Dr. Fazıl Şerafettin Bürge, İzmit'e gelerek Vali Suphi Aktan ile yeni hastane binası için düşündükleri Derince'deki arazinin keşfini yapmışlardır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 28 Temmuz 1964). Yapılan basın toplantısında Vali, hastane için, İpraş'ın 100 bin liralık yardım yapacağını, diğer fabrikalardan da çimento ve cam yardımı yapılacağını söylemiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 29 Ağustos 1964). İnşası kararlaştırılan hastanenin ilk hazırlattırılan projesi Bakanlık tarafından kabul edilmediği için zaman kaybına sebep olmuştur. Daha basit ve daha ucuza mal olan başka bir projenin tasdik edilmesi üzerine hazırlıklara başlanmıştır. Derince'de derneğe ait olan 20 dönümlük arazide inşa kararı alınmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 1 Ağustos 1965).

1966 yılı Eylül ayında hastane binasının temel atma töreni yapılmıştır. Arazinin 10.000 metrekaresini Cemil Karakadılar ve Hasan Korucuoğlu derneğe bağışlamıştır. İpraş inşaat için 100 bin liralık yardım yapmıştır. Zeminin çok sert olan inşaat sahasının temel hafriyatı askeriye tarafından yapılmıştır. 100 yataklı yapılmakta olan hastanenin inşaat sahası 1266 metrekaresidir. İki bloktan oluşan binanın birinci bloğu 4 katlıdır. Bodrum katında bütün servisler mevcuttur. Zemin katta idari ve teknik bürolar, sonraki iki katta yatakhane ve servisleri bulunmaktadır. Son katta istirahat salonları ve açık geniş teras konumlanmıştır. Arka tarafta 300 metrekareselik ikinci blok bulunmakta, bu blok bodrum ve zemin kattan oluşmaktadır. Bodrum katta hizmetli odaları, zemin katta hemşire odaları bulunmaktadır. Hastane bütün servis ve yatakhaneleriyle toplam 4600 metrekaresidir. Buna göre hasta başına 46 metrekareselik alan düşmektedir. Strüktürü betonarme karkas olarak düşünülmüştür. Temel sistemi mütemadi olup 4000 metreküp hafriyat dökülmüştür. Hastanenin keşfi 2,5 milyon lirayı bulmuştur (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 22 Eylül 1966). 1968 yılında hastane inşaatı ikinci kata kadar ilerlemiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 29 Mayıs 1968). Ancak, 1966 yılında temeli atılan verem hastanesi binasının inşaatına, politik nedenlerden dolayı devam edilmediği tespit edilmiştir.

1981 yılında, işadamı Ertuğrul Bozdemir tarafından, mevcut dispanser binasının ihtiyaç duyulan yerleri onarıldı ve boyandı (Kocaeli Gazetesi, 16 Ağustos 1981).

Şekil 3.38. Dispanser Binası'nın giriş cephesinden bugüne ait bir görüntü, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

Bina günümüzde “Kocaeli Verem Savaş Dispanseri” olarak kullanımına devam etmektedir.

3.5. Sümerbank Çeşmesi

1948 yılında Sümerbank Selüloz Sanayi Müessesesi'nin İzmit'e hediye olarak inşa ettirdiği çeşmenin yan bölümlerinde, bugün köprü ilaveleri bulunmaktadır. Restorasyondan geçerek bugün hala kullanılmaktadır (Şenyurt, 2010, s.125). 1959 yılındaki gazete haberlerine bakıldığında, bu çeşmenin önü araba yıkama yeri haline gelerek içler acısı bir görüntü yaratmıştır (Azim Gazetesi, 19 Eylül 1959).

Şekil 3.39. Sümerbank Çeşmesi, 1957 (Cemal Turgay arşivi)

Günümüzde bu çeşme yerinde mevcuttur.

3.6. Lise Pavyonu (İzmit Lisesi/İzmit Anadolu Lisesi)

İzmit’te orta ve ilkokullar ihtiyaca cevap verirken, bu şehirde bir lise olmaması ailelerin sürekli üzüntüsü olmuştur. Halk tarafından candan benimsenen bu dava parti kongrelerinde, meclis oturumlarında büyük ilgi görmüştür (Türkyolu Gazetesi, 6 Eylül 1940).

İzmit 9 ilçesi, fabrika ve işletmeleri, askeri vaziyeti ve artan nüfusu ile önemli bir şehir merkezi olmaktaydı. Bu kentte bir lise kesinlikle gerekliydi. Lise eğitimi göremedikleri için 21 yıldır eğitimleri yarım kalan Kocaeli çocuklarının sayısı bini aşmıştı. Zengin ailelerin çocukları İstanbul’a gönderilip okuma imkânı buldukları halde memur ve fakir ailelerin çocukları yüksek eğitimlerine devam edememekteydiler (Türkyolu Gazetesi, 25 teşrin-i sani/Kasım 1944). 16 Ağustos 1942 Türkyolu Gazetesi’nde Cevdet Yakup “Lise İstiyoruz” yazısında İzmit

ortaokuluna lisenin ilk sınıfını açtıktan sonra, her yıl yeni bir sınıf ilave ederek eksikliklerin giderilebileceğini önermektedir. Dr. Kamil Yazgıç 1943 yılında Sakarya Dergisi'ne yazdığı "Kocaeli Vilayetinin Liseye İhtiyacı" adlı yazısında eğitime devam etmek isteyen bir çok meraklı gencin ortaokulu bitirdikten sonra, İstanbul liselerine gittiklerini ve orada eğitimden ziyade zevk ve sefa alemine daldıklarını ifade etmektedir. Bir lise öğrencisinin İstanbul'da senelik masrafı 500 liraya mal olmaktaydı. Tüm şehirde ortalama 300 öğrenci aileleri tarafından lise eğitimi için İstanbul'a gönderilmekteydi. Kamil Yazgıç yazısında, tüm vilayette, eğitim için, senede 150.000 lira gibi önemli bir para harcanırken, bir lise binasının 300.000 liraya inşa edilebileceğini söylemekteydi. Bu paranın ise nüfusu 300.000'den fazla olan Kocaeli şehri için büyük bir rakam olmadığını ifade etmekteydi. Bunun yanında mutlaka öğrencileri barındıracak bir yurda da ihtiyaç olduğunu belirtmiştir. Çünkü bu liseye Geyve'den, Düzce'den, Karasu'dan, Karamürsel gibi yakın ilçelerden yüzlerce öğrenci gelmekte ve yurтта kalmaları gerekmektedir. Yazgıç bu yazısıyla, İzmit'te hayırsever zenginlere çağrıda bulunmaktaydı. Türkyolu Gazetesi'nde yayımlanan yazılar sayesinde zenginler yardım etmeye davet ediliyordu. Bu çağrının, kentte derin bir ilgi uyandırdığından söz ederek, ilgilenenlerin hangi makama başvuracakları hakkında bilgi vermektedir (Türkyolu Gazetesi, 15–16 Temmuz 1945)

17 Ağustos 1945 günü İzmit'e gelen Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, halkın 25 yıldır beklediği liseyi açmaya geldiğini müjdelemiştir. (Türkyolu Gazetesi, 18 Ağustos 1945). Bu gazetede Cevdet Baykal'ın yazdığı "Yücel Lisesi" adlı yazıda, yazar İzmit'e lise açılmasına ait duygularını " sanki lise diye haykıran yazıları yazan ben değilim. Sanki her ders yılı başlarken yavrularını İstanbul liselerine gönderemeyen ana ve babaların yüzlerine çöken hüznü, lise tahsili yapamayacağım diye iç ağrısı olan İzmit çocuklarının gam dolu gözlerini gören ben değilim. İzmit'e lise ile beraber geldim diyen adama karşı öfkem, şimdi nihayete gelmez şükrana çevrilmiştir" diyerek dile getirmiştir.

Şekil 3.40. İzmit Lisesi (Kocaeli İl Yıllığı, 1967)

26 Eylül 1945 yılında, İzmit'in en büyük dertlerinden biri olan lisenin açılışı Gazi Ortaokulu'nda (bugünkü Gazi Lisesi) yapılmıştı. Şehrin ileri gelenleri törende hazır bulunmaktaydı. Vali Ziya Tekeli, yaptığı konuşmada lisenin önemini belirtmiş ve İzmitlilere kutlu olmasını dilemişti (Türkyolu Gazetesi, 27 Eylül 1945). İlerleyen günlerde, lisedeki eksiklikler zaman zaman dile getirilmekteydi. Örneğin lise binasının yemekhanesinin olmadığından, öğrencilerin öğle aralarında karşıdaki arsada ve çocuk bahçesinde yemek yediklerinden şikâyet edilmekteydi. Öğrencilerin yemek yiyebilecekleri kapalı bir mekânın temin edilmesi istenmekteydi (Türkyolu Gazetesi, 17 Ekim 1945).

2 Mayıs 1947 Cuma günü lise binasının temel atma töreni, şehrin ileri gelenlerinin katılımıyla gerçekleşmiştir. Okulun müteahhiti Yüksek Mühendis Necat Kıpcan'dır. Binanın ilk biten kısmı için 200.000 lira, tamamı için ise 1.000.000 lira öngörülmüştür.

Şekil 3.41. Lisenin açılış gününe ait bir fotoğraf (Okul arşivi)

1949 yılında tamamlanan lise binası Gazi Lisesi'nin karşısında “eski bayram yeri” (İnönü Caddesi, Alemdar Caddesi, Doğa Sokağın çevrelediği dörtgen bir arsa) arsasında yer almaktadır. Lise binası 11 Nisan 1949'da Vali Fazlı Güleç'in konuşmasıyla açılmıştır. Konuklar, sınıflar ve konferans salonunu gezmiş, idare kısmında hazırlanan odada ağırlanmışlardır (Türkyolu Gazetesi, 12 Nisan 1949). Binanın tek dizi sınıf sistemine uygun biçimde düzenlenmiş kat planları vardır ve koridorun ön cepheye bakan kısmında sınıflar dizilidir. Giriş bölümünün, cephe içinde biraz daha öne çıkarılmasıyla ve yatayda yivler yardımıyla çizgiler oluşturmasıyla farklılaştırıldığı görülmektedir. Tüm ön cephede subasman seviyesi boyunca devam eden yatay bantlar, merdiven rıhtlarının cephede görsel açıdan devamını sağlamıştır. Arka cephede, koridorların arka bahçeye açılan pencerelerinde kare form kullanılmış ve bu şekilde ön cepheden farklılaşmıştır (Şenyurt, 2010, s.115).

1957 yılında lise binasının bazı bölümlerinin tamirâtı ve sıva işleri 60.000 lira ile ihaleye çıkarılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 12 Haziran 1957). 1959 yılında 29.681 lira keşif bedeli olan lise binasının ve yemekhanenin tamirâtı tekrar ihaleye çıkarılmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 30 Eylül 1959)

Liseye bitişik binanın arsasının bir kısmı Maarif Vekaleti'nce satın alınarak lisenin bahçesine dahil edilmiştir (Azim Gazetesi, 10 Ekim 1958).

1959 yılında lise binasının öğrenci sayısı 2000'i aşmış ve mevcutta açıldığı günden itibaren %300'lük bir artış olmuştur. İngilizce, Almanca, Fransızca dillerinde eğitim veren lisede en çok İngilizceye rağbet vardır. 1959 yılındaki mezunlar göz önüne alındığında lisede başarı oranı %50'nin üzerindedir. Yeni açılan Akşam Ticaret Lisesi öğrencilerinin de İzmit Lisesi'nde eğitim görmesi, kentte okul binalarının yetersiz olduğunu göstermektedir. Akşam Ticaret Lisesi'nin yalnızca birinci sınıflarının açılmasıyla, lise binasının mekânsal açıdan yetersiz olduğunu anlamaktayız (Türkyolu Gazetesi, 30 Eylül 1959). Ayrıca lise binasındaki öğrenci sayısının yeni kayıtlarla normalin çok üstünde olmasından dolayı, izdihamı önlemek amacıyla, Necatibey İlkokulu kentin ikinci ortaokulu görevini üstlenmiştir. Yenidoğan, Kozluk, SEKA semtinde ikamet edenler, bu ortaokulun ilk öğrencileri olmuşlardır (Bizimşehir Gazetesi, 8 Ekim 1959).

1963 yılında lise binasının onarım işleri için, Bakanlık 60 bin lira tahsisat göndermiştir. Keşif ve projeleri hazırlanan işin ihalesinin içeriğinde, bahçe duvarlarının çevrilmesi ve bina etrafındaki tretuvarların yapılması yer almaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 13 Nisan 1963).

Şekil 3.42. İzmit Lisesi'nin ön cephesinden bir görüntü, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1967 Belediye Meclisi Ekim dönemi toplantılarında lise binasının üst kısmına 1,5 milyon lira bedelle 10 dershanelik ek bina inşaatı için imar tadilatı tartışmaları yapılmıştır. Fakat bir sonuç alınamayıp temenni kararlarına bağlanmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 15 Ekim 1967). 1969 yılında binanın ihtiyaçlara yetmemesi nedeniyle ek bir bina yapılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 23 Ekim 1969).

Şekil 3.43. L biçimindeki yapının arka cephesi ve sol başta sonradan eklenen bölüm, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1981 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'ndan gönderilen 590.000 lira ile lise binası onarılmıştır. Tüm okulun boyası yapılmış, tuvaletler su şebekesi ve elektrik şebekesi de elden geçirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 13 Ocak 1981).

1987 yılında okul binasının tamamı boyanmış ve eskiyen sıralar ve kapılar yenilenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 1 Ağustos 1987).

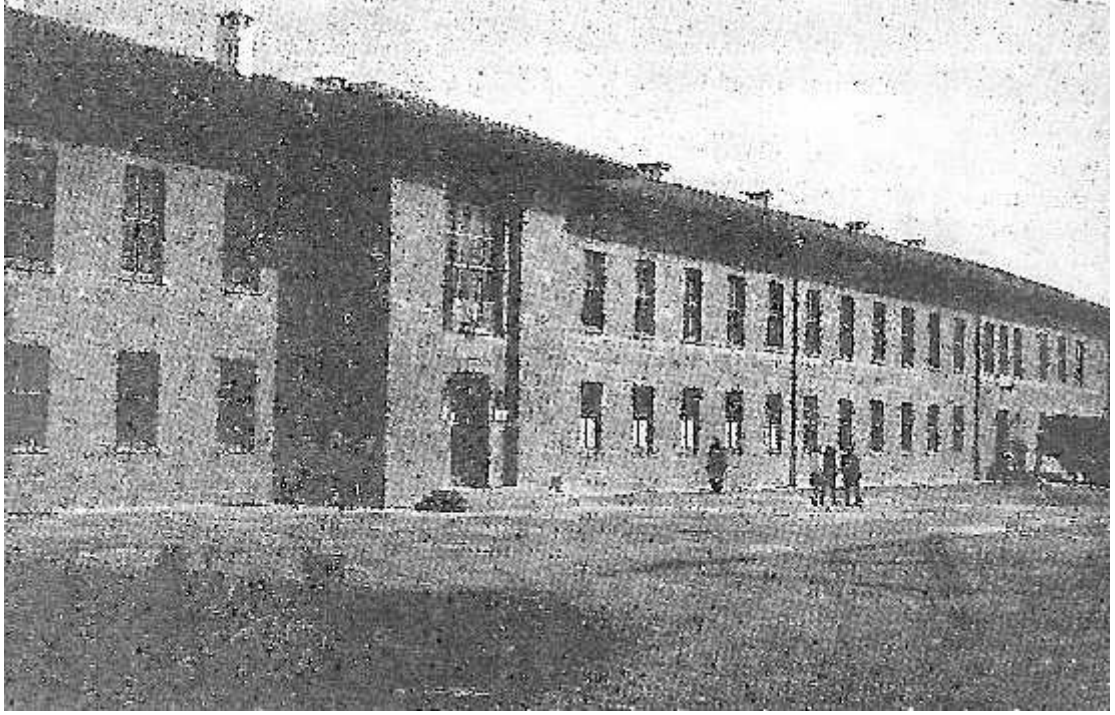

Şekil 3.44. Okul binasının bugüne ait iç görünümü, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1999 yılında yaşanan Marmara depreminde okul binası ağır hasarlı okullar arasına girmiştir ve yıkılma kararı tehlikesi yaşamıştır (Kocaeli Gazetesi, 26 Eylül 1999). Yapının bir kısmı tehlike arz ettiği için yıkım kararı alınmıştır (Kocaeli Gazetesi, 15 Ekim 1999). Fakat günümüzde yerinde mevcut olup, eğitim vermeye devam etmektedir.

3.7. Erkek San'at Enstitüsü (Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi)

Kocaeli halkının uzun süredir beklediği bir eğitim yapısı olan Erkek Sanat Enstitüsü, 1945 yılında, geçici binasında (öncesinde tütün deposu olarak kullanılan Tekel Müdürlüğü karşısında, Gökseller Pasajının bulunduğu yerde) büyük ve coşkulu bir törenle “Erkek Sanat Okulu” adıyla açılmıştır. Açılış töreninde şehrin tüm ileri gelenleri bulunmaktaydı. Törende Vali Ziya Tekeli, Cumhuriyet Hükümetinin teknik öğretime verdiği büyük önemi anlatmış ve bir endüstri şehri olan İzmit’te, bu okula duyulan ihtiyacı belirtmiştir. Fabrikaların en yoğun olacağı bu şehirde kalifiye işçinin yetişebilmesi ve böylece sanayinin en iyi şekilde gelişebilmesi için teknik eğitim verecek olan bu lise büyük bir önem taşımaktadır. Ziya Tekeli, Cumhuriyet hükümetinin sanat okulları için harcadığı milyonlardan ve okul müdürü Salim Güzer, sanat okullarının tarihçesinden ve Mithat Paşa’nın bu okulların banisi olduğundan bahsetmiştir. Cumhuriyet döneminde teknik eğitime verilen önem vurgulanmıştır. (Türkyolu Gazetesi, 15 Aralık 1945). Cevdet Baykal, Türkyolu Gazetesi’nde yazdığı “kazanılan davalarımız” adlı köşe yazısında, Erkek Sanat Enstitüsü’nün açılmasında gazetenin büyük katkı sağladığını, bu konuyu, İzmit’in davası olarak gördüklerini ve yıllarca acı tatlı diller dökerek büyük mevkidekilerin dikkatini çekmeyi başardıklarını belirtmiştir. (Türkyolu Gazetesi, 15 Aralık 1945). Dava olarak görülen ve büyük uğraşlar sonucu elde edilen bu projeye İzmit, sanayi kenti olma adına önemli bir adım atabilmiştir.

Şekil 3.45. Erkek San’at Enstitüsü’nün ilk yılları (Kocaeli İl Yıllığı, 1967)

1944–1945 öğretim yılında, geçici binada derslere başlayan öğrenciler, tesviyecilik, demircilik, marangozluk şubelerinde eğitim görmekteydiler. 1947–1948 ders yılında okulun öğretim seviyesi Sanat Ortaokulu’ndan Enstitü’ye yükselmiştir (Milli Eğitim Bülteni, 1972, sayı:20). Bugünkü Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi binasının inşası için, eski milletvekillerinden Ragıp Akça’nın 31 dönümlük bostanı istimlâk edilerek, 1946 yılında sondajına başlanmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı Mühendisleri’nden Altan Baltacıoğlu ve Bakanlık Yüksek Mimarları’ndan Şükufe Hanım (?) inşaat yapılacak alanı gezerek sondaj çalışmalarına katılmıştır. Yapılan sondajlarda, alanda suyun fazla çıkması dikkat çekmiş, sondaj çalışmalarının sonucuna göre, inşaatın yapılıp yapılmayacağına karar verilmesi için çalışmanın sonlanması büyük merakla beklenmiştir. İnşaatın 1.500.000 lira harcanarak gerçekleştirilmesi öngörülmüştür (Türkyolu Gazetesi, 7 Mart 1946).

Şekil 3.46. Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi, 2010 (Oya Şenyurt Arşivi)

27 Mart 1947 yılında temeli atılan enstitü binasının plan ve projeleri Mesleki ve Teknik Öğretim Yapı İşleri Müdürlüğü'nce hazırlanmıştır. Kayseri'de İzmit'tekine benzer bir başka Endüstri Meslek Lisesi binasının tespiti, bu yapının tip proje şeklinde üretildiğini göstermektedir (Şenyurt, 2010, s.103). Yapının ilk önce 620.000 liralık kısmının ihalesi olmuş, geri kalan kısmın ihalesi ise sonraya bırakılmıştır. Binanın yapılışını kontrol etmek için, Teknik Öğretim Yapı İşleri Müdürlüğü'nden bir yüksek mimar görevlendirilmiştir. Tamamı 1.200.000 liraya çıkacak yapının müteahhitliğini Feyzi Didinal ve Emin Özbekten üstlenmişlerdir (Türkyolu Gazetesi, 27 Mart 1947). 1949–1950 ders yılına, inşası tamamlanan binada başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 21 Ağustos 1949). Hürriyet Caddesi, Leyla Atakan Caddesi, Halit Molla Sokak ve Bostanlar Sokağın çevrelediği bir arsada bulunan yapı, kabaca dikdörtgen bir plana sahiptir. Yapı formel anlamda incelendiğinde, dikdörtgen bir ana bloğa saplanan, dikdörtgen biçimindeki 4 atölye biriminden oluşmaktadır. Yapıda iki merdiven bulunmaktadır. İki katı bulunan ana bloğun ön cephesinde, iki giriş kapısı yer almaktadır. Ana bloğa saplanan kütlenin ortasında merdiven evi konumlandırılmıştır. Merdiven çözümleri her iki giriş kapısının simetriğinde giriş kütleleri gibi ana bloktan dışarı taşmıştır. İki atölye biriminin ortasına merdiven evi

konulmuş ve bu iki kez tekrarlanarak bir iç bahçe meydana getirilmiştir. Tüm cephe kesme taş kaplamadır. Ön cephedeki pencereler düşey dikdörtgen açıklıklar biçiminde düzenlenmiştir. Pencere söveleri cephe kaplamasından farklılaştırılarak, pencere açıklıklarına sınır getirmiştir. Pencere üst açıklıkları düz bitirilmiş ancak, pencere sövesinin üst kotlarındaki bölümlerde taş kaplama cephe dokusunun içine yerleştirilmiştir. Bu eğrisel düzenlenmiş taşlar, pencere üstlerinde kemerle geçildiği hissini yaratmaktadır. (Şenyurt, 2010, s.103).

Marangoz atölyesi kısmının yapılmamış olması, memnuniyetliği az da olsa gölgelemiştir. Bu atölyenin yapılması ile yerli sanatların, ıslahı ve teknik hale gelebilmesinde zemin hazırlanmış olacağından, durum önemli görülmektedir. Diğer taraftan, elektrik şubesinin de açılması, ileriki dönemler için hedeflenmiştir (Türkyolu Gazetesi, 19 Ocak 1949). 1956 yılında enstitünün okul idare birliği yeni idare kurulunun ilk toplantısı yapılmıştır. Bu toplantıya veliler ve idareciler katılmış ve önemli kararlar alınmıştır. Okulun tamamlanamayan yerlerinin bulunduğu belirtilmiş, marangoz ve makine atölyelerinin tamamlanması gerektiği, motorculuk şubesinin açılması gerektiği vurgulanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 27 Kasım 1956). Işık görmez, hava almaz bodrum içlerinde sun'i ışıklarla en ince resim ve işleri yapmak zorunda kalan öğrencilerin bu durumu Vali Ekmel Çetiner tarafından dikkate alınmış ve bu okulun noksan inşaatının ikmali için çalışılarak, programa dahil edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 19 Haziran 1957). Atölyelerin, yemekhane, müzakere salonları ve güneş gören, hava alan kısımların ilavesi için 355.500 liraya ihale kararı alınmıştır. (Hürsöz Gazetesi, 16 Ekim 1957) İhaleyi İzmit'in tanınmış müteahhitlerinden İsmail Pekdemir almıştır (Hürsöz Gazetesi, 4 Aralık 1957). Okul aile birliğinin ilgisi ve gönderdiği yazı sayesinde vali ve bakanlar inşaatla ilgilenmişlerdir. Kurulun hazırladığı raporda, öğrencilerin ayaklarını betondan ayıran sıra basamaklarının yapılmasında yardımcı olan ve kereste veren bakan Ömer Cebeci'ye ayrıca teşekkür edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 10 Aralık 1957). 1958 yılında ilave inşaata başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 21 Mayıs 1958). Akşam Tekniker Okulu da 3 Kasım 1958'de Erkek Sanat Enstitüsü'nde resmen faaliyete geçmiştir. Makine, Elektrik, Kâğıtçılık bölümlerine 220 öğrenci alınmıştır. Okul binasının genişlemesi ve yeni bölümlere kavuşuyor olması da sevinçle karşılanmıştır (Azim Gazetesi, 4 Kasım 1958). Marangozluk

branşında okuyan öğrencilere kendi yerleri yetersiz geldiğinden dolayı, ilave edilen bölümler, onlara tahsis edilmiştir.

Şekil 3.47. Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi kapı ve pencere detayları, 2010 (Oya Şenyurt Arşivi)

Şekil 3.48. Kocaeli Endüstri Meslek Lisesi kapı ve pencere detayları, 2010 (Oya Şenyurt Arşivi)

Enstitü'nün diğer bir meselesi de kapalı spor salonu eksikliğidir. Bu eksikliğin de giderilmesi için gazetelerden zaman zaman duyuru yapılmaktadır (Azim Gazetesi, 19 Aralık 1958). 3 Ocak 1960 yılı Azim Gazetesi'nde bütün spor faaliyetlerinin açık havada ya da başka bir salon kiralanarak yapıldığı, konferansların ise atölyelerde düzenlendiği yazmaktaydı. Enstitünün, her yıl bir kısım inşaatı tamamlanarak, okulun zamanla tüm bu eksikliklerinin giderilmesi kararı alınmıştır (Azim Gazetesi, 5 Mayıs 1959).

Akşam Tekniker Okulu öğrencilerinin bu binada eğitim görmesinden dolayı, yeni şubeler açıldıkça binanın yetersiz kaldığı görülmektedir. 1962 yılında Akşam Tekniker Okulu'na İnşaat Şubesi açılması kesinleşmiş, bu nedenle enstitü binasına ilave inşaat yapılması kararlaştırılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 24 Nisan 1962).

1964 yılında enstitü binasının yanında, motor atölye binasının inşaatına başlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 10 Ekim 1964). 2600 metrekarelik arsa üzerinde 1 milyon 200 bin lira bedelle yaptırılmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 4 Haziran 1965).

1969 yılında enstitü binasına, kimya, elektronik, radyo bölümlerinin de açılması için ek inşaat emri verilmiş ve 3 milyon lira ödenek ayrılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 13 Nisan 1969).

Kayseri'de bir benzeri olduğu söylenen ve tip proje olduğu tahmin edilen İzmit Erkek Sanat Enstitüsü'nün inşası tamamlandıktan sonra, projenin yetersiz oluşu yetkililer tarafından gözlemlenmiştir. Bu nedenle, her yıl inşaata kalkışılıp, bir bina eklenerek, yeni atölyeler, yemekhane, kapalı spor salonu, müzakere salonları inşa edilerek, yapının şehre daha fazla yarar sağlamasına çalışılmış ve kentin özneleri tarafından durum, "olumlu"ya çevrilmiştir. Fonksiyonu tümünden "olumlu" hale getirme çabaları içinde, tip projedeki değişim kuşkusuz mimariye dair bir kaygı içermemektedir.

1999 yılında yaşanan Marmara depreminde okul binası, ağır hasarlı grupta yer almıştır (Kocaeli Gazetesi, 26 Eylül 1999).

Şekil 3.49. Lise binası, 2010 (Oya Şenyurt Arşivi)

3.8. Sigorta Hastanesi

1946 yılında SEKA Kâğıt Fabrikası'na revir ilave edilmiştir. Bu revir 1950 yılında İşçi Sigortaları Kurumu Hastanesi olarak hizmet sunmaya başlamıştır (Şenyurt, 2010, s.197). Sigorta'nın SEKA'dan 1.600.000 liraya aldığı hastane “Kocaeli İşçi Sigortaları Hastanesi” adıyla 200 yataklı hale getirilmesi kararlaştırılmıştır (Azim Gazetesi, 4 Ocak 1958). Binaya ilave kat ve poliklinik binası eklenerek daha kullanışlı olması düşünülmüştür (Azim Gazetesi, 26 Ocak 1958). Eklenecek kısımların, 1.800.000 lira bedelle 8 Eylül 1958 günü Ankara'da ihalesi yapılarak, inşaatına başlama kararı alınmıştır (Azim Gazetesi, 31 Ağustos 1958). Yeni haliyle hastane binası 800 yataklı hale gelmiş olmaktadır (Azim Gazetesi, 10 Eylül 1958). İlerleyen günlerde hastanenin 3. katının inşası için hazırlıklar tamamlanmış ve ihale 16 Şubat 1959 tarihine ertelenerek, projenin avan keşfi 2.800.000 lira olarak değişmiştir (Bizimşehir Gazetesi, 5 Şubat 1959). 22 Aralık 1959 tarihinde ilave inşaat tamamlanmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 22 Aralık 1959).

Şekil 3.50. Sigorta Hastanesi (Kocaeli İl Yıllığı, 1967)

1961 yılında hastanenin vaziyeti iç açıcı gözükmemektedir. Halkın hastanenin hizmetlerinden, temizliğinden memnun olduğu, dönemin gazete yazarlarının köşe yazılarında dile getirilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 27 Ocak 1961). 1959 yılında, ek inşaatla düzene sokulan hastane, onarılıp boyanarak daha da güzelleştirilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 10 Mart 1961). 15 Aralık 1961 tarihinde, 3 milyon lira bedelle yaptırılan ek pavyon hizmete açılmıştır. Böylece 250 yatak daha kazanılarak yatak sayısı 350'ye yükselmiştir (Türkyolu Gazetesi, 15 Aralık 1961).

1965 yılında Sosyal Sigortalar Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle hastane binasının genişletilmesi karar alınmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 6 Mart 1965). Bu nedenle ek kısımların inşaatı 1970 yılında 8.182.865 liralık keşif bedelle 14 Mart 1970 tarihinde ihaleye çıkarılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 3 Mart 1970). 1971 yılında yapının hizmete girmesi planlanmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 14 Mart 1970). Fakat inşaat 1971 yılında dahi başlayamamıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 31 Aralık 1971). İnşaat mahallinin zemini denizden dolma çürük bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiş, proje değişikliği gerekmiş ve inşaaata başlanamamıştır. Revirden çevrilen bu eski hastane sürekli tadilat ve eklemeler

görmüş, fabrikalarla evler arasında dar bir sahaya sıkışıp kalmıştır. Bu nedenle yanına yapılacak yeni bina için, başka alan bulmak güçleşmiştir. Zemin sağlam olmayan inşaatın temeli masraflı olmak durumundadır. Mevcut hastane karşısında Boru imalatı yapılmakta, gürültüleri devamlı hastane içinde duyulmakta ve hastaları rahatsız etmektedir. Hastane yakınındaki Klor ve Alkali fabrikası, zehirli gazlar çıkarıp insan sağlığını tehdit etmektedir. Ana asfalta uzak konumlanmakta, dar ara yollardan geçerek hastaların naklini yaptırmakta ve otopark alanına izin vermemektedir. Bu nedenlerden dolayı, sendika yeni bina inşaatının eski binanın yanına yapılmayıp, İzmit Yarımca arası daha geniş, daha sağlam bir zeminde, havadar ve deniz manzaralı bir alanda inşa edilmesi için çalışmalara başlamıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 3 Ocak 1971). Tüm uyarılara rağmen ilerleyen günlerde, eski binanın yanında ek bina inşaatına başlanmıştır. Bu yeni yapıyla yatak sayısı bin adedi bulmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 20 Mart 1971). Müteahhit firma 6 bin metreküp hafriyat yapmış fakat zeminin çürük olduğu gündeme getirilerek inşaat durdurulmuştur (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 3 Ekim 1971).

Müteahhit Salih Kuru'ya ihale edilen hastane binasının 8 katlı ilave inşaatında yapılan zemin etüdü ve sondaj neticelerine göre zeminin projede gösterilen radye temel sistemi ile bina inşaatına izin vermediği anlaşılmış, bu nedenle 8 katlı binanın 5 ve 3 katlı iki blok halinde yapılması düşünülmüştür. Fakat müteahhit bu duruma göre yapmakta olduğu tatbikat projelerinin yapımına yakın bir noktada, 5 katlı binanın da yapılmasının mümkün olmadığını söylemiş ve fore kazık temel sistemi yapılmasını önermiştir. Ancak çakma kazık sistemiyle yapılması uygun görülmüş, kuruma 5 milyon lira kazandırılmıştır. Böylece çözüme ulaşılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 19 Şubat 1972). Fakat temeli atılmamıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 21 Mart 1972). 1973 yılında inşaatın devam etmediği tespit edilmiştir. Diğer bir yandan, ek inşaata başlanması ve beton kazıkların şahmerdanla zemine çakılması sırasında eski hastane binasının duvarlarında çatlaklar meydana geldiği iddia edilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 18 Eylül 1973). SSK eski binası yıllardır bakım göremediği için harabe haline gelmiştir. Genel müdürlükten gelen uzmanlar 1980 yılında 8 milyon lira ayrılan bütçe ile çatıdan temele kadar tüm bina onarılmıştır. Bu tadilat nedeniyle hasta yatak sayısı 476'dan 370'e düşmüştür (Kocaeli Gazetesi, 26 Mayıs 1980).

Şekil 3.51. 1959 yılında inşa edilen Sigorta Hastanesi (solda) 1980 yılında tamamlanan 8 katlı ek bina (sağda) (Kocaeli Gazetesi, 30 Ağustos 1999)

SSK İzmit Hastanesi'nin 9 yıl önce planlanan ek binası 1980 yılında tamamlanmıştır. Başlangıçta belirtilen maliyet fiyatından on kat daha fazla bedelle bitirilmiştir. Fakat açılmasından kısa bir süre sonra, yapım hatalarından dolayı beton zeminin su sızdırmasıyla, sıvalar ve boyalar dökülmeye başlamış ve bunla ilgili onarım yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 20 Şubat 1980).

1980 yılında SSK İzmit Bölge Hastanesi hemşirelerin kaldığı hemşire lojmanı, hastane çalışanlarının çocuklarına bakılması için kreşe çevrilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 7 Şubat 1980). 1983 yılında bu kreş binasına 8 poliklinik taşınmış olup, kreş alanı için yeni yapılan hastane binasının üst katı ayrılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 21 Ocak 1983).

Şekil 3.52. 1980 yılından önce hemşire lojmanı, 1983 yılına kadar SSK Kreş Binası olarak kullanılan bina (Kocaeli Gazetesi, 21 Ocak 1983).

1981 yılında SSK İzmit Bölge Hastanesi'nin arkasında meydana gelen çöplük alanı, çalışanlar tarafından temizlenip yeşillendirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 6 Nisan 1981).

1987 yılında hastane binasının girişine bekleme ve başvuru salonu olarak kullanılmak üzere 65 metrekarelik ek bina inşa ettirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 1 Şubat 1987). 1989 yılında hastanenin giriş kapısı boyanmış ve levhası yenilenmiştir. Binanın bahçesi yeniden düzenlenmiş, bakım yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 3 Ekim 1989). Fakat hastanenin temizlik problemi mevcuttur. Avlularda binlerce boş serum şişesi, tuvaletlerin kirliliği, ardiye depolarında bulunan çöpler gibi hastanenin birçok temizlik problemi gazetelerde şikâyet edilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 7 Aralık 1989). Yapılan bu şikâyetler etkili olmuş ve SSK İzmit Bölge Hastanesi'nin çehresi değişmeye başlamıştır. Tüm boş serum şişeleri ve bunun gibi çöpler için depo inşa ettirilmiştir. Daha önce girilmeyecek halde olan tuvaletler ve mutfak fayansla kaplanmıştır. Çalışmayan jeneratör ise devreye alınmıştır. Tüm servisler boyanmış ve hastanenin kreşi yeniden düzenlenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 1 Ocak 1990).

Şekil 3.53. 1990 yılında tamamlanan SSK İzmit Bölge Hastanesi (Kocaeli Gazetesi, 23 Temmuz 1994)

1950 yılından itibaren Sosyal Sigortalar Kurumu’nun hastanesi olarak hizmet veren “SSK İzmit Bölge Hastanesi”nin 90’lı yıllardaki vaziyeti içler acısıdır. Tuvaletler yıllarca ihmal edilmiş, bakımsız ve pis bir duruma gelmiştir. Tuvalet kapıları çürümeye yüz tutmuş, lavabolar kirden geçilmemektedir. Sonradan ilave edilen koridorlardaki tavan kontraplakları delik deşik durumdadır. Servislerden gelen pis kokular dayanılmaz haldedir (Kocaeli Gazetesi, 22 Ocak 1999). Bu büyük eksikliklerin giderilmesi için, 1998 yılından itibaren yenileme çalışmaları yapılmaktadır. Hastanenin bazı bölümlerinde tuvalet ve banyolar yıkılmış ve yenilenmiştir. Su kesintilerini çözümlmek için 95 tonluk su deposu yaptırılmıştır. KBB, ortopedi ve acil ameliyathaneleri yıkılıp yeniden inşa edilmiştir. Temizlik konusundaki eksiklikler için, hasta ve yakınlarından titiz davranmaları beklenmektedir (Kocaeli Gazetesi, 25 Ocak 1999).

19 Şubat 2005 tarihi itibarıyla SSK Sağlık tesislerinin Sağlık Bakanlığı’na devri ile hastane binasının adı “İzmit Devlet Hastanesi” olarak değişmiştir. 14 Mart 2006 tarihinde ek bina inşaatına başlanmış ve 186 yatak kapasitesi ile 2007 yılında hizmete açılmıştır. Hastane binası 1 Ocak 2008 tarihinden itibaren, eski bina ve yeni ek binalarıyla, 320 yatak kapasitesi ile “İzmit Seka Devlet Hastanesi” adını alarak hizmet vermeye devam etmektedir (URL-1)

SSK Sopalı Hastanesi

1975 yılında, Sopalı Çiftliği mevkiinde uydu kent bölgesi kurulacak olmasıyla, SSK İzmit Hastanesi'nin yetersiz kalacağı ve uzak olacağı düşünülmüş, bunun üzerine 80 dönüm arazide bin yataklı sigorta hastanesi inşası kararlaştırılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 24 Ağustos 1975). Cezaevi yanındaki arsada 7245 metrekarelik taban oturum alanı olması düşünülen binanın bedeli 80 milyon lira olacağı söylenmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 5 Kasım 1975). 1978 yılına gelindiğinde, yerel gazetelerde 2 bin yataklı hastane yapılacağı ve bunun 200 milyon liraya mal olacağı söylenmekteydi (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 8 Mayıs 1978). 70 bin sigortalı işçinin bulunduğu kentte, eşi ve çocuklarıyla birlikte 200 bin kişilik bir kitle 250 kişilik SSK hastanesinde tedavi görmekte ve her gün büyük izdihamlar yaşanmaktaydı (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 29 Haziran 1978).

Şekil 3.54. Uzun yıllar inşaatı süren SSK Sopalı Hastanesi, 1988 (Kocaeli Gazetesi, 1 Şubat 1988)

Sopalı çiftliğindeki yeni hastane binası 1978 yılında 160 milyon liraya ihale edilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 3 Nisan 1981). 2 Mart 1979 tarihinde temeli atılan 1100 yataklı hastane binasının mimari ve tesisat projelerinin tamamlanmadığı öğrenilmiştir. 18 bloktan oluşan yapının 1980 yılının sonuna gelindiğinde sadece 9 bloğunun kabalrı

bitmiş, 7 bloğun temelleri atılabilmiş ve projeleri eksik olduğu için 2 bloğa hiç başlanmamıştır. İnşaatı yürüten müteahhit, Sadık Çakıroğlu'nun firmasıdır (Kocaeli Gazetesi, 27 Aralık 1980). 1982 yılına gelindiğinde binanın tesisat projelerinin henüz tamamlanmadığını görmekteyiz (Kocaeli Gazetesi, 18 Ekim 1982). Bu hastane binasına bir yıl içerisinde 350 milyon lira harcanmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 29 Mart 1982). 1983 yılında inşaatın tüm projeleri tamamlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 5 Haziran 1983). İnşaatın büyük bir bölümü bitmek üzereyken, yapının kaçak olduğu anlaşılmış ve ruhsatı daha sonra alınmıştır (Kocaeli Gazetesi, 8 Ağustos 1983). Hastane projesinin planlarında bazı hatalar yapılmıştır. Tüm birimlerin ameliyathaneleri bodrum katta toplanarak enfeksiyon riski göz ardı edilmiştir. Her servisin ameliyathane kısmının ayrı olması gerektiği gazetelerde vurgulanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 24 Nisan 1984). Projede sürekli değişiklikler yapılmış, bazı bölümlerin inşasından vazgeçilmiştir. Son olarak poliklinik bloğunun yapımından vazgeçilmesi büyük tepkilere yol açmıştır (Kocaeli Gazetesi, 13 Şubat 1984). Tüm bu şikâyetler dikkate alınmış ve incelemelere başlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 26 Mayıs 1984). 1978 yılında 250 milyon liraya mal olacağı düşünülen binanın bedeli 1984 yılında 1,5 milyar liraya çıkmıştır fakat binanın bitirilme işi “yılan hikâyesi” ne dönmüştür (Kocaeli Gazetesi, 1 Ekim 1984). 1988 yılında hastanenin bitirilmesi için gerekli olan 3,5 milyar liranın bakanlık tarafından gönderilmesi beklenmektedir. İnşaatının başlangıç tarihinden itibaren 10 yıl geçmiştir. Gecikme nedeniyle hastane binasının 5 milyar liraya mal olacağı hesaplanmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 25 Nisan 1988).

Şekil 3.55. Ağır hasarlı SSK Sopalı Hastanesi'nin bahçesinde depremde kurulan çadırlar, 1999 (Kocaeli Gazetesi, 30 Ağustos 1999)

İnşaatından başlangıç tarihinden 15 yıl sonra 20 Şubat 1993 tarihinde “Sopalı Hastanesi” adıyla yeni hastane binası hizmete açılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 6 Mart 1993). İlerleyen günlerde binada isim değişikliği yapılarak, “SSK Kocaeli Hastanesi” adını almıştır. 8 Temmuz 1994 tarihinde de SSK Kocaeli Hastanesi'nin bir bölümü, Tıp Fakültesi'ne verilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 8 Temmuz 1994). Tıp Fakültesi, 2005 yılında Umuttepe yerleşkesindeki yeni binasına taşınana kadar, SSK Kocaeli Hastanesi binasında hizmet vermiştir (URL-2).

1999 Marmara depreminde SSK Kocaeli Hastanesi kullanılamaz hale gelmiş, prefabrik ve rotary binasında hizmet vermeye başlamıştır (Kocaeli Gazetesi, 30 Ağustos 1999). 7 katlı olan bu binanın olası bir depremde daha fazla zarar vermemesi için, 4 kata indirilmesine karar verilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 8 Aralık 1999). 5283 sayılı yasa gereğince 19.02.2005 tarihi itibarı ile bina Sağlık Bakanlığı'na devredilmiş ve “Kocaeli Derince Devlet Hastanesi” adını almıştır. Hastane binasının yenileme çalışmalarının tamamlanması üzerine 20 Nisan 2007 tarihinde poliklinik, 11 Şubat 2008 tarihinde yataklı servisler ve idari binasıyla 43.363 metrekarelik kullanım alanıyla hizmet vermeye başlamıştır. Bina, 15 ameliyathanesi, 12 yataklı koroner, 7 yataklı reanimasyon, 6 yataklı yanık üniteleriyle toplam 385 yatak kapasitesi ile başta Derince ilçesi olmak üzere tüm Kocaeli iline hizmet vermeye devam etmektedir (URL-3)

3.9. Yeni Memleket Hastanesi (İzmit/Kocaeli Devlet Hastanesi)

Eski Memleket Hastanesi'nin İzmit'in tepelerinde konumlanmasından dolayı hastalar bayır çıkmakta zorluk çekmekte ve biran önce yeni bir hastane yapılması gerekmektedir. 1940 yılında yapının inşa edileceği arsa için araştırmalara başlanmıştır. Binanın uzun ve geniş tetkiklerden sonra Baç Mezarlığı karşısındaki bostanlarda yapılmasını uygun görmüşlerdir. Burada hastane yapıldığı takdirde Baç Mezarlığı kaldırılıp, mezarlığın park haline getirilmesi düşünülmektedir. Baç mahallesindeki eski harap, köhne evler ortadan kaldırılıp bu semtin temizlenmesi planlanmaktaydı. Kâğıt fabrikasının kuruluşundan sonra, şehirde yeni yapılan evlerin hep fabrika tarafına inşa edildiği ve Baç tarafına rağbetin azaldığı görülmektedir. Eğer bu semte bir hastane kurulursa, burada da yeni ve güzel yapılar inşa edileceği ve bu semte ilginin artacağı umulmaktaydı. Bu şekilde şehir merkezinin kentin doğusuna doğru kayması hedeflenmekteydi. Diğer bir taraftan, yapılacak hastanenin yüksek havadar bir yerde yükselmesinin gerekliliğini, planlanan arsanın basık, havasız ve sivrisineği bol olduğu görüşünü savunanlar da vardı. Ancak Baç semtinin geniş, ferah ve güneşi bol ve hastane için uygun mevkii olduğunu savunanlar çoğunlukta idi (Türkyolu Gazetesi, 30 Nisan 1940). Şehrin en iyi semti olmasına rağmen ihmal edilen bu kısmın imar edilecek olmasından halk çok memnun görünmektedir. Yeni hastanenin bu semte en büyük faydası, bundan sonra yapılacak binalara form oluşturmaları ve civarda muntazam ve güzel binalar yapılmasına sebep olmasıydı. Böyle bir imar hareketine öncülük ettiği için Memleket Hastanesi, “güzel ve modern şifa yurdu” olarak nitelendirilmekteydi (Türkyolu Gazetesi, 21 Mayıs 1940). Başlarda Kozluk tarafından inşası düşünülmüş fakat arazi askeriye lazım olduğundan vazgeçilmiştir. Bir diğer öneri de Hükümet konağına hastane yapılması olmuş, uzun süreceğinden dolayı kabul edilmemiştir (Türkyolu Gazetesi, 24 Mayıs 1940).

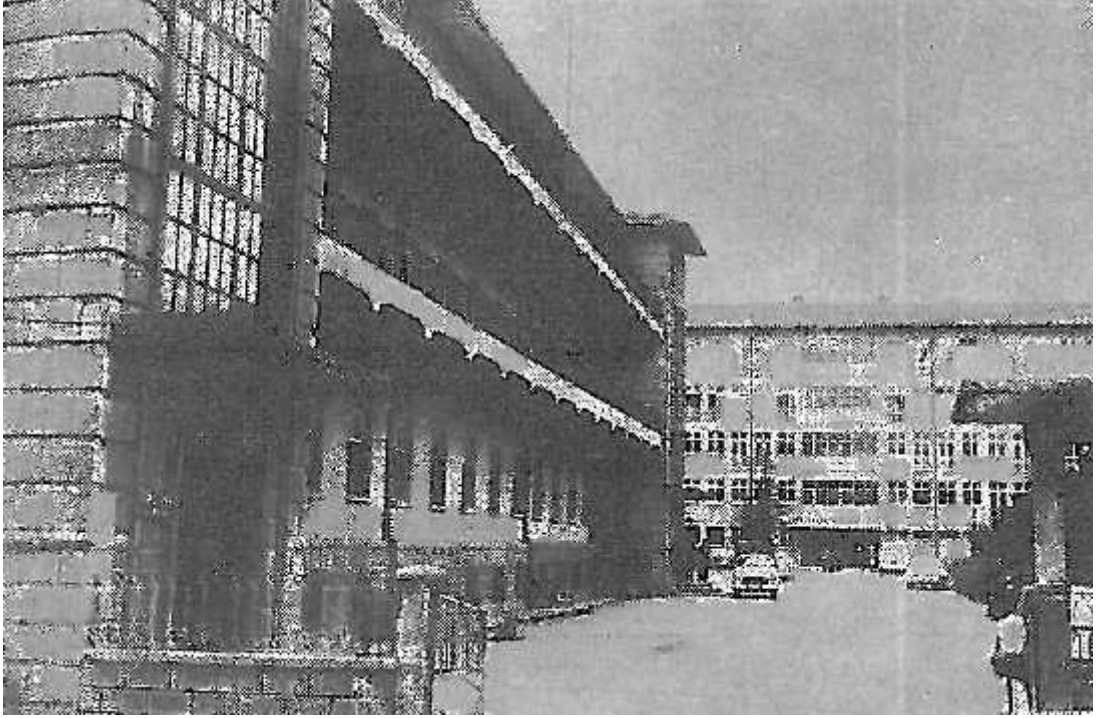
Yeni bina hazırlıkları devam ederken, eski Memleket Hastanesi'nde 2 Şubat 1943 yılında çıkan yangınla bina kullanılamaz hale gelmiş ve yeni bina ihtiyacı daha zaruri hale gelmiştir (Türkyolu Gazetesi, 7 Şubat 1943).

Şekil 3.56. Yeni Memleket Hastanesi (Kocaeli İl Yıllığı, 1967)

Hastanenin tahsisatının yarısı hazır olup, proje Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 5 Nisan 1940). 1945 yılında eksiltmeye konulan hastanenin tahmin edilen keşif bedeli 1.084.450 liradır. Bu işin öncelikle 250.000 liralık kısmının yapılması kararlaştırılmıştır. 26 Mart 1945 yılında ihaleye çıkarılan yapının inşa edileceği duyurulması halk arasında büyük bir sevinç yaratmıştır (Türkyolu Gazetesi, 9 Mart 1945). 1949 yılında hastanenin 5 senedir ikmal edilmediğini görmekteyiz. Tekel'e kiralanarak tütün deposu yapılan binanın hangi amaçla inşa edilemediğini halk araştırmaya koyulmuştur. İhmaller yüzünden yapılmayan elektrik ve su tesisatı nedeniyle hastanenin tamamlanmadığı düşünülmektedir (Hürsöz Gazetesi, 22 Aralık 1949). Su tesisatının geçeceği yolların açılmadığı, kanalizasyon için gerekli künklerin döşenmediği, kalorifer tesisi için yol deliklerinin açılmadığı, binanın yalnızca dört duvar inşasının yapıp bırakıldığı anlaşılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 29 Haziran 1950). Hastanenin bir sel ağzında olması ve denizden aşağı rakımda bulunmasından dolayı tesisat bu bina için çok önemli bir mevzu haline gelmiştir. Hastanenin Sağlık Bakanlığı'na devredilmesi hususunda çalışmalar başlatılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 27 Temmuz 1950). İlerleyen günlerde 120.000 liralık ek ödemeye inşaatın eksikliklerinin giderilmesi sağlanmıştır. Ödeneğin çıkmasından sonra, eksik kalan tüm altyapı çalışmalarını İsmail Sayar

üstlenmiştir (Hürsöz Gazetesi, 16 Eylül 1950). Ankara'ya milletvekilleri yollanılarak, bakanlar ve bu işle alakalı kişilerden, Kocaelililer adına bu projeyi kısa süre içerisinde halletmeleri rica edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 27 Ocak 1951).

Şekil 3.57. Memleket Hastanesi'ne bahçe kapısından bakış (Kocaeli İl Yıllığı, 1973)

Verem hastalığının İzmit'te yayılması üzerine inşa edilmekte olan Memleket Hastanesi'nin bir kısmının verem hastanesi olarak kullanılması kararlaştırılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 12 Mart 1950) Memleket Hastanesi'ne Sağlık Bakanlığı tarafından 100.000 lira verilmiştir. Bu parayla dört blokluk hastanenin üç bloğu tamamlanmış olup, bu blokların 100 yataklı verem hastanesi olarak kullanılması planlanmıştır. Ayrıca 70.000 lira ile kalorifer tesisatı da ilave edilip tedaviye başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 19 Eylül 1951). Fakat hastanenin verem kısmından sonra diğer kısımlarının inşa ve ikmali zorlaşmıştır. Hastanenin vilayetin parası ve faizlerinin ödendiği paralar ile yapıldığı ve verem hastanesinin de hazırda bulunduğu iddia edilmiştir. Memleketin diğer hastalarının tepedeki bayıra, hastaneden başka her şeye benzetilen yere tırmanmaya devam edeceği vurgulanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 6 Ekim 1951). Hastanenin vilayetin parası ve faizlerinin ödendiği paralar ile yapıldığı ve verem hastanesinin de hazırda bulunduğu iddia edilmiştir. 1952 yılında Verem Pavyonu'nun yüz yatağı tamamlanmamış olup, çok ağır hastalar sıra beklemektedir (6

Mart 1952 Hürsöz Gazetesi). İlerleyen yıllarda Verem Pavyonu'nun Memleket Hastanesi'nin içinde olması halkta tedirginlik yaratmıştır. Yüzlerce hastanın çamaşırları ve bulaşıklarının verem hastalarıyla birlikte yıkanması, hayatlarını tehlikeye atmaktadır. Bunun gibi aynı mekânda tedavi görmelerinin getirdiği problemler gittikçe artmaktadır (3 Eylül 1954 Hürsöz Gazetesi). Eski iktidarın hastanenin düzgün bir kanalizasyonu ve tuvaletleri yokken, hastaları bu kadar dar bir çerçeve içine sıkıştırmalarını yeni iktidara gelenler eleştirmiştir. Bu nedenle verem hastalarının bir an önce Kandıra, Keltepe ya da İzmit'in eski hastanesine taşınması beklenmektedir (13 Aralık 1954 Hürsöz Gazetesi).

7 senedir yapılmasına uğraşılan hastane binası 24 Ocak 1952 tarihinde büyük bir törenle açılmıştır. Vali Etem Yetkiner konuşmasını tamamladıktan sonra hastane gezilmiş, özellikle eski müteahhitleri tarafından ihmal edilen elektrik ve kalorifer tesisini dikkatle ve özenle yapan müteahhidi İsmail Sayar tebrik edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 25 Ocak 1952).

6 Mart 1952 tarihli Vatan Gazetesi'nde Vali Etem Yetkiner, hastanenin ikinci kısmının tamamlanması halinde, yalnızca kente değil, tüm bölgeye hizmet verebilen bir bölge hastanesi olacağını söylemektedir. Hastanenin büyük bir kısmının veremliler için ayrılmasının sebebi, İzmit'te halkın %40'nın verem hastası olması sebebiyledir (Şenyurt, 2010, s.129). İlerleyen günlerde maddi imkânsızlıklardan dolayı şikâyetler baş göstermektedir. Yatak sayısının eksikliğinden ötürü üç kişi aynı yatakta yatmakta ve bulaşıcı hastayla normal hasta aynı yatakta tedavi görmektedir (Hürsöz Gazetesi, 28 Mayıs 1952). Binanın lağım çukurları dolmuş hastanenin içine doğru akmaya başlamış, bu nedenle zemin kat kullanılamaz hale gelmiştir (Hürsöz Gazetesi, 2 Kasım 1952). Ancak bu sorun uzun süre devam etmiş ve bir önlem alınmamıştır. 22 Mayıs 1954 tarihli Hürsöz Gazetesi'nde bu problem tekrar haber edilmiş ve ilgililer tarafından incelenmiştir. Hastaneden çıkan pis suların kanalizasyon tertibatı ile denize akıtılması için yapılan keşfe göre, Sağlık Bakanlığı tarafından 8084 liralık ödenek gönderilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 15 Temmuz 1954). Eski iktidarın hastanenin düzgün bir kanalizasyonu ve tuvaletleri yokken, hastaları bu kadar dar bir çerçeve içine sıkıştırmalarını yeni iktidara gelenler eleştirmiştir. Bu

nedenle, verem hastalarının bir an önce Kandıra, Keltepe ya da İzmit'in eski hastanesine taşınması beklenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 13 Aralık 1954).

1959 yılında hastane binasının ön cephesi 150 metrelik örgü duvar ile bir miktar yükseltilmiştir (Bizimşehir Gazetesi, 7 Temmuz 1959). 1962 yılında Sağlık Bakanı Dr. Fuat Seren yaptığı basın toplantısında, hastane binasına poliklinik binasının ilave edileceğini açıklamıştır (Türkyolu Gazetesi, 22 Mart 1962).

Devlet Hastanesi'nin en büyük ihtiyacı olan 2,5 milyon liralık poliklinik inşaatları için 1969 yılında faaliyete geçilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 2 Mayıs 1969). 1970 yılında inşaatın hızla ilerlediğini gazetelerden öğrenmekteyiz (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 10 Nisan 1970). Hastanenin bahçe kısmında Sağlık Koleji, kuzey kısmında poliklinikler yapılmakta, toplam 5,5 milyon liraya malolmaktadır. 1971 yılında tamamlanmaları beklenmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 21 Ağustos 1970). Birinci kısmı tamamlanan 3,5 milyon lira bedelli kolejin, ikinci ve son kısmı inşaatı 990 bin lira bedelle ihaleye çıkarılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 30 Eylül 1970). 1 Aralık 1971 tarihinde, sağlık koleji ve poliklinik binası hizmete açılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 1 Aralık 1971). Poliklinik binası, verem hastanesi olarak planlanmış, daha sonra acil yardım hastanesine dönüştürülmüştür (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 2 Aralık 1971).

Hastane binasının onarılarak modern bir hale getirilmesi için, "Hastane Yaptırma ve Yaşatma Derneği" kurulmuştur. Hastane onarımı için geniş bir yardım kampanyası açılması planlanmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 7 Ocak 1972). 1973 yılında hastane binasına 2 milyon lira bedelle ameliyathane, mutfak ve yemek salonu yapılması planlanmaktadır. Son yapılan tadilatlarla da bina daha modern bir hale kavuşmuştur (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 14 Kasım 1973).

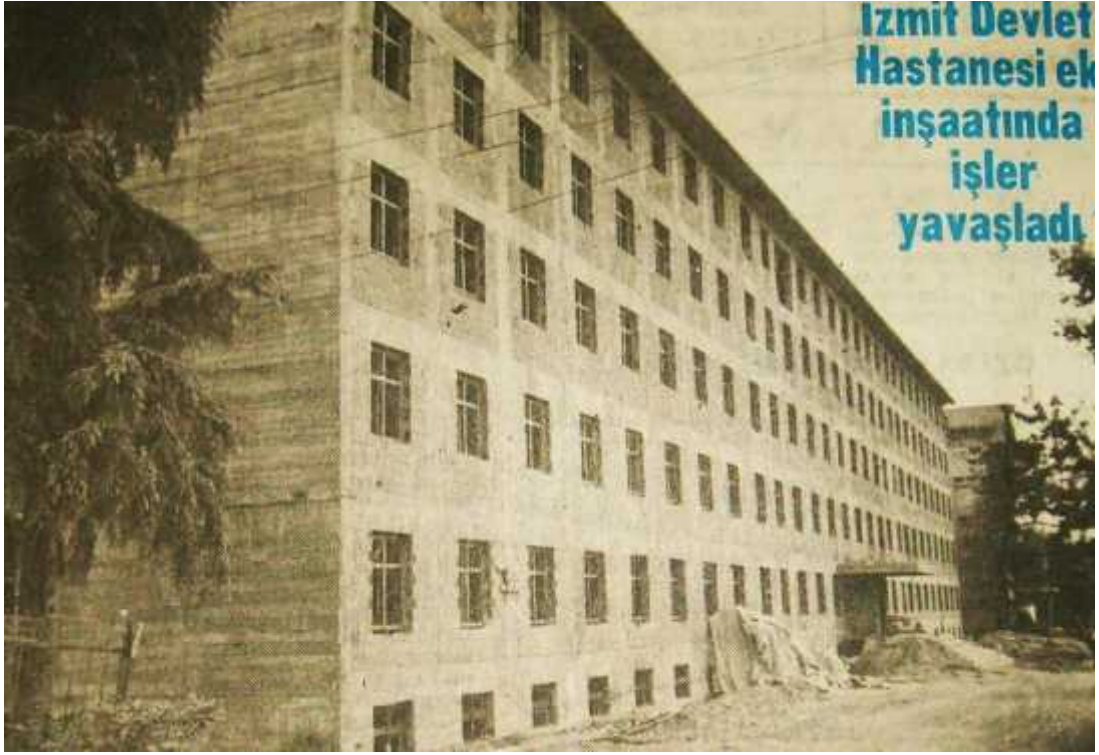
1982 yılında hastanenin bekleme salonu onarımdan geçirilmiştir. Akan damlar tamir edilmiş, çürüyen çerçeveler değiştirilmiş, boya badana yapılmış ve bekleyenlerin oturdukları banklar değiştirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 8 Haziran 1982).

1984 yılında 50 milyonluk yatırım ile hastane binasına, Sağlık Meslek Lisesi bahçesinde ek bina yapılması düşünülmektedir (Kocaeli Gazetesi, 25 Ocak 1984).

1985 yılında ise 294 milyon lira bedelle poliklinik inşaatı ihale edildi (Kocaeli

Gazetesi, 23 Ocak 1985). 6 katlı yapılan ek binanın 500 milyon liraya mal olacağı düşünülmektedir (Kocaeli Gazetesi, 2 Kasım 1985). İnşaatın başlamasından itibaren 3 yıl geçmesine rağmen ek bina bitirilememiştir. Binanın tamamlanabilmesi için 370 milyon lira gerektiği öğrenilmiştir. Enflasyon nedeniyle binanın maliyeti geçen süreyle birlikte gittikçe artmıştır (Kocaeli Gazetesi, 9 Şubat 1988). Ek binanın tamamı 1 milyar liraya mal olmuştur (Kocaeli Gazetesi, 19 Ağustos 1988). 30 Ocak 1989 tarihinde yapının geçici kabulü yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 30 Ocak 1989).

1987 yılında hastane binası tamamen boyanarak, bekleme salonundaki banklar kaldırılarak yerlerine masa ve koltuklar yerleştirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 16 Ağustos 1987). Hastane bahçesi 3 milyon lira bedelle yeniden düzenlenerek havuz yapılmış ve çiçeklendirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 28 Eylül 1987). 1988 yılında hastane binasının giriş kapısının altındaki küçük depoda yangın çıkmış ve kısa süreli tehlike atlatılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 25 Ekim 1988). İlerleyen günlerde hastane binası için 15 milyon 238 liralık onarım kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 4 Nisan 1988). Bu onarım kararıyla odaların yer döşemeleri seramikle kaplanmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 18 Nisan 1988). Bununla birlikte 6 milyon 865.622 lira bedelle hastane binasının hariciye servisi koridorunun onarımı yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 8 Ağustos 1988).

Şekil 3.58. 1989 yılında yapımı tamamlanan ek bina (Kocaeli Gazetesi, 14 Ağustos 1987)

1989 yılında ek binanın yapılmasıyla giriş kapısı yanındaki jeneratör binası yıktırılmış ve yeni binanın zemin katına taşınmıştır. Bu sayede kazanılan alan yerine 50 milyon lira bedelli otomatik giriş kapısı yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 23 Mart 1989). Ayrıca ek binanın tamamlanıp hizmete açılmasından sonra toz toprak içinde bulunan bahçe belediye tarafından asfaltlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 6 Temmuz 1989). Bu ek binanın 4.katına 80 milyon lira bedel ile kreş yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 1 Aralık 1989). Yeni binada hastanenin kreşi daha geniş bir alana kavuşmuştur. Kreş için 30 milyon lira harcanmıştır. Zemini halı kaplanarak, ranzalar yenilenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 4 Ocak 1990). Yeni poliklinik binasının dördüncü katı çok yönlü konferans salonu haline dönüştürülmüştür. 100 kişilik kapasitesi olan salonun tefrişi 40 milyon liraya yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 2 Temmuz 1990).

1990 yılında hastanenin eski binasında genişletme çalışmaları yapılmıştır. Poliklinik olarak kullanılan odalar, yeniden elden geçirilerek 6 adet klinik odası yapılmıştır. Yeni yapılan hasta koğuşları yol cephesine baktırılmış, koridorlar iç kısma alınmış, üroloji ve bulaşıcı hastalık klinikleri ise caddeye bakan cephede konumlandırılmıştır.

Çatı katına iki yeni ameliyathane yapılarak ameliyathane sayısı 7'ye çıkarılmıştır. Bu düzenlemeler için 230 milyon lira harcama yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 5 Eylül 1990). Onarımı yapan müteahhit firma Berzak İnşaat Kollektif Şirketi'dir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 19 Kasım 1990). 1994 yılında yeni binanın önünde yapımına başlanan kapalı otopark düzenlemesi, yeterli miktar olan 245 milyon liranın olmaması nedeniyle tamamlanamamıştır (Kocaeli Gazetesi, 8 Şubat 1994). 1995 yılında binanın çamaşırhaneleri 5,5 milyar lira ile onarılmış, ameliyathaneler, depolar ve tuvalet tadilatları için de 31 milyar lira harcanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 24 Mart 1995).

Şekil 3.59. Hastane binasının bahçesi, 1997 (Kocaeli Gazetesi, 10 Mart 1997)

1999 yılında, İzmit Devlet Hastanesi Acil Servis girişinde, 150 metrekaarelik alana 2 yeni ameliyathane yapılmış ve bu inşaat için 25 milyar lira harcanmıştır. Ameliyathanelerin içinde stabilasyon odası, hemşire odası, cerrahi alet odası, teknik aletler odası bulunmaktadır. Kapı ve pencereler PVC ile kaplanmış ve asma tavan uygulanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 17 Ocak 1999).

Şekil 3.60. 1952 yılında inşa edilen binanın günümüze kadar gelebilen kısmı, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1999 yılı depreminde hastane binası, büyük hasar görmüştür. Yaralıların çok fazla olması ve binanın kullanılamaz hale gelmesi nedeniyle, hastane önünde seyyar poliklinikler kurulmuştur. Hastanenin, hasar görmemiş poliklinikleri depremden 12 gün sonra faaliyet vermeye başlamıştır (Kocaeli Gazetesi, 29 Ağustos 1999). Depremde bazı bölümleri ağır hasar görerek (2002 yılında eski E Blok'un yıkılmasına sebep olmuştur.) yatak kaybına uğrayan hastane binası, yapılan tadilat ve ek inşaatlarla günümüzde faaliyetlerine “Kocaeli Devlet Hastanesi” olarak devam etmektedir (URL-4). Turan Güneş Caddesi, Devlet Hastanesi Sokak, Gazanfer Bilge Caddesi'nin çevrelediği alanda inşa edilmiş olan yapı, bugün yatay L biçimindeki forma sahiptir. Ana giriş yatay L formunun kısa kenarından olmaktadır. Uzun kenarın uç kısmında da farklı bir giriş mevcuttur. Yatay L'yi oluşturan ve dar- uzun bir kütleyle kesen bir koridor bulunmakta ve hasta odaları bu koridora açılmaktadır. Her hasta odasından cephe boyunca devam eden, bahçeye bakan ve ortak kullanılabilen bir balkona ulaşılmaktadır. Bu balkon yapının yatayda ikiye bölünmesine neden olmuştur. Balkonun döşemesinde kullanılan nervürler, cepheye tek hareketlilik katan

unsurdur. Fakat bugün cephede kullanılan boya, yapının mimari niteliğini azaltmıştır (Şenyurt, 2010, s.131). Yapının bugünkü durumunda, bodrum dışında iki katı vardır. Su basman seviyesine kadar kesme taşla kaplanmış, cephede de bodrumun bahçeye bakan pencerelerinin üst hizasına kadar taş kaplama kullanılmıştır. Fakat cephe boyandığı için fark edilmesi oldukça zordur. (Şenyurt, 2010, s.130). Şenyurt, kitabında Balıkesir Devlet Hastanesiyle İzmit Devlet Hastanesi'nin benzerliğinin dikkat çektiğini vurgulamış ve bu benzerlikten, eski resimlerden yola çıkarak yapının ön cephesinin yıkıldığını tespit etmiştir. Yıkılan bu bölüm bodrum katla birlikte dört katlıdır. Dikdörtgen prizma biçimindeki bu kanadın iki uç kısmında yapının giriş bölümleri yer almaktadır. Giriş bölümleri su basmana kadar taş kaplanmış. Sonrasında ise yivler ile cephe yatayda bölümlendirilmiştir. Kapının üstünde yer alan saçağın hemen üstünden başlayan, uzun pencerelerin bittiği noktada üç pencere açıklığı bulunmaktadır. 99 İzmit depreminde hasar gören ve yıkılan bölümün yerinde, bugün hastanenin “acil” bölümü bulunmaktadır. Hastanenin arka cephesi, dar bir koridorla oluşturulmuş bahçeyle bu acil bölüme bakmaktadır. Cephe ve planlarının Balıkesir Devlet Hastanesi ile benzerlik göstermesi ve iki yapının da inşasının Vali Ziya Tekeli'nin yönetiminde olduğu zamana denk düşmesi, dönemin tip projeleri olduklarını doğrular (Şenyurt, 2010, s.131,132).

3.10. Adliye Sarayı

Kentin başlıca sorunlarından biri Adalet Sarayı'na olan ihtiyaçtı. Var olan adliye binası, dar, kifayetsiz ve harap haliyle ihtiyaçları karşılamaktan uzaklaşmıştır. Küçük basık oda ve koridorları olan binada avukatlar için oda bulunmamaktadır. Kalemler tavan arasında, icra dairesi ve sulh ceza mahkemesi bodrum katta, sorgu yargıçlığı küçük bir alana sıkışıp kalmıştır. Adalet Bakanı Fuat Sirmen İzmit'i ziyarete geldiğinde, Adliye Binası için 500.000 liralık tahsilât gönderdiği söylentileri basında yer almaktadır. Şehir içinde rıhtım boyunca birçok arsa varken, Adliye Binası için bir türlü arsa bulunamayışı halkı hayreti düşürmüştür (Türkyolu Gazetesi, 22 Mart 1950).

Adliye'ye ait birimlerin birbirinden ayrılmasıyla, iki ayrı binaya sığan Adalet daireleri dar ve sıkışık haldedir. Birbirlerinden uzak olan bu daireler arasında, vatandaşlar, yargıç ve memurları zor durumlara sokmaktadır. İş sahipleri dahi yağmurlu günlerde merdiven basamaklarında beklemek durumunda kalmaktadır.

Gazetelerde halkın lüks bir bina değil sadece ihtiyaçları karşılayacak seviyede acilen bir yapı inşa edilmesi istediği duyurulmaktaydı (Türkyolu Gazetesi, 4 Şubat 1951). 1951 yılında, Vilayet Konağı alanındaki boş arsaya, Adalet Bakanlığı tarafından verilen 300.000 lirayla binanın yapılmasına karar verilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 7 Haziran 1951). Yapının bu alanda inşa edilmesiyle vilayet makamı, nüfus dairesi, defterdarlık, maliye, tapu, adalet binası bir araya gelmiş olmaktadır. Bunlara nafia, vergi, tahsil dairesi de ileriki zamanlarda eklendiğinde tüm resmi daireler bütünleşmektedir. Bu sayede vatandaşların işinin kolaylıkla görüleceği düşünülmektedir. Ayrıca bu Saray Bahçesi etrafındaki manzara tamamen değişecek olup, dükkânlar ve yazıhanelerin bu mevkide yoğunlaşacağı planlanmaktadır. Serin ve ağaçlık olan bahçesi ile vatandaşlar için rahat bir bekleme alanı oluşmuş olacaktır (Hürsöz Gazetesi, 13 Ağustos 1951).

Mevcut Adliye Binası Oğuz Sineması'nın bitişiğinde, Fethiye Caddesi'ne bakan köşede, konut olarak kullanılan 4 katlı kâgir bir binada faaliyet göstermekteydi (Şenyurt, 2010, s.173). Bu bina 1932 yılında eczacı Ziya Heper tarafından inşa ettirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 16 Haziran 1982). 1964 yılında, Oğuz Sineması bitişiğinde bulunan bu binanın çatı kısmında bacadaki kurumların tutuşması nedeniyle yangın başlamış ve büyümeden söndürülmüştür (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 14 Mart 1964). Yapı, 1979 yılında tarihi eserlikten çıkartılmış, 1980 yılında yeniden tarihi eserler arasına alınmıştır. Fakat tekrar tarihi eserlikten çıkarıldıktan sonra örnek yapı sınıfına sokulmuştur. O dönemde örnek yapılar fotoğrafları çekilip rölevaleri hazırlanarak Anıtlar Yüksek Kurulu'na teslim edildikten sonra yıktırılabilmekteydi. Bu nedenle 1982 yılında yıktırılmış ve yerine İsmail Kalkandelen tarafından 7 katlı bir işhanı yapılması karar verilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 16 Haziran 1982).

Şekil 3.61. 1932 yılında Ziya Heper tarafından inşa ettirilen Adliye Binası (Kocaeli Gazetesi, 16 Haziran 1982)

1951 yılında temeli atılan ve 250.000 liraya mal olan binanın açılışı 8 Ekim 1952 tarihinde yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 8 Ekim 1952). 1953 yılında yapının mahkeme salonlarına sıra ve bantlar konularak iç kısımdaki tüm eksikliklerin tamamlanmış olacağı tespit edilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 2 Mayıs 1953). 1958 yılında, Adliye bahçesi ışıklandırılarak, halka geceleri güvenle oturabilecekleri bir mekân kazandırılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 23 Haziran 1958).

Şekil 3.62. 1952 yılında inşa ettirilen Adliye Binası, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1962 yılında Adliye Binası'nın ihtiyaçlara yetersiz kaldığını görmekteyiz. En yüklü davalara bakan birinci ve ikinci asliye ceza mahkemeleri aynı salonda davaları görmektedir. İki icra dairesinin yetmemesiyle bir üçüncü icra dairesi eklenmek istenmektedir. Bu nedenle binaya bir kat daha eklenmesi mecburi gözükmemektedir (Türkyolu Gazetesi, 14 Ekim 1962). Bu durumu C. Savcısı Muzaffer Erdem bir yazı ile Adalet Bakanlığı'na aksettirmiştir. Bu yazının dikkate alınarak 1963 bütçesine konması beklenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 21 Ekim 1962).

Şekil 3.63. Adliye Binası'nın giriş cephesi, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1973 yılında Savcı Servet Çolakoğlu ilave inşaat yapılması için Bakanlık'tan ödenek almıştır. Bunun yanında, binanın iç ve dış kısımlarını, yargıç, kâtip odalarını ve duruşma salonlarını boyatarak yenileştirmiş ve bahçe kısmını da tamir ettirmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 28 Nisan 1973). İç kısımları önemli bir revizyondan geçirildikten ve binanın bazı kısımlarında tadilatlar yapıldıktan sonra, binanın güney kısmında yeni bir ilave inşaata başlanmıştır. Bu ek bina adliye deposu olarak kullanılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 23 Ağustos 1973). Binanın ön kısmında park yeri yapılmıştır. Bu parkın ortasına havuz, gerekli yerlerine gölgelikler

ve mevcut ağaçların alt kısımlarına banklar yerleştirilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 31 Mayıs 1973). Mevcut binanın kolordu kısmına yapılan bu iki katlı ilave tamamlandıktan sonra, icra daireleri ve bir kısım mahkeme kalemleri bu binaya taşınmış, böylece mevcut binada mekânsal olarak rahatlamıştır. Yeni binadan mevcut binaya geçiş olmasıyla, mahkeme günlerinde yaşanan izdihamlar önlenmiştir. O dönemlerde yeni adliye ek binasına iç dekorasyonda yapılabilen en büyük yeniliğin, bütün odalara kornişli tüllü perdeler konulması ve her avukata birer masa ayrılması olduğu tespit edilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 21 Nisan 1974).

1974 yılında yeni bir ek inşaata daha başlanmıştır. Savcılık kalemine ve ceza mahkemelerine yapılacak olan ek kısımların ilk ödeneği 113 bin liradır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 4 Mayıs 1974). Yeni ek kısım 12 Eylül 1974 yılında tamamlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 12 Eylül 1974). İki ek inşaat yapılmasına rağmen 1976 yılında binanın tekrar yetersiz hale geldiği tespit edilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 25 Mart 1976).

Kolordu Adliyesi ile Kolordu Sineması arasında bulunan Ziraat Teknisyenliği Binası, 1983 yılında, Adliye Binası'na ek bina olarak verildi (Kocaeli Gazetesi, 30 Ekim 1983).

1989 yılında belediye, adliye binasının çevresini yeniden düzenlemiştir. Havuz temizlenmiş, kuruyan çimlerin yerine yenileri dikilmiş ve çiçeklendirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 21 Ağustos 1989).

1994 yılında adliye binası çevresini düzenleme ve yeşillendirme çalışmaları başlatılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 28 Nisan 1994).

Şekil 3.64. 1993 yılında yapımına başlanan ve günümüzde kullanılan yeni Adliye Sarayı (Kocaeli Gazetesi, 10 Ağustos 1999)

Mevcut adliye binasının yetersiz kalmasından dolayı, 1993 yılında yeni bir adliye sarayı inşaatına başlanmış, 1997 yılında iki katının bitmesi hedeflenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 16 Şubat 1997). Yeni bina, 26 bin metrekarelik inşaat alanı üzerine, zeminin esnek olması nedeniyle 30 metre derinliğinde kazık sistemi ile 675 adet kazık çakılarak inşa edilmiştir. 1999 yılında binanın yüzde sekseni tamamlanmıştır. Faaliyete girmesi için 800 milyar lira para gerekmektedir. Sıvası yapılan, çerçeveleri takılan, kalorifer petekleri döşenen Adliye Sarayı'nın zemini granit ile kaplanmıştır. Elektrik tesisatı, boya ve cam işleri ile çevre düzenlemesi için son ihale beklenmektedir (Kocaeli Gazetesi, 14 Mart 1999). Binada yapılan bağlantılar, kullanılan bağlantı yapı malzemeleri ve bu konuda gösterilen gayretler basın yoluyla anlaşılmaktadır. Ek-Can İnşaat Şirketi tarafından yapılan yeni Adliye Sarayı, yapıldığı yıllarda Kocaeli'nin en büyük hizmet binası olmuştur. Yapının en önemli özelliği, mimarisi, kullanılan malzeme ve tasarımıyla adliye atmosferinden çok uzak olmasıdır (Kocaeli Gazetesi, 10 Ağustos 1999). 25 Aralık 1999 tarihinde açılışı yapılan yeni Adliye Sarayı, 1 Ocak 2000 tarihinde hizmete girmiştir. (Kocaeli Gazetesi, 23 Aralık 1999). Bodrum katında; arşiv odaları ve nezarethane, Zemin katında; Adli Sicil Şefliği, Adliye Karakol Amirliği, 2.Ağır Ceza Mahkemesi, Asliye Hukuk Mahkemeleri, 3. İcra Mahkemesi, Cumhuriyet Savcısı odaları, Baro Odası bulunmaktadır. Birinci Katta; 1. 2. ve 3.Sulh Ceza Mahkemeleri, Çocuk Mahkemesi,

1. ve 2. İcra Mahkemeleri, İcra Müdürlükleri, Cumhuriyet Başsavcılığı Müracaat Kalemi, Vezne, Tevzii Bürosu, PTT Adliye Şubesi ve Kafeterya, İkinci Katta; Adalet Komisyonu Başkanlığı, 1.Ağır Ceza Mahkemesi, Sulh Hukuk Mahkemeleri, Aile Mahkemeleri, Adliye Tabipliği, Adli Tıp, Psikolog, Pedagog Odaları, Muhabere Bürosu, Bilgi İşlem Müdürlüğü ile Personel Yemekhanesi bulunmaktadır. Üçüncü Katta; Cumhuriyet Başsavcısı Makam Odası, Bakanlık Muhabere Kalemi, İdari İşler Müdürlüğü, İnfaz Kalemi, Asliye Ceza Mahkemeleri, 5.Sulh Ceza Mahkemesi, Cumhuriyet Savcısı Odaları ile Hakim-Savcı Yemekhanesi, Dördüncü Katta; Ticaret Mahkemesi, İş Mahkemeleri, 4.Sulh Ceza Mahkemesi, Baro Temsilciliği, Seçim Müdürlüğü bulunmaktadır (URL-5).

99 depremi sırasında birçok bina kullanılamaz haldeyken, 1951 yılında inşa edilen Adliye Sarayı depremi hasar görmeden atlatmıştır. Sadece zemin katında duvar yüzey boyalarının az bir bölümü dökülmüştür. Depremde hasar görmediği için, halk Adliye Sarayı'nın bahçesine çadırlarını kurmuştur. Bazı aileler kendilerini burada güvende hissettiklerinden dolayı, bir süre bu bahçede yaşamıştır (Kocaeli Gazetesi, 30 Ağustos 1999). Bu yapı, bugün İl Sağlık Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır.

3.11. 28 Haziran İlkokulu

1952 yılında dönemin belediye başkanı Sadettin Yalım tarafından temeli atılan okulda, ileriki yıllarda meydana gelecek değişimler göz önüne alınarak, geniş bir bahçe belediyece istimlak edilerek Milli Eğitim'e verilmiştir (Milli Eğitim bülteni, Ekim 1972, sayı 21). 14 Ocak 1954 yılında Mehmet Ali Paşa Mahallesi'nde açılan 6 sınıflık okul müteahhit İsmail Pekdemir tarafından ikmal edilmiştir. Okul adını, kentin kurtuluş tarihinden dolayı "28 Haziran" olarak almıştır (Türkyolu Gazetesi, 15 Ocak 1954). Bina 611 metrekare üzerinde 2 katlı bir yapıdır (Kocaeli Gazetesi, 8 Ekim 1993).

1959 yılında 449 lira 67 kuruş ihale bedeli ile Raşit Günister'e okul binası tamir ettirilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 1 Eylül 1959). Mahalle çocuklarının okul binasına geçişlerini engellemek amacıyla 200 lira bedelle 11 pencereye kafes teli takılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 29 Aralık 1959).

Şekil 3.65. 28 Haziran İlkokulu, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1960 yılında okul binasına 9824 lira 46 kuruş bedel ile bahçe duvarı yapılmasına karar verilmiştir. İhalesini müteahhit Nedim Üstün almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 18 Ekim 1960). İhalenin ikinci keşfinde 1944 lira 98 kuruşluk bir fazlalık görülmüş ve bu fazlalık eksiltilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 13 Aralık 1960). 1961 yılında 41.038 lira 21 kuruş bedelle okul binasına iki adet sınıf daha eklenme kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Ocak 1961). Bu ilave inşaat müteahhit Yılmaz Soyak'a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 5 Aralık 1961). Daha sonra ihale bedeli eksiltme yapılarak 32.900 liraya düşürülmüştür. İhaleyi keşif fiyatından yüzde 25,80 eksik fiyat vererek en düşük bedeli söyleyen Yılmaz Soyak almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 22 Mayıs 1962). İlerleyen günlerde yapılan bu işe eklenen keşif ile 6448 liralık ikmal işi de aynı şartlar dahilinde Yılmaz Soyak'a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 31 Temmuz 1962).

İlave inşaat haricinde 3029 lira keşif bedeli ile binanın tamiri yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 8 Ağustos 1961). Okulun sıhhi tesisatının tamiri de 1495 lira keşif bedeli ile Yaşar Yalçın'a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Ekim 1961). Tamire ihtiyacı olan okulun su deposu 552.050 lira ile müteahhit Necati Taştekin'e ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 26 Aralık 1961).

1963 yılında 6555 lira keşif bedelli ve 491 lira geçici teminatlı binanın tamir işi ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Nisan 1963). İhalesini yüzde 5 noksan fiyat vererek müteahhit Rafet Süzer almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 8 Mayıs 1963). Bu ihaleye ilişik olan 1245 liralık yapılan keşifte aynı şartlar dahilinde Rafet Süzer'e verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 12 Haziran 1963). İlerleyen günlerde tekrar okulun tamir işi için 9976 lira keşif bedelli ihalesi yapılmıştır. Bu yapım işi de müteahhit Rafet Süzer'e verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Temmuz 1963). 1964 yılında binanın tekrar 2193 liralık tamir işi çıkmıştır ve bu iş müteahhit Mustafa Kaymaz'a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 24 Şubat 1964).

1965 yılında okul binasının fosseptik çukuru ve su deposu onarımı için 8671 lira bedelli ihale yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 22 Nisan 1965). 1967 yılında, okulun koruma derneği, binanın bahçesinde yazlık bir sinema açmıştır. Buradan gelecek gelir ile okuldaki fakir öğrencilere aşevi ve kitaplık yapılması planlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 5 Şubat 1967). Okul binasının dersliklerinin onarım ve tadilat işi 2912 lira keşif bedeli ile ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 21 Eylül 1967).

1968 yılında yapının çatı ve oluk tamir işi 1828 lira bedelle yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 8 Şubat 1968).

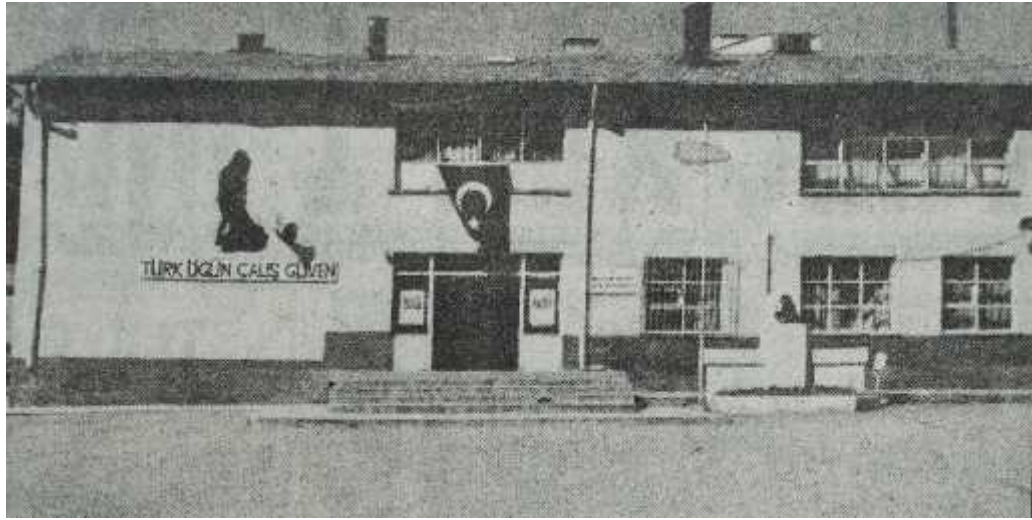
1970 yılında okulun bahçesinde bulunan 7 adet kavak ağacı, 7634 liraya satılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Temmuz 1963). Aynı yıl içerisinde okulun 12.218 liraya onarımının taşeron Rıfkı Okumuş'a yaptırılması karar verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 5 Kasım 1970).

1973 yılında okul binasının tuvaletlerinin tekrar yapılması için 42.649 lira keşif bedelle ihalesi yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Mayıs 1973). İhaleyi müteahhit Tarık Sümer almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 31 Mayıs 1973). Aynı yıl içerisinde 8718 lira bedel ile okulun sıhhi tesisat onarımı yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 20 Eylül 1973).

1977 yılında okul binasına 5 derslik eklenmesi inşaatı ihaleye çıkarılmıştır. 46.844 liralık ihaleyi müteahhit Osman Çınar almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 30 Haziran 1977).

1985 yılında Milli Eğitim Gençlik ve Spor Müdürlüğü tarafından 28 Haziran İlkokulu bahçesinin yeniden düzenlenme işi, 1 milyon 700 bin liraya ihale edilmiştir. 540 metrekaarelik alanın tümü taşla döşenip beton dökülmüştür. 1200 öğrencinin öğrenim gördüğü okul bahçesinde basketbol ve voleybol sahası da düzenlenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 16 Aralık 1985). 1987 yılında okul aile birliğinin girişimleri ile kırık yerleri onararak, kapı pencereleri yağlı boya yapılmış ve bina tamamen boyanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 31 Temmuz 1987).

1988 yılı ilköğretim kurumları yapım programı dahilinde 28 Haziran İlkokulu'na yapılan inşaatın mevcut imar yolu ile arasındaki kot farkının meydana getirdiği tehlikeli durumu ortadan kaldırmak ve toprak kaymasını önlemek amacıyla 25 milyon liralık istinat duvarı inşaatı yapımı kararlaştırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 29 Mayıs 1989).

Şekil 3.66. 28 Haziran İlkokulu, 1993 (Kocaeli Gazetesi, 8 Ekim 1993)

1992 yılında binanın genel onarım kararı alınmış, 1995 yılında kalan işin 1 milyar 11 milyon 233 bin liralık kısmı tamamlanmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 30 Mart 1995). 1997 yılında 28 Haziran İlköğretim Okulu binasına 14 milyar 500 milyon

lira bedel ile ek bina ikmali kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 12 Mayıs 1997).

1999 yılında yaşanan Marmara depreminde, okul binasının ilk inşa edilen kısmı ağır hasarlı olarak tespit edilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 26 Eylül 1999). Yapının bir kısmı tehlike arz ettiği için yıkılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 15 Ekim 1999). Günümüzde bu yapı okul binası olarak kullanılmaya devam etmektedir.

3.12. İzmit Cezaevi

C.Turgay'ın albümünde bulunan 1930'larda cezaevi olarak kullanılan binanın tadilat öncesi ve sonrası fotoğrafları, 1 Nisan 1950 yılı Türkyolu Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Uzun süre bakımsız bırakılan yapı, dönemin Ceza ve Tevkif Evi Müdürü Sadık Acar tarafından tamir ettirilmiştir. Fakat 1951 yılı gazetelerinde, bu binanın sağlıksızlığıyla ilgili haberler mevcuttur. Cezaevinin sahil kısmından denize dökülen tuvaletlerin künkleri patlamış ve bu durum mahkûmların sağlığını tehdit etmiştir (Türkyolu Gazetesi, 19 Ocak 1951). Dar ve gayri sıhhi olan bu binada, 200 adet mahkûm bulunmaktaydı. Bina o kadar sağlıksız ve rutubetliydi ki, bundan 40 sene önce tütün deposu olarak inşa edilen bu binada tütünler bile çürümüştür (Türkyolu Gazetesi, 1 Nisan 1951). Bu vaziyetten ötürü modern bir cezaevi yapılması kararlaştırılmış, 29 Ekim 1952 yılında yeni binanın temeli Klor Fabrikası karşısındaki arazide atılmıştır. 500 kişilik kapasitesi olan bir bina planlanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 30 Ekim 1952). 1955 yılında Hürsöz Gazetesi'nde İzmit Cezaevi'yle ilgili "İzmit'in yeni cezaevinde gördüklerim" adlı Selahattin Telser'in yaptığı bir röportaj bulunmaktadır. Bu röportajda bu binanın şehrin ilk girişinde bulunmasıyla kötü ve iç karartıcı bir etki bıraktığını ve tam karşısında memleketin hürriyetinin son kaynağı olan fabrikalardan Klor Fabrikası bulunmasının tezat olduğunu anlatmaktadır.

Şekil 3.67. 1930’larda kullanılan İzmit’in doğusundaki hapishane binası, 1935
(Cemal Turgay arşivi)

Hürsöz Gazetesi’nde yapılan röportaj, bize bu binanın planıyla ilgili ipuçları vermektedir. Giriş kapısının sol tarafında kadınların ziyaretçileriyle görüşeceği tel kafesli ve demir kapılı bölümler ve onun yanında binanın elektrik tesisatını kontrol edecek olan elektrik tevzi tablosu bulunduğu söylenmektedir. İki tel hücre arasında gardiyanların durabileceği aralık bulunmaktadır. Girişin sağ kısmında ise erkek mahkûmların görüşecekleri bölmeler vardır. Bütün koğuşlar, bölmeler ve hücrelerde dinleme cihazı mevcuttur. Bu cihazın santralı Ceza Müdürü’nün odasında yer almaktadır. Müdüriyet odası demir parmaklıklı ve şoseye karşı bol ışıklı bir yerdedir. Dinleme cihazlarının hoparlörleri bazı yerlerde gizlenmiştir. Her koğuşun bir mutfağı olmakla beraber, tüm binanın ana mutfağı vardır. Lavabolu ve on beş kişi kapasiteli traş yerleri mevcuttur. 300 mahkûmun rahatça müsamere ve konferansları dinleyebileceği konferans salonu bulunmaktadır. Sanatla uğraşanların zaman geçirebileceği küçük atölyeler düzenlenmiştir. Her koğuşun onar metre uzunluğunda, 60 kişilik bahçesi vardır. Bahçe duvarlarından sahanın içine doğru bükülmüş bir beton paravan mevcuttur. Binada 8 adet koğuş olup, bu koğuşlara 40 kişilik altı üstlü ve yanları yüksek bölmelerle ayrılmış ranzalar konulmuştur. Bu ranzaların altına küçük dolaplar yerleştirilmiştir. Ranzalar sağır duvar tarafına yerleştirilmiş, pencerelerin olduğu bölüm boş bırakılmış ve yürüyüş alanı olarak ayarlanmıştır. Koğuş kapılarının yanında mahkûmlara ait özel eşyaların bulunduğu bir yer ve koğuşları sıraya dizen koridor bulunmaktadır. Fakat bu koridorlar mahkûmların serbestçe dolaşabilecekleri bir yer değildir. Mahkûmların kantini, giriş kapısının karşısındaki koridorun sağ tarafındadır. 18 kişilik bir hamam mevcuttur. Mahkûmlar

arasında huzursuzluk çıkartanlar 1,5 metre genişliğinde bir karyola uzunluğunda tek kişilik inzibat hücrelerine konulmaktadır. Dar bir koridor içinde 14 adet tek hücre bulunmaktadır. Bu hücrelerde lavabo ve helâ bulunmakta fakat sıhhi tesisatı yetersizdir. Bu koğuşlardan 2-3 kişilik olanları da mevcuttur. 8 koğuşun içinde bir adet 40 kişilik kadınlar koğuşu yer almaktadır. En büyük koğuş çocuklar için ayrılıp 60 kişiliktir. Ağır mahkûmlara ait kısım, ayrı bir bina olarak konumlanmıştır. Cezaevi binasının sağ kısmında jandarma karakolu bulunmaktadır. Burada jandarmalara ait koğuş, kalem odası, kumandanlık odası gibi yerler vardır ve cezaevi binasının haricinde bir kapısı da bulunmaktadır. 300 kişilik olan Cezaevi binası, 400 kişiyi de rahatça bünyesinde barındırabilmektedir (Hürsöz Gazetesi, 8-9-10-11 Şubat 1955). Binanın kalorifer ve elektrik tesisatı eksikleri sıklıkla gazetelerde dile getirilmekteydi (Hürsöz Gazetesi, 2 Mart 1955).

1954 yılında birinci kısım inşaatı biten yapının ikinci kısmına başlanmış ve Cumhuriyet Bayramı'nda açılacağı bildirilmiştir. Aynı yıl alınan başka bir karara göre, 100 bin lira bedel ile Amerikan usulü hücreli bir cezaevi daha yaptırılması düşünülmektedir. Bu cezaevi 32 hücreli olup, her hücrenin suyu, banyosu, elektriği ve her türlü levazımatı bulunacaktır. Bu cezaevine 15 seneden yukarı ceza alan ağır cezalı mahkûmlar konulacaktır (Türkyolu Gazetesi, 22 Ocak 1954).

30 Mart 1955 yılında bina hizmete açılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 31 Mart 1955).

1958 yılında cezaevi binası güzel bir örnek haline gelmiştir. Çorapçılık, kunduracılık, marangozluk ve halıcılık atölyeleri faaliyete geçmiştir (Hürsöz Gazetesi, 20 Şubat 1958).

Şekil 3.68. İzmit E tipi Cezaevi, 1984 (Kocaeli Gazetesi, 14 Ocak 1984)

İnhisarlar Başmüdürlüğü mevcut tütününü güvenle korunması için, yaprak tütün emanet ambarı olarak kullanılmak üzere eski hapisane binasını Maliye'den kiralamıştır (Hürsöz Gazetesi, 2 Şubat 1956).

1959 yılında eski cezaevi binasının çatı ve tavanları şiddetli bir şekilde çökmüş fakat can kaybı olmamıştır. Bu yapı yeni cezaevinin inşa edilmesinden dolayı cezaevi binası olarak kullanılmamaktaydı (Türkyolu Gazetesi, 1 Kasım 1959). 1960 yılında harap halde bulunan eski binanın yıkılması kararlaştırılmış ve enkazının da Defterdarlık tarafından 25 bin liraya ihaleye çıkarıldığı öğrenilmiştir. İşin ihalesi 15 Şubat 1960 yılında yapılmıştır (Azim Gazetesi, 28 Ocak 1960).

Cezaevinin kalorifer kazanı bulunmasına rağmen tesisat kurulamadığı için yıllardır faydalanılamamaktadır. Koğuşlarda odun sobaları yakılmakta, gerek odunlar ve gerekse sobaların maşa ve demirleri kavgı aracı olarak kullanılmaktadır. Ayrıca soba usulü ısınma sistemi daha masraflı olmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 27 Aralık 1962).

1973 yılında koğuş odaları, kantin ve diğer bazı yerler boyatılmış, yeni ilavelerde bulunularak tutukların daha rahat ikamet edecekleri bir yer haline getirilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 28 Nisan 1973).

Yapıldığı yıllarda, şehrin dışında kalan cezaevi, hızlı kentleşme sonucunda 1980 yılında, etrafı apartmanlarla çevrilmiştir. Bu nedenle apartman sakinleri cezaevinin başka bir yere alınmasını istemektedir (Kocaeli Gazetesi, 28 Ocak 1980). Bina kapasitesinin üzerinde mahkûm bulunmasından dolayı, cezaevi ihtiyaca cevap veremez hale gelmiştir (Kocaeli Gazetesi, 4 Nisan 1980).

Türkiye'nin Cumhuriyet sonrasında inşa edilen en eski “E Tipi” cezaevlerinden biri olan İzmit Kapalı Cezaevi, 1993 yılında bakıma alınmıştır. Çevre telleri yenilenmiş, koğuş, yemekhane, havalandırma ve benzeri yerlerin zemin betonlarıyla ve ızgara demirleriyle 20–25 cm. çimento takviyesi yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 6 Mart 1993). Günümüzde bu bina cezaevi olarak kullanılmaya devam etmektedir.

Şekil 3.69. İzmit Cezaevi ön görünüşü, 1993 (Kocaeli Gazetesi, 22 Şubat 1993)

1999 yılında, Kandıra yolu üzerinde, Çal mevkiindeki 173 bin metrekare arazide 373 kişilik yeni “F Tipi” cezaevi ihalesi yapılmıştır. İhaleye 21 firma katılmıştır. İnşaatın 3,5 trilyon liraya malolması beklenmektedir (Kocaeli Gazetesi, 23 Nisan 1999). Bugün bu cezaevi binası C tipi olarak kullanılmaktadır.

3.13. III. Vakıf İşhanı

Vakıflar Genel Müdürlüğü şehirde bir apartman yaptırma kararını kabul etmiş ve 28 Nisan 1954 yılında temel atma töreni gerçekleştirilmiştir (29 Nisan 1954, Türkiye Gazetesi). Vakıflar İdaresi'nin İstiklal Caddesi'nde yaptırdığı binanın inşaatı 1955'de bitmiştir. Daire ve dükkânların kiralanması için, gazeteye ilan verilmiş ve isteyenlerin dükkân, ardiye ve daireler için Vakıflar Müdürlüğü'ne başvuruları söylenmiştir (Türkiye Gazetesi, 17 Eylül 1955). Bu bina III. Vakıf İşhanı'dır.

1964 yılında Vakıf Apartmanı büyük bir yangın tehlikesi geçirmiştir. Merdiven altına atılan sigara tutuşmuş ve itfaiyenin zamanında müdahalesiyle ateş büyümeden söndürülmüştür (Türkiye- Bizimşehir Gazetesi, 6 Eylül 1964).

İstiklal ve Fethiye Caddesi'nin kesiştiği yerde bulunan II. Vakıf binasının (1920'lerde inşa edilmiş olan bina) yerine, 6 katlı büyük bir işhanı yapılması planlanmaktadır. Bu projeye ilgili çizimler hazırlanmış ve tasdik edilmiştir (Türkiye- Bizimşehir Gazetesi, 15 Şubat 1969). Tahmini bedeli 5 milyon olarak düşünülen inşaatın, Müftülük ve Vakıflar Müdürlüğü binalarının yıkımından sonra başlayacağı düşünülmektedir (Türkiye- Bizimşehir Gazetesi, 13 Kasım 1969). İlerleyen zamanlarda buradaki II. Vakıf İşhanı yıkılmış, 27 Nisan 1970 tarihinde, yeni işhanı 61 bin lira geçici teminatla 1.581.951 liraya ihaleye çıkarılmıştır. Vakıflara ait mevcut binalardan kirada olanlara, yeni işhanı binasında öncelik verilmesi düşünülmektedir (Türkiye- Bizimşehir Gazetesi, 18 Nisan 1970). Fakat ilerleyen günlerde 500 bin liralık ödenek bulunamadığı için inşaat durdurulmuştur (Türkiye- Bizimşehir Gazetesi, 24 Mayıs 1970). Sonraki yıllarda bu binanın tamamlandığı basındaki haberlerden anlaşılmıştır.

Şekil 3.70. PTT hizasında konumlanmış, günümüzde mevcut olan III. Vakıf İşhanı, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1979 yılında PTT binası civarındaki III. Vakıf İşhanı'nın yıktırılması planlanmış ve içerisinde kira ile ticaret yapan ve yaşayan insanlar çıkartılmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 5 Mart 1979). 1990 yılında binanın yıkılmadığı tespit edilmiştir. Yapının onarılmasına karar verilmiş, 77 milyon 486 bin lira keşif bedeli ile ihaleye çıkarılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 11 Haziran 1990).

3.14. İzmit PTT Binası

1954 yılına kadar basında sürekli modern postane binasına olan ihtiyaç dile getirilmekteydi. Yıkılan eski ahşap PTT binasından (Kemalpaşa Mahallesi, İskele Caddesi'nde) sonra postanenin başka bir yapıya taşındığı tespit edilmektedir. Dar, niteliksiz ve rutubetli bu yapının da bodrum katını sürekli su basmakta ve bu nedenle

oluşan nemin, iç kısımdaki betonları çatlattığı görülmektedir. Eski PTT Başmüdürü Necabettin Çakıt, İzmit'e geldiklerinde bu kötü manzarayı görmüş ve derhal harekete geçeceği sözünü vermiştir (Türkyolu Gazetesi, 7 Mart 1954). 19. Yüzyılın son dönemlerine ait olan bu yapının döşeme tahtalarında kırıklar oluşmuş, çatısı harap ve merdivenleri çürük haldeydi. Yeni bina inşaatının, 8–10 yıldır sürekli ertelenmesinden dolayı, kullanılmakta olan bina çökme tehlikesiyle karşı karşıyaydı. Özellikle muharebe odası tavanından akan yağmur suları, mektup gişelerine önemli zararlar vermekteydi (Türkyolu Gazetesi, 12 Kasım 1954).

1955 yılında, İzmit'in eski Pazaryeri'nde, İzmit'in tanınmış müteahhitlerinden Ali Ayta'nın inşa edeceği postane binasının toprak hafriyatına başlanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 8 Haziran 1955). 14 Eylül 1955 tarihinde, PTT binasının temel atma töreni yapılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 15 Eylül 1955). Kazı işi bitmesine rağmen, piyasada demir yokluğu nedeniyle inşaata başlanamamaktadır. Müteahhit, Ulaştırma ve İşletmeler Bakanlığı'yla bu konuyu görüşmek üzere Ankara'ya gitmiştir (Türkyolu Gazetesi, 26 Ağustos 1955). İnşaat çok yavaş ilerlemekte ve ekonomik sebepler yüzünden eski binanın tamirata da yapılamamaktadır. Temelin atıldığı tarihten itibaren 10 ay geçtiği zaman bina tamamlanmazsa, müteahhidin her geçen gün için 200 lira tazminat ödemesi zorunluluğu vardır (Türkyolu Gazetesi, 7 Ekim 1955).

Postane için gerekli makine tesisleri İsveç'ten getirilmekteydi (Türkyolu Gazetesi, 29 Ocak 1956). 1956 yılı Şubat ayında zemin kat tamamlanmış olup, Haziran ayına kadar yapının tamamlanması hedeflenmiştir (Türkyolu Gazetesi, 24 Şubat 1956). İlerleyen zamanlarda binanın İstiklal Caddesi'ne bakan cephesinde, hiç pencere açılmadığının farkına varmışlardır. Pek çok kamu yapısının caddeye bakan kısımlarına reklam için büyük pencere ve vitrin boşlukları bırakılmaktaydı. Memurların penceresiz, havadar olmayan bir yerde çalışmaları uygun görülmemekte ve bu hatalı işin düzeltilmesi için, acilen PTT Başmüdürlüğü'nden mühendis veya mimar istenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 9 Mayıs 1956). Kocaeli milletvekili Sadettin Yalım PTT Genel Müdürü'nü bu konuyla ilgili bilgilendirmiştir (Hürsöz Gazetesi, 24 Mayıs 1956). Sadettin Yalım'ın çabaları sonuç vermiş ve bir mühendis inşaatı kontrol ederek, hatanın plandan kaynaklandığını tespit etmiştir (Türkyolu Gazetesi, 5 Haziran 1956). İlerleyen günlerde, hata düzeltilmiş, penceresiz bu duvar

yıkılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 14 Haziran 1956). 1957 yılında binanın inşaatının bitmek üzere olduğu, PTT santralinin ise daha sonra kurulacak yeni tesislerle faaliyete geçeceği, şimdiki santraline Bursa'ya nakledileceği bildirilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 16 Ocak 1957).

1958 yılında inşaatın bitmesine rağmen, binanın içerisindeki noksanlar yapının içine taşınmasını engellemektedir. Bu nedenle, eski postane binasında işlemler bir süre devam etmek zorundadır (Türkyolu Gazetesi, 3 Ocak 1958). PTT müdürü Arif Onater, Türkyolu Gazetesi'ne mektup göndererek, yapının elektrik ve su tesisatlarının tamamlanamadığını, eksikliklerin giderilmesi durumunda yapının müteahhitten devralınacağını bildirmiştir (Türkyolu Gazetesi, 9 Ocak 1958). Binanın açılış hazırlıkları devam etmekte ve şehrin telefon şebekesinin yer altı kablosu döşenmeye başlanmıştır (Azim Gazetesi, 8 Nisan 1958). Bu çalışmalar sırasında, caddeler delik deşik olmakta, insanlar yollarda yürürken zorlanmaktadır (Azim Gazetesi, 21 Ekim 1958). Yeni postane binası açıldığında, Baş mevkisindeki eski postanenin kapatılması düşünülmektedir. Fakat Kadıköy, Mehmet Ali paşa gibi uzak semtlerde oturanlar için, bu postanenin faaliyete devam etmesi adına, binlerce kişi imza toplamıştır (Azim Gazetesi, 15 Nisan 1958). Bu binanın kapatılmayıp, tamir edilip tekrar düzenlenmesi halk tarafından şiddetle istenmektedir (Azim Gazetesi, 1 Mayıs 1958). İlerleyen günlerde, binanın kapatılma haberlerinin asılsız olduğu öğrenilmiş, semt sakinleri bu haberi sevinçle karşılamıştır (Azim Gazetesi, 6 Mayıs 1958). Binanın ve telefon santrallerinin kalan eksikleri, Umum Müdürlüğü tarafından ihaleye çıkarılmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 27 Ağustos 1958).

17 Kasım 1958 yılında, yeni PTT binası sessiz sedasız bir şekilde hizmete girmiştir. İzmit PTT binasının yapılışı 8- 10 yıl ertelenmiş, kazı işi yapıldıktan sonra piyasada demir yokluğu nedeniyle inşaat başlanamamıştır. İnşaat ekonomik sebepler yüzünden çok yavaş ilerlemiş, eski binası ise yine bütçe eksikliğinden dolayı tamir edilememiş ve kullanılamaz hale gelmiştir. İnşaat bilgisinin gerek kontrolörler, gerekse müteahhitler açısından eksik olması bu binanın, yanlış inşa edilmesine sebep olmuştur. Merkezden gelen planın tasarımından kaynaklanan penceresiz cephesi, unutkanlık eseridir. Tasarım hatasına uygulama aşamasında bilgi eksikliğinden

dolayı devam edilmiş ve hatanın telafisi için duvar tekrar yıkılmış, bu durum zaman ve para kaybına sebep olmuştur.

Yeni yapının kullanışsız olduğu söylenmekte ve telefon kabinlerinin camlı kapılarının iç kısımdan olması istenmektedir. Kapıların yapının dış kısmında ve giriş bölümünde olması, özellikle bayanların rahatça telefonla görüşmelerini engellemektedir (Azim Gazetesi, 11 Ocak 1959).

Şekil 3.71. PTT Binası'nın giriş cephesinden bugüne ait bir görüntü, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

1959 yılı Ağustos ayında binanın iç kısmı, telefon kabinleri, posta ve mektup kutuları boyanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 10 Ağustos 1959). Yeni faaliyete geçen binanın dış sıvaları tamamen dökülmüş ve iç kısımda çatlaklar meydana gelmiştir. Bu yeni yapının tamir ettirilmesi hayretle karşılanmıştır (Azim Gazetesi, 17 Temmuz 1960).

İnşası 3 yıl süren ve yapımı sırasında ilginç safhalar geçiren postane binası, şehirde alay konusu haline gelmiştir. Bir dönem inşaata, alakasız insanların müdahale

etmesiyle, planının değiştiği bile ileri sürülmüştür. İ kısmındaki eksikliklerle bu binaya taşınılmış tören dahi yapılmamıştır. Binada tadilatlarla başlanması, zaman zaman çökme tehlikelerinden bahsedilmesi halk arasında tedirginlik yaratmıştır (Azim Gazetesi, 29 Temmuz 1960). Aynı zamanda İzmit'in yarı nüfusunu teşkil eden, Ba sakinleri, PTT ihtiyaçları için, çarşıya gelmek zorunda kaldıklarından, tekrar Ba postanesinin açılmasını istemektedirler (Bizimşehir Gazetesi, 22 Temmuz 1960). Bazı kısımları çökmekte olan binanın son olarak, 1.kat tavanı çökmüş ve büyük bir tehlike yaratmıştır. Yaralanma ve can kaybı olmamış ve büyük bir facia atlatılmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 11 Ekim 1960). Büyük bir korku yaratan binanın tamirati 31 Aralık 1960 tarihinde tamamlanmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 31 Aralık 1960).

1961 yılında binanın birinci ve ikinci giriş kapılarının sürgüleri arızalı olup kapanamadığı söylenmekte ve acilen onarılması istenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 25 Kasım 1961). Ayrıca vezne kısımlarının diğer birimlerden ayrı bir bölme ile ayrılarak, camekânlı bir gişe halinde çalışması dile getirilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 12 Ocak 1962).

1962 yılında Emniyet Müdürlüğü'nün tam karşısındaki eski PTT binasının hala yıkılmamış olduğunu görmekteyiz. şehrin en işlek yerinde bulunan bu yapı yıkılarak, bir şehir oteli inşa edilmesi ya da bankalardan biri satın alınarak banka binası ve işhanı kurulması düşünölmektedir (Türkyolu Gazetesi, 26 Ocak 1962).

1963 yılında PTT Binası'nın iç kısımları 45.000 lira bedelle onarılmıştır. Böylece servislerin daha iyi bir nizama sokulması sağlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 29 Kasım 1963). Halkın uzun süre beklediği telefon, telgraf kısmında genişleme yapılmıştır. Burada bulunan posta kutuları da kaldırılarak mekân rahatlatılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 11 Ocak 1964). Yerleri değişen posta kutularının sayıları 80'den 140'a çıkartılmıştır. Bunun yanında PTT binası ile yazlık Oğuz Sineması arasındaki kısma da fenni bir muayene deposu yapılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 19 Mart 1964). 1965 yılında postanenin iç kısmında tadilat yapılmasına karar verilmiştir. Veznelere kolaylıkla gidebilmek için içeride bir geçit açılacaktır. PTT Binası'nın kuruluşunda iç kısım servis yerlerinin konumlarının yanlış

olması sebebiyle sürekli tadilat yapılmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 20 Nisan 1965).

PTT teşkilatına binanın dar gelmesiyle, bazı birimler başka binalara nakledilmeye başlanmıştır. Bu nedenle PTT binasının arka cephesindeki büyük bahçe kısmına ek bir tesis yapılması istenmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 18 Kasım 1970). 1973 yılına gelindiğinde bu ek inşaatın temel kazı işlerine başlandığını tespit etmekteyiz (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 11 Mart 1973). Bedeli 6 milyon lira olan bu inşaatın bir bölümüne 5 bin numaralık otomatik bir santral kurulması düşünülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 21 Mart 1973).

Mevcut PTT binası ile yeni bina koridorlarla birbirine bağlanarak, teşkilat mensuplarının çalışması rahatlatılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 22 Mayıs 1974). Önceki yıllarda PTT binası bir mislinden fazla büyütülmesine rağmen, 1977 yılında tekrar yetersiz hale geldiği tespit edilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 27 Nisan 1977).

1979 yılında PTT binasının bitişiğindeki Kalıpçı Apartmanı çökmüştür. Buna sebep olarak PTT binası ek inşaatlarının kazı işlerinde gerekli tedbirler alınmaması ve bununla birlikte yan binalarındaki temel hizalarından daha derine inilmesi gösterilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 26 Mayıs 1979).

1984 yılında kazan dairesinde çıkan kıvılcım nedeniyle yangın çıkmış fakat bina hasar almadan söndürülmüştür (Kocaeli Gazetesi, 28 Ekim 1984).

1985 yılında Alemdar Caddesi'nde yeni PTT binasının inşaatına başlanmıştır. Fakat bu işler tüm caddenin trafiğini felç etmektedir (Kocaeli Gazetesi, 12 Mayıs 1986). Binanın 500 milyon liraya mal olacağı düşünülmektedir (Kocaeli Gazetesi, 28 Temmuz 1986).

Şekil 3.72. 1985 yılında Alemdar Caddesi'nde yapımına başlanan yeni PTT binası (Kocaeli Gazetesi 28 Temmuz 1986)

Seneler geçmesine rağmen, kaderi hep aynı olan mevcut PTT binası sürekli tadilat görmeye devam etmiştir. 2006 yılında onarılan bina, 2011 yılında tekrar onarıma alınmıştır (Özgür Kocaeli Gazetesi, 10 Kasım 2011). Günümüzde PTT binası olarak kullanılmaya devam etmektedir.

3.15. İzmit Petrol Rafinerisi (Tüpraş)

1960 yılının Ocak ayında Tütünçiftliği ile Yarımcı arasındaki sahada kurulması kararlaştırılan ve istimlâkleri de tamamlanmak üzere olan rafinerinin inşaatına Şubat ayında başlanacağı bildirilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 2 Ocak 1960). Rafinerinin kurulacağı yerdeki istimlâkler tamamlanmış olup, inşaat 7 Nisan 1960 tarihinde başlamış olacaktır (Türkyolu Gazetesi, 16 Mart 1960). Temel atma törenine Adnan Menderes katılacağı için, inşaat mahallinde yoğun bir çalışma yapılmaktadır. Taklar kurulmakta, geçici yollar yapılmakta ve bayrak direkleri dikilerek vatandaşların rahatça durabilmeleri için yerler tanzim edilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 2 Nisan 1960). Fakat daha sonra, Adnan Menderes İzmit'e gelişini ertelemiş böylece bu merasim günü 22 Nisan'a alınmıştır (Türkyolu Gazetesi, 7 Nisan 1960). Bu rafineriyle birlikte senede 21 milyon dolar tasarruf sağlanacağı bildirilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 16 Nisan 1960). Mümkün olduğunca yerli malzemeye inşa edilecek olan yapının, 1962 yılında tamamlanması için 2500 işçi ve 400 mühendis çalıştırılacaktır (Türkyolu Gazetesi, 21 Nisan 1960). Adnan Menderes'in ilk harcı koymasıyla 23 Nisan 1960 yılında rafineri inşaatının temel atma töreni yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 24 Nisan 1960). Kurulacak rafinerinin arazi bedeli ve çalışma sermayesi hariç inşa bedeli 231 milyon liradır (Türkyolu Gazetesi, 26 Nisan 1960). 1960 yılı Ağustos ayında inşaatın hızla ilerlediğini dönemin gazetelerinde görmekteyiz (Türkyolu Gazetesi, 21 Ağustos 1960).

Şekil 3.73.İPRAŞ, 1965 (Cemal Turgay arşivi)

1961 yılının sonunda tesisin tamamlanacağı, tamamlandıktan sonra senede 20 milyon dolar döviz tasarrufu sağlayacağı bildirilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 29 Ocak 1961). 1961 yılı, Temmuz ayında rafinerinin yüzde doksanı tamamlanmıştır. Rafineride kullanılacak olan ilk ham petrol alana getirilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 26 Temmuz 1961). Tamamlanan kısım 24 Ağustos 1961 yılında büyük bir törenle hizmete girmiştir. Yapılan hesaplara göre senede 262 bin ton benzin, 100 bin ton gaz yağı, 200 bin ton mazot istihsal edilecektir. Bir milyon ton kapasiteli rafineri ileriki yıllarda ufak bir tadilatla iki kat büyüklüğe çıkarılabilecektir (Türkyolu Gazetesi, 25 Ağustos 1961).

Şekil 3.74. Petrol rafinerisi, 1964 (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 6 Eylül 1964)

İzmit Körfezi'nin Tütünçiftlik bölgesinde yaptırdığı rafinerinin, 1961 yılında 1.0 milyon ton/yıl olan hampetrol işleme kapasitesi zaman içinde gerçekleştirilen 2 Darboğaz Giderme ve 2 Tevsii Projesi sonunda 1982 yılında 11.5 milyon ton/yıl olmuştur. Rafinerinin kuruluş aşamasında ABD teknolojisi kullanılmıştır. Yarımcı Kompleksi Tesisleri, Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 05.10.2001 tarih ve 2001/54 sayılı kararı ile Tüpraş Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.'ye devredilmiş olup, "Körfez Petrokimya ve Rafineri Müdürlüğü" ünvanı altında üretime devam etmektedir (URL-6).

Şekil 3.75. TÜPRAŞ, 1998 (Cemal Turgay arşivi)

3.16. Pirelli Lastik Fabrikası

1960 yılında Köseköy semtinde lastik fabrikası inşaatı için sondajlara başlanmıştır. Fabrika için gerekli araziyi satın alan şirket inşaatı 1960 yılı ilkbaharında başlamıştır (Türkyolu Gazetesi, 19 Ocak 1960).

1961 yılında inşaatın ilerlemekte olduğu görülmekte ve 1962 yılında bitirilmesi hedeflenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 30 Haziran 1961). Bu binanın büyük bir kısmının inşaat işlerine ortalama 6–7 milyon lira para harcanmıştır. 1962 yılı Haziran ayında faaliyete geçmesi planlanan fabrikanın 60 milyon liralık sermayesinin yüzde 51'i Pirelli'ye geri kalan yüzde 49'u ise Vehbi Koç, Burla Biraderler, İş Bankası ve Emin Alagöz'e aittir. Kamyon iç ve dış lastiği yapacak olan fabrika yedi kısımdan oluşmaktadır. Bunlar; fabrika binası, atölye, bamburi, kazan dairesi, sosyal bina, büro ve lojmanlardır (Türkyolu Gazetesi, 18 Kasım 1961).

Şekil 3.76. Pirelli, 1966 (Cemal Turgay arşivi)

Tamamlanmakta olan fabrikada, 1962 yılında yangın çıkmıştır. Personel lokantası ve buzhane duvarlarına benzin ve ziftle karıştırılmış tecrit mantar kaplama yapılırken, işçilerden biri çakmağını yakınca benzin ve mantarlar tutuşmuştur. Bu olay 50 bin liralık zarara sebep olmuştur (Türkyolu Gazetesi, 2 Ağustos 1962).

Şekil 3.77. Pirelli , 2005 (Cemal Turgay arşivi)

1962 yılı Ekim ayında açılması planlanan fabrika binası, basın mensuplarına gezdirilmiş, İtalyan müdür Enrico Gamna ve Türk Müdür Turan Takmaz tarafından

bilgi verilmiştir. 300 bin metrekarelik bir saha üzerine kurulan fabrika, 70 milyon liraya mal olmuştur. İleriki yıllarda 4 kat büyütülmeye olanaklı olan fabrika, yılda 140 bin lastik üretebilmekte, 30 milyon liralık döviz tasarrufu sağlayabilmektedir. 60'lı yıllarda dünya üzerinde 28. olan Pirelli orta ölçekli bir tesistir (Türkyolu Gazetesi, 2 Eylül 1962). 15 Aralık 1962 yılında fabrikanın açılış töreni yapılmıştır. Törende vali, askeri mülki erkân, sanayiciler ve basın mensupları dışında, Devlet ve Tarım bakanları ile İtalya ve İsviçre elçileri de bulundular. Devlet ve tarım bakanları ile Memleketin ihtiyacının üçte birine tekabül eden 140 bin lastik üretiminin, 250 bine çıkartılması hedeflenmektedir. 500 kişilik olan fabrika kadrosu, İtalyan olan fabrika müdürü ve üç yardımcısı dışında tamamen Türk'tür. Fabrika saatte 200 bin litre su, 2500 kw elektrik kullanarak, günde 20 ton hammadde üretmektedir. Hizmete giren bu tesis, Pirelli tesislerinin 74. südür (Türkyolu Gazetesi, 16 Aralık 1962).

Pirelli'de, 99 depreminde yüzde on civarında hasar olduğu tespit edilmiştir. Bugün üretimine aynı tesislerde devam etmektedir.

3.17. Goodyear Fabrikası

1962 yılında kurulması planlanan lastik fabrikasının Pirelli'yle birlikte kent için önemli bir kazanç oluşturacağı düşünülmektedir. 60'lı yılların başından itibaren kurulan fabrika binalarıyla İzmit, sınai bölgesi haline getirilmektedir. İstanbul-Ankara devlet yolunun kenarında Çuhane sapağından itibaren olan arazide kurulması planlanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 18 Kasım 1961). 22 hektarlık arazinin alım işi tamamlandıktan sonra 15 Şubat 1962 yılında ihalesi yapılmıştır. Binanın 60 milyon liraya mal olacağı düşünülmektedir (Türkyolu Gazetesi, 18 Ocak 1962). 27 Mart 1962 yılında binanın temeli atılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 27 Mart 1962).

Şekil 3.78. Goodyear Fabrikası'nın yukarıdan görünümü, 1966 (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 27 Ekim 1966)

8 ayda bitirilen fabrikanın boyu yaklaşık 140 metre, eni de 40 metre olarak hesaplanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 12 Aralık 1962). Goodyear, 15 Haziran 1963 tarihinde büyük bir törenle resmen işletmeye açılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 14 Haziran 1963). 1965 yılında fabrikaya ilave inşaatlar yapılması kararlaştırılmış ve ihaleleri yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 13 Mart 1965). Çelik konstrüksiyon sistemiyle yapılmakta olan ek inşaatlar Ankara asfaltı istikametinde 54 metre, arka cephede 31 metre uzatılmıştır. Kazan dairesi 17 metre büyütülmüştür. Böylece fabrikaya 35 milyon liralık ilave yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 11 Haziran 1965).

Şekil 3.79. Goodyear Fabrikası, 1964 (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 10 Ekim 1964)

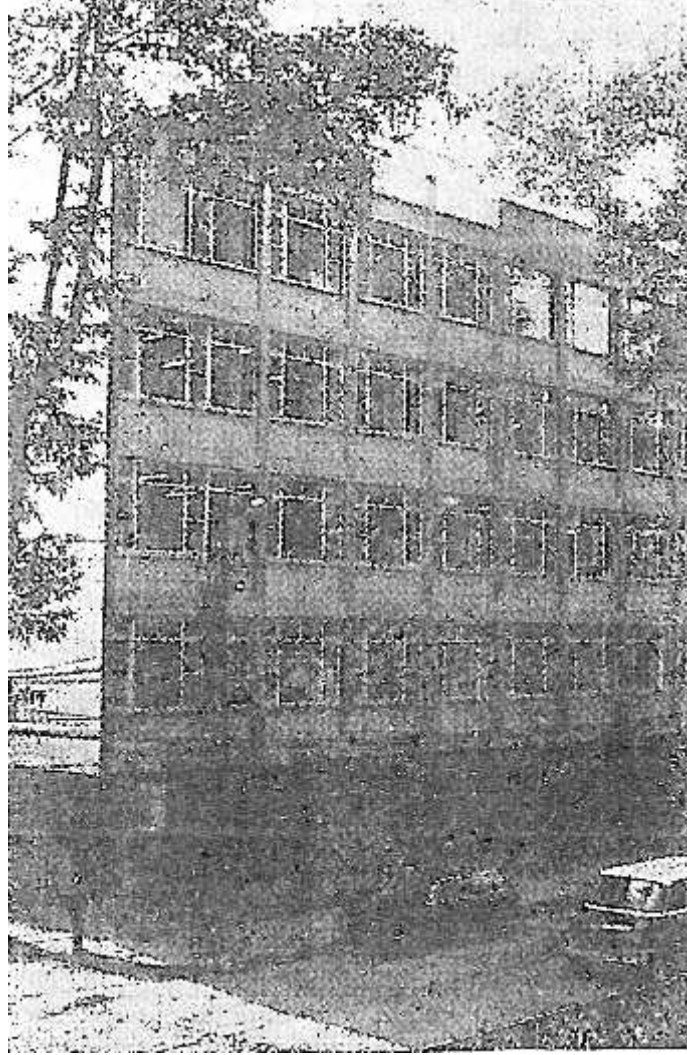
Günümüzde bu fabrika hizmetine devam etmektedir.

3.18. İşçi Sigortaları Binası

İşçi Sigortaları Kurumu'nun mevcut binası, ihtiyaca yetmediğinden yeni bir bina yapılmasına karar verilmiştir. İmar talimatnamesine aykırı inşa edildiğinden ve bu durum Şura-ı Devlet tarafından tasdik edilmiş olduğundan dolayı, Hürriyet Caddesi ile Alemdar Caddesinin kavşak noktasında Veyis Sözer'e ait İşçi Sigortaları Kurumu'nun bulunduğu binanın dördüncü ve beşinci katları, belediye tarafından yıkım kararı almıştır. Belediye yıkma işlemini ihaleye çıkartmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 30 Mayıs 1959).

İlk olarak yeni binanın, Eski Gümrük Binası ile Eski Hapishane Binası arasındaki alanda yapılması düşünülmüştür (Bizimşehir Gazetesi, 29 Ocak 1958). Kurum eski hal binasının bulunduğu yere talip olmuş, fakat Belediye Meclisi bu arsanın satılmasını kabul etmemiş ve burada kapalı spor salonu yapılacağını söylemiştir. Kurum binası için eski Türk Ocağı binasının olduğu arsa da alternatifler arasındadır (Bizimşehir Gazetesi, 17 Mayıs 1958). Yapının nerede yapılacağını uzun bir müddet düşünen kurum mensupları, Kışınbaylar ile itfaiye yolu (Hürriyet Caddesi ile İtfaiye

Sokağı arası) arasındaki adada inşaatın yapılmasını uygun görmüştür (Azim Gazetesi, 6 Şubat 1959).

Şekil 3.80. İşçi Sigortaları Binası (Kocaeli İl Yıllığı, 1967)

Kurum altı katlı bir iş hanı yapmayı planlamış ve bu plana göre yapılabilmesi için kararlaştırılan arazinin en az 210 metrekarelik bir alana sahip olması gerekmektedir. Binanın inşa edileceği yer, istimlak edilmiş ve hazırlıklara başlanmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 11 Ekim 1959). İlerleyen günlerde Kurum, belediyeye ait olan bu arsanın bir kısmının bedeli mukabilinde satılmasını istemiş ve belediye meclisi tarafından kabul edilmiştir (Azim Gazetesi, 1 Kasım 1959).

İnşa edilecek olan iş hanının birinci katının pasaj, ikinci katının sigorta kurumu, üçüncü katının sinema olması kararlaştırılmıştır. Binada bir de büyük bir düğün salonu yapılması düşünülmektedir (Azim Gazetesi, 25 Kasım 1959).

Şekil 3.81. 1973 yılında İşçi Sigortaları Binası (Kocaeli Gazetesi, 18 Eylül 1973)

Ulugazi İlkokulu'nun karşısında dar bir binada çalışmak zorunda kalan kuruma, işçiler bir imza için birkaç kat çıkmak zorunda kalmaktadırlar. Yeni bir binaya acilen ihtiyaçları olmalarına rağmen, 1961 yılına gelindiğinde yeni binanın nerede yapılacağına karar verilemediği anlaşılmaktadır. Aile Bahçe sineması sahibi Mustafa

Bilin, 1 milyon liraya bu sinema arazisini İşçi Sigortaları Kurumu'na satmak istemiştir (Türkyolu Gazetesi, 19 Ocak 1962). Fakat bazı anlaşmazlıklardan dolayı buradan da vazgeçilmiştir. Yaklaşık dört yıldır inşa için yer tespiti yapan kurum, Demiryolu Caddesi'nde Kışınbay mağazası ile itfaiyeye inen cadde arasındaki yeri satın almış ve inşaat hazırlıklarına başlamıştır. İnşa edilecek şube binasında, işçi sigortaları kurumundan başka kurumun dispenseri, Bölge Çalışma Müdürlüğü ve İş ve İşçi Bulma Kurumu Müdürlükleri faaliyet göstereceklerdir. İnşaatin 1,5 milyon liraya mal olacağı düşünülmekteydi (Türkyolu Gazetesi, 28 Temmuz 1962). Sahada bulunan binaların yıktırılması işi 1963 yılında tamamlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 19 Mayıs 1963). 1964 yılı sonuna doğru tamamlanacağı tahmin edilen 1.346.054 lira keşif bedelli yeni binanın inşaatı ihaleye çıkartılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 27 Kasım 1963).

1964 yılı Ocak ayında başlanan 7 katlı olması karar verilen yeni binanın müteahhiti Şemsettin Başarandır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 22 Ocak 1964). Ticaret ve Sanayi Odası'nın doğusunda inşa ettirilen binanın işhanı olarak kullanılacağı söylenmektedir ve işçiler bu durumdan büyük üzüntü duymaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 11 Ekim 1964). Fakat haberlerin doğru olmadığını, 1969 yılında binanın Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından kullanıldığına dair haberleri görünce anlamaktayız. Hatta binanın, yetersiz olduğu söylenmekte, Sosyal Sigortalar Kurumu binası ile Ticaret ve Sanayi Odası binası arasında kalan kısımda yeni bir bina daha inşa edilmesi planlanmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 15 Şubat 1969).

1984 yılında, 5 katlı olan bu bina 5,5 milyon lira ile ilk defa büyük bir onarımdan geçmiştir (Kocaeli Gazetesi, 19 Aralık 1984). 1990 yılında SSK binası 60 milyon liraya tamamen boyanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 17 Aralık 1990).

Şekil 3.82. 1990 yılında yenilenen SSK Binası (Kocaeli Gazetesi, 17 Aralık 1990)

1986 yılında SSK İzmit Sigorta Müdürlüğü için, Kuruçeşme mevkiinde üç bloktan oluşan yeni bir binanın yapımına başlanmıştır. Biri 7, diğerleri 2'şer kattan oluşan binaların 3 milyar liraya mal olması planlanmaktadır. Yeni binanın tamamlanmasıyla, mevcut binanın dispensar olarak kullanılması planlanmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 27 Ekim 1986). 1991 yılına gelindiğinde binanın tamamlanmadığını görmekteyiz. Proje 6 ve 7 katlı yapılar olarak devam etmektedir (Kocaeli Gazetesi, 25 Nisan 1991). 4 bloktan oluşan binanın A bloğu yemek salonu, B ve C bloğu çalışma ve iş büroları, D bloğu da konferans salonu olarak kullanılmaktadır. Binanın en alt katında sosyal faaliyetler ve kreş hizmeti verilmektedir (Kocaeli Gazetesi, 25 Şubat 1994). 1996 yılı

Haziran ayında sigortalılar yeni binasına taşınmıştır (Kocaeli Gazetesi, 18 Mayıs 1996).

1998 yılında, SSK Bölge Müdürlüğü'nün Kuruçeşme'ye taşınmasından dolayı, İzmit Demiryolu Caddesi üzerinde bulunan eski SSK binası, 50 milyar lira harcanarak "SSK Merkez Dispanseri"ne dönüştürülmüştür. Dispanserde 20 poliklinik ve acilinde 5 yatak bulunmaktadır. Merkez dispanserin açılmasıyla, SSK İzmit ve SSK Kocaeli Hastaneleri rahatlamıştır (Kocaeli Gazetesi, Temmuz 1998). Günümüzde bu bina halen hastane binası olarak kullanılmaktadır.

Şekil 3.83. 1996 yılında yapımı tamamlanan ve günümüzde kullanılmakta olan yeni SSK binası (Kocaeli Gazetesi, 1 Eylül 1999)

1999 Marmara depreminde SSK İzmit Sigorta Müdürlüğü binası çevresinde birçok binanın yıkılmasına rağmen, depremde az hasar gören kamu binalarından biri olmuştur. Zemin ve birinci katlarda yok denecek kadar az hasar olup, diğer katlarda bazı yerlerde çatlama ve dökülmeler olmuştur (Kocaeli Gazetesi, 1 Eylül 1999). Günümüzde halen SSK binası olarak kullanılmaktadır.

3.19. Turistik Otel (Asya Otel)

1965 yılında 50 yataklı otelin inşaatı ihaleye çıkarılmıştır. Yenicuma Cami'nin hizasında, yol güzergâhında inşa edilen otelin keşif bedeli 999.937.60 liradır (Türkyolu Gazetesi, 20 Nisan 1965). İhaleyi 794.850.40 lira bedelle müteahhit Osman Özdemir almıştır (Türkyolu Gazetesi, 22 Mayıs 1965). 30 Temmuz 1965 yılında temel atma töreni yapılan binanın 1966 yılında bitirilmesi planlanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 30 Temmuz 1965). İlerleyen zamanlarda 7 katlı, 68 oda ve 130 yataklı olarak büyütülen otelin bedeli 2,5 milyon liraya çıkmıştır. İnşaatın kontrollüğünü yapan yüksek mimar Fikret Baykal'ın verdiği bilgiye göre binada asansör ve kalorifer bulunmaktadır. Büyük bir restoran, özel bir yemek salonu, çay ve kahvaltı salonu ve bunların dışında berber, kuaför, çiçekçi gibi dükkânlar mevcuttur (Türkyolu Gazetesi, 13 Aralık 1966). İlerleyen yıllarda basında çıkan haberlerde bu otelin İsmail Pekdemir ve ortakları tarafından inşa ettirildiği ifade edilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 1 Eylül 1968). 1968 yılında hizmete giren otel, 3 milyon liraya mal olmuştur (Türkyolu Gazetesi, 3 Ekim 1968).

Şekil 3.84. Asya Otel, 2010
(URL-7)

Bu bina günümüzde hizmet vermeye devam etmektedir.

3.20. Diğer bazı fabrikalar

Dikişli Boru fabrikası (Mannesmann Boru Fabrikası)

1957 yılında 1.boru fabrikasının (Dikişli Boru Fabrikası) resmen işletmeye açılışından sonra, Sümerbank ile Mannesmann ortaklığı ile 2. fabrikanın inşaatı ihale edilmiştir. Bina 1. boru fabrikası ile Sigorta Hastanesi arasındaki sahaya kurulmuştur (Türkyolu Gazetesi, 13 Temmuz 1962). Birinci boru fabrikası 22 milyon liraya mal olurken, 2.cisi 13 milyon liraya inşa edilmiş ve 1964 yılında tecrübe faaliyetlerine başlamıştır (Türkyolu Gazetesi, 1 Nisan 1964).

Şekil 3.85. Mannesmann Boru Fabrikası, 2011 (Kocaeli Gazetesi, 28 Mart 2011)

Günümüzde bu fabrika hizmetine devam etmektedir.

Çelik halat fabrikası

Köseköy’de kurulmakta olan fabrikanın 40 milyon lira’ya mal olacağı ve 1967 yılında tamamlanacağı tahmin edilmektedir. 1966 yılında inşaat hızla ilerlemektedir (Türkyolu Gazetesi, 6 Aralık 1966).

Şekil 3.86. Çelik Halat Fabrikası (URL-8)

Günümüzde bu fabrika hizmetine devam etmektedir.

Petro- kimya tesisleri

1966 yılında Yarımcı sahil bölgesinde 550 milyon liraya mal olacak tesislerin temeli atılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 16 Eylül 1966). Birinci kısmı 1968, ikinci kısmı 1969 yılında faaliyete geçerek, sentetik lifler, sentetik kauçuk, deterjan ve diğer kimyasal maddeler imal etmektedir. Özellikle diğer sanayi kolları için hammadde sağladığından dolayı binlerce işyerini ayakta tutan bir temel sanayi niteliği

taşımaktadır (Türkyolu Gazetesi, 21 Eylül 1966). Petkim tesislerinin tamamı 1975 yılında faaliyete geçebilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 6 Aralık 1969).

Şekil 3.87. Petkim (URL-9)

2001 yılında Tüpraş, Petkim kompleksini devralmış ve Petkim adıyla akaryakıt üretimine son verilmiştir. 2007 yılında Tüpraş, Petro kimya alanına girmek ve ülkemizin akaryakıt ihtiyacını karşılamak için, bu arazide yeni rafinerilerini kurmayı planlamaktadır.

3.21. Milli İzmit Panayırı (Kocaeli Sanayi Sergisi) (İzmit Fuarı)

1945 yılında Halil Neşler'in “İzmit panayırına doğru” köşesinde panayır için girişimlere başlandığını görmekteyiz. Yazılarında panayırın yeri, süresi, kurulma günü ve gerekli tesisleri üzerinde fikir yürütülmüştür. Panayır yeri için elverişli iki bölge olduğu vurgulanmaktadır. Bunlardan birincisi körfezin ucuna bağlı “Tayyare Meydanı”, diğeri ise Bağçeşme üzerindeki mezarlığın gerisindeki düzlüktür (30 Aralık 1945 Türkyolu Gazetesi).

Şekil 3.88. 1940'larda panayırın kurulması düşünülen alan (Oya Şenyurt arşivi)

3 Şubat 1946 yılında Halkevi Salonu'nda tüccar ve belediye azasından Esat Demirsoy'un başkanlığında “İzmit Panayırı” hakkında yapılan toplantıya belediye başkanı Kemal Öz de katılmıştır. Kentin ulaşım imkânlarının kolay olması ve konumunun elverişliliği nedeniyle, “Milli Fuar” olarak kurulmasına karar verilmiştir. Milli Fuar'da Türkiye'de üretilen tüm ürünlerin temsili ve satışa sunulmasının geniş teşvik ve tanıtım sağlayacağı düşünülmüştür. Belediye panayır yeri için eski Tayyare Meydanı'nı uygun bulmuştur. Burada Milli Fuarın isteklerine cevap verebilen elverişli bir proje uygulanması öngörülmüştür. Körfez'in ucundaki düzlük alanın Karamürsel-Bursa yolu üzerinde demiryolu güzergâhında, denizle bağlantılı ve yeterli genişlikte olduğu düşünülmüştür (5 Şubat 1946 Türkyolu Gazetesi).

Şekil 3.89 Leyla Atakan Parkı girişi (Oya Şenyurt arşivi)

14 Şubat 1946 yılı Türkyolu Gazetesi, panayırın tesisinin bölgede sevinç ve yankılar uyandırdığını söylemekteydi. Şenyurt'un “1923–1960/İzmit Cumhuriyet'in tanıkları Binalar ve Kentten Haberler” kitabında, “İzmit'in müstacel (acele) dilekleri Sayın Cumhurbaşkanımız Süleyman Demirel'e” başlıklı 1962 tarihli Cumhuriyet Arşivi'ne ait belgenin bu gazete haberine farklı bir açılım getirdiği vurgulanmaktadır. Bu belgenin içinde İzmit'in sorunlarını içeren konular bulunmaktadır. İzmit'te kurulacak olan sanayi fuarının, İzmit'in konumundan dolayı; öneminin öncelikle gelişmekte olan ağır sanayi bölgesinin merkezinde olması, önemli bir sanayi metropolüne olan yakınlığı ve Ege dahil bütün Anadolu'yu, İstanbul'a bağlayan demir ve karayolu güzergahında konumlanması olarak açıklanmıştır. İzmit Körfezi'nin kuzey-doğu ucunda, Ege ve Batı Marmara'dan gelen karayolunun Ankara-İstanbul yolunu kestiği

noktada, bataklık halinde olan 200.000 metrekarelik sahanın doldurulmaya başlandığı ifade edilmiştir. Denizden kazanılacak olan kıymetli ve müstesna yerde kurulacak olan fuarın memleket için övünülecek bir tesis olacağına inanılarak hükümetten destek beklendiği belirtilmiştir.

Şekil 3.90. 1. Kocaeli Sanayi Sergisi (Bugünkü Atatürk Kapalı Spor Salonu), 1966 (Cemal Turgay arşivi)

1966 yılında Spor Salonu ve çevresinde kurulan 1. Kocaeli Sanayi Sergisi büyük bir ilgi görmüştür. 1967 yılında açılan 2. Kocaeli Sanayi Sergisi ilgi görememiş, 1968 yılındaki 3. Kocaeli Sanayi Sergisi ise seçimlerden dolayı açılamamıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 26 Haziran 1969).

Şekil 3.91. 2. Kocaeli Sanayi Sergisi (Bugünkü Atatürk Kapalı Spor Salonu), 1967 (Cemal Turgay arşivi)

1968 yılında Belediye Meclisi'nin aldığı kararda turistik otel yeri ile Necatibey İlkokulu'nun bulunduğu arazi, İl Özel İdare'ye devredilmiş, karşılığında da fuar sahası olarak doldurulan 147 dönüm arazi belediye tarafından alınmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 2 Mart 1968). 1969 yılında Belediye Parkı'nda 3. Kocaeli Sanayi Sergisi açılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 28 Haziran 1969). Büyük ilgi gören sergi alanında, İpraş, Seka, Goodyear, Pirelli, Tarım Koruma, Çelik Halat, Türk Kablo pavyonları beğenilmiştir. Gazino, çay bahçesi, çocuk parkı, gezi sahalarından oluşan bu parkın ilerleyen yıllarda denizin doldurarak genişletilmesi, Kilez deresini park içinde meydana getirilecek büyük bir göle bağlayarak, Kilez deresinden, gölden ve denizden aynı anda yararlanılması amaçlanmaktadır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 1 Temmuz 1969). Diğer bir hedef ise Sanayi Sergisi'ni Sanayi Fuarı haline getirmektir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 25 Şubat 1970). 4. Sanayi Sergisi için 1000 dönüm arazinin istimlaklarına başlanmıştır. Ankara- İstanbul asfalt yolunda İzmit Körfezi'nin son bulunduğu yerde bataklık ve çöplük olan bu sahada yeni imar planı ile düzenlemeye gidilmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 6 Mayıs

1970). Fakat bu alanın ıslahı, 4. Sanayi Sergisi'ne de yetişememiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 27 Haziran 1970). 4. Sanayi Sergisi kente büyük bir renk katmıştır. İçerisinde lunapark, sinemalar, tiyatrolar, gazinolar ve lokantalar bulunmaktadır. Halk bunlara büyük ilgi duymuştur. 580 bin metrekareye kadar genişletilmesi düşünülen fuar alanına şehir ormanı, hayvanat bahçesi, spor alanı, suni göller, açık hava tiyatroları yapılması planlanmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 5 Temmuz 1970). 1971 yılında alanın dolgu işleri belediye tarafından sürdürülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 10 Mart 1971). 30 bin metrekarelik kısım 150 bin metrekareye çıkarılmaktadır. 1973 yılına kadar bu alanın 300 bin metrekareye çıkarılması hedeflenmektedir. Bu fuarda göl oluşturulup etrafının ağaçlandırılması planlanmaktadır. İleriki yıllarda ise fuar alanının bir buçuk milyon metrekare olması düşünülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 30 Mart 1971). 1971 yılında alan 160 bin metrekareye ulaşmıştır. Yeni dolan alanlara kapalı pavyon ve çeşitli alanların yapımı başlamıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 8 Mayıs 1971). Hazırlıklar tamamlandıktan sonra, 28 Haziran 1971 tarihinde "Kocaeli Sanayi Fuarı" adıyla açılmıştır. İzmit Belediyesi ile Ticaret ve Sanayi Odası ortaklığıyla düzenlenen fuara büyük bir ilgi vardı ve üretilen ürünler sergilendikçe Türk işçisinin neler yapabildiği görülmüş ve o gün onların zaferi sayılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 28 Haziran 1971). Fuarı 1 ay içinde 1 milyon kişi gezmiştir. 1972 yılında 500 bin metrekareyi bulması hedeflenen fuarın, 1973 yılında uluslararası bir fuar olması amaçlanmaktadır. Alanı doldurma işlemi devam etmekte, ağaçlandırma işlemlerine hız verilmiştir. Bu fuar için uluslararası bir yarışma açılması düşünülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 20 Ağustos 1971). Fakat ilerleyen günlerde fuar projesinin yapılması için proje grubu kurulmuştur. Ekipte, İzmit'in Nazım Plan Müellifi Yüksek Mimar Polat Sökmen, Sanayi Bakanlığı'ndan Yüksek Mimar Sait Okumuşgil, Sergi ve Fuar Teknik Müşaviri Ali Parmakerli ve Orman, Ziraat Bakanlığı'nın çeşitli kısımlarından uzmanlar bulunmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 1 Ekim 1971).

Şekil 3.92. E-5 üzeri sahil kenarında düzenlenen sanayi fuarı alanı, 1969 (Cemal Turgay Arşivi)

1972 yılında, fuar projesinin ilk kısmı tamamlanmıştır. Ankara Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarı Doç. Dr. Günel Akdoğan, fuarın birinci kısmına ait olan yeşillendirme projesini tamamlamıştır. Çevredeki fidanlar incelenmiş ve kullanılacak olan süs bitkileri seçilmiştir. Fuarın 200 dönümlük alanı ağaçlandırmak ve yeşillendirmek için planlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 19 Şubat 1972). Fakat birden ortaya çıkan selle inşa edilen pavyonlar hasar görmüş, fuar kullanılamaz hale gelmiş ve sergi 1 Temmuz'a ertelenmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 25 Haziran 1972).

Fuar Teknik Müşaviri Ali Parmakerli tarafından fuarın dördüncü kapısının karşısında 1000 metrekarelik açık hava tiyatrosu planlanmaktadır. İç içe geçmiş iki daireden oluşan tiyatroda çok geniş bir sahne, soyunma odaları, tuvalet, büfe, gişe ve makinist odası bulunmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 29 Nisan 1972). En büyük eksikliği yeşillik olan fuarda çabuk yetişen ve tuza dayanıklı bitkiler seçilmiş ve ağaçlandırma çalışmaları başlamıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 2 Şubat 1973). Şehirde yapılmakta olan inşaat hafriyatlarından çıkan toprakların fuar alanının güneyine dökülmesi istenmekte, hatta başka yerlere döktüğü tespit edilen kamyon sahiplerine ceza uygulanmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 16 Şubat 1973). Fuar güney istikametine doğru kaydırılmış ve daimi pavyonlar yeni imar planı

gereğince yaptırılmıştır. Fuarın ön cephe kısmı çocuk park ve bahçesi olarak kullanılmaktadır. Fuarın içine yapılmış olan suni göl de küçültülerek daha iyi bir forma sokulmuştur (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 13 Haziran 1973). 1974 yılında fuarın, 450 bin metrekarelik alanda faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 22 Ağustos 1974). Bu alan nazım planında kentin kültürel ve eğitim tesislerinin yer aldığı ve bu amaca yönelik çalışmaların yapılacağı yer olarak gösterilmiştir. Gerçek Sanayi Fuarı alanı, Sarıdere mevkiinden Başiskele mevkiine kadar olan yerdir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 29 Haziran 1975). 1976 yılında fuar kullanım alanı 500 bin metrekareye çıkmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 29 Haziran 1976).

1977 yılında İzmit kıyı kesimi ile birlikte fuar alanı için yarışma açılmıştır. Teslim günü 13 Haziran 1977 tarihi olan yarışmanın birincisine 100 bin, ikinciye 80 bin, üçüncüye 70 bin, dördüncüye 60 bin, beşinciye 50 bin lira para ödülü verilmesi kararlaştırılmıştır. Mansiyon alan projelere ise 35 bin lira verilmesi düşünülmüştür (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 25 Mayıs 1977). 23 Haziran 1977 tarihinde yarışmanın sonucu açıklanmıştır ve yarışmaya 25 projenin katıldığı belli olmuştur (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 23 Haziran 1977).

Fuara olan ilgi gün geçtikçe arttığından, kalabalıkta izdihamların önlenmesi için, yeni giriş kapıları ve turnikeler yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 23 Ağustos 1980). 1988 yılında fuar girişindeki bozuk yol düzenlenmiş ve araçların zorlanmadan geçişi sağlanmıştır. Demiryoluna ait kolonlar boyanarak görünümleri güzelleştirilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 28 Mart 1988).

Fuarın hazırlanan yeni yerleşme planı 1982 yılında İmar ve İskân Bakanlığı'na onay için gönderilmiştir. Bu plan ışığında yeni sanayi kuruluşlarına yer gösterilmesine karar verilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 23 Eylül 1982). Fuar projesinin mimarları Fatih Gorbon ve Yalçın Gültekin'dir (Kocaeli Gazetesi, 31 Ocak 1982).

1987 yılında Sanayi Fuarı içerisine 18 milyon 863 bin 202 lira bedelle spor kompleksi ilave tesisi yaptırma kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 16 Kasım 1987). Müteahhiti Coşkun Özentürk'tür (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 18 Ocak 1988).

Şekil 3.93. 1994 yılında fuar alanı içinde tasarlanan sergi ve satış mekânlarının maketi (Kocaeli Gazetesi, 2 Şubat 1994)

1994 yılında fuarın içinde, Leyla Atakan Kültür Merkezi'nin arkasında kalan 4,5 dönümlük alan tamamen yeşillendirilerek belirli noktalara 30 ayrı ticari birim inşa edilmeye başlanmıştır. Yeşillendirilen alanda iki kafeterya, bir anfi tiyatro birde havuz yapılmaktadır. Bu işlerin bedelinin 2 milyar olacağı tahmin edilmektedir (Kocaeli Gazetesi, 2 Şubat 1994). Aynı zamanda fuar müdürlüğünün yeni binası Şekip Davaz tarafından çizilmiş ve temeli İnci Pastanesi ve Şeker Fabrikası reyonu arasında 250 metrekarelik alana atılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 18 Nisan 1994).

Şekil 3.94. Şekip Davaz tarafından 1994 yılında Fuar Müd. için çizilen eskiz (Kocaeli Gazetesi, 18 Nisan 1994)

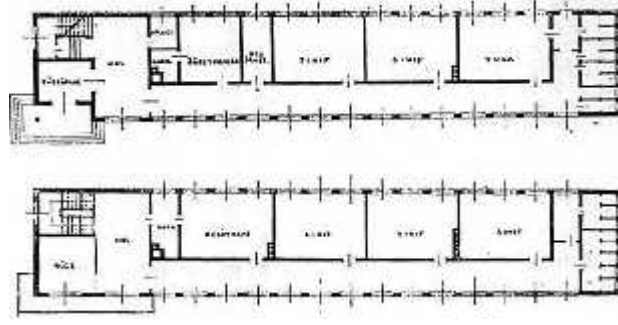
4. YAPI KATALOĞU: GÜNÜMÜZE KADAR GELEMİYEN YAPILAR- MEKÂNLAR

4.1. Sümer İlkokulu (Seka İlkokulu)

Sümerbank'a bağlı olarak kurulan, Selüloz ve Kâğıt Fabrikaları Genel Müdürlüğü'nce, fabrika çalışanlarının çocuklarına eğitim vermek amaçlı bir okul kurulması planlanmıştır. Fabrika arazisinin yaklaşık 11 dönümlük kısmı içinde, 1946 yılında Sümer İlkokulu açılmıştır (Yazıcı, 2007, s.195). Sümerbank Fen Kurulu tarafından projelendirilen Sümer İlkokulu, bir yuva, bir resimhane, bir müze bulundurarak toplam 7 sınıflı bir okul olarak kurulmuştur. Uzun dikdörtgen bir bloktan oluşan yapının girişinin sağ kısmında bir hol, bu holün sağında merdiven, solunda odacı yeri bulunmaktadır.

Şekil 4.1. 1946 yılında açılan Sümer İlkokulu (Arkitekt Dergisi, 1947)

Şekil 4.2. Sümer İlkokulu'nun planları (Arkitekt Dergisi, 1947)

Okulun giriş koridorunun tek tarafına sınıflar dizilmiş, diğer tarafı ise cam bölmelerle ışıklandırılmıştır. Koridorun solu öğretmenler odası, başöğretmen odası, 2 adet sınıf, yuva ve devamında WC'lerle sonlandırılmıştır. Üst katta, alt kattaki giriş kısmının hizasına gelen yer müze olarak planlanmıştır ve bu müzeden bir balkona çıkış verilmiştir. Cephede de bu balkon saçak görevini üstlenmiştir. Bu katta da koridor boyunca depo, resimhane, 3 adet sınıf ve WC'ler yer almaktadır. İzmit Kâğıt Fabrikası amele mahallesinde yaptırılan bu okul basit ve maksada uygun bir yapı olarak inşa edilmiştir. Bina betonarme karkastır (Arkitekt Dergisi, 1947, s.119). Mimar K.Ahmet Aru okulun kâgir ve kullanışlı bir yapı olduğunu ve 1953 yılında 216 erkek, 144 kız olmak üzere 360 öğrencisi olduğunu söylemektedir. Zamanla artan öğrenci sayısı, okul çift tedrisat yapmaktaydı (Şenyurt, 2010, s.66).

Şekil 4.3. Sümer İlkokulu'nun arka cephesi (Arkitekt Dergisi, 1947)

1958 yılında binanın arka tarafına kapalı teneffüşhane inşa edilmektedir. Geniş alanı ve yüksek tavanıyla bu salonda öğrenciler, teneffüslerde oyun oynayabilecekleri gibi, kurulacak sahne ve perde ile sinema ve tiyatro faaliyetlerini de gerçekleştirebileceklerdir (Azim Gazetesi, 8 Şubat 1958).

Şekil 4.4. Sümer İlkokulu'na 1958 yılında eklenen kapalı teneffüşhane binası (Merzuka Yazıcı, 2007)

Şekil 4.5. 1950'lerin ortasında E-5 karayolu geçtikten sonra Sümer İlkokulu'nun görüntüsü (Merzuka Yazıcı, 2007)

Sümer İlkokulu kentin tarihi eserlerine de bir süre ev sahipliği yapmıştır. Şehrin çevresinde ele geçirilen muhtelif tarih devirlerine ait kıymetli tarihi eserler, Sümer İlkokulu bahçesinde bekletilmekteydi. Fakat semtin çocukları tarafından taşlar fırlatılarak tahrip edilmekteydi. Bu olay sık sık gazete köşelerinde dile getirilerek; ilgili makamlardan yardım istenmişti (Türkyolu Gazetesi, 4 Mayıs 1962).

Son hazırlıkları da yapılmakta olan Saraybahçesi'ndeki tarihi Av Köşkü (eski vilayet konağı) binasının şehir müzesi haline getirilmesi ile Sümer İlkokulu bahçesindeki 80 heykel bu müzeye naklettirilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 20 Eylül 1962).

1966 yılında okulun bahçe duvarlarının boru ile çevrilmesi gerekmiştir. 1000 kilo hurda boru kullanılmış ve bedeli 1500 lira tutmuştur (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 13 Ekim 1966).

Şekil 4.6. Seka İlkokulu'nun 1965-1969 yılları arasındaki görüntüsü (Merzuka Yazıcı, 2007)

Sümer İlkokulu'nun ismi ilerleyen yıllarda 1967 yılında "Seka İlkokulu" olmuştur (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 2 Şubat 1967). 1988 yılında okulun tamamı onarılmış, dış cepheleri ve bahçesinde bulunan oyuncaklar boyanmıştır. Bu işler için 4 milyon lira harcanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 7 Ekim 1988).

Şekil 4.7. 1991 yılında Seka İlköğretim Okulu yanına yapılan ek bina inşaatı, 1991 (Kocaeli Gazetesi, 12 Ocak 1991)

1991 yılında ilkokul binasının yanına 3 katlı 12 derslikli bir ek bina yaptırılmış ve ana binayla birleştirilmiştir. Yapının içinde laboratuvar da bulunmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 12 Ocak 1991).

1999 yılı Marmara depreminde Seka İlköğretim Okulu orta hasarlı okullar grubuna girmiş ve tadilat görmüştür (Kocaeli Gazetesi, 26 Eylül 1999). 2005 yılında mevcut okul binasının yıpranmışlığı ve yetersizliği göz önüne alınarak yıkılmasına karar verilmiştir. 2005-2007 yılları arasında, yıkılan okulun yerine (Kozluk Mah. Sümer Sok. Yeni İstasyon Cad.) Nuh Çimento A.Ş tarafından yeni bir okul binası inşa edilmiş ve adı “Nuh Çimento İlköğretim İlkokulu” olarak değiştirilmiştir (URL-10)

Şekil 4.8. 2006 yılında Seka İlköğretim Okulu’nun yıkım aşaması (Kocaeli Gazetesi, 12 Ocak 1991)

4.2. İzmit Hal Binası

1950'lerin sonlarında, nüfusun hızlı artışıyla ve kentin gelişme göstermesiyle modern bir hal binasına ihtiyaç duyulmuştu. Eski Pazar yerinin darlığı nedeniyle, aileler güvenle ve rahatlıkla alışveriş yapamamaktadır (Hürsöz Gazetesi, 11 Temmuz 1952).

1951 yılında, hal binası için belediyenin istimlâk ettiği, temizlettirilen meydanın, pazar şeklinde mi hal şeklinde mi olacağı merak edilmekteydi (Hürsöz Gazetesi, 13 Ekim 1951). Kozluk bölgesinde inşası düşünülen yeni pazar yerlerinin bir daire veya kare şeklinde yapılacak parke, beton veya asfalt meydanlarda konumlanması, ortasında da geniş bir lağım kuyusunun ve meydanı yıkayabilecek yangın vanasının bulunması beklenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 12 Nisan 1952).

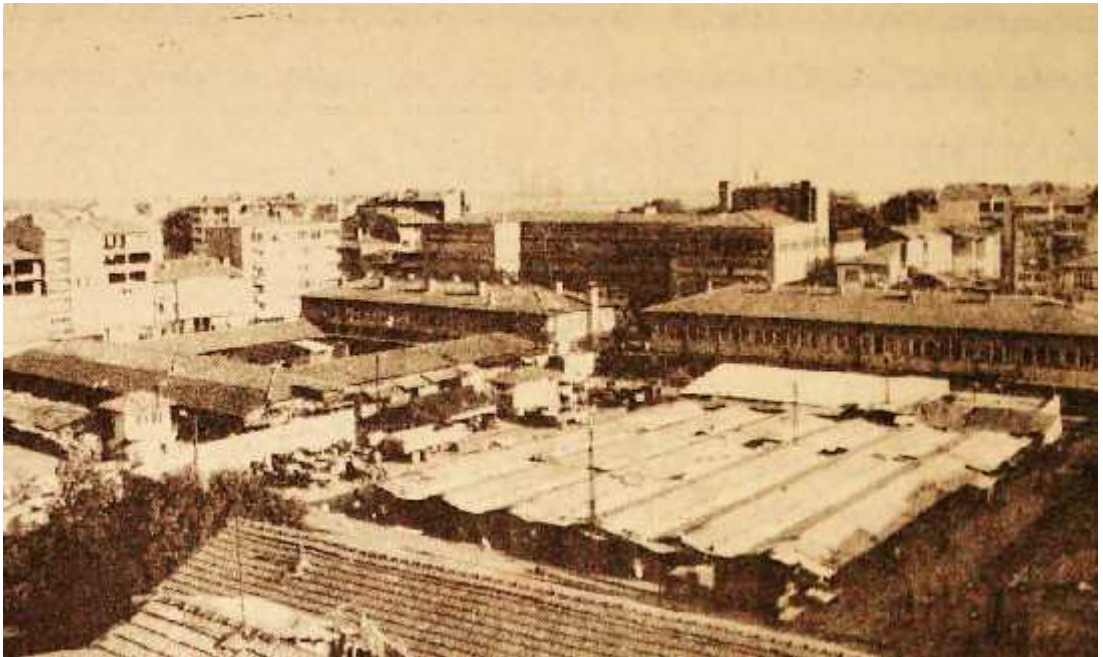
Bir milyon liraya mal olacağı düşünülen hal binasının temeli 21 Eylül 1953 yılında atılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 22 Eylül 1953). İlerlemekte olan hal binası inşaatında bazı teknik problemlerin göz göre göre yapıldığı düşünülmektedir. Bazı duvarların temellerine yapılan demirli beton sömellerin genişliği duvar genişliğinde olmaktadır. Tuğla duvarlar deprem talimatnamesine aykırı olarak betonarme, kuşaksız yapılmıştır. Beton işlerinde kullanılan çakıl, dereden alındığı gibi kullanılmakta olup içinde beton için gerekli çakıl büyüklüğünden daha büyük taşlar mevcuttur.

Şekil 4.9. 1930'larda kullanılan, Hürriyet Caddesi ile İstiklal Caddesi arasında bulunan eski hal binası, 1932 (Cemal Turgay arşivi)

Başlangıçta hatalı ve kötü yöntemlerle inşa edilen yapının teknik çalışanları, basın yoluyla ikaz edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 23 Aralık 1953). 1954 yılında inşaatın yavaş ilerlediği öğrenilmiştir. Dükkân bölümleri bitmek üzeredir. Binanın etrafı temizlenip topraklarının atılması ve parke yapıp kullanılabilir hale getirilmesiyle dükkânlar kullanılabilir hale gelecektir (Hürsöz Gazetesi, 6 Ekim 1954).

1955 yılında hal binasının ikmal edilen birinci büyük kısmı hal olarak kullanılması gerekirken, Belediye Binası olarak kullanılmaktadır. Bu nedenle yerleri istimlâk edilen kişiler, belediye aleyhine dava açma girişiminde bulunmuşlardır (Hürsöz Gazetesi, 23 Ağustos 1955). Hal binasındaki esnafın dağınık vaziyetten kurtulması, yapılan yazıhanelerin belediye tarafından kullanılması, buraların belediyeye gelir getirmesini önlemekte, yerleşecek olan esnafı engellemekte ve halk tarafından iyi karşılanmamaktadır (Hürsöz Gazetesi, 6 Haziran 1955).

Şekil 4.10. Bugünkü Belsa Plaza'nın olduğu yerde bulunan merkez hal binası, 1982 (Kocaeli Gazetesi, 14 Eylül 1982)

19 Nisan 1956'da 1.130.912 liraya mal olan bina bazı eksiklikleri olmasına rağmen törenle açılmıştır. Hal binasının poyraza bakan arka kısmı sundurmasız olup, açık alanları kullanışsızdır. En çok kullanılacak olan meydan kısmında toptancıların tezgâhlarını koyacakları yerleri bulunmamaktadır. Burayı kiralayan bazı esnaflar, bu eksiklerden dolayı eski dükkânlarını bırakmamış bu nedenle bazı dükkânlar boş

kalmıştır (Hürsöz Gazetesi, 20 Nisan 1956). Açılış gününde buraya taşınan dükkân sahipleri de müşterisizlik yüzünden zarar etmiş ve binayı terk etmişlerdir. Böylelikle yeni hal binası kapanmıştır. Ucuz bedellerle kiralanmasına rağmen, eski dükkânlarını bırakamayan esnaflar, yeni binayı ardiye olarak kullanmaya başlamışlardır. Şehir merkezindeki pazar karışıklığı da engellenememiştir (Hürsöz Gazetesi, 28 Nisan 1956).

Şekil 4.11. Merkez Hal binası, 1984 (Kocaeli Gazetesi, 17 Ocak 1984)

İlerleyen günlerde hal binasında, şehir merkezindeki dükkânlardan daha ucuz sebze meyve satılmasıyla binaya ilgi artmaya başlamıştır (Hürsöz Gazetesi, 29 Mayıs 1956). Belediye 1957 yılında, pazarın İstiklal Caddesi yerine Hal binası etrafında kurulması kararını almıştır (Türkyolu Gazetesi). Çevresi açık olan binanın muhafazalı olması için belediye buraya üç büyük demir kapı yapılmasını kararlaştırmış ve işi ihaleye çıkarmıştır. 10.366 lira keşif bedeli olan işe, 6 Haziran 1958 tarihinde başlanacaktır (Bizimşehir Gazetesi, 25 Mayıs 1958). Haldeki esnafla birlikte, İstiklal Caddesi'ndeki esnafın kullanması için hal binası yanına tuvalet inşaatı yapılmaktadır

(Bizimşehir Gazetesi, 29 Mayıs 1958). 23 Aralık 1958 tarihinde bu tuvaletin açılması esnafta büyük bir mutluluk uyandırmıştır (Azim Gazetesi, 23 Aralık 1958).

1959 yılında B Bloğun boyanması işi 2083 lira keşif bedeli ile ihale edilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 3 Haziran 1959). 3072 lira ile de B Bloğu'nun giriş kapıları ihaleye çıkarılmıştır (Azim Gazetesi, 27 Mayıs 1959).

Binanın A Bloğu'nun doğusunda Askerlik şubesi tarafındaki yapıların kör duvarları nedeniyle insanların pazar mahalline çıkmaları engellenmekte ve esnafın satışlarını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle cepheye bir kapı açılarak ve vitrinler yapılarak halkın rahatça Akçacami Sokağına çıkmaları istenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 28 Ağustos 1959).

Gazetecileri ziyaret ederek şehir ve vilayet işleri hakkında bilgi veren Vali ve Belediye Reisi Alaeddin Eriş, yapılan hal binasının ihtiyaçlara karşılık vermediğinden dolayı çarşıya dönüştürüleceğini, etrafını da açık pazar yapmayı planladıklarını söylemiş ve bu sebeple Kemal Ahmet Aru'yla görüşme yaptıklarını vurgulamıştır (Bizimşehir Gazetesi, 6 Ağustos 1959). Yeniden yapılmak istenen halin kara, deniz ve demiryollarından kolayca istifade edilen bir yerde konumlanması istenmektedir. Bu iş için İstanbul'dan bir fen heyeti davet edilip incelemelere başlanmıştır (Azim Gazetesi, 6 Ağustos 1959).

İkili blok halinde inşa edilen bu yapının her iki bloğunda da ayrıca perakendeci esnaf için dükkânlar bulunmaktadır. Belediye başlangıçta bir kısım esnafın çarşı içerisindeki dükkânlarını terk ederek buraya nakletmelerinde ısrar etmiş olsa da, bu bina ne yazık ki rağbet görmemiş ve esnafın eski dükkânlarını terk etmemiştir. Yeni olan bu hal binası müstemilatından olan bazı dükkânlar kiracı bulmakta güçlük çekmiştir. Buranın elverişsizliği göz önünde bulundurularak, İstasyon civarında yeni bir hal binası inşasından dahi bahsedilmektedir. Fakat belediyenin tekrar böyle bir masrafın altına giremeyeceği çok açıktır. İstasyon civarında bir hal binası tesisi düşünülürken, buradan ürünlerin deniz, demir ve karayolları ile nakledilebilme kolaylığı dikkate alınmıştır. Ancak, şehre deniz yolu ile sebze ve meyve gelmediğinden dolayı, sahildeki arazilerin bu amaç için kullanılması düşüncesi gereksiz bulunmuştur (Azim Gazetesi, 15 Ağustos 1959). Tüm bu olumsuz

düşüncelere rağmen, hal binasının doğusunda ve batısında dükkânlar ve pasajlar inşa edilmektedir. Kısa bir süre sonra hal civarının hareketli bir çarşı durumuna gelmesi beklenmektedir (Azim Gazetesi, 27 Kasım 1959).

Hal binasının B Bloğu arka kısmında kararlaştırılan açık Pazar yeri inşaatına başlanmıştır. Araziye beton yollar ile küçük esnafın istifadesi için barakalar inşa edilmeye başlanmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 1 Ekim 1959). Satış yerleri ve vatandaşların gezebilecekleri alanlar ayrı ayrı tanzim edilmiştir (Bizimşehir Gazetesi, 11 Kasım 1959). Bu alanın modern hale getirilmesi ve esnafın kötü havalarda açıkta kalmaması için belediye büyük gayret sarf etmektedir. Pazar yerinin satıcılara ait olan kısımlarının üzerinin örtülmesi için hazırlıklar yapılmıştır. Bu iş için belediyenin talebi üzerine Dikişli Boru Fabrikası'ndan ayaklar getirilmiştir. Bu örtüler demir ayaklar üzerine konularak set haline getirilecektir (Azim Gazetesi, 16 Mart 1960). Bu iş için belediye 31.000 lira bedelinde 1000 adet eternit levha temin etmiştir (Azim Gazetesi, 9 Eylül 1960). 1960 yılının Kasım ayında Pazar yerinin kullanılmaya başlandığı tespit edilmiştir (Azim Gazetesi, 24 Kasım 1960).

Hürriyet ve İstiklal Caddeleri arasında bulunan eski hal binası, yeni hal binasının yapılışından bu yana kendi haline terk edilmiş bir durumdadır. Belediye'ye ait olan bu binanın orta yerindeki arsa da sinema olarak kiraya verilmiştir. Belediye'nin buradan yıllık kira geliri 5000 lirayı dahi bulamamaktadır. Bu yerin önemini dikkate alan Belediye, Hürriyet Caddesi ile irtibatını sağlayabilmek için de Vakıflardan cadde üzerindeki bir dükkânı satın almıştır (Türkyolu Gazetesi, 13 Şubat 1963). O günkü durumu ile belediyeye bir gelir getirmesine imkân olmayan eski hal binası sahasının, kullanışlı hale getirilmesi için az bir bedelle tek sıralı dükkânlar veya otel, sinema ve işhanı inşası düşünülmektedir. Şehrin en merkezi ve işlek yerinde olan eski hal için 1963 yılı belediye bütçesinde hazırlıklar yapılmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 25 Kasım 1962). İlerleyen zamanlarda bu alanın seyyar satıcılara tahsis edilmesine karar verilmiştir. Şehir içinde dolaşmaları yasak olduğu için, yeni hal binasının B Blok'u arkasındaki sahanın seyyar satıcılara verilmesi onları çok memnun etmiştir. Belediye burasının Hürriyet Caddesi ile irtibatını sağlayabilmek için bu cadde üzerindeki dükkânları yıkacaktır. Seyyar satıcılar yeni inşaat yapılana kadar burada satış yapabileceklerdir (Türkyolu Gazetesi, 20 Şubat 1963). Fakat ilerleyen günlerde,

belediye bu alanda işhanı yapma kararından vazgeçip, buradaki dükkân kiracılarını çıkaramadıkları gerekçesiyle eski hal binasını satmaya karar vermiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 21 Temmuz 1963). İzmit halkı buranın satışına karşı çıkmakta, belediye seçimleri yapılana kadar sürenin uzatılmasını istemekteydi. Bina, 1963 mali yılı bütçesi sırasında, gelirler kısmına 750 bin liranın karşılığında mülk satışı olarak konmuştu. Satışın durdurulması için, Ticaret Odası Meclisi, Başbakan'a telgraf çekmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 16 Ağustos 1963). 3 parçaya bölünen parselde, 189 metrekare ve üzerinde iki bina bulunan kısım 240.396, 717 metrekare ve üzerinde bir bina bulunan saha 690.975, 55 metrekare ve üzerinde bir bina bulunan parselde 80.888 lira bedelle satışa çıkarılmıştır. Toplam bedel 1.012.799 liradır. Fakat hiçbir alıcı bulunamamış bu durum halk arasında büyük memnurluk yaratmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 23 Ağustos 1963). 1964 yılında balıkçılara ve sakatatçılara verilmek üzere, eski hal yerinde 19 adet dükkân inşa edilmeye başlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 22 Ağustos 1964). 4 ayın sonunda inşaat tamamlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 15 Kasım 1964). Dükkânlar kahvehane, büfe, lokanta, tuvalet olarak kiraya verilmeye başlanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 24 Mart 1965). Belediyenin kararıyla balıkpazarı da yeni tanzim edilen bu dükkânlara taşınmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 27 Mayıs 1965).

1963 yılı belediye bütçesine, yeni hal binasının B bloğunun altına esnafın ihtiyacını karşılamak için soğuk hava tesisleri yapım işi konmuştur. 534.600 liraya mal olacak bu işin, 250 bin lirası bu yıl sarfedilecektir (Türkyolu Gazetesi, 21 Şubat 1963). Hollanda Kraliyet firması olan Grasso'ya ihalesi yapılan işin 5 ayda faaliyete geçeceği tahmin edilmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 1 Mart 1963). Bu işi incelemek için İstanbul'dan mühendisler heyeti gelmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 22 Mart 1963). 7 ayrı odasında 500 ile 800 ton arası muhtelif maddeler aylarca muhafaza edilmektedir.

1965 yılında Belediye Meclisi'nde yapılan müzakerelerde hal binasına yapılan soğuk hava tesislerinin genişletilmesi ve hal binasının üst katına nikâh ve düğün salonu yapılması işleri tartışılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 24 Şubat 1966).

Belediyenin birinci katında çalışmakta olan Fen İşleri Müdürlüğü Hal Binası'nın B bloğunda Kadastro'nun tahliye ettiği yerde çalışmaya başlamıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 22 Temmuz 1967). Fakat insanların sürekli belediye ile hal binası arasında gidip gelmesinden dolayı, ilerleyen günlerde Fen İşleri, Belediye'nin üst katına nakledilmiştir.

Yağmurlu zamanlarda çamur deryasına dönen binanın iç kısmı ile dış kısmı betondan yeniden yapılarak tekrar düzene sokulmuştur (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 15 Aralık 1967).

1969 yılında nüfusun 150 bine çıkmasıyla, şehir dışından ihtiyaca yetecek miktarda gelen yükler, hal binasına sığmamakta, yer darlığı çekilmektedir. Bu nedenle hal binasının şehir dışında, geniş bir alanda yeniden düzenlenmesi zorunlu halde gelmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 9 Temmuz 1969).

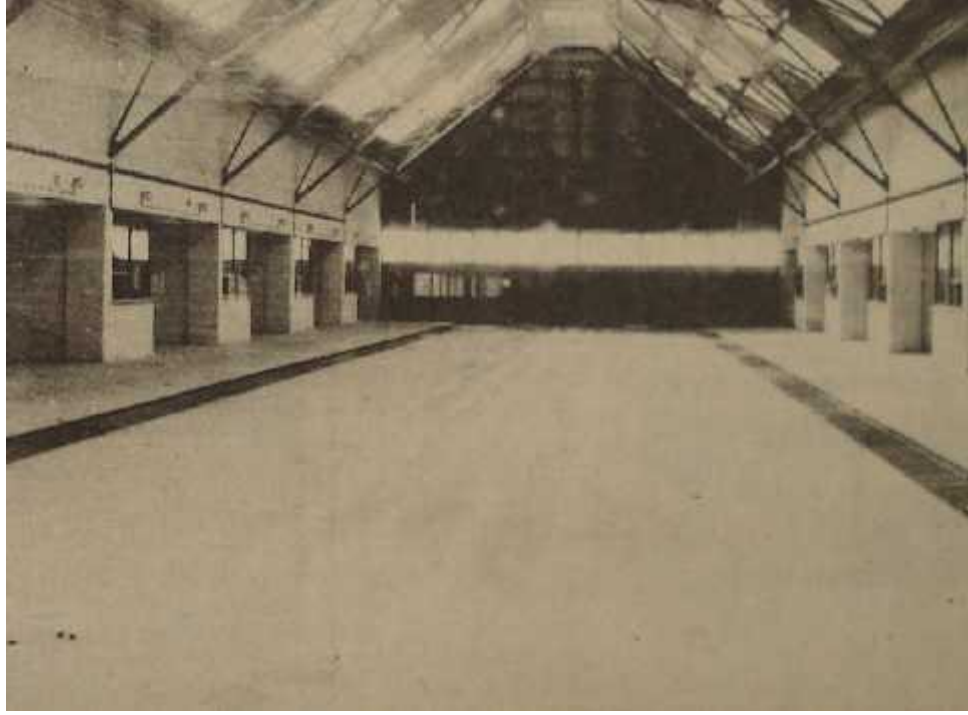
Şekil 4.12. 42 Evler mevkiinde inşa edilen bugünde mevcut olan hal binası, 1983 (Kocaeli Gazetesi, 14 Şubat 1983)

1976 yılında, merkezden uzak bir alanda yüksek kapasiteli olarak düşünülen, 30 milyon lira tutarlı yeni hal tesislerinin temeli 42 Evler mevkiinde atılmıştır. Bünyesinde 28 adet büyük toptancı dükkânı, 56 adet küçük toptancı dükkânı, perakende satış birimleri bulunmaktadır. 4 ana bloktan oluşan tesisin her dükkânı 75 metrekaredir. Sosyal birimler olarak, içinde idare, PTT, banka şubeleri, lokantalar,

ayhaneler ve ibadethane bulunmaktadır. Bu tesis deposunda, 3 bin ton kadar sebze ve meyve muhafaza edebilmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 19 Ocak 1976). Merkezdeki hal binasının ise pis ve bakımsız olduğu tespit edilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 14 Şubat 1976). 5 Temmuz 1977 tarihli Türkyolu- Bizimşehir Gazetesinde, tesislerin bitmek üzere olduğu ve çok yakında açılacağı söylenmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 25 Mayıs 1977). Fakat 1980 yılına gelindiğinde yeni hal binası inşaatının hala tamamlanmadığını görmekteyiz. Merkezdeki hal binasının yer darlığı nedeniyle kullanılamadığını, araçların giriş çıkış zorluğu yaşadığını ve yüklerini boşaltmakta zorluk çektiğini anlamaktayız (Kocaeli Gazetesi, 21 Ocak 1980).

1982 yılında, yeni hal binasının yılsonunda açılacağı söylenmekte ve merkez hal binasındaki kabzımalların yeni yerlerine taşınmasıyla merkez halin otopark olarak değerlendirilmesi düşünülmektedir (Kocaeli Gazetesi, 21 Ocak 1980). İlerleyen zamanlarda ise bu alanda “Kentsel Kompleks Ünitesi”nin kurulması planlanmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 17 Ocak 1984). Kabzımalların yeni binaya taşınmasıyla, merkez halin işe yarar kısımları sökülmiş ve orta kısmı yıkılıp düzeltilmiştir. Boşaltılmasıyla bataklık görünümüne bürünen sahanın, köylü pazarı veya otopark olarak kullanılması öngörülmektedir (Kocaeli Gazetesi, 27 Mart 1984). İlerleyen günlerde bu alanın tekrar iş yeri olarak kullanılmasına karar verilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 22 Ocak 1985).

Sosyal tesisleri kapsayan, hal inşaatının 2. kısmı 53 milyon 956 bin liraya Güngör Çakı inşaat firmasına ihale edilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 20 Ocak 1982). Tesislerin tamamlanmakta olan son halinde, 56 adet dükkân, 4 adet bekleme salonu, 1 adet tuvalet, 4 adet büro, 4 adet satış yeri, 3 adet banka şubesi, 1 adet mescit, 1 adet abdest alma yeri, 1 adet mutfak, 1 adet bulaşikhane, 1 adet lokanta, 1 adet PTT şubesi, 1 adet ay Ocağı, 1 adet emanetçi, 2 adet depo, 1 adet revir, 1 adet polis karakolu, 1 adet ısı santrali bulunmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 17 Mayıs 1983). 9 yıldır inşaatı devam eden hal binası 17 Ocak 1984 tarihinde açılmıştır. Toplamda bu inşaatla 456 milyon 942 bin lira harcanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 17 Ocak 1984).

Şekil 4.13. 42 Evler Hal Binası, 1984 (Kocaeli Gazetesi, 12 Eylül 1984)

1988 yılında merkezdeki hal mevkiinde yıkılan dükkânların yerine yenilerin yapımı başlamıştır (Kocaeli Gazetesi, 4 Ocak 1988).

1990 yılında merkez hal mevkinin yeri için önemli bir ihale yapılmıştır.. Bu iş, Vefa Küçük'ün sahibi olduğu Cenk A.Ş.'ye kat karşılığı olarak verilmiştir. Maketlerle sunulan projede, 10 ve 7 katlı iki ayrı büro merkezi, yer altında da 3 katlı 814 araçlık otopark bulunmaktadır. Yapılan ihalenin bedeli 10 milyar 403 milyon lira olarak belirlenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 14 Aralık 1990). İlerleyen günlerde yeni yapılacak inşaat için, merkez haldeki yerler yıkılmaya başlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 1 Nisan 1991). Merkez hal esnafı için halkevi binasının karşısına 75 adet dükkân yaptırılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 20 Nisan 1991).

Şekil 4.14. Yıkılan merkez hal binasının yerinde inşa edilen Belsa Plaza'nın maketi, 1990 (Kocaeli Gazetesi, 12 Aralık 1990)

Merkez hal arazisinde, Cenk A.Ş tarafından sunulan “Kentsel Kompleks Projesi”ne başlanmıştır. Fakat temel kazısı sırasında ortaya çıkan sur kalıntıları nedeniyle inşaat durdurulmuştur (Kocaeli Gazetesi, 7 Kasım 1991). 1992 yılında inşaata başlandığı görülmüştür. 14 bin metrekarelik alan üzerine kurulan inşaatta 3 bin ton demir, 26 bin metreküp beton kullanılmaktadır. İnşaatın toplam alanı 65 bin metrekareyi bulmaktadır. Yapıda yürüyen merdivenler bulunmakta ve iki cephesi cam örtüyle kaplanmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 10 Nisan 1992). Binanın ismi “Cenk Plaza” olarak kararlaştırılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 26 Nisan 1992). Cenk plaza olarak planlanan isim “Belsa Plaza” olarak değiştirilmiştir. Belsa Plaza'nın bugün, iki katlı olarak tasarlanan kısmı, sinemanın ve mağazaların olduğu sosyal aktivite alanı olarak, çok katlı olan bölümü ise “İzmit Belediyesi” olarak kullanılmaktadır.

4.3. İzmit Ticaret ve Sanayi Odası

Eldeki evraklardan anlaşıldığına göre İzmit Ticaret ve Sanayi Odası'nın geçmişi, 1897 yılına dayanmaktadır. Fakat odanın faaliyetleri modern anlamda 1945 yılında başlamıştır (Şenyurt, 2010, s.176). Yeni bir yapı yaptırmaya karar veren oda, bütçe darlığından dolayı uzun süre amacına ulaşamamıştır. 1953 yılında milli bir bankadan sağladığı krediyle yapım aşamasına girilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 4 Ocak 1953).

Şekil 4.15. 1951 yılına kadar kullanılan oda binası, 1945 (Cemal Turgay arşivi)

12 Mayıs 1954 tarihinde binanın temel atma töreni yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 11 Mayıs 1954). 29 Mart 1956 tarihinde ilave kat inşaatları da tamamlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 29 Mart 1956).

Şekil 4.16. 1956 yılında inşa ettirilen oda binası
(Kocaeli İl Yıllığı, 1967)

Emlak Kredi Bankası'nın kullandığı bu binadaki yere, Etibank, Ticaret Odası'yla 10 yıllık anlaşma yaparak, 1959 yılının Kasım ayı sonunda taşınmıştır. (Hürsöz Gazetesi, 16 Kasım 1959). Odadaki bir salonun CHP'ye verilmesi tasarlansa da bu düşünceden vazgeçilmiştir (Azim Gazetesi, 10 Ekim 1959). Yapıya kalorifer tesisatı yapılması işi, 110.493 lira keşif bedeli ile ihaleye çıkarılmıştır (Azim Gazetesi, 23 Eylül 1959). İhaleden 2 ay sonra kalorifer ve asansör tertibatı bitirilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 11 Kasım 1959).

1962 yılından önce Ticaret Odası sadece Kâğıt Fabrikalarının mamullerini sergilemekteydi. Bundan böyle alınan bir kararla bütün sınaî yerlerde imal edilen mallar ayrı ayrı köşelerde sergilenecek ve bu malların hangi firma veya tesise ait olduğu bilinebilecektir. Ayrıca bu binaya bir kat daha eklenmesi ve asansör tertibatının da kısa zamanda faaliyete geçmesi kararlaştırılmaktadır. Kalorifer

tesisatında da kömür yerine doğal gaz kullanılması düşünülmektedir (Türkyolu Gazetesi, 3 Mayıs 1962).

1968 yılında binaya bir kat daha eklenerek 5 katlı olması planlanmaktadır. Bunun iki katının lokal olarak kullanılması istenmektedir. Binanın 5 katlı olması halinde asansör eklenmesi de gerekli görülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 24 Nisan 1968).

Şekil 4.17. Bir kat eklenmiş haliyle Merkez Bank.'na kiralanan oda binası, 1982 (Kocaeli Gazetesi, 26 Ekim 1982)

1973 yılında Defterdarlık, bu binayı satın almak üzere faaliyete geçmiştir. Tespit edilen bilgiye göre, yapıya 7,5 milyon lira takdir edilmiş, bu konuda çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Defterdarlığın içinde bulunan vergi dairelerinin buraya taşınması düşünülmektedir. Ticaret ve Sanayi Odası ise hazineden alacağı 7,5 milyon lira ile İstanbul Oteli civarını satın alarak altı katlı bir işhanı inşa etmeyi düşünülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 26 Temmuz 1973).

Şekil 4.18. 1981 yılında Ticaret Odası'nın son iki katını kullandığı Akbank binası (Kocaeli Gazetesi, 21 Ocak 1981)

1981 yılında Ticaret ve Sanayi Odası'na ait olan bina 5 yıllığına Merkez Bankası'na 15 milyon liraya kiralanmıştır. Ticaret Odası da Akbank'a ait olan binanın en üst iki katına yerleşmiştir. 400'er metrekare odaları olan alan, kendi iş durumlarına göre oda tarafından düzenlenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 21 Ocak 1981). Merkez bankası kiraladığı binayı restore ederek güzel bir hale getirmiştir (Kocaeli Gazetesi, 26 Ekim 1982). Alt katı tamamen değiştirerek kasa dairesine dönüştürmüştür. Diğer katlarda ise banka hizmetlerinin yürütülebilmesi için gerekli değişiklikler yapılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 23 Mayıs 1982). 1999 yılında İzmit Ticaret Odası'nın Akbank'a ait olan binada faaliyetlerine devam ettiği anlaşılmaktadır. Ancak yaşanan Marmara depremiyle büyük hasar gören Akbank Binası'nın boşaltılmasına karar verilmiş ve İTO, Kocaeli Fuarı içindeki Venüs Restaurant'a taşınmıştır. 2005 yılına kadar faaliyetlerini burada sürdürmüştür (Kocaeli Gazetesi, 3 Eylül 1999).

1982 yılında yeni binanın fuar sahası içinde yaptırılması kararlaştırılmıştır. Fuar girişindeki 10–12 dönümlük araziye üzerine 5400 metrekarelik kullanım alanı olan 4 katlı bir bina istenmektedir. Bünyesinde bürolar, lokanta, otopark, konferans ve toplantı salonları, banka şubesi, eczane ve danışma bürolarının olması planlanmaktadır. Projelerin tasarımı, aynı zamanda fuar projesinin mimarları olan Fatih Gorbon ve Yalçın Gültekin'e verilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 31 Mart 1982).

Şekil 4.19. Sahil kenarında tasarlanmış oda binasının maketi (Kocaeli Gazetesi, 15 Temmuz 1987).

1987 yılına gelindiğinde yeni binanın yapımına yeni başlanmakta olduğu görülmüştür. Sahilde yaptırmayı düşündükleri yeni hizmet binasının bataklık zemini 15 adet beton kazık üzerine oturtularak güçlendirilmeye başlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 30 Mart 1987). 13 bin 149 metrekarelik alana kurulan binanın tamamının 1 milyar liraya mal olacağı düşünülmektedir (Kocaeli Gazetesi, 15 Temmuz 1987). Oda binasının inşaatı 993 milyon 460 bin lirayla, Hasdayı İnşaat firmasına ihale edilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 8 Temmuz 1988). Yapılacak projede idare ve yönetim birimleri, sergi salonları, 200 kişilik lokanta, meclis salonu, 100 çocuk kapasiteli kreş ve 60 araçlık otopark bulunmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 14 Temmuz 1988). Fuar alanı yanında Sabancı Kültür Sitesi inşaatının bitişiğinde tasarlanan binanın temeli, 19 Ekim 1988 tarihinde atılmıştır. Biri 5, diğeri 6 katlı iki bloktan oluşan binada kentin ihtiyaç duyduğu çok amaçlı salonlar yaratılmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 19 Ekim 1988). Bina 2 bin 103 metrekare oturma alanından oluşmakta ve 3,5 milyar liraya mal olmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 17 Aralık 1988). Müteahhiti Yusuf Dayı olan binanın geçici kabulü 24 Temmuz 1989 yılında yapılmıştır. Yapının kapalı alanları 7

bin metrekareyi aşmış, ilave katlar ve uzantılarla 10 katı bulmuş ve böylece İzmit'in en yüksek binası özelliğini taşımıştır (Kocaeli Gazetesi, 24 Temmuz 1989).

Şekil 4.20. Belediyeye satılan oda binasının inşaat hali, 1993 (Kocaeli Gazetesi, 22 Ekim 1993)

Kaba inşaatı bittikten sonra kaderine terk edilen oda binasının 1991 yılına gelindiğinde bitirilmemiş olduğunu görmekteyiz (Kocaeli Gazetesi, 26 Aralık 1991). Bitirilemeyen oda binası 20 milyar liraya belediyeye satılarak, iş merkezi haline dönüştürülmesi planlanmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 22 Ekim 1993). Bu bina tamamlanamayınca, oda binası olarak fuarda 2 bin metrekare kapalı alan üzerine 3 blok olarak yeni bir bina inşa edilmiştir. Hasdayı firması inşaatı bir yıl içinde tamamlamıştır. A blok, hizmet birimleri, toplantı ve sergi salonu, kafeterya ve lokantadan, B blokta üst düzey yöneticileri, genel sekreterin odası, yönetim kurulu toplantı salonu, C blokta ise çok amaçlı toplantılar için konferans salonu bulunmaktadır. Konferans salonu 100 kişilik olup, 2x3 metre ebadında perde ekrana sahiptir. Tamamı cam giydirme olan bina 40 milyar liraya mal olmuştur (Kocaeli Gazetesi, 18 Temmuz 1995).

Şekil 4.21. Bayındır Tıp Merkezi'nin devraldığı oda binası, 1999 (Kocaeli Gazetesi, 16 Ocak 1999)

Belediyeye verilen Sabancı Kültür Sitesi yanındaki oda binası tamamlanmış ve kültür-sanat merkezine dönüştürülmesi planlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 11 Mart 1996). İlerleyen günlerde belediye bu binayı, Bayındır Tıp Merkezi'ne devretmiştir. Ancak Bayındır Holding'in yatırımlarını durdurması, bu binanın hastane olarak kullanılmasını engellemiştir (Kocaeli Gazetesi, 16 Ocak 1999). Gerçekleşen 1999 Marmara depreminden sonra, yapı uzun bir süre atıl durumda kalmıştır. Hastane olarak yapılamayan bina, 2004 yılına kadar inşaat halinde bekleyerek, çirkin görüntülere sebep olmuştur. Yapının sahibi Bayındır Holding'le yapılan görüşmeler sonucunda, bu binanın hastane olarak tamamlanamayacağı anlaşılmıştır. Büyükşehir Belediyesi tarafından geri alınan bina, uzun süren tadilatlar sonunda 2008 yılında "Kocaeli Büyükşehir Belediyesi" olarak kullanılmaya başlanmıştır (Bizim Kocaeli Gazetesi).

2005 yılında alüminyum giydirme cephe ile yeniden inşa ettirilen, Cumhuriyet Caddesi üzerinde, yürüyüş yolu hizasındaki binada hizmet veren Kocaeli Ticaret Odası, Kocaeli Fuarı'nda inşa edilmekte olan yeni binasını beklemektedir. Depremden sonra Venüs Restaurant, Ticaret Odası olarak kullanılmış, 2010 yılında bu yapı yıktırılmıştır. Yıkılan yapının yeri olan, Körfez Mahallesi, 19nıvb pafta, 558 ada, 23 numaralı parselde kayıtlı 5047 m² yüzölçümlü bu arsaya yeni Kocaeli Ticaret Odası inşa edilmektedir (URL-11).

4.4. SEKA Kreş Binası

İzmit'in ilk kreş binası, İşçi mahallesinde ikmal edilmiştir. İşletmenin ana kapısında yapılmış olan kreş binasında, çalışan işçi kadınların çocuklarına bakılacaktır (Hürsöz Gazetesi, 27 Ekim 1956). Başta bu kreşe çocuklarını bırakmak istemeyen işçiler zamanla buraya güvenmişler, alışmışlar ve çocuklarını teslim etmişlerdir. Tek katlı olan kreş binasına ilgi artmış ve mekânın genişletilmesi istenmiştir (Hürsöz Gazetesi, 20 Eylül 1958).

Şekil 4.22. Seka Kreş Binası, 1956 (Hürsöz Gazetesi, 27 Ekim 1956)

DMO karşısı, SEKA Fabrika arkası, eski SEKA Kreşi olarak kullanılan bu bina 1999 yılında “Saray Bahçe Belediyesi Kreş ve Çocuk Klubü” adıyla eğitimine devam ettiği tespit edilmiştir.

Şekil 4.23. Seka Kreş Binası giriş kısmı, 1958 (Hürsöz Gazetesi, 20 Eylül 1958)

Bina günümüzde mevcut değildir.

4.5. Belediye İş Hanı (İzmit Belediyesi/İzmit Saraybahçe Belediyesi)

1950 yılında dönemin mevcut Belediye Binası'nın ahşap ve eski oluşu nedeniyle, özellikle nikâh kıyma günlerinde tehlike yarattığı bildirilmiş ve yeni bir bina yapılana kadar, bu ahşap yapının tamir edilmesi uygun görülmüştür (Türkyolu Gazetesi, 23 Temmuz 1950). Fakat basında önerilen, yeni bir belediye binasının inşası ya da hükümet konağı yapıp içine belediye biriminin konmasıdır (Hürsöz Gazetesi, 13 Eylül 1950).

1950'lerin ortalarında, belediyenin kullandığı ahşap bina yıktırılarak, yeni bir binanın yapımına karar verilmiştir. İnşa bitene kadar belediye binası, yeni hal binasına nakledilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 16 Mayıs 1955). İzmit esnafının yıllardan beri beklediği ve birçok kısmının ikmal edildiği hal binasının yazıhanelerinin belediye tarafından kullanılmasını şehirli ve esnaf hiç iyi karşılamamıştır (Hürsöz Gazetesi, 6 Haziran 1955). Yapımına bir türlü başlanamayan belediye binasının, evlenme salonu eksikliği yaratması sebebiyle, Halkevi Binası'nın gazinosu belediye tarafından kiralanmaya çalışılmıştır. Fakat devredildiği takdirde binanın önündeki park ve şehir

dışından gelen misafirlerin ağırlandığı gazino kullanılamayacaktı. Bu nedenle, bu teklif şiddetle reddedilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 23 Ağustos 1954) 1955 yılında ihalesi yapılan binanın müteahhidiyle belediye arasında çıkan münakaşa davalık olmuştur. Davanın neticesi beklendiği için, inşaatın başlaması bir süre daha gecikmiştir (Türkyolu Gazetesi, 16 Ağustos 1955).

Şekil 4.24. Belediye Binası'nın giriş cephesi, 2010 (Oya Şenyurt arşivi)

10 Mayıs 1956'da binanın temel atma töreni yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 11 Mayıs 1956). Zemin katta banka ve mağazalar, bodrum katta garaj veya depolar olup, 36 odalı ve bodrum hariç 3 katlı bir bina Ticaret Odası'nın bitişiğindeki alanda tasarlanmıştır. Keşif bedeli 568.504 lira olarak belirlenmiştir. Bu bedelin 600.000 liraya çıkması beklenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 15 Mayıs 1956). İnşa süresince Hal binasının A Bloğunda faaliyet gösteren belediye birimleri, sıkışıklık nedeniyle B Bloğa aktarılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 2 Ağustos 1956). Ağustos ayında, binanın zemin katı bitmiş, birinci katın yapımına başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 17 Ağustos 1956). İş hanı tasarlanandan farklı olarak zeminle birlikte beş kata kadar çıkmış ve 1957 yılında beşinci katta tamamlanmış ve iç kısımlarının inşası da ilerlemiştir

(Türkyolu Gazetesi, 5 Şubat 1957). Belirlenen keşif bedeline sadık kalınarak, Hürriyet Caddesi'nde inşa edilen binanın aynı yıl içinde açılışı yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 8 Ağustos 1957). O dönemde İstanbul ve Ankara haricinde, Türkiye'nin en modern Belediye Sarayı olarak bahsedilen yapı hakkında, bir İstanbul gazetesinde Sümerbank'a iki milyon liraya satılmakta olduğu haberi yayınlanmıştır. Fakat bu haberin kısa bir süre içinde asılsız olduğu bildirilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 13 Ağustos 1957). 20 Ağustos 1957'de açılışı yapılan binanın bazı katlarının kiralanmakta olduğu düşünülmektedir (Hürsöz Gazetesi, 20 Ağustos 1957). Yapının müteahhidi bilinmemekle birlikte, kontrol mühendisi olarak Şemsettin Başaran'ın görev aldığı tespit edilmiştir (Şenyurt, 2010, s.182). Belediye çalışanlarının koordineli olması açısından, tüm birimlerin birbirleriyle dâhili telefonlarla irtibata geçişinin sağlanması için binaya 40'lık santral konulmuştur (Hürsöz Gazetesi, 17 Eylül 1957).

Şekil 4.25. Belediye Binası'nın arka cephesi (Kocaeli Gazetesi, 5 Ocak 1997)

Şehrin en işlek yerlerinden biri olan, Belediye İş Hanı'nın bulunduğu kısma, demiryolu geçidi konulması istenmektedir. Vatandaşlar, diğer geçitlerden geçip, buraya ulaşmayı göze alamadıklarından, demiryolu parmaklıklarından atlamaktadır (Bizimşehir Gazetesi, 18 Ocak 1958).

Belediye İş Hanı'nın zemin katını Sümerbank kiralamış ve burayı ikiye bölerek, bir kısmını satış, bir kısmını banka için kullanmaya karar vermiştir (Bizimşehir Gazetesi,

5 Şubat 1958). 17 Kasım 1958 tarihinde, Sümerbank'ın İzmit şubesi ile Alım ve Satım Müessesesi'ne bağlı Yerli Mallar Pazarı törenle hizmete açılmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 18 Kasım 1958).

1990 yılında merkez hal mevkinin yeri için önemli bir ihale yapılmıştır. Bu iş, Vefa Küçük'ün sahibi olduğu Cenk A.Ş.'ye kat karşılığı olarak verilmiştir. Maketlerle sunulan projede, 10 ve 7 katlı iki ayrı büro merkezi, yer altında da 3 katlı 814 araçlık otopark bulunmaktadır. Yapılan ihalenin bedeli 10 milyar 403 milyon lira olarak belirlenmiştir (Kocaeli Gazetesi, 14 Aralık 1990). İlerleyen günlerde yeni yapılacak inşaat için, merkez haldeki yerler yıkılmaya başlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 1 Nisan 1991). Merkez hal arazisinde, Cenk A.Ş tarafından sunulan "Kentsel Kompleks Projesi"ne başlanmıştır. Fakat temel kazısı sırasında ortaya çıkan sur kalıntıları nedeniyle inşaat durdurulmuştur (Kocaeli Gazetesi, 7 Kasım 1991). 1992 yılında inşaata başlandığı görülmüştür. 14 bin metrekarelik alan üzerine kurulan inşaatta 3 bin ton demir, 26 bin metreküp beton kullanılmaktadır. İnşaatın toplam alanı 65 bin metrekareyi bulmaktadır. Yapıda yürüyen merdivenler bulunmakta ve iki cephesi cam örtüyle kaplanmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 10 Nisan 1992). Bina'nın ismi "Cenk Plaza" olarak kararlaştırılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 26 Nisan 1992). Cenk plaza olarak planlanan isim "Belsa Plaza" olarak değiştirilmiştir. Kent büyükşehir olmadan önce bu kompleksin çok katlı olan binası "İzmit Belediyesi" olarak kullanılmıştır.

Şekil 4.26. Bugünkü “İzmit Belediyesi” hizmet binası (URL-12)

2002 yılında İzmit Belediyesi “Kocaeli Büyükşehir Belediyesi” olmuş ve bu binada hizmetine devam etmiştir. Yürüyüş yolundaki eski bina ise Saraybahçe Belediyesi iken İzmit Belediyesi adını almıştır. 1999 Marmara depreminde “Saraybahçe Belediyesi” olarak adı geçen bu eski binaya (İzmit Belediyesi) yıkım kararı verilmiştir. 7.4 büyüklüğündeki büyük depremde büyük yara alan binanın, artçılarla açıkları daha çok büyümüştür (Kocaeli Gazetesi, 2 Eylül 1999). Fakat bu bina yıkılmayıp uzun bir süre faaliyet görmeden bekletilmiştir. Binanın üstten bir katı sökülüp 50 bin TL’ye onarılıp güçlendirilmiştir. 2009 yılında, “İzmit Belediyesi”, “Kocaeli Büyükşehir Belediyesi”nin sahil alanındaki yeni hizmet binasına (ilk olarak ticaret odası adıyla yapımına başlanan bina) taşınmasıyla, eskiden kullanmakta olduğu Belsa Plaza binasına taşınmıştır (Bizim Kocaeli Gazetesi, 26 Ekim 2009).

Şekil 4.27. Bugünkü “Kocaeli Büyükşehir Belediyesi”nin sahil kısmındaki hizmet binası (URL-13)

Cumhuriyet Caddesi Yürüyüş Yolu üzerindeki bu eski belediye binası, Büyükşehir Belediyesi tarafından Belsa Plaza’ya karşılık devralınmış ve satışa çıkarılmıştır. 11 milyon TL değerindeki bu bina, 3 kez satışa çıkarılmasına rağmen, fiyatının yüksek olması nedeniyle satılamamıştır (Bizim Kocaeli Gazetesi, 24 Kasım 2010). 4. ihalesinde 13 milyon 39 bin TL’ye Adana merkezli Yeni Koza firmasına satılmıştır. Eski belediye binasını tamamen yıkan firma, yerine 5 katlı Ender Mağazaları’nı inşa etmiştir (Bizim Kocaeli Gazetesi, 28 Ekim 2011).

4.6. Yenidoğan ilkokulu

Yenidoğan İlkokulu inşaatı, 23 Temmuz 1957 yılında, 196.022 lira keşif bedeli ile ihaleye çıkarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 1 Temmuz 1957). İhaleyi Mehmet Horozoğlu almıştır. Fakat 1958 yılında bu işin yapımını Rıdvan Alyörük’e devretmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 4 Şubat 1958).

Şekil 4.28. 1990’lardaki Yenidoğan İlkokulu (Merzuka Yazıcı, 2007)

Sahil yolu üzerinde bulunan Necatibey İlkokulları ile Yetiştirme Yurdu binası kısa bir süre sonra yıkılacağından bu mevkideki okul ihtiyacının karşılanması gerekmektedir (Hürsöz Gazetesi, 6 Ağustos 1957). 1957 yılında binanın temel atma töreni gerçekleşmiştir. Okul, Seka Genel Müdürü Enver Atafırat’ın 50.000 lira para yardımıyla SEKA’ya ait arsaya inşa edilmeye başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 7 Ağustos 1957). Yapılan arazinin çürük çıkması, temelin ihtiyaçtan daha geniş açılması, betonarme yapılması, fabrika tarafından çimentonun zamanında verilmemesi gibi nedenlerle müteahhide 40 gün ek süre verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 8 Nisan 1958). 1958 yılında 7 derslik ile iki katlı olarak inşa edilmiştir (Şenyurt, 2010, s.179). 3599 lira 20 kuruş bedelli yangın ve su tesisatı işi ihale yapılarak eksiltmeye çıkarılmıştır. İhaleyi Rıfat Süzer kazanmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 1 Eylül 1959).

Şekil 4.29. Yenidoğan İlkokulu/ İsmet İnönü İlkokulu’nun giriş cephesi (URL-14)

1961 yılında 3415 lira keşif bedeli ile okul binasına yağlı boya ve badana yapılmasına karar verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 12 Eylül 1961). Bu boya işi müteahhit Kamil Tuğtekin’e verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 13 Ekim 1961).

1963 yılında 8673 lira keşif bedeli olan okul binasının tamir işi müteahhit Cevat Şahin’e verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Temmuz 1963).

Şekil 4.30. Yenidoğan İlkokulu/ İsmet İnönü İlkokulu
(URL-14)

1965 yılında ilkokul binasına iki kat halinde sekiz derslik eklenmektedir (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 3 Ağustos 1965). Bu ek binayla birlikte okul, “2. Yenituran İlkokulu” adıyla hizmete açılmıştır.

22 Temmuz 1967 yılında olan depremde hasar gören okul binası 1075 lira keşif bedelli bir onarım geçirmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 24 Ağustos 1967).

1969 yılında okul binası için 6278 liralık onarım görme kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 2 Kasım 1969).

1971 yılında 803.083 lira bedelle 12 derslikli Yenidoğan İlkokulu inşaatı eklenmesine karar verilmiştir. Bu yapım işinin ihalesi en düşük teklif veren müteahhit Ali Yıldız’a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 15 Nisan 1971). 1972 yılına gelindiğinde Yıldız’ın inşaatın 56.256 liralık kısmını ikmal etmediğini görmekteyiz (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 10 Ağustos 1972).

Şekil 4.31. Yenidoğan İlkokulu/ İsmet İnönü İlkokulu (URL-14)

Yağan yağmurlar dolayısıyla okul binası ek inşaatının yanı sıra, 69.823 liralık tamir görmüştür (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 29 Haziran 1972). Bu tamir işini müteahhit Mustafa Otman almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 27 Temmuz 1972). Müteahhitle birçok aksaklık yaşanmasına rağmen, okulun ek binasının tamamlanabilmesi ve hizmete açılabilmesi için 29.883 lira keşif bedelli 22 kalem imalatın, aynı müteahhite Ali Yıldız'a yaptırılmasına karar verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 15 Şubat 1973). 1974 yılında tekrar 6 derslikli ve 2 katlı Yenidoğan İlkokulu'nun, 781.658 lira bedelli ihalesi yapılmıştır. İhaleyi müteahhit Selahattin Akyıldız almıştır. 2 sene aralıklarla aynı isimle yapılan okulun iki bloklu olduğu tahmin edilmektedir. 6 derslik ve iki katlı olarak başlanan bu okul binasını da 12 derslikli ve tek katlıya çevirme kararı alınmıştır. Bu nedenle temel ve çatı imalatı iki katına çıkarılmış ve arka cephede istinat duvarı yapılması mecburi görülmüştür. Bunun sonucunda yapılan ilk keşfe göre yeni yapılan ilkokul projesinin maliyeti 165.533 lira artmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 28 Kasım 1974). 1974 yılında okul binasının yeniden inşasıyla adı "İsmet İnönü İlkokulu" olmuştur.

1985 yılında “İsmet İnönü İlkokulu” yağmurlu havaların başlamasıyla, çatıda akıntı olmuş, çatı kerestelerinde çürümeler başlamış ve elektrik tesisatlarında arızalara sebep olmuştur. Bu nedenle 224.314 lirayla okul çatısı onarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 18 Kasım 1985).

1999 yılında yaşanan Marmara depreminde İsmet İnönü İlköğretim Okulu hafif hasarlı okullar grubuna girmiştir (Kocaeli Gazetesi, 26 Eylül 1999). 2006 yılında mevcut okul binasının yıkılarak yeni bir bina yapılması kararı alınmıştır. Eski bina yıkılmış ve yeni okul binasının 20.03.2007 tarihinde temel atma töreni yapılmıştır. 02.10.2007 tarihinde ise açılan okul, 2007-2008 eğitim-öğretim yılından itibaren “Ford Otosan İlköğretim Okulu” adıyla eğitim-öğretimi sürdürmektedir (URL-15)

Şekil 4.32. Ford Otosan İlköğretim Okulu
(URL-14)

4.7. Yenimahalle İlkokulu (Atatürk İlkokulu)

İnşaatın yeri müteahhide 19 Haziran 1957 yılında teslim edilmiştir. (İl Daimi Encümen Kararı, 24 Aralık 1957). Binanın müteahhidi Mehmet Horozoğlu'dur. Fakat 1958 yılında bu işin yapımı Rıdvan Alyörük'e devredilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 4 Şubat 1958).

Şekil 4.33. Eski Yenimahalle İlkokulu (Atatürk İlkokulu), 2007 (URL-16)

Okul binasının elektrik projesi 2880 lira keşif bedeli ile yüzde bir eksiltme yapılarak Mustafa Aydın'a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 16 Eylül 1958). 1959 yılında okulun su tesisatının tamiri 334 lira 20 kuruş ihale bedeli ile Rafet Süzer'e yaptırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 29 Eylül 1959).

1961 yılında okul binası 390 lira bedelle soba ve su tesisatçısı Ahmet Beycan'a tamir ettirilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 21 Şubat 1961). Yine aynı yıl içerisinde 3029 lira keşif bedeli ile okul binası daha büyük bir tamirden geçmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 8 Ağustos 1961). Bu tamir işi müteahhit Kamil Tuğtekin'e ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 26 Eylül 1961).

1962 yılında okulun ihtiyacı olan 185 lira bedelli bir adet öğretmen masası yapılması işi marangoz Mehmet Yalta'ya ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 23 Ocak 1962). İlerleyen günlerde alınan kararla okulun ismi “Atatürk İlkokulu” olarak değiştirilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 29 Mayıs 1962).

1963 yılında 8982 lira keşif bedeli olan okulun tamir işi müteahhit Mehmet Çiloğlu'na verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Temmuz 1963). Müteahhit Rıdvan Alyörük 1958 yılında başladığı okul binasının ikmal işinden 18.438 lira alacağını, 1963 yılında alabilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Temmuz 1963). 1964 yılında okulun ihata duvarlarının onarımı 9411 lira ile yaptırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 20 Temmuz 1964).

1965 yılında okul bahçesine baraka montelenmiş ve ihale keşif bedeli 3388 lira olmuştur (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 2 Aralık 1965). Bu baraka derslik olarak kullanılmıştır. 1971 yılında 663 lira bedel ile taşeron Mevlüt Çelepçi'ye onarımı yaptırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 21 Ocak 1971).

1967 yılında okul binasının 1628 lira bedel ile kapı onarımı ve yağlı boya işleri yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 28 Aralık 1967). 1970 yılında okulun onarımı için 2523 lira harcanmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 27 Ağustos 1970). Aynı zamanda binanın sıhhi tesisat onarımı için 1078 lira harcanmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Eylül 1970).

1984 yılında okul binasına ek inşaat yapılmıştır. Fakat bu ek bina Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi'ne devredilince derslik sıkıntısı yaşanmıştır. 1999 yılında yaşanan Marmara depreminde okul binası hafif hasarlı okullar grubuna girmiştir (Kocaeli Gazetesi, 26 Eylül 1999).

2005- 2006 eğitim- öğretim yılında Zübeyde Hanım Kız Meslek Lisesi'nin taşınması ile birlikte, bina, bahçe ve derslik bakımından geniş imkânlarla kavuşmuştur. Atatürk İlköğretim Okulu 2011 yılında yıkılmış, başka bir mevkide inşaatına başlanmıştır.

4.8. Necatibey İlkokulu ve Yetiştirme Yurdu

Şekil 4.34. Necatibey İlkokulu ve Yetiştirme Yurdu, 1963 (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 19 Aralık 1963)

Devlet Karayolları'nın şehrin geçiş güzergâhındaki istimlâk edeceği binalardan biri olan eski Necatibey İlkokulu yerine, stad ile Sümer Camii arasında tekrar aynı isimle yeni bir okul inşa etme kararı alınmıştır. 6 Ağustos 1957 yılında 320.861 lira keşif bedelle, 17.293 lira geçici teminatla bu işin ihalesi yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 6 Ağustos 1957). 1958 yılında yeni okul inşaatı bir hayli ilerlemiştir (Azim Gazetesi, 13 Nisan 1958). Okulun su tesisatının tamir olması gerekmiş, 1400 lira keşif bedeli ile Rafet Süzer'e yaptırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 13 Ekim 1959).

Okulun kapalı spor salonu yapımına karar verilmiş, 83.605 lira 75 kuruş keşif bedelle ihale edilmiştir. (Azim Gazetesi, 22 Haziran 1958). 83.605 lira bedelli kapalı spor salonunun ihalesi yapılarak eksiltmeye çıkarılmasına karar verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 24 Mayıs 1958). Bu ihaleyi yüzde 28.10 eksiltme ile İsmail Kolaylı almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Haziran 1958). Salon pencereleri için gerekli olan 13.28 metrekare cam için piyasa araştırması yapılmış, metrekaresine 19 lira 79 kuruş veren Sabri İlt'er'in firmasına uygulaması yaptırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 30 Aralık 1958). Salon inşaatına yüzde yirmi ilave inşaat yaptırılmasına karar verilmiştir. Bodrum ve asma kat ilaveleri yapılarak inşaat bedeli 8668 lira 78 kuruş arttırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Şubat 1959).

Eski bir kilise olan, sonrasında Milli Eğitim Müdürlüğü ve 5 sınıflı kalabalık bir okul olan eski Necatibey Okulu'nun durumu tehlike arz etmekteydi. Okulun alt katı su altında, duvarları çatlamakta ve en ufak bir depremde yarıklar büyümekteydi (Hürsöz Gazetesi, 19 Nisan 1953). 1957 yılında binanın tamirâtı müteahhit İsmail Kolaylı'ya yaptırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 26 Şubat 1957). 1958 yılında bu eski binanın yıkımına başlanmış ve bu işin bir hayli zor olacağı tahmin edilmiştir (Azim Gazetesi, 24 Temmuz 1958). Okulun enkazı ve yıkım işi 196 bin liraya müteahhidine ihale edilmiştir (Bizimşehir Gazetesi, 23 Temmuz 1958). Yıkım işi devam ederken, okulun bahçesinin doldurulmasına başlanmıştır. Yaz sonuna kadar istasyon köprüsü de dahil olmak üzere güzergahın esaslı olarak açılacağı tahmin edilmektedir (Azim Gazetesi, 9 Ağustos 1958). Toprak seviyesi fazla düşük olan arazinin yükseltilmesi fazla zaman almaktadır (Azim Gazetesi, 20 Ağustos 1958). 20 Eylül 1958'de yıkım işlemi sona ermiştir (Azim Gazetesi, 20 Eylül 1958).

Yeni okul binasının yanında bulunan yetiştirme yurdu binasının inşaatı da bir hayli ilerlemiştir (Azim Gazetesi, 14 Eylül 1958). Necatibey Okulu'na ek pavyon olarak eklenen yurt binasının keşif bedeli 340 bin liradır. Kapalı spor salonu ve yurt binasının ihalesini, Necatibey Okulu'nu da ikmal eden İsmail Kolaylı almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Aralık 1957). İzmit'in birinci derecede deprem bölgesinde olmasından dolayı sistem değiştirilmesi gerekli olmuş ve inşaat bedelinde 29.999 lira 91 kuruş artırma-eksiltme yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 11 Eylül 1958). 6 Aralık 1958 yılında inşası bitirilen bu binaların bahçelerine beton dökülmüş ve öğrenciler çamurlu yollardan kurtulmuşlardır (Azim Gazetesi, 22 Ocak 1959). Okul binasının sınıf sayısı fazla olduğundan, şehrin eksik olan ortaokul ihtiyacını da bir süre karşılamıştır (Azim Gazetesi, 9 Ekim 1959).

1960 yılında okul binasının bahçesiyle spor sahasından 780 metrekarelik alan SEKA fabrikasına ait yola dahil edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Mayıs 1960).

1961 yılında okul binası 3573 lira keşif bedeli ile tamir ettirilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 8 Ağustos 1961). Bu işin ihalesini müteahhit Kamil Tuğtekin almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 29 Ağustos 1961). Binada bulunan un

deposunun pencerelerine 948 lira keşif bedeli ile Mustafa Bayram tarafından sineklik teli takılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 19 Eylül 1961).

1963 yılında okul binasının tekrar tamirine ihtiyaç duyulmasından dolayı, bu iş 721 liralık tamir bedeli ile ihale edilerek müteahhit Kaya Kayalar'a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 23 Ocak 1963). İlerleyen günlerde okulun 9017 lira bedelli tamir işi ihale edilmiş, yapımını müteahhit Cevat Şahin almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Temmuz 1963). Yapıya tuğla duvar yapılması ve boyanması işi için 1457 lira keşif bedelli ihalesi yapılmış ve ihaleyi müteahhit Hasan Çalıkoğlu almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 21 Ağustos 1963). Okulun bir adet yazı masası, iki adet döner koltuk, beş adet sandalye, bir takım sehpa ihtiyacı 1499 lira bedel ile karşılanmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 25 Ağustos 1963). Binanın sınıfları için 9 adet sınıf dolabı yaptırma işi 1260 lira bedel ile Kerim Özkalay'a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 23 Eylül 1963).

1964 yılında okulun spor salonu onarımı ve buraya bölmelendirme yapılması gerekmiştir. Bu işin bedeli 65 bin 487 liradır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 5 Ekim 1964). Bu yapım işine 3 bin 419 liralık ek keşif eklenmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 14 Aralık 1964). Salonun perdeleri için 1175 lira bedel ile Ünsal Kollektif Şirketi'nden 100 metre fitilli kadife ve 63.80 metre patis alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 25 Şubat 1965). 1965 yılında okul binasının ve müstemilatının 3722 liralık onarım işi ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 21 Mayıs 1965). Aynı yıl içerisinde okulun su deposunun su tesisat işi 880.085 lira ile yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 10 Haziran 1965). 1966 yılında yapıda bulunan beslenme eğitimi deposu bahçesine çakıl serilmiştir. İşin bedeli 785 liradır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Şubat 1966). M.Ali Baki'ye yaptırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 2 Haziran 1966). 1966 yılında spor salonu 1469 lira ile onarılmış ve bu iş İsmail Börekyemez'e verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 21 Temmuz 1966). 3640 lira keşif bedeli ile salonun pencerelerine demir parmaklık takılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 18 Ağustos 1966). 1440 lira bedel ile spor salonunun elektrik tesisatı ihalesi yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 28 Eylül 1967).

Şekil 4.35. Yetiştirme yurdu binası, 1990 (Kocaeli Gazetesi, 30 Eylül 1990)

1967 yılında yetiştirme yurdunun 22 Temmuz 1967 tarihinde olan depremde hasar gördüğü tespit edilmiştir. Binanın onarım işi 29 bin 631 lira keşif bedeli ile ihaleye çıkarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Ağustos 1967). Bu depremde spor salonu da hasar görmüştür. Yapının onarımı 7189 lira keşif bedeli ile ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 12 Ekim 1967).

1968 yılında 1375 lira bedel ile ilkokul binasının ihtiyaç olan yerleri onarım görmüştür (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 7 Kasım 1968).

1969 yılında 9843 lira ihale bedeli ile okulun gerekli görülen yerleri tamir edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 7 Ağustos 1969). Aynı yıl okul binası ve tuvaletleri için 10 bin 972 liralık ihale bedeliyle onarım görme kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 2 Kasım 1969). 3528 lira keşif bedeli ile de elektrik tesisatı onarımı kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 9 Ekim 1969).

1970 yılında binanın 12 bin 846 liralık onarımının yapılmasına karar verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 11 Haziran 1970). 1971 yılında ise binanın onarımına 16 bin 138 lira bedel ile devam edilmiştir. Taşeron olarak ihaleyi Yakup Türk almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 10 Haziran 1971).

1972 yılında yetiştirme yurdu binasının kanalizasyon onarımı için 1123 lira keşif bedeli çıkarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 30 Mart 1972). Bununla birlikte 12 bin 774 lira keşif bedeli ile binanın elektrik, sıhhi ve diğer onarım işleri yapılmıştır. Müteahhiti Hulusi Candaner'dir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 18 Mayıs 1972).

1973 yılında Özel İdare mülküne olan Kozluk Mahallesi 64-65 pafta, 176 ada, 3 no'lu parsel üzerinde, yetiştirme yurdu, ilkokul ve sinema salonu olarak kullanılan 11 bin 200 metrekare arazi, mevcut ifraz krokisinde gösterilen şekilde iki kısma ayrılmıştır. İfrazından sonra devlet karayolu güneyinde ve Necatibey İlkokulu'nun kuzey kısmına düşen 6721 metrekarelik kısmı, üzerindeki yetiştirme yurdu binası ile birlikte "Kocaeli Korunmaya Muhtaç Çocukları Koruma ve Yetiştirme Birliği"ne 760 bin liraya taksitlendirilerek satılmıştır. Kalan 4479 metrekarelik alan Özel İdare bünyesinde kalmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 13 Eylül 1973).

1976 yılında ilkokul binası 127 bin 105 liralık büyük bir onarım geçirme kararı almıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 12 Ağustos 1976). İhalesini müteahhit İbrahim Keçeci'de kalmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 26 Ağustos 1976). Bu yapım işinde ilerleyen günlerde 35 bin 868 liralık artışa gidilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 11 Kasım 1976).

1977 yılında yapıya tuğla bölme duvar yapılması ve onarılması işi 28 bin 947 lira bedelle ihaleye çıkarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 20 Ekim 1977). Bu yapılan keşif dahilinde 16 bin 330 liralık onarım bedeli çıkarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 6 Ekim 1977).

1978 yılında Özel İdare'ye ait okul binası İzmit Eğitim Enstitüsü'ne kiralandıktan sonra binada 29 bin 980 liralık onarım işi çıkarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 2 Kasım 1978). 15 bin 401 liraya kömürlük onarımı yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 28 Eylül 1978).

1981 yılında Koruma Derneği tarafından ayrılan 2 milyon lira bütçe ile yurt binasının, mutfak, yemekhane ve çamaşırhanesi tamamen fayansla kaplanmış, bütün odalar,

depolar ve kiler yağlı boya, binanın dış cephesi ise plastik boya ile boyanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 24 Ağustos 1981).

1988 yılında yetiştirme yurdunun marangoz atölyesi genişletilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 29 Nisan 1988). Necatibey İlkokulu'nun öğrenci fazlalığı nedeniyle ek bina inşaatı yapımına karar verilmiş ve bu iş 22 Haziran 1988 tarihinde 76 milyon liraya ihale edilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 9 Ekim 1988). 8 derslikli ek bina 3 Ağustos 1989 yılında tamamlanmış ve 130 milyon liraya mal olmuştur (Kocaeli Gazetesi, 3 Ağustos 1989). Aynı zamanda 31 milyon 797 bin 166 lira bedelle okul binasına kazan dairesi ve kalorifer tesisatı yapılması kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 6 Mart 1989).

1997 yılında Necatibey İlköğretim Okulu binasına 15 milyar 570 milyon lira bedel ile ek bina ikmali kararı alınmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 12 Mayıs 1997).

1999 yılında yaşanan Marmara depreminde, Necatibey İlköğretim Okulu az hasarlı okullar grubuna girmiştir (Kocaeli Gazetesi, 26 Eylül 1999). Tadilat gördükten sonra eğitime devam edilmiştir. Bina günümüze kadar gelememiş, yerine Öğretmenevi binası inşa edilmiştir.

4.9. Bağçeşme İlkokulu (Orhangazi İlkokulu)

1950'lerin başında eksikliği büyük ölçüde hissedilen ilkokul binalarının yapımına, 1960'larda hız verilmiştir. Bağçeşme'de bulunan okul ise eski olduğu için tamir gerektirdiğinden bir süre kapalı kalmış, 1950 yılında okulda sadece birinci ve ikinci sınıflar açılmış, diğer sınıfların öğrencileri başka okullara dağılmışlardır (Şenyurt, 2010, s.166). 1957 yılında bu okul, 593 lira keşif bedeli ile müteahhit Şerafettin Horoz'a tamir ettirilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Eylül 1957). 1964 yılında yıkılma tehlikesi olduğu tespit edilmiştir. Bu binanın yıktırılması ve enkazının satılması istenmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 13 Ocak 1964). İlerleyen günlerde eski olan bu yapı yıkılmış ve enkazı 1550 lira bedelle Ali Usluoğlu'na satılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 27 Şubat 1964).

Yeni Bağçeşme okulunun yapımı için, 1958 yılında Bağçeşme semtinde Okul Yaptırma ve Onarma Derneği faaliyete geçmiş ve arsa arayışlarına başlamışlardır (Bizimşehir Gazetesi, 26 Nisan 1958). Doğusunda mülk sahibi arsası, batısında Hüseyin Çavuş adlı kişinin bahçesi, kuzeyi yeni Bağçeşme yolu, güneyi karanlık yol olan 2500 metrekarelik kare arsanın yeni bina için istimlakine karar verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 13 Mayıs 1958). Okul için kararlaştırılan arsanın sahibi güçlük çıkararak arsasını satmak istememiş, fakat uzun uğraşlar sonrasında vali ve belediye reisinin de bizzat iknalarıyla satmaya razı olmuştur (Bizimşehir Gazetesi, 21 Mayıs 1958). İki buçuk dönümlük arazi 25 bin lira'ya satın alınmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 25 Mayıs 1958). 22 Haziran 1958 tarihinde 296.475 lira keşif bedelle okul inşaatı ihale edilmiştir (Azim Gazetesi, 22 Haziran 1958). İhaleyi İsmail Özdemir kazanmıştır. Okulun inşa edilebilmesi için Bağçeşme Okul Yaptırma ve Onarma Derneği 50 bin lira bağış yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Haziran 1958).

20 Temmuz 1958 tarihinde büyük bir tören ile okulun temeli atılmıştır. Törende vali, belediye başkanı, milletvekilleri, basın mensupları ve halk büyük bir kalabalık meydana getirmiştir. Yapı, bodrum kat üzerine iki kat inşa edilerek, toplam 6 sınıf düzeninde planlanmıştır. Müteahhit İsmail Özdemir tarafından 4 ay içinde ikmal edilmesi beklenmektedir (Azim Gazetesi, 20 Temmuz 1958). Hızla ilerleyen inşaatın yüzde doksanı tamamlanmıştır (Azim Gazetesi, 16 Aralık 1958). 5273 lira bedelli elektrik ve yangın tesisatı işi ihale yapılarak eksiltmeye çıkarılmıştır. İhaleyi, yüzde 22 eksiltme yapan Hasan Sevim kazanmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 1 Eylül 1959). 16 Şubat 1959 tarihinde binanın inşası tamamen bitmiştir (Bizimşehir Gazetesi, 16 Şubat 1959).

8 Nisan 1960 tarihinde Yukarıpazar İlkokulu yanınca, okulun öğrencileri Bağçeşme okuluna aktarılmıştır (Azim Gazetesi, 10 Nisan 1960). Yanan Yukarıpazar İlkokulu'ndan kalan malzemeleri tamir etme işi 1961 yılında 99.476 lira ihale bedeli ile müteahhit İsmail Özdemir'e verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 20 Haziran 1961). Kullanılamaz hale gelen bu okulun eski adı "İstiklal" olduğu için, yerine yapılan okulun adı da "İstiklal" olarak değiştirilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 12 Aralık 1961).

1961 yılında Bağçeşme İlkokulu'nun tamiri 4327 lira keşif bedeli ile ihale edilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Ekim 1961). 1962 yılında 14.974 lira bedel ile bahçe duvarı yapılmasına karar verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 19 Haziran 1962). Yapılan eksiltmelerle yapım işi, 1387 lira bedel ile müteahhit İsmail Düzcan'a (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 27 Mart 1963), yapılan ihata duvarına ilişkin 1491 liralık tamir işi müteahhit Mehmet Kahraman'a verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 25 Ağustos 1963).

1963 yılında mülkiyeti Özel İdare'ye ait olan okul binası satışa çıkarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 16 Ocak 1963). Toprak kayması dolayısı ile duvarları çatlayan okulda, ders görülüp görülmeyeceği hakkında Fen Heyeti karar vermiştir (Türkyolu Gazetesi, 21 Şubat 1963). 5831 lira muhammen bedeli ve 437 lira geçici teminat ile okul binası açık artırma ile satışa çıkarılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Nisan 1963). Satışı yapılamayan okul binasının tamir edilmesi kararlaştırılmıştır. 9895 lira keşif bedelli işin ihalesi müteahhit Hasan Çalıkoğlu'na verilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 3 Temmuz 1963). Kenti Bizanslılardan kurtaran Orhan Gazi'ye ithafen okulun ismi "Orhangazi İlkokulu" olarak değiştirilmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 17 Temmuz 1963). Binanın su deposu işinin ihalesi 2611 lira ile yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 21 Mayıs 1965).

1968 yılında ilkokul binasının çürüyen kapı ve pencerelerinin boyanması ve çatısının onarımı 3818 lira ile yapılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 28 Kasım 1968), onarım yapıldıktan sonra 763 lira ile okul tamamen boyanmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 26 Aralık 1968). 1971 yılında binanın 2316 lira keşif bedeli ile Yakup Türk'e onarımı yaptırılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 22 Temmuz 1971).

1999 depreminde yıkılarak hizmet dışı kalan Orhangazi İlköğretim Okulu'nun yerine çelik konstrüksiyon kullanılarak 2850 metrekarelik bir alana 20 derslikli Tevfik Seno Arda Anadolu Lisesi inşa ettirilmiştir. Yeni okul binası 2007-2008 öğretim yılında tamamlanmıştır (URL-17). Yıkılan eski okulun yerinde olan bu bina, Orhan Mahallesi, Sadettin Yalım Caddesi, Bağçeşme Mevkiinde bulunmaktadır.

4.10. Emlak Kredi Bankası ve Lojman Binaları

1956 yılında Emlak Kredi Bankası, Halil Köseoğlu'na ait bostanların içinde, memurlarına lojman yapmaya karar vermiştir (Türkyolu Gazetesi, 15 Haziran 1956). Şehrin demiryolu kısmında eski Yeşil Otel yanındaki Geyikli Lokantası'nın bulunduğu kısımda banka binası inşa edilecektir (Türkyolu Gazetesi, 12 Kasım 1957). İş Bankası, Ziraat Bankası, Türk Ticaret, Kocaeli Halk Bankası'ndan sonra yeni binasını inşa etmeye karar veren bu banka, binasını ve arsasını satın aldığı Geyikli Apartmanı'nın ikinci ve üçüncü katlarından kiracıları çıkartmış fakat alt kattaki içkili lokanta kısmı tahliye edilemediğinden iş mahkemeye intikal ettirilmiştir. Banka davayı kazanmış ve kiracının çıkarılmasına karar verilmiştir. Kiracı çıktıktan sonra hemen inşaaata başlanacaktır (Türkyolu Gazetesi, 20 Mart 1957). İnşa edilecek beş katlı banka binası için, Geyikli Apartmanı'nın yıkılmasına başlanmıştır. Adayolu asfaltında (eski bostanlar) olacak yapının ihalesi 15 Eylül 1957 tarihinde yapılacaktır. Zemin kat banka olarak kullanılacak, üst katlar ise iş yerlerine kiraya verilecektir (Türkyolu Gazetesi, 7 Eylül 1957). 1958 yazında bitirilmesi hedeflenen inşaat ilerlemiş olup, Ulugazi İlkokulu karşısında personel lojman binalarının da yapımına başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 26 Aralık 1957).

Şekil 4.36. Emlak Kredi Bankası, 1981 (Kocaeli Gazetesi, 10 Ağustos 1981)

1958 yılında, bir hayli ilerlemiş olan inşaatın ön cephesi ile yan cephesinde sorun olmamasına rağmen, İstiklal Caddesi'ne bakan kısmının sağır bir cephe olması tenkitlere sebep olmaktadır. Binanın değerinin artması için, bu kısma yeni bir şekil verilmesi ve zamanı geçmeden planlarında değişikliğe gidilmesi istenmektedir (Bizimşehir Gazetesi, 28 Ağustos 1958). Bu cephenin sağır olması nedeniyle gelen şikâyetler, Şube Müdürlüğü ve Umum Müdürlük tarafından dikkate alınmış ve tadilat için gerekli hazırlıklara başlanmıştır (Bizimşehir Gazetesi, 16 Ekim 1958). 1959 yılında inşaat tamamlanarak, dekorasyon işleriyle uğraşıldığı anlaşılmaktadır. Hürriyet Caddesi üzerinde bulunan binanın alt katı banka hizmeti vermekte, üst katları ise doktor, avukat ve işadamları tarafından kiralanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 2 Eylül 1959). 16 Kasım 1959 yılında yeni binanın açılış töreni yapılmıştır.

Vali Vekili Şevket Gürses kurdeleyi kesmiş, Sadettin Yalım ve Ömer Cebeci birer konuşma yapmışlardır (Bizimşehir Gazetesi, 17 Kasım 1959). Emlak Kredi Bankası'nın Ticaret Odası'nda bulunan eski yerine Etibank şubesi açılması planlanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 16 Kasım 1959).

1961 yılında Emlak Kredi Bankası binası yangın tehlikesi yaşamıştır. Bankanın kalorifer dairesinde bulunan 70 ton kok kömürü, nedeni anlaşılamayan bir sebepten dolayı tutuşmuştur (Türkyolu Gazetesi, 29 Ocak 1961).

1982 yılında, banka lojman binalarını yıktırarak buraya 2. şubeyi açmayı planlamaktadır (Kocaeli Gazetesi, 10 Haziran 1982).

4.11. Türkiye ve Ankara halk bankası

İlk olarak 1958 yılında Türkiye Halk Bankası, Abdurrahim Karaçetin'in Yıldız Otelı yanındaki binasını satın almış ve zemin katını banka haline getirmek istemektedir (Azim Gazetesi, 14 Haziran 1958). Türkiye Halk Bankası 1967 yılında faaliyette bulunduğu binanın yanındaki Yıldız Otelı ve kıraathanesini satın alarak yeni bir bina inşa etmeyi planlamaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 19 Mart 1967).

Şekil 4.37. Türkiye Halk Bankası, 1987 (Kocaeli Gazetesi, 22 Ocak 1987)

1959 yılında da Ankara Halk Bankası'nın Şeref Lokantasının yerinde yeni bir bina inşa ettirdiği anlaşılmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 2 Eylül 1959).

4.12. Kızılay İş hanı

1949 yılında İzmitliler tarafından bağışlanan arsaya inşa edilen ve 1958 yılında da varlığını sürdüren Kızılay binasının arka cephesinde bulunan arsaya iki katlı Kızılay blok dükkânları inşa edilecek ve her katında 13 dükkân olmak üzere toplam 26 dükkân ve ofis birimlerinden oluşacaktır. İzmit Kızılay Başkanı Hilmi Ege'nin yoğun uğraşlarından sonra yapının inşası için genel merkezden mimar getirilmiştir. 188.000 lira bedelli yapı için ilk aşamada 100.000 lira temin edilmiştir ve binanın ikmali için 1958 yılı sonları hedeflenmiştir (Türkyolu Gazetesi, 1 Şubat 1958). Dükkânlardan gelecek 60–90 lira arası kira bedeli Kızılay için gelir kaynağı olarak düşünülmektedir (Türkyolu Gazetesi, 16 Nisan 1958). Yapının alt kısmının transit ambarı biçiminde yapılması düşünülerek herhangi kaza anında nakliyatla güçlüklerle karşılaşması engellenmek istenmektedir ve bu durumu görüşmek üzere Hilmi Ege'nin Ankara'ya gittiği söylenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 30 Mayıs 1958). Yapının “kapalı çarşı” biçiminde tasarlanarak, İzmit'in gelecekteki mimari durumuna uygun yapılması, Ankara'daki görüşmeler doğrultusunda kararlaştırılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 3 Haziran 1958). 1960 yılında yapılacak olan binanın etüt ve projeleri, Belediye Fen İşleri tarafından hazırlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 13 Ocak 1960).

Şekil 4.38. 1990 yılında yıkılan eski Kızılay İşhanı (Kocaeli Gazetesi, 30 Nisan 1987).

1961 yılında yapılan Kızılay'ın yıllık kongresinde, Kızılay işhanı yaptırma kararı alınmıştır (Türkyolu Gazetesi, 14 Şubat 1961). Hızla karar verilen binanın ruhsatı alınmış olup, inşaat hazırlıkları başlamıştır. Binanın 3 katlı olması planlanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 28 Mart 1961). İnşaatın 1961 yılında hızla ilerlediği görülmekte ve 1962 yılında ikmal edileceği söylenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 30 Haziran 1961). Bazı vatandaşlar kendi yaptıkları inşaatlardan arta kalan kum ve toprakları, bir an önce bitmesi için Kızılay inşaatına getirmişlerdir (Türkyolu Gazetesi, 9 Eylül 1961). 21 dükkânın konumlandığı birinci kat inşaatı tamamlanmıştır. İnşaatına başlanacak olan 2. katta ise 8 oda büro şeklinde yapılarak kiraya verilecektir. Yapının müteahhidi Seyfi Ulusoy'dur (Türkyolu Gazetesi, 22 Eylül 1961).

1962 yılında tamamlanan postahane binasının karşısındaki işhanı 29 dükkân ve yazıhaneden oluşmaktadır. 300 bin liraya mal olan yapıyla Kızılay'ın dükkân sayısı 40'a yükselmiştir. Yeni dükkân ve yazıhaneler de kiraya verilebilmektedir. Bu 40 dükkân yılda 45 bin lira gelir sağlayabilmektedir. (Türkyolu Gazetesi, 2 Şubat 1962). Yeni binada günde 300 kişinin tedavisi yapılabilmiş, il çapında faydalı hale gelebilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 11 Şubat 1962). 1973 yılında PTT karşısında bulunan binaya 350 bin lira bedelle bir kat eklenmeye başlanmıştır (Türkyolu-Bizimşehir Gazetesi, 25 Temmuz 1973).

Şekil 4.39. 1992 yılında tamamlanan, günümüzde mevcut olan Kızılay Binası'nın inşaat çalışmaları (Kocaeli Gazetesi, 29 Haziran 1991)

1987 yılında Kızılay'ın İzmit İstiklal Caddesi üzerindeki binasının yıkılması kararlaştırılmış, 860 metrekarelik bu alana 6 katlı yeni bir işhanı yaptırılması düşünülmüştür (Kocaeli Gazetesi, 19 Ocak 1987). Eski bina 1990 yılı Mart ayında yıktırılmıştır. İşhanının yıkım işini 40 milyon lira bedelle müteahhit Mehmet Kabil

gerçekleştirmiştir (Kocaeli Gazetesi, 29 Mart 1990). Yeni binanın 5 milyar liraya mal olacağı tahmin edilmektedir. Yapı sağlık ve ticaret merkezi olarak kullanılacaktır. İçerisinde kan merkezi, dispanser, kreş, aşıev, lojman, çok amaçlı salon gibi üniteler mevcuttur (Kocaeli Gazetesi, 7 Ocak 1989). Bunun yanı sıra 72 adet dükkân ve büro bulunmaktadır. Yeni binanın müteahhiti İstanbullu Sabri Dülek'tir (Kocaeli Gazetesi, 29 Mart 1990). 1991 yılında 7 katlı yapının kaba inşaatının bitirildiği bilinmekte ve 6 milyar liraya mal olacağı tahmin edilmektedir (Kocaeli Gazetesi, 29 Haziran 1991). 5 katlı olarak yapılan binanın zemin katında 11 dükkân, bir taksi durağı, asma katta 14 dükkân, birinci katta 10 büro, bir pastane, ikinci katta 7 büro ve kan merkezi, üçüncü katta 5 büro ve Kızılay dispanseri, dördüncü katta kan bankası, şube müdürlüğü ve 350 kişilik düğün salonu bulunmaktadır. Bodrum katında garaj, röntgen merkezi ve sığınaklar mevcuttur (Kocaeli Gazetesi, 26 Nisan 1992). 21 Haziran 1992 tarihinde bina tamamlanmış ve açılış hazırlıklarına başlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 21 Haziran 1992). Bu bina günümüzde işhanı ve hastane olarak kullanılmaktadır.

4.13. Tekel Tütün Ambar ve Bakım Yuvası

Hendek dahil olmak üzere İzmit ve Adapazarı çevresinde tütün bakım evlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bir tütün memleketi olan Kocaeli'nde her yıl gittikçe artan tütün üretiminden dolayı mevcut tütünü güvenle saklamak zorlaşmaktadır. Yılda 8 milyon kilo tütün istihsal edilmekte ve bu tütünleri muhafaza edebilecek ve işleyebilecek yer olmamaktadır (Türkyolu Gazetesi, 6 Nisan 1950). Tekel Baş Müdürlüğü tarafından demiryolunun kuzeyine inşa için arazi aranmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 27 Ocak 1951).

1955 yılında bakım ve işleme evinin bir an evvel yapılması için 9 milyon liralık tahsisat dolayısıyla mecliste üç yıldan beri beklenen inşaatın yapılmasının zarureti belirtilmiştir (Hürsöz Gazetesi, 9 Mart 1955). 1955 yılında 300.000 liralık kısmının yapılması planlanmıştır fakat gerçekleştirilememiştir (Hürsöz Gazetesi, 20 Temmuz 1955). Şehirdeki ambar binası eksikliğinden dolayı mevcut tütünü saklamak için İnhisarlar Başmüdürlüğü eski Hapishane Binası'nı Maliye'den kiralamıştır (Hürsöz Gazetesi, 11 Haziran 1955). 1956 yılında, modern bir tütün bakım ve işleme evi inşası için büyük bir hızla harekete geçilmiştir. Mevcut Tekel Bakımevinin yanındaki arsada kurulacak olan bu bakım evinde tütünler işletildikten sonra doğrudan sigara

fabrikasına gönderilecektir. Alınan haberlere göre bu bina Samsun'dan sonra ikinci büyük müessese olacaktır (Türkyolu Gazetesi, 8 Haziran 1956). 2.5 milyon liraya mal olacak yapının ihalesi 27 Ağustos 1956 yılında yapılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 18 Ağustos 1956). Yeni binanın yapımı için, arazideki 73, 171, 191, 281, 461 numara olarak kayıtlı binalar tamamen yıktırılmış, 170 numara olarak kayıtlı binanın ikinci katı yıkılmıştır (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 29 Nisan 1957).

1958 yılında binanın birinci kısım inşaatının büyük bir kısmı bitmiş çatı kısımlarına başlanmıştır (Azim Gazetesi, 6 Haziran 1958). 1959 yılında birinci kısım tamamen bitmiştir. Bu kısım müteahhit Ahmet Ulusoy ve varisleri tarafından yapılmıştır. Bu bölümün ikmal inşaatı birim fiyatı üzerinden kapalı zarf usulü ile 28 Eylül 1959 tarihinde İnhisarlar Umum Müdürlüğü tarafından eksiltmeye çıkarılmıştır. Bu işin keşif bedeli 2.910.447 lira olarak belirlenmiştir (Azim Gazetesi, 10 Eylül 1959). Binanın kapasitesi yeterli görülmediğinden ilave olarak ikinci ve son kısım inşaatına da başlanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 20 Ekim 1959).

1960 yılında müteahhit Ahmet Ulusoy ve varislerinin 2025 lira alacağı için anlaşmazlık çıkmış ve Ahmet Ulusoy dava açmıştır. Sonucunda bu borç devlet tarafından Ahmet Ulusoy ve varislerine ödenmiştir (Kocaeli İl Daimi Encümen Kararı, 2 Ağustos 1960). 1961 yılına gelindiğinde binanın A ve B bloklarının tamamlanamadığını görmekteyiz. İnşaata başlayıp hızla bitirilmesi konusu tekrar gündeme gelmiştir (Türkyolu Gazetesi, 12 Nisan 1961). Bu nedenle 1961 yılı Kasım ayında müteahhit şantiyesini kurmuş olup, eksiklikleri gidermeye çalışmaktadır. Tütüncüler ve Tekel İdaresi'nin büyük bir bina olmaması nedeniyle, ambar darlığı çekilmekte, yeni ambar binası dört gözle beklenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 3 Kasım 1961). İstanbul'daki tütün bakım ve işleme evinden sonra ikinci büyük bina haline getirilmesi istenmektedir. Daha önce duvarları örülüp bırakılan ikinci kısım, büyük bir tempoyla tamamlanmaya başlamıştır (Türkyolu Gazetesi, 14 Kasım 1961).

Hal binasının karşı istikametine denk gelen inşaat sahasında, zeminde devamlı su çıkmasından dolayı tütün bakımevi binasının yapımı 1962 yıllarında yavaşlamıştır (Türkyolu Gazetesi, 22 Mart 1962). İlerleyen günlerde, fen heyetinden bir grup inşaat alanını kontrole gittiğinde, bina sınırının yola 1,5 metre taştığını tespit etmiş ve inşaatı durdurmuştur (Türkyolu Gazetesi, 7 Haziran 1962). Tekrar düzenlenen

projenin birinci kısım inşaatı tamamlanmış, 1964 yılında 2. ve 3. kısımların bitmesi planlanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 11 Ağustos 1962).

1965 yılında yerel gazetelerde, ambar sıkıntısı çekildiğini görmekteyiz. Bunun üzerine Belediye'ye ait uygun bir arazi bulunması istenmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 1 Mayıs 1965). Fakat daha sonra yeni yapılan Tekel Tütün Bakım Evi'nin ambar binası olarak da kullanılmasına karar verilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 25 Mart 1966).

4.40. Yeni tek el binalarının yanındaki 1800'lerde inşa edilen Tarihi Tekel Binası (Kocaeli Gazetesi, 14 Mart 1987)

8 yıldır inşası süren tütün bakım ve işletme evinin inşası tamamlanmıştır. 4 ayrı blok halinde yaptırılan işletme evine 10 milyon lira harcanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 18 Aralık 1966).

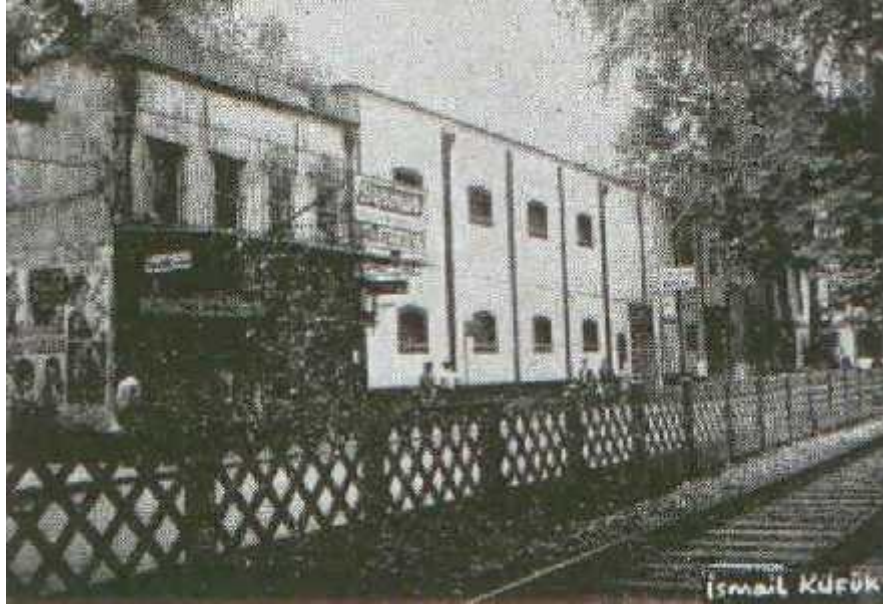

4.41. Tekel Binası'nın 1966 yılında tamamlanan blokları (Kocaeli Gazetesi, 14 Mart 1987)

Demiryolu Caddesi üzerinde hazine malı olan eski Tekel Binası 1970 yılında çökme tehlikesi yaşamaktadır ve şehrin görüntüsünü bozduğundan yıkılması istenmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 6 Ocak 1970). 1973 yılında bu binanın ve tek el depolarının yıkımına başlanmıştır. Yıkım işi 1973 yılı Eylül ayında sona ermiştir. Eski binanın yerine 10 milyon lira bedelli büyük bir belediye işhanı yapılması düşünülmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 4 Temmuz 1973). Yıkılan binanın alanı, İşhanı binasının temeli atılana kadar otopark olarak kullanılmıştır. Şehrin merkezinde özel araçlar için otoparkın olmaması büyük bir sorun teşkil etmektedir. İşhanı projesinin bodrum katında büyük bir otoparkın mevcut olduğu söylenmektedir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 10 Ocak 1974). İlerleyen günlerde ise otopark olarak kullanmanın avantaj sağlamadığı tespit edilip, bu alan seyyar satıcılara tahsis edildi (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 12 Mart 1974).

Şekil 4.42. 1973 yılında yıkılan Tekel Başmüdürlüğü binası (bugünkü Yapı Kredi Bankası'nın yerinde) (Sesim Dergisi, 5 Ağustos 1971)

Şekil 4.43. 1973 yılında yıkılan Tekel depoları (bugünkü Yapı Kredi Bankası'nın yerinde) (Sesim Dergisi, 5 Ağustos 1971)

1985 yılında Tekel Başmüdürlüğü binasının ve etrafındaki tütün atölyelerinin içi ve dışı boyanarak ve eskiyen kısımları onarılarak güzel bir görünüm alması sağlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 13 Kasım 1985). Bu onarım 10 milyon liraya mal olmuştur (Kocaeli Gazetesi, 28 Ekim 1986).

Şekil 4.44. 1993 yılında Tekel binasında çıkan yangın (yanan Tarihi Tekel Binası) (Kocaeli Gazetesi, 23 Temmuz 1993)

1993 yılında Tekel binasının deposunda büyük bir yangın çıkmış ve 3 büyük bina tamamen yok olmuştur. Toplam 17 bin 500 metrekarelik alanı kaplayan tek el binalarının 5 bin 250 metrekarelik bölümü yangından zarar görmemiştir (Kocaeli Gazetesi, 22 Temmuz 1993). İTO ve Kocaeli Üniversitesi'nin hazırladığı raporlar sonucunda, yanan bina tarihi eser niteliği taşımamakta ve yıkılması gerekmektedir (Kocaeli Gazetesi, 4 Ekim 1993). Anıtlar Yüksek Kurulu kararı ile korumaya alınan Tekel tütün depolarının 1994 yılında, belediye ekipleri tarafından yıkılması büyük yankı uyandırmıştır. Harabe halinde kalan Tekel binası kalıntıları ortadan kaldırılınca arka kısmında yapımına devam edilen Belsa Plaza'nın önünün açılması sağlanmıştır. Ortadan kaldırılan Tekel binası enkazının yeşil alan ve park haline getirilmesi planlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 9 Mart 1994). İlerleyen günlerde planlanan şekilde tasarlanan bu alan, günümüzde park olarak kullanılmaya devam etmektedir.

Şekil 4.45. Tekel Binası'nın (1966 yılında tamamlanan blokları) alanında 1994 yılından bu yana bulunan park (Kocaeli Gazetesi, 20 Temmuz 1994)

1999 yılında yaşanan Marmara depreminde birçok bina yıkılmış ve hasar görmüşken, yanan Tekel binasının simge olarak bırakılan duvarı ile devamındaki ikinci kısmının depremden hiç etkilenmemiş olması görenleri hayretler içinde bırakmıştır (Kocaeli Gazetesi, 2 Eylül 1999).

4.14. Diğer bazı fabrikalar

Yarımca seramik fabrikası

1962 yılında Yarımca'da kurulması kararlaştırılan binanın hazırlıklarına başlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 7 Şubat 1962). Yarımca ile rafineri tesisleri arasında 55 bin metrekare araziye kurulacaktır (Türkyolu Gazetesi, 23 Mart 1962). Fabrikanın birinci kısmı 8 milyon 700 bin liraya ihaleye çıkarılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 5 Haziran 1962). 1964 yılında binanın 6050 metrekarelik bir beton kısmı ile çatısı çökmüştür. Statik projesini çizen Prof. Necati Uyan inşaat sahasında tetkiklerde bulunmuştur (Türkyolu Gazetesi, 21 Ekim 1964). İlerleyen zamanlarda bir çökme daha yaşanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 10 Şubat 1965). İşin gecikmesi ve malzeme kayıplarından dolayı zarar 60-70 milyon lirayı bulmuştur. Sümerbank ve Yapı Kredi Bankası tarafından inşa ettirilen binanın kötü işçilik, inşaat hatası ve sistem bozukluğunun kurbanı olduğu bildirilmektedir (Türkyolu Gazetesi, 11 Şubat 1965). İnşaatına başladıktan sonra 4 defa yıkılan fabrika binasının yapımını Karabük Demir ve Çelik Fabrikası üstlenmiştir. Toplamda 50 milyon lira zarar edilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 23 Ekim 1966). Çatı kısmı Sümerbank tarafından eternitle ve emanet suretiyle tamamlanmıştır. Yapı 27 Mart 1968 yılında hizmete girmiştir (Türkyolu Gazetesi, 20 Şubat 1968).

1998 yılında özelleştirilerek EVYAP'a devredilmiş ve kapatılmıştır. Bu fabrika günümüzde mevcut değildir.

Kablo fabrikası

Elektrik kablосundan PTT tablosuna kadar çeşitli kablolar yaparak tüm ülkenin ihtiyacını karşılamak amaçlanmaktadır. İzmit ile Derince arasında Türk ve Fin sermayesinin birleşmesiyle kurulacak olan kablo fabrikası ile ilgili hazırlıklar başlamıştır. 151 bin metrekarelik arazide yapılacak tesislerin bedelinin 250 milyon lira olması beklenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 25 Ocak 1964). 15 Mayıs 1964 yılında, inşaat büyük bir törenle başlatılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 14 Mayıs 1964). 1965 yılında binanın yapımı tamamlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 2 Temmuz 1965).

Bu fabrika günümüzde mevcut değildir.

Philips ampul fabrikası

Goodyear ile Pirelli arasındaki sahada 1964 yılında inşaatına başlamıştır. 1965 yılının başlarında faaliyete geçmesi beklenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 30 Temmuz 1964).

Günümüzde bu fabrika mevcut değildir.

4.15. Diğer bazı hizmet yapıları

İnkılâp ortaokulu

İlk olarak 1960 yılında bugünkü Kocaeli Öğretmenevi'nin yerinde eğitime başlamıştır.

12 derslik olan okul inşaatı için Bakanlık'tan 1 milyon 200 bin lira temin edilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 13 Ocak 1965). 8 Mayıs 1965 yılında (bugünkü İzmit Askeri Hastane'nin yerinde) temeli atılan okul, 2355 metrekare arazinin 785 metrekaresine yerleştirilmiştir. İhalesini 991 bin lirayla müteahhit Osman Özdemir almıştır (Türkyolu Gazetesi, 9 Mayıs 1965).

1973 yılında İnkılâp Ortaokulu'nun yanında İnkılap İlkokulu'nun inşaatına başlanmış, 1975- 1976 yılında hizmete açılmıştır. 1991-1992 yılında ortaokulla ilkokul birleşmiş, İnkılâp İlköğretim Okulu olarak eğitime başlamıştır.

1996 yılında İnkılâp İlkokulu'nun binası İnkılâp Lisesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. İlkokul ise, İnkılâp İlköğretim Okulu binasında eğitime başlamıştır. 99 depreminde ağır hasar alan okul binası, yıkılarak yerine 2002 yılında Kızılhaç tarafından çelik konstrüksiyon ile inşa edilen yeni bir bina yapılmıştır. Günümüzde bu binada eğitime devam edilmektedir (URL-18).

İş bankası

1965 yılında Hürriyet Caddesi'nde inşa ettirilen banka binasına bütün servisleri rahatça ekleyebilmek için bir kat daha eklenmesi kararlaştırılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 7 Mart 1965). 1.5 milyon liraya mal olan bina 1966 yılında tamamlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 29 Mart 1966). İş Bankası'nın eski binası da Vakıflar Bankası'na kiralanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 15 Nisan 1966).

Yapı kredi bankası

1966 yılında şehrin en işlek ve en merkezi yeri olan Hürriyet ve Fethiye caddelerinin kesiştiği yerde inşa ettirilmektedir. Fakat bu binanın Fethiye Caddesi'ne bakan kısmına örülen düz duvar, halk tarafından cezaevi duvarına benzetilmiştir. PTT binasının kaderine benzeyen yapının düzeltilmesi için basın yoluyla uyarılarda bulunulmuştur (Türkyolu Gazetesi, 26 Şubat 1966). İlerleyen günlerde binanın mimarı şehre gelerek bu yanlışlığı düzeltmiştir (Türkyolu Gazetesi, 27 Şubat 1966).

1967 yılında bina hizmete açılmıştır (Türkyolu Gazetesi, 4 Mart 1967).

Günümüzde yeni binasıyla aynı yerinde hizmet vermektedir.

4.16. Sanayi Mahallesi

1956 yılında aşağı Baç mevkiinde Devletyolu ile Demiryolu arasında Sanayi Mahallesi'nin kurulmasına karar verilmiştir. İnşaatın ihalesi, 31 Temmuz 1956 yılında İzmit Belediye Encümenliği'nde yapılmıştır. Her bir dükkân sahibine Emlak

Kredi Bankası 2000 lira inşaat kredisi vereceğini söylemiştir. Bu çarşıdaki her dükkân metrekaresi 6 liradan 30 metrekareselik alan olarak düşünülmüştür (Türkyolu Gazetesi, 15 Temmuz 1956). Sanayi Çarşısı 15 Kasım 1956'da 96 adet dükkânı 343.000 lira keşif bedeli ile ihaleye çıkarmıştır (Türkyolu Gazetesi, 4 Kasım 1956).

İnşaata, İzmitli müteahhit İsmail Pekdemir başlamış, milletvekilleri yardımıyla inşaat malzemesi sağlanmıştır (Şenyurt, 2010, s.181). 1957 yılında şantiyesi kurulan inşaata kısa zamanda başlanacağı söylenmiştir (Türkyolu Gazetesi, 11 Ocak 1957).

Azim Gazetesi 1958 yılında Sanayi Çarşısı Ortaklığı Başkanlığı'ndan mektup almış ve inşaatın demir eksikliği nedeniyle durduğunu söylemiştir (Azim Gazetesi, 27 Mayıs 1958). Ortaklık 49 ton muhtelif ebatta betonarme demirin tahsisini ve Belediye'nin satış şartnamesindeki hususları yerine getirmesini istemektedir (Bizimşehir Gazetesi, 21 Mayıs 1958). Şehrin Gölcük yolunun başladığı kesimde muazzam tesisler olarak göze çarpacak olan İzmit Sanayi Çarşısı'nın inşaatı yılan hikâyesine dönmüş, ortaklar arasında anlaşmazlıklar çıkmış ve bazıları ortaklıktan ayrılmak istemişlerdir (Azim Gazetesi, 13 Kasım 1958). İlerleyen günlerde Vali ve Belediye Reisi Ekmel Çetiner'in ilgisiyle inşaatın ikmali için gerekli olan kredi ve demir temin edilmiştir (Bizimşehir Gazetesi, 27 Aralık 1958). 1959 yılına gelindiğinde, beş senedir bitirilmeye çalışılan, büyük masraflarla başlanmış olan Sanayi Çarşısı'nın tamamlanamadığını görmekteyiz. Belediye yol ve elektrik ile kanalizasyon tesislerini yapmadığı ve binaları da tamamlayamadığı için iş sahipleri zarar etmiştir (Hürsöz Gazetesi, 28 Ağustos 1959).

Şekil 4.46. Sanayi Çarşısı'nda bulunan dükkânlar satışa çıkarıldığında yayınlanan krokisi, 1969 (Kocaeli Gazetesi, 15 Kasım 1969)

1963 yılında belediyenin ele aldığı inşaatlara bir gezi düzenlenmiştir. Yarım kalan Sanayi Çarşısı inşa edilirken, eski karayolu seviyesinin dikkate alındığı ve şimdiki karayolundan aşağıda kaldığı için dolgu yapılması gerekli görülmüştür. Bunun için 5 milyon lira sarfedilmesi gerekmekte fakat bunun o dönem için çok zor olduğu anlaşılmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 11 Ekim 1963). 1965 yılında yerel gazetelerde, Sanayi Çarşısı'nın inşaatının hızla tamamlanacağıyla ilgili haberler yayınlanmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 9 Ocak 1965). Ancak 1968 yılında gelindiğine inşaatla ilgili hiçbir ilerleme kaydedilmemiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 4 Nisan 1968). Seçim döneminde Leyla Atakan, seçimi kazandığı takdirde ilk ele alacağı konunun sanayi çarşısı olduğunu belirtmiş, dükkânların hızla yapılacağı ve taksitle esnaflara satılacağı sözünü vermiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 10 Mayıs 1968).

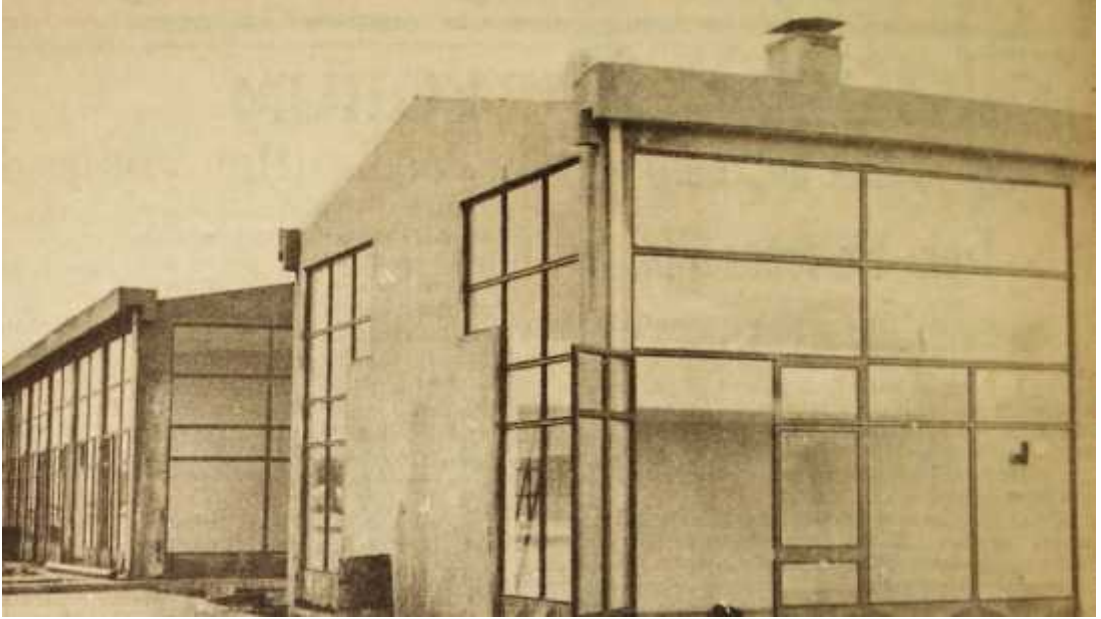

Şekil 4.47. Sanayi Çarşısı, 1983 (Kocaeli Gazetesi, 12 Aralık 1983)

1981 yılına gelindiğinde Sanayi Çarşısı'nın çöplüğe döndüğü tespit edilmiştir. Atölyelerden çıkan hurda parçalar uzun süredir toplanmadığı için çarşının içine girmek dahi zor hale gelmiştir. Yeni Sanayi Çarşısı'nın yapılması ile bu alana olan ilgi azalmıştır (Kocaeli Gazetesi, 20 Temmuz 1981). 1983 yılında buranın daha iyi bir amaca hizmet edebilmesi sebebiyle, Kocaeli Mühendislik Fakültesi'ne satılması istenmektedir. Eski Sanayi Çarşısı'nın yeni imar planında “Sosyal Konut Sitesi Gelişme Alanı” olarak ayrılan yer kamulaştırılırsa, Kocaeli Üniversitesi'nin tüm fakülte binalarını birleştirebilme imkânı doğmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 12 Aralık 1983). 1984 yılında bu alanın fakülteye tahsis edilmesi kabul edilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 2 Mart 1984).

1987 yılında eski Sanayi Çarşısı'nı yıkma işlemleri başlamıştır. Eski Gölcük kavşağına yapılacak viyadük, dört yönden gelen araçların hiç yol kesmeden istedikleri yöne dönmelerini sağlayan yonca yaprağı projesinin bu alanda yapılması planlanmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 28 Eylül 1987). Viyadüğe rastlayan dükkânlar yıkılıp, ayaklarının oturacağı yerlere beton kazıklar çakılmıştır. Geriye kalan kısımlardaki 50 dükkânın yıkımı kalmıştır ve meydandaki çamurla güçlüklerle baş

edilebilmektedir. Kalan bölgeler için yapılacak projeler, çizilecek imar planını beklemektedir (Kocaeli Gazetesi, 18 Ocak 1988). İlerleyen yıllarda bu sahaya İzmit belediyesi tarafından 100 adet konut yapılmaya başlanmıştır. Fakat binaların kaba inşaatları bittikten sonra kendi kaderine terk edilmişlerdir (Kocaeli Gazetesi, 1 Nisan 1991).

Şekil 4.48. Körfez Sanayi Sitesi, 1982 (Kocaeli Gazetesi, 8 Kasım 1982)

1978 yılında İzmit- Gölcük yolu üzerinde Körfez Küçük Sanayi Sitesi inşaatı ESKA Şirketi tarafından yapılmaya başlanmıştır. 1980 yılına gelindiğinde yüzde ellisinden fazlası tamamlanan sitenin, tamamının bitmesi için 250 milyon liraya ihtiyaç duyulmaktadır (Kocaeli Gazetesi, 15 Aralık 1980). Sitede 466 işyeri, 178 satış dükkânı, banka şubeleri, PTT, polis karakolu, lokanta, toplantı salonları, camii ve eğlence yerleri bulunmaktadır. Tüm işyeri ve dükkânlarda asma kat ve tuvalet mevcuttur. Sanayiciler için düşünülmüş işyerlerine banyo konulmuştur. Site, 270 bin metrekarelik alan üzerine kurulmuş olup, 130 bin metrekarelik de gelişme sahasına sahiptir (Kocaeli Gazetesi, 17 Haziran 1981). Toplamda 260 milyar liraya mal olan sitenin alanına 1,5 milyon metreküp toprak doldurulmuştur (Kocaeli Gazetesi, 4 Haziran 1983). 1984 yılında bazı dükkânların hizmete açılmasıyla siteye canlılık gelmeye başlamıştır. Sosyal tesislerin büyük bir bölümü de faaliyete geçmiştir ve resmi açılış günü beklenmektedir (Kocaeli Gazetesi, 4 Ocak 1984).

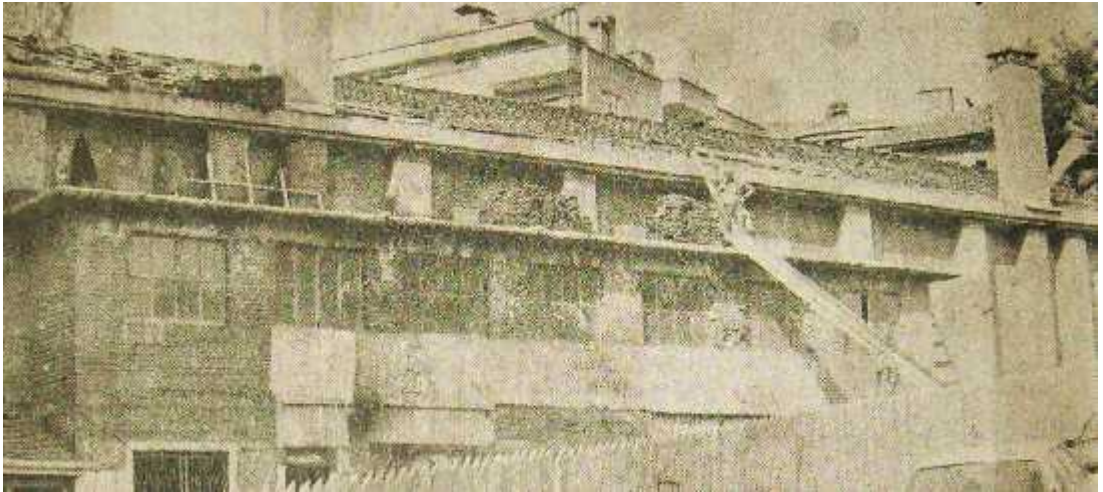
1989 yılında sanayi sitesinin ikinci bölüm inşaatı başlamıştır. Eska İnşaatın yaptığı bu komplekste 402 dükkân bulunmaktadır. 1 milyar liraya binaların su basman seviyesine kadar olan altyapısı ihale edilmiştir (Kocaeli Gazetesi, 10 Nisan 1989).

4.17. İzmit Sinemaları

Kentin hafızasında önemli bir yere sahip olan Oğuz Sineması'nın açılışı kentte olay yaratmıştı. Demiryolundaki sonradan Ziraat Bankası olan binada olan Halk Sineması'nın kapanıp, Oğuz sinemasının açılması İzmit'te modern bir hayatın başladığının göstergesiydi (Yazıcı, 2007, s.42).

Şekil 4.49. Oğuz Sineması'nın giriş cephesi, 1987
(Kocaeli Gazetesi, 5 Eylül 1987)

Şekil 4.50. Oğuz Sineması'nın arka cephesi (1987) (Kocaeli Gazetesi, 5 Eylül 1987)

1940'lı yıllarda, Nazmi Oğuz'a ait olan bu yapı, İzmit'in kültürel yapısını olumlu yönde etkilemiştir. Fethiye ve İnönü Caddelerine de hareketlilik kazandırmış, bu bölge için yeni bir dönem başlamıştır. Giriş katında büyük seyirci kitlesini alabilecek

bir salon vardı ve bir balkon bölümü bulunmaktaydı. İki katlı olan bu yapı, modern mimari çizgisiyle, İzmitliler için ilgi çekiciydi (Yazıcı, 2007, s.18).

Oğuz sinemasıyla birlikte 1940'lı yıllarda eski Halkevi salonu sinema olarak işletmeye açılmıştır. 1946 yılında, SEKA çalışanları için SEKA sineması faaliyet göstermeye başlamış, 1956 yılından sonra film gösterimleri tüm halka açılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 15 Ekim 1954).

1962 yılında Karaçetin sineması faaliyete geçmiştir.

Belediye İşhanı arkasındaki saha, yeni bir bahçe sineması açılması için, Nazmi Oğuz tarafından 1909 liradan üç yıllığına kiralanmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 11 Mayıs 1962).

1963 yılında Oğuz Sineması 200 bin lira bedelle büyük bir onarım görmüştür. Sinemanın bütün koltukları maroken olmuş, duvarlar yağlıboya ile boyanmış, soba yerine gerektiğinde, soğuk ve sıcak hava veren bir tesisat kurulmuştur. Ayrıca sahnenin dekorları da tamamen değişmiş, ışık tertibatları da yenilenmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 7 Eylül 1963).

İzmit'te Oğuz, Halk, Karaçetin, Seka sinemalarından sonra yeni hal binası karşısında Avni Öztüre ve Ahmet Sakızlı tarafından Yurt Sineması inşa ettirilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 22 Ekim 1964). Bunun yanında 13. Kolordu Kor binasının yanındaki Levazım Müdürlüğü'nün bulunduğu mahalli yıktırarak burada bin kişilik bir Garnizon sineması yaptırmaya karar verilmiştir. 600 bin lira bedelle yaptırılacak olan bu bina iki katlı olup, üst katı Levazım şubesi olarak düşünülmektedir. 1964 yılı Kasım ayında Kolordu sineması adıyla düşünülen bu binanın temeli atılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 18 Kasım 1964). 1966 yılında 1 milyon lira bedelle inşa edilen sinema binasının, 1971 yılında makine dairesinde elektrik kontağından çıkan yangınla, iç kısmı harap olmuş ve 250–300 bin liralık hasar oluşmuştur (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 23 Eylül 1971). İç kısmı tekrar onarılmış, eskisinden daha güzel bir şekilde dekore edilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 8 Ekim 1971). Kentte Derince ilçesiyle birlikte 15 adet yazlık sinema bulunmaktadır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 14 Ekim 1964).

1972 yılında Halkevi sinema salonu 52 bin lira keşif bedelle onarımı için kapalı zarf usulü ile ihaleye çıkarılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 5 Eylül 1972).

1978 yılına gelindiğinde İstanbul sinemalarında dahi bulunmayan konfora, teknik cihazlara ve havalandırma tertibatına sahip olan 600 kişilik Altınnal sineması iş adamı Bekir Öneş tarafından inşa ettirilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 1 Mart 1978).

1987 yılında Oğuz Sineması yıktırılıp, yerine 7 katlı Oğuz İşhanı yaptırılması planlanmaktadır. İlk üç katı pasaj, diğer katları konut olarak tasarlanmıştır (Kocaeli Gazetesi, 25 Şubat 1987). 1987 yılı Eylül ayında Emre İnşaat tarafından sinema binası yıkılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 13 Eylül 1987). Bu alana 10 Mayıs 1988 yılında Oğuz İşhanı'nın temeli atılmıştır (Kocaeli Gazetesi, 10 Mayıs 1988).

4.18. İzmit Rıhtımı

İsmet İnönü'nün imzaladığı bir kararnamede şehircilik uzmanı Hollandalı Ludvig Marius Vandenberg'in Kocaeli'de mimari faaliyetlerde bulunmasına izin verilmiştir (Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Fon kodu: 0180.18.01.02 Yer kodu: 88.97.18) Vandenberg tarafından hazırlanan projenin inşaatına 1940 yılında başlanmıştır. Rıhtım boyunca eski harap yapılar istimlâk edilmiştir. 1949 yılında inşaatın bir hayli ilerlediği ve eski cezaevinin bulunduğu alana kadar ulaştığı belirlenmiştir (Türkyolu Gazetesi, 22 Ocak 1949).

Şehrin ana duvarlarından birisi olan rıhtımın inşasının 1952 yılında yarıda kaldığı tespit edilmiştir. Yapımına devam etmek için, belediye keşif bedeli düzenlemiştir (Hürsöz Gazetesi, 12 Haziran 1952).

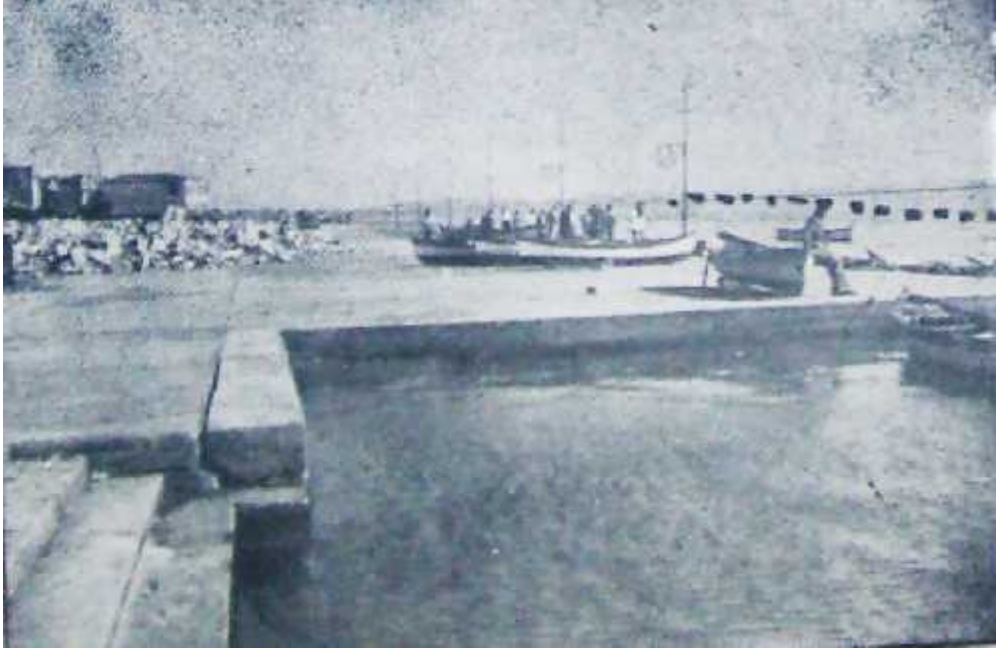

İlker Kurnal Arşivi - Foto Fahri, Fahri Seyrek

4.51. Önde Halkevi Parkı görünürken, arkada yapılan deniz dolgusu çalışmaları, 1942 (Fahri Seyrek arşivi)

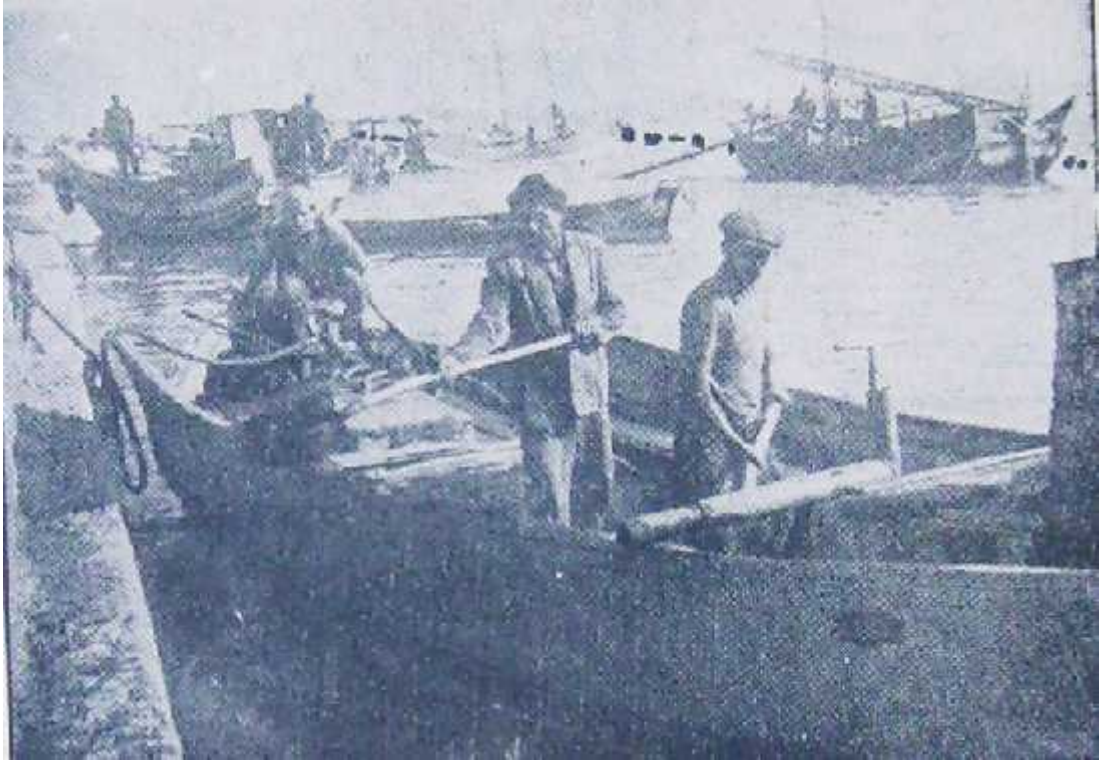
1956 yılına gelindiğinde rıhtımın otuz metre kadar denize doğru doldurulma işlemlerinin yapıldığı ve rıhtımın yenilendiği görülmüştür. Denizin dibi bir metre kadar kumla doldurulacak ve üzerine taş dökülecektir. Bu işin 100 gün içerisinde tamamlanması hedeflenmiştir. Bunun sonucunda deniz kenarı daha geniş bir sahaya kavuşacak ve halkın gezinti alanına yer kalacaktır (Hürsöz Gazetesi, 1 Kasım 1956). İzmit sahilinden geçen karayolunun, Londra asfaltı için yoğun bir şekilde çalışılmaktadır. Fakat bu süreçte doldurulan rıhtımın taşlarının rastgele denize fırlatıldığı ve nerelerde duracağı belli olmadığı için rıhtımın genişletilmesi işi şüphe uyandırmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 14 Ocak 1957). İlerleyen günlerde 400 metre uzunluğundaki sahilin blok beton kenar üzerine yapılacağı sahil kenarının rıhtım şeklinde inşa edileceği yetkililer tarafından açıklanmıştır (Hürsöz Gazetesi, 9 Şubat 1957). Sahil boyundaki tüm binalar yıktırılmaktadır. Eski Antalya ambarı ve diğer ambarların yıkımı tamamlanmış, eski cezaevinin bir kısmı yıkılmış, liman dairesi ve karşısındaki binalarla gümrük binasının yıkılmasına da başlanacaktır (Hürsöz Gazetesi, 25 Mart 1957). Karayolları tarafından doldurulan yolun 10 metre eksik olduğu belediye tarafından söylenmekte ve dikkatle takip edilmektedir. Ayrıca denizin doldurulma işleminin ve yol inşasının, liman yapıldığı takdirde önemi kalmayacağı iddia edilmektedir. Bu nedenle sahil yolu inşaatının durdurulacağı

söylentileri dolaşmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 4 Mayıs 1957). Diğer taraftan şehrin batı kesiminden itibaren evlerin yıkılmasına devam edilmektedir (Hürsöz Gazetesi, 15 Mayıs 1957).

Şekil 4.52. İzmit rıhtımı, 1956 (Hürsöz Gazetesi, 1 Kasım 1956)

Molozlarla doldurulup üzeri betonla ile örtülen eski rıhtım tamamen farklılaştırmıştır. 1950 yılından sonra sahil kısmındaki gelişmeler şehrin çehresini değiştirmektedir. Birçok noktada denize inen karşılıklı merdivenler, sahili sınırlandıran duvarlar inşa edilmeye başlanmıştır. Kanalizasyonun aktığı yön değiştirildiğinde, sahilden plaj şeklinde istifade edilmesi planlanmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 16 Ekim 1957). Sahilde bulunan 8 adet kanalizasyon menfezlerinin hepsi denize akıtmakta ve sahil boyunca kötü bir koku bulunmaktadır. Bu kokuyu ortadan kaldırmak için, kanalizasyonun SEKA'nın arka taraflarındaki alanlara akıtılması önerilmektedir (Hürsöz Gazetesi, 1 Mart 1958).

Şekil 4. 53. Rıhtım çalışmaları, 1956 (Hürsöz Gazetesi, 9 Kasım 1956)

Karayollarının yaptırdığı sahil yolu inşaatının ilerleyememesi yüzünden iki yıldır rıhtım inşaatı tamamlanamamaktadır (Hürsöz Gazetesi, 2 Ocak 1958). Şehirden geçecek asfalt yol için yapılan büyük köprü inşaatı ilerlemekte, ordu evi ile Atatürk Heykeli arasındaki evler yıkılmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 1 Mayıs 1958). İlerleyen günlerde yol inşasında hızlanma görülmekte, sahile inen kanal menfezleri yerleştirilmekte ve sahildeki duvarlar tamamlanmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 6 Haziran 1958). Fakat rastgele denize akıtılan lağımlar denizi kirletmeye başlamıştır. Henüz çok fazla kirlenme olmamışken belediyenin bu duruma bir çare bulması beklenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 24 Eylül 1958).

Karayollarının inşa ettiği yollar kendini göstermeye başladığında, şehir için kötü sonuçlar doğurduğu anlaşılmıştır. Yolun seviye bulması için ordu evinden halkevine kadar bir buçuk kilometre uzunluğunda, şehrin güzelliğini örten büyük istinat duvarları inşa edilerek, denizle şehir birbirinden koparılmıştır. Bu duvarların arkasında biriken sular birçok tahribat getirmektedir. Sonucunda ise, deniz sahiline koku ve kirlilik bırakan kanallar açılmıştır (Hürsöz Gazetesi, 22 Temmuz 1959). Şehrin içinden geçirilen bu yola titizlik gösterilmemiş, öncesinde maketler yapılıp

sonucu anlatılmamıştır. Kentin denizle bağlantısı kesilmiş, iskeleden ve sahilden yoksun hale getirilmiştir. Halk büyük bir üzüntü içinde olup, gazetelerde sıklıkla bu konuyla ilgili şikâyetler görülmektedir (Hürsöz Gazetesi, 13 Ağustos 1959). Bu asfalt yol sebebiyle şehrin birkaç yerinde betonarme köprüler inşa edilmekte, yol kenarından geçmekte olan taş duvarlar yükselmekte ve denizle irtibat daha da fazla kesilmektedir. Yol inşası bittikten sonra deniz ve rıhtımın ne durum alacağı merakla beklenmektedir (Hürsöz Gazetesi, 24 Eylül 1959). Bu işler devam ederken, Kemal Ahmet Aru tarafından sahil imar planı yeniden hazırlanmaktadır (Hürsöz Gazetesi, 22 Ekim 1959).

Şekil 4.54. İzmit Rıhtımı'nın genel görünümü (Hürsöz Gazetesi, 1 Kasım 1956)

Belediye meclisinin aldığı kararla, 400 metre uzunluğundaki sahil 1400 metreye çıkarılmış, 21 metre genişliği ise gezinti alanı için yetersiz görülüp arttırılmıştır. Kemal Ahmet Aru'nun çizdiği sahil imar planının tadilat projesi ufak bir tashihle meclis tarafından kabul edilmiştir. 1960 yılı Nisan ayı itibariyle, eski vapur iskelesi yanından Gölcük sapağına kadar devam edecek olan gezinti mahallinin inşasına başlanacaktır (Azim Gazetesi, 15 Kasım 1959). Yapılan tadilat projesine göre, gar aynı yerde kalarak batıya doğru genişleyecek, sahil kısmında Liman ve Gümrük daireleri yer alacak, tersaneden arta kalan sahil kısmında ordu evi inşa edilecektir Otobüs durağı mevkisi olan halkevi yanında hükümet binası ve yeni adliye sarayı olacak, halkevinden itibaren yer yer blok apartmanlar bulunacaktır. Körfezin nihayeti doldurularak su sporları tesisleri yapılacak, vali konağı ve kolordu kumandanı evi körfezin nihayetinde bulunacak, belediye sarayı ve şehir stadyumu ovaya serpiştirilecektir. Karayolunun geçtiği duvarın iki cephesinde dükkân ve yazıhaneler inşa edilecektir. Fevziye Camii etrafı tanzim edilecektir (Azim Gazetesi, 17 Kasım 1959).

Şehrin sahil kısmına ait daha önce hazırlanıp tasdik için Ankara'ya yollanan planın gerekli formaliteleri ikmal edilerek İzmit Belediyesi'ne yollanmıştır. Böylece sahil kısmında imar hareketine başlanarak, plan çerçevesinde inşaat da ruhsat verilmesi beklenmektedir (Türkyolu Gazetesi, 15 Haziran 1961). Asfalt yolun tamamlanması ve bitmeyen rıhtım inşaatının bir an önce bitirilmesi gerektiği gazetelerde sıklıkla vurgulanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 19 Temmuz 1961). Bazılarına göre, asfalt yolun bitirilen kısımlarında, deniz manzarası belirginleşerek güzelleşmeye başlamıştır. Asfalt yol boyu ışıklandırma ve yeşillendirme yapılması planlanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 12 Ocak 1962). Projeler hazırlattırılarak, ışıklandırma için yer altı kabloları döşenmeye başlamıştır. Gölcük sapağı ile Yenidoğan arası karşılıklı olarak ışıklandırılıp 30 metre aralıklarla Mannesmann tipi direkler üzerine civalı lambalar takılmaktadır. Bu iş 200-250 bin liraya mal olup, 1963 yılında bitirilmesi planlanmaktadır (Türkyolu Gazetesi, 1 Nisan 1962). Ayrıca Karayolları tarafından refüjlere toprak çekilerek, belediye ekipleri tarafından tesviyesi yapılmıştır. Tesviye işi tamamlandıktan sonra bu kısımlara çim ekilerek yeşillendirilmiştir (Türkyolu Gazetesi, 25 Nisan 1962).

Halkevi önündeki çökmeler nedeniyle asfaltlanamayan yola parke döşenerek yolun kolaylıkla tamiri sağlanmıştır. Belediye onarım için 125 bin adet parke taşı almış ve 8 bin liraya malolmuştur (Türkyolu Gazetesi, 15 Ağustos 1962). Yol yerine oturduktan sonra asfaltlanmıştır (Türkyolu Gazetesi, 30 Mayıs 1962). İlerleyen zamanlarda Belediye ve Karayolları arasında rıhtım tartışmaları çıkmıştır. Belediye bir müddet önce rıhtımın her iki ucunda birer çay bahçesi yapmayı kararlaştırmış ve buraları ihale etmişti. İskele yanındaki kısmı alan şahıs, burasının yapımına başlamışsa da inşaat Karayolları tarafından durdurulmuştu. Karayolları, rıhtımın kendisine ait olduğunu, belediyenin burayı kiraya veremeyeceğini iddia etmekteydi. Hâlbuki Karayolları ve Belediye arasında gerek istimlâkler gerekse yol mevzusunda yapılan protokole göre, karayolları asfalt yol haricinde 400 metre uzunluğunda ve 20 metre genişliğinde halkın gezinti mahali olacak bir rıhtım yapacak ve bunu belediyeye bırakacaktı. Karayolları bu protokolü en başında ihlal etmiş ve 12 metre genişliğinde bir rıhtım yapmıştır. Sonrasında da rıhtımın kendisine ait olduğunu iddia etmektedir (Türkyolu Gazetesi, 5 Temmuz 1962). 1963 yılında vali Muhsin Babaoğlu yaptığı basın toplantısında çay bahçelerinin ve gazinoların yapılacağını açıklamıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 4 Nisan 1963). 3 Temmuz 1963 tarihli Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi'nde Mehmet Yüce adlı yazarın "İzmit Sahili" adlı yazısında belediyenin inşa ettirdiği bu gazinonun baraka şeklinde küçük ve çirkin bir görünüme sahip olduğu anlaşılmaktadır. Daha modern ve yeterli sayıda gazinoların yapılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Belediye Meclisi'nin 1964 yılı son oturumunda sahil boyunun imar planı için tadilat yapılmasına karar verilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 30 Haziran 1964).

1972 yılına gelindiğinde, rıhtımın yapılmaması ihmal olarak nitelendirilmiştir. Planlanan çay bahçeleri, gazinolar yapılmamıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 7 Ekim 1972).

1976 yılında Sanayi Fuarı'ndan başlayarak, Leyla Atakan Düğün Salonu'na kadar uzanan dolgu kıyı şeridi ile, kültürel tesisler alanı, uluslararası Kocaeli Sanayi Fuarı ve rekreasyon alanı için bir yarışma düzenlenmesi kararlaştırılmıştır (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 12 Haziran 1976). Y. Mimar Ahmet Uzel, Baran İdil, Mehmet Çubuk, Orul Atalay, İlhan Gülgeç jüri üyesi olarak, Mimar Ahmet Sönmez ve

Y.Mimar Selçuk Okanda da yedek jüri üyesi olarak seçilmiştir (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 16 Haziran 1976). Teslim günü 13 Haziran 1977 tarihi olan yarışmanın birincisine 100 bin, ikinciye 80 bin, üçüncüye 70 bin, dördüncüye 60 bin, beşinciye 50 bin lira para ödülü verilmesi kararlaştırılmıştır. Mansiyon alan projelere ise 35 bin lira verilmesi düşünülmüştür (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 25 Mayıs 1977). 23 Haziran 1977 tarihinde yarışmanın sonucu açıklanmıştır ve yarışmaya 25 projenin katıldığı belli olmuştur (Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, 23 Haziran 1977).

Günümüzde Halkevi'nın karşısında kafelerle, tekne restoranlarla düzenlenmiş rekreasyon alanlarıyla birlikte kıyı değerlendirilmeye çalışılmaktadır Ancak son zamanlarda eski Seka fabrikası hizasında tasarlanmış Sekapark'la birlikte İzmit'in kıyısı yoğun bir ilgiyle kullanılmaya başlanmıştır. Bu projenin kentin doğu ve batı yönünde ilerletilmesi planlanmaktadır.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

1933 yılının ortalarından itibaren İzmit'in "sıtmalı" bir şehir olmaktan kurtulduğu, şehir imar planının çizdirildiği, susuzluk ızdırabının bittiği, asırlarca uyumuş olan İzmit'in baş döndürücü bir süratle atağa kalktığı haberleri gazetelerde sıkça görülmüyordu. Sürekli gündemde olan İzmit kendisini ve ülke kamuoyunu parlak geleceğine hazırlamaktaydı. Bu durum kâğıt fabrikasının kurulması için zemin hazırlamış ve fabrikanın kente girmesiyle yapısal gelişim ve değişim için ilk adım atılmıştır. Ekonomik sıkıntıları fazla ve merkeze uzak olan diğer Anadolu kentleri gibi İzmit de bu ilerlemede büyük zorluklar yaşamış, küçük bir kıyı kentinden sanayi şehrine olan geçişini 30 yıl sonrasında tamamlayabilmiştir. 1. Kocaeli Sanayi Sergisi'nde sunulan tüm fabrika ve işletmeler, kentin başka bir sürece başladığının en büyük kanıtı olmuştur.

Anadolu'da "modernleşmeyi sağlamak" adı altında söz konusu edilen kamu yapılarının, geniş, kullanışlı ve estetik inşa edilerek değişime uğraması ve yeniliklere ayak uydurması halk ile çalışanlar tarafından istenmektedir. Fakat inşaat pratiği ve ekonomik güç bu hedefin gerçekleşmesine elverişli değildir. Kentin bireyleri tarafından istenen kentsel modernleşme, pek çok tasarım hatası ve uygulama problemleri nedeniyle süre kayıpları ile maddi kayıpların yaşanmasına ve istenilmeyen sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Anadolu kentlerinin yöneticilerinin üslupsal kaygılarından öte, merkezden gelen bütçeyle ihtiyaçlara yetebilme ve yönetsel yeterliliğini öyle ya da böyle kamusal yapı ve yol inşa ederek ispatlama kaygısı vardı. Dolayısıyla, Cumhuriyet mimarisini tanımlarken bunları görmezden gelerek ve çoğul durumda olan gerçekliği öteleyerek, bu döneme bir "çerçeve" belirlemeye çalışma kaygısı bu tezde tekrar sorgulanmaktadır. İzmit'in, haritada batıda yer alması, başkent Ankara'ya yakın olması, İstanbul'a komşuluğu, bu kente hiçbir avantaj sağlayamazken, konumu diğer Anadolu kentlerinin de modernleşme hallerini tahmin etmemizi sağlar niteliktedir.

Hatta, İzmit’e avantaj sağlaması gereken durumlar çoğu Anadolu kentinde bulunmadığı için, o kentlerin modernleşme süreçlerine “çok engelli” dememiz olasıdır. Dönemin olağan problemi olan ekonomik sıkıntılar, inşaat faaliyetlerinin gerçekleştirilmesindeki eksiklikler, inşaat durumlarını ve mimariyi farklılaştırmakta ve ortaya çıkışından sonlanışına kadar araya giren her bir durumla kentlerin modernleşme çabası farklı pencerelerden tanımlanmayı gerektirmektedir. Bu süreç, kuşkusuz merkezden gelen modernleştirme dalgasının kentin öznelilerinin olumlu ya da olumsuz katkılarıyla nasıl yararlıya ya da zararlıya dönüştüğünü de tariflemektedir.

Malzeme sıkıntısı yaşanan şehirde inşaat süreleri uzadığı gibi, tip projedekinden farklı uygulamalara gidilmiştir. Bu nedenle, ortaya çıkan ürünler malzeme eksikliğine veya müteahhit yorumuna bağlı olarak farklılaşmıştır. Örneğin plan tipleri ve cephe özellikleriyle benzerlik gösteren Balıkesir Devlet Hastanesi ve İzmit Devlet Hastanesi cephe malzemesi açısından farklılık göstermiştir. Balıkesir’de giriş cephesi taş kaplama yapılmışken, İzmit’te giriş cephesi yatayda fugalar oluşturularak taş hissi kazandırılmıştır. İzmit’te hemen hemen tüm Cumhuriyet dönemi yapılarının detaylarındaki farklılıklar, tip projelerin kuralsız bir şekilde o anki duruma ve ihtiyaca göre dönüştürülmesinden kaynaklanmıştır. 1940’lardan beri süre gelen bu durum günümüzde de devam etmektedir. Kamu yapıları için herhangi bir şehirde düzenlenen tip proje, çoğu zaman mimari kaygı duyulmadan diğer şehirlerdeki şartlara uydurulmakta, ne proje orijinaliyle kalabilmekte, ne de o şehir için imkânlar olduğu halde özgün bir proje üretilebilmektedir. Bu iki duruma uymayan projeler arada kalmış, kararsız ve belirsiz bir hale girmektedir.

Cumhuriyet mimarisinde önemli yeri olan tip projeler merkezden gönderilerek, her kente uyarlanmaya çalışılmıştır. Arazi şartları, iklim, zemin etüdü göz önüne alındığında, elde olan tüm tip projelerden kente bir uyarlama yapılmıştır. Projenin uygulanması sırasında ortaya çıkan farklılıklarda, projeleri uyarlarken nasıl olması gerektiği konusunda bir öngörü geliştirilmediği tahmin edilmektedir. Örneğin İzmit Lisesi’nde giriş bölümünün aniden, “L” plana dönüştürülürken bitirilmesi, inşanın zorunlu olarak bitirildiğini göstermektedir. Daha sonra eklenen ek binanın bu bitiş noktasından başlaması bir tesadüf değildir. Ankara ve İstanbul gibi büyükşehirler için

tasarlanan, başlangıcından bitişine kadar takip edilen projeler, tip haline getirilerek diğer kentlere dağıldıkça, özgünlükleri yitirmekte, malzeme, form ve işçilik farklılıkları yaşanmaktadır. Neredeyse tip projeler haline dönüşen halkevlerinden İzmit'teki Seyfi Arkan'ın Halkevi binası CHP'nin mimarı Sabri Oran tarafından kent ve mevki düşünülmeden inşa edildiği öne sürülerek eleştirilmiştir. Sabri Oran projedeki detaylara ve mekânların konumlandırılışına anlam verememektedir. Merdiven yerleri, pencere boyutları ve çatı tipi gibi ayrıntıları uygun bulmamıştır. Binanın geçici kabulü sırasında birçok teknik hata bulunmuş, kule dibi terasında sızan suyu engellemek için seramiklerin uygulama tekrarı ve kule yanındaki sıva hatalarının düzeltilmesi istenmiştir. Bina hizmete açılmadan, mobilyalarda ve malzemelerde deformeler olmuş, vestiyer bankoları açılmış ve vestiyer kısmının badanası tahrip olmuştur. Bununla birlikte, Sabri Oran, projenin mimarı Seyfi Arkan'ın İzmit'e gelerek uygulama esnasında yapıyı kontrol etmediğini belirterek, projedeki birçok hata ve eksikten söz etmiştir. Cumhuriyet'in önemli simgesi olan halkevlerinin büyük kentlerdeki uygulamalarında mimarların daha titiz davrandıkları tahmin edilmektedir. Anadolu kentlerinde, tip projelerin uyarlanma ve uzaktan kontrol etme çabasında ise kentle ilişki kurmasında zorluklar yaşanabilmektedir.

Kimi zaman kentle ilgili alınan ani kararlar, kimi zaman yapılan yoğun tartışmalar; dönüşmeye ve değişmeye kararlı fakat ne yapmaları gerektiğinde kararsız öznelerin öngörüler, fiziksel çevrelerindeki belirsizliği yansıtır. Bu çok seslilik ve devinim bugün de dahil, İzmit'te çoğu yapıda "mimari öğelerin seçmeciliğini" ortaya çıkarmıştır. Örneğin İzmit Lisesi'nde Ankara'daki çeşitli kamu yapılarında var olan yapı öğeleri bir araya gelerek eklektik bir yapıyı ortaya çıkarmıştır. Ankara Ulus Sayıştay Binası'nda gözlemlenen yatay bölünmeler ve girinti düzenlenmesi, İzmit Lisesi giriş cephesinde ve aynı düzenleme İzmit Devlet Hastanesi ön cephelerinde de tespit edilmiştir. Ankara Kız Enstitüsü pencere detayları, İzmit Lisesi ön cephe pencereleriyle benzerlik gösterirken, Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin kare pencere detayları İzmit Lisesi'nin arka cephelerinde düzenlenmiştir (Şenyurt, 2010, sy:223).

Cumhuriyet sonrası modernleşme sürecini anlatmak, İzmit'teki "yıkıcı yaratıcılık" nedeniyle oldukça güçtür. Binaların isimleri, fonksiyonları, yerleri, araştırılan 60 yıl

içerisinde sürekli yer değiştirmiştir. Bu nedenle bina tespitlerinde zorluklar yaşanmış ve o yıllarda yaşayan insanların belleklerinde kalanlardan yardım alınarak veya her haberin içinde geçen mekânları birleştirip analiz yaparak eski ile yeninin bağlantıları kurulmaya çalışılmıştır. Sürekli kendi içinde sirkülasyon halinde olan kurumlar, modernizmin “değişim” tanımı için zemin hazırlamış ve farkındalık kazandırmıştır. Bu değişim, binaların yapılmasından sonra da devam etmiştir. İhtiyacın artması halinde ek bina inşaatları, 2. yeni bir bina veya tamamen yıkılıp yeni büyük bir binayla aynı kurumun ihtiyaçlarına değişerek cevap vermişlerdir.

Cumhuriyet dönemi “mimarlıkları”nın anlatımı için bir çerçeve, bir düzen öngörülme çalışılsa da, İzmit de karmaşık bir görüntü ve dönem tarifinde ne üslupsal ne de inşaat pratiği anlamında düzenli ve bütüncül bir anlatım ortaya çıkar. Bu dönem yapılarının tüm süreçleri araştırıldığında, yıkılarak başka bir yerde, başka bir binayla devam eden kamu yapılarının 2. dönem inşaatlarının, yılların ilerlemesiyle hızları artmamıştır. Ek bina yapımlarında dahi ekonomik sıkıntılar, uygulama sıkıntıları yaşanmıştır. Üslupsal olarak zaman ilerledikçe, belirsizleşme ve dağınıklaşma gittikçe artmıştır. Örneğin Ticaret Odası’nın 1950’lerdeki binası 3 yılda tamamlanmış, 1987 yılında yapımına başlanan 2. binası ise teknolojinin ilerlemesi ve imkânların artmasına rağmen tamamlanamamış, yıllarca inşaat halinde kalmış, son olarak belediyeye devredilmiş ve Büyükşehir Belediyesi olarak hizmet vermiştir. İzmit, 60’lardan sonra 30 yıl geçmesine rağmen kamusal yapı inşaatlarının örgütlenmesi anlamında büyük bir ilerleme kaydedememiştir. Her dönem büyük bir heyecanla beklenen projeler, başlıca sebep olan maddi yetersizlik nedeniyle, geçen süre zarfında heyecanını kaybetmiş, gerçekleştiğinde ise kentin silüetinde beklenen gelişmeleri yansıtamamıştır. Sahil kenti olan İzmit, büyük kentlerin gölgesinde, içinde yaşayan halkın fiziksel çevreyi biçimlendirme heyecanını yansıtamayan, mecburi bir gelişme dönemi içine girmiştir.

Cumhuriyet modernleşmesini yapılarda, nesnelerde aramak yerine özne fikrinde, yaklaşımında ve davranışlarında bulmak, öznenin modernleşme isteğine karşılık, olanaksızlıkların mimari ürünlere yansıdığındaki gerilimde dönüşümü izlemek, yapıların inşalarına ait hikâyelerden ortaya çıkmaktadır. Savaştan yeni çıkmış bir memleketin küçük bir kenti olan İzmit’in, yakınında rahatlıkla imar edilebilen

İstanbul'un bulunmasına rağmen, İzmit'in imarı kararsızlıklar, belirsizlikler ve engellerle doludur. İnşa edilen her yapı, her ne kadar üslupsal özellikleri bir yana bırakılarak yararlı amaçlarla, ihtiyacı karşılayabilme hedefiyle yapılmaya başlansa da öznelerin müdahaleleri ile dönüşmek zorunda kalmıştır. Basın ve kent haberlerinden yöneticilerin ve halkın nabzı ölçülebilmüş, yapılan yorumlarla o dönemde modernleşmenin kentli tarafından nasıl algılandığı anlatılmaya çalışılmıştır. Üslupsal kaygının önüne geçen teknik aksaklıkları tanımlama ve problemi çözme çabası, tavsiyeler ve öneriler beyan edilerek, gazeteler ortak paylaşım alanı haline gelmiştir. Örneğin, yıllarca gazetelerde şehrin lise binası yokluğunun etkileri anlatılmış, zengin kesimlerin bu binaya yardımcı olmaları için nerelere başvuracakları hakkında bilgiler verilmiştir. Uzun bir süre İzmit Lisesi için gerekli şartlar hazırlanamamış, durumu iyi olan ailelerin çocukları İstanbul'a gönderilmiştir. Böyle bir ihtiyaç ortamında halk "derme çatma" bile olsa ihtiyaçlarına cevap verebilecek bir mekâna bile razı olmuştur. Yöneticiler bu durumda en az bütçeyle bu ihtiyacı hızla üretmek gayretindedir. Diğer taraftan, Osmanlı'nın son dönemlerinden beri beklenen Hükümet Konağı projesi yarışmaya açılmış ve birinci gelen proje uygulamaya konulmuştur. Fakat 1976 yılında hizmete açılan yapı, dönemin inşaat mühendisleri tarafından eleştirilmiş, dar, basık tavanlı ve hizmet şubelerini toplamaktan uzak olarak nitelendirilmiştir. Çok geniş bir alandan yararlanılarak tüm daire müdürlüklerini kapsaması olanaklıyken, birimler bir köşeye sıkıştırılmıştır. Bu formuyla bina ihtiyaçlara yeterli bulunmamıştır. Ayrıca, yapıda yer yer çatlaklar meydana gelmekte ve duvarlardan sular akmaktadır. Yapı halk tarafından "amacından saptırılmış" olarak tanımlanmıştır. Üslupsal kaygının ön planda olduğu modernizm döneminde projelere formel anlamda odaklanması, kimi zaman teknoloji ve yapı örgütlenmesi açısından modern olana ulaşılmasını geri planda bırakabilmiştir. Mimarlık adına "söz söyleyebilenler" tarafından tercih edilen ve beğenilen bu proje, hizmete girdiğinde mekânların örgütlenmesi ve mevcut teknolojiyi kullanamaması anlamında, gelişmenin ve değişimin uzağında kalmıştır.

İzmit'te söz konusu edilen her yapının inşasına başlangıç, büyük bir zaman almaktadır. Halkın, işlerini yapmak ve kamusal görevlerini yerine getirmek için bu binalara ihtiyaç duyması, şehirde modern kamu yapılarının ilk defa inşa edilecek olması nedeniyle; okul, hastane, idari, banka gibi yapıların yapılması kent halkı

tarafından sabırsızlıkla beklenmektedir. Mimari süreç basın yoluyla takip edildiğinde, yapıların ve kent içi yolların inşa edilmesine karar verilen günle, inşaata başlandığı gün arasında aylar, hatta uzun yıllar geçebilmektedir. Bazı yapılarda bu sancılı süreç devam ederek, yapının temelini atılmasından, inşaatın hızlandığı zamana kadar uzun bir zaman aralığı, tartışmalar ve kararsızlıklarla aşılma zorundadır. Bunlara neden olan etkenler arasında, birinci sebep ekonomik sıkıntılardır. Merkezden gelecek olan bedellerin aksaması hatta hiç gelememesi inşa süreçlerinin çok uzamasının birinci nedenidir. Kentin elinde olan imkânların kullanılamaması ve halka imar hizmetlerinin geç ulaşmasının ikinci sebebi, kentin gelişimi için sağlıklı kararların nasıl alınacağını ve ne olduğunun bilinmemesidir. Kent planlarının İzmit'in merkezini biçimlendirme üzerine yoğunlaşması, İzmit'in merkezden daha uçlarda konumlanan semtlerini ya da merkeze alternatif yaratacak bölgelerini göz ardı etmiş ve plansız bir gelişme içinde kalmalarını kolaylaştırmıştır. Uydu kent bölgesi ve alternatif merkez olarak tanımlanan Sopalı semtinin gelişmesi, kent planlarıyla desteklenmemiş, bu nedenle buraya yapılan yatırımlar ölü hale gelmiştir. SSK Sopalı Hastanesi kentin 2. merkezi olacağı düşünüldüğünden dolayı çok büyük tasarlanmış, fakat bölgede istenilen sürede, beklenen yoğunluğa ulaşamadığından dolayı bütçe ayrılamamış, bina 15 yıl sonrasında, 1993 yılında ancak bitirilmiştir.

1952 yılında, İzmit'in imar planı, konut yerleşimleri ve çarşı kurulduktan sonra düzenlendiği ve onayı sürekli geciktiği için, ulaşım ağının şehrin içinden geçirilebilmesi zorlaşmaktaydı. Deniz kenarının sağlıklı bir şekilde kullanılması ve sahille iç içe bir kent olması için buna gerek duyulmaktaydı. Fakat en kolay ve en ekonomik olarak seçilen öneri sahil boyunca yol olarak kullanılmasıydı. Plansız gelişmenin getirdikleri mali kayıplara sebep olmakta ve kentin yeterli bütçesi olmamasından dolayı, tasarlanan kent planları tam olarak uygulanamamaktaydı. Önerilmeyen sahil kısmı, yol olarak uygulanmış, bu durum yıllar boyu kent için engel teşkil etmiş ve İzmit'in kıyı kullanımını olumsuz yönde etkilemiştir.

Ekonomik sıkıntılardan dolayı temel bireysel ihtiyaçlara geç ulaşıldığı için, toplumun tümüne gerekli olan kamusal yapılara odaklanmak çok zor olmaktaydı. Konut sıkıntısı çeken bir kentin, başını sokacak sağlam bir evi olmayan bir bireyin, modernleşmeyi algılayışı ne olabilirdi? İzmit'teki özne yeni Cumhuriyet'in başkenti Ankara'daki bireyden ne kadar farklıydı? sorularının cevabı, İzmit'te modernleşme

hakkındaki farkındalık ile modernleşmeyi temsil eden kent dokusunun yenileşmesini sağlayan ekonomik durumun yeterliliği arasında bir noktada yer almış olmalıdır. Bununla birlikte, ekonomik şartların yeterli olduğu hallerde de alınan yanlış kararlar kentin modernleşmesi adına gelecek dönemlerde beklenmeyen zararlar vermiştir. Örneğin 1960’larda inşa edilen İzmit Petrol Rafinerisi (Tüpraş) gibi birçok fabrika binasının deniz kenarında konumlandırılması yanlış, kentin bir sahil kenti olarak tanınmasını değil, fabrika kenti olarak bilinmesini sağlamıştır. İzmit dışında yaşayan insanların yolculukları sırasında, sahil boyunca devam eden fabrikaları görmesi nedeniyle kentte bireylerin yaşamışlıkları olduğu gerçeğini algılarından silmektedir. Modernleşmenin ve değişimin hızı ve yoğunluğu, kenti temsil eden hiçbir yapının zihinlerde olduğu gibi saklanmadığı travmatik bir düzen içinde yıkım ve yapımlar arasında, “yıkıcı yaratıcılık”la birlikte gelişmiştir.

1940’larda yaşanan ekonomik bozukluk ve imkansızlıklar sebebiyle yapı inşası sırasında ortaya çıkan aksaklıklar özneler tarafından kimi zaman çeşitli nedenlerle hoş görülüp, bir üslup içerisinde sorgulanmış, dönem mimarisine ya da mimari üslubuna dahil olmaya ya da eklemlenmeye çalışılmıştır. Modern yapı yapma isteklerini tatmin eden binaları elde etmeleri için yaptıkları mücadele ile üretim sırasında tasarıma yapılan müdahaleler, öznelerin modernleşme süreçlerini tanımlamayı kolaylaştırmaktadır. 1936-1966 yılları arasında ortaya çıkan mimarlık ürününün merkezden kopan modernleşmenin bir temsilcisi olduğunu söylemek mümkündür.

KAYNAKLAR

Aru Kemal Ahmet, İzmit Şehri İmar Planı, *Arkitekt Dergisi*, 1953, **9-12**, 208-216.

Avdan F., Cumhuriyet Dönemi Kentleşme Süresinde Planlama Deneyimi: 1930- 1980 İzmit Planları, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2009, 249032.

Azim Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 1958, 1959, 1960.

Bizimşehir Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 1958, 1959, 1960.

Bizim Kocaeli Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 2009, 2010, 2011.

Bozdoğan, S., *Modernizm ve Ulusun İnşası Erken Cumhuriyet Türkiye'sinde Mimari Kültür*, Metis Yayınları, İstanbul, 2002.

Demokrat Kocaeli Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 1952.

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Belgeleri

490.01/ 1749.1101.1

490.01/ 1747.1096.1

490.01/ 1749.1103.1

490.01/ 1750.1105.1

490.01/ 1749.1102.1

490.01/ 1749.1104.1

490.01/ 1750.1107.1

0180.18.01.02/ 88.97.18

Erkek Sanat Enstitüsü, *Milli Eğitim Bülteni*, **2(20)**, Kocaeli Basımevi, İzmit, 9, 1972.

Hürfikir Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 1929, 1930.

Hürsöz Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959.

Kocabaşoğlu Vd., *Seka Tarihi*, SEKA Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 97-236, 1996.

Kocaeli Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999.

Kocaeli İl Daimi Encümeni Kararları, Tüm Kararlar, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999.

Kocaeli Hükümet Konağı Mimari Proje Yarışması, *Arkitekt Dergisi*, 1973, **351**, İstanbul, 151-157.

Ongun B.A, İzmit İmar Planı, *Arkitekt Dergisi*, 1936, **1**, 14-15.

Özgür Kocaeli Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 2011.

Pırıldar Celal (çev.), (Prof. Hermann Yansen) nin İzmit Planına Dair Raporu, *Belediyeler Dergisi*, **1(6)**, Ankara: Belediyeler Bankası, 1935 olduğu tahmin edilmektedir, 32-36.

Türkyolu Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 1935, 1937, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961.

Türkyolu- Bizimşehir Gazetesi, Tüm Sayılar, Kocaeli, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979.

Sümerokulu: İzmit, *Arkitekt Dergisi*, İstanbul, 1947, 119.

Sümerbank Amele Evleri ve Mahalleleri, *Arkitekt Dergisi*, 1944, **1-2**, İstanbul, 9-10.

Şenyurt O., 1923-1960/İzmit Cumhuriyet'in Tanıkları Binalar ve Kentten Haberler, TMMOB Mimarlar Odası Kocaeli Şubesi, İstanbul, 2010.

URL-1: http://sekadh.gov.tr/yeni/index.php?option=com_content&view=article&id=51&Itemid=53, (Ziyaret Tarihi: 05.01.2012).

URL-2:http://hastane.kocaeli.edu.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=1&Itemid=2, (Ziyaret Tarihi: 13.01.2012).

URL-3: <http://www.kddh.gov.tr/content3.asp?m1=1&m2=1&m3=22>, (Ziyaret Tarihi: 08.02.2012).

URL-4: http://www.kocaelidh.gov.tr/691_icerik_Tarihçe.htm, (Ziyaret Tarihi: 05.01.2012).

URL-5: <http://www.kocaeli.adalet.gov.tr/adliyemiz.html>, (Ziyaret Tarihi: 05.01.2012).

URL-6: http://www.oib.gov.tr/portfoy/tupras/tupras_index.htm, (Ziyaret Tarihi: 12.01.2012).

URL-7: <http://www.travelguide.com.tr/otel.aspx?HID=334>, (Ziyaret tarihi: 20.03.2012)

URL-8: <http://www.intesas.com/index.php?lang=tr&content=izmitsteel>, (Ziyaret tarihi: 21.03.2012)

URL-9: <http://www.frmartuklu.net/turkiye-sehir-bolge-resimleri>, (Ziyaret tarihi: 22.03.2012)

URL-10: www.nuhcimentoioo.k12.tr, (Ziyaret Tarihi: 21.01.2012).

URL-11: <http://www.koto.org.tr/Icerikdetay.asp?id=56>, (Ziyaret Tarihi: 12.01.2012).

URL-12: <http://www.haberciniz.biz/belsa-plaza-ekim-ayinda-izmit-belediyesinin-hizmetinde-kocaeli-694059h.htm>, (Ziyaret tarihi: 15.01.2012)

URL-13: <http://www.frmartuklu.net/turkiye-sehir-bolge-resimleri/151336-gece-ve-sehrin-isiklari.html>, (Ziyaret tarihi: 15.01.2012)

URL-14: http://okulweb.meb.gov.tr/41/01/337123/okul_tarih.html, (Ziyaret tarihi: 18.04.2012)

URL-15: www.fordotosanioo.meb.k12.tr, (Ziyaret Tarihi: 18.01.2012).

URL-16: <http://www.izmitataturk.meb.k12.tr/>, (Ziyaret tarihi: 24.01.2012)

URL-17: <http://okulweb.meb.gov.tr/41/01/967318/>, (Ziyaret tarihi: 18.04.2012)

URL-18: <http://www.izmitinkilap.com/?Lang=TR&SyfNmb=2>, (Ziyaret Tarihi: 28.03.2012).

Yazıcı K., Kocaeli Vilayetinin Liseye İhtiyacı, *Sakarya Dergisi*, İzmit, **9**, 1943.

Yeşilkaya N.G., *Halkevleri: İdeoloji ve Mimarlık*, İletişim Yayınları, İstanbul, 1999.

Yazıcı M., *İzmit'te Gençlik Yıllarım ve Öğretmenlik Anılarım*, Kocaeli Dökümantasyon Merkezi Yayınları, No:7, Kocaeli, 2007.

28 Haziran İlkokulu, *Milli Eğitim Bülteni*, **2(21)**, Kocaeli Basımevi, İzmit, 1972.

Yüce R., *Kocaeli Tarih ve Rehberi*, Demkar Yayınevi, Hazırlayan: Atilla Oral, İstanbul, 2007.

EKLER

EKLER

Ekler tezin arka kapağında cebin içinde sunulmuştur.

Ek 1: Hermann Jansen'in İzmit İmar Planı

Ek 2: Kemal Ahmet Aru'nun İzmit İmar Planı

Ek 3: 1936-1966 Yılları Arasında İnşa Edilen Yapılar

Ek 4: 1936-1966 Yılları Arasında İnşa Edilen Yapıların Günümüze Kadar Olan Değişimleri

Ek 5: 1936-1966 Yılları Arasında İnşa Edilen Yapıların En Yoğun Bölgesi

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında İzmit'te doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini İzmit'te tamamladı. 2008 yılında Selçuk Üniversitesi'nde Mimarlık eğitimini tamamladı. 2009-2012 yılları arasında Kocaeli Üniversitesi'nde Yüksek Lisans eğitimine devam ederken çeşitli proje firmalarında çalıştı. 2011 yılından itibaren Kocaeli İl Özel İdaresi'nde görevine devam etmektedir.